

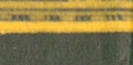
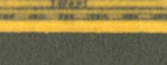
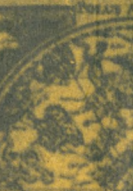
WU
DAGLAS LOKVUDAS

AŠ - ABORIGENAS

DAGLAS LOKVUDAS AŠ - ABORIGENAS

ORBIS TERRARUM TYPUS DE INTEGRO

MULTIS IN LOCIS EMENDATUS

Auctore W. I. Piscatore

Daglas Lokvudas

aš —
aborigenas

DAGLAS LOKVUDAS

aš- aborigenas

Iš anglų kalbos vertė
BRONISLAVA KUJALYTĖ

VILNIUS 1972

**Douglas Lockwood I, THE ABORIGINAL
London, 1963**

AŠ — ABORIGENAS

Mano vardas Vaipuldanja arba Vadžiris-Vadžiris. (Jei-
gu šie vardai per daug laužo jums liežuvį, galite vadinti
mane Filipu Robertsu. Taip mane šaukia baltieji.)

Esu grynakraujis aborigenas iš alavos genties, gyvenan-
čios prie Roperio upės Šiaurinėje teritorijoje.

Mano kūnas išmėgintas įšventinimo apeigų ugnimi. Aš
buvau pasmerktas daugeliui tabu. Vaikystėje buvau mir-
tinai „uždainuotas“ pikto Juodojo Daktaro, žynio, kuris
norėjo pražudyti mane, kad nubaustų mano giminę. Mane
išgelbėjo kitas.

Aš šlovinu Kunapipę, Motiną Žemę, savo stabmeldiš-
kųjų ceremonijų metu. Tikiu Vaivorykštės Žaltį, o taip pat
garbinu ir tikiu viešpatį dievą, ir šis konfliktas religijose
kelia man sumišimą.

Jaunystėje buvau mokomas sekti laukinius žvėris ir me-
džioti juos, pasitikėti savimi, gyvenant svetur, aprūpinti
savo šeimą, naudojantis tik ietimis ir vumerais¹.

Aš vedžiau genties moterį, kurią man išrinko dėdė, nes
būtent jis mane išaugino. Toks yra įstatymas. Mes turime
šešias dukras.

Vieną 1953 metų dieną mano gyvenimas prie Roperio
iš pagrindų pasikeitė, kai baltasis gydytojas išsirinko mane
savo vairuotoju ir sanitaru. Nuo to laiko aš gydau baltuo-
sius ir juodaodžius vaistais, padarytais iš žolių. Labai pa-
našiai būdavo ruošiami ir mūsų primityvūs gydomieji
viralai.

Tačiau, nežiūrint įgytų žinių, neseniai gautos pilietybės
ir manų manierių, aš tebesu ir visada būsiu aborigenas.
Tai mano pareiga.

Daglas Lokvudas parašė šią knygą apie mano gyvenimą.
Jis mano tėvynainis. Štai mano pasakojimas.

Gal jis jums patiks ir jūs suprasite mus geriau...

¹ Prietaisas, palengvinantis ieties metimą.

VAIPULDANJAI

Australijos aborigenų alavos genties nariui, apie kurį yra šis pasakojimas.

Jis prasėdėjo su manimi daugiau kaip šimtą valandų besikalbėdamas, kantriai pasakodamas man savo gyvenimo smulkmenas, aiškindamas savo tautiečių papročius ir ap-eigas.

Po to dar ilgiau klausėsi ir kritikavo mane, kai abu drau-ge skaitėme ir tikrinome rankraštį.

Todėl tikiuosi, kad autorius pasirodys vertas savo temos.

Vaipuldanja atėjo į pasaulį mažu negriuku ant Roperio upės kranto Arnhemlendo pietryčių kampe.

Jis gimė girioje, plonos popierinės tošies¹ guolyje. Nuo to laiko jo paties pastangomis jo gyvenimas pasiekė da-bartinį lygį, ir jis tapo išsilavinusiu bei mokytu žmogumi, bet tokiu, kuris niekada neišsižadėjo savo primityvių pro-tėvių kultūros.

Neseniai Australijos vyriausybė jį apdovanojo. Mes su-teikėme jam Laisvės Medalį — pilietybę.

Visoje Šiaurinėje Teritorijoje jis žinomas Filipo Robert-so vardu. Tačiau ar jis būtų Vaipuldanja, ar Vadžiris-Va-džiris (dar taip jį vadina gentainiai), ar Filipas Robertsas, aš visada prisiminsiu jį, kaip tikrą žmogų, kerintį pasako-toją ir itin išdidų aborigeną.

Darvinas

Daglas Lokvudas.

¹ Australijoje auga popierinės tošies medis, kurio pavadinimas kilęs iš to, kad jo žievė lupasi dryžiais.

PIRMAS SKYRIUS

Kartą, kai medžiojome prie Sent Vidžono kalno Never Never Lende, į pietus nuo Roper Riverio, žynys, Juodasis Daktaras, bandė mane pražudyti.

Bet aš likau gyvas ir pasakoju šią istoriją. Klausykitės:

Mano tėvas, Barnabas Gabarla iš alavos genties, Skiauterėtojo Driežo totemo, kaip varovas buvo išėjęs su vienu baltuoju žmogumi. Taip keliaudamas, jis pelnydavo duoną savo šeimai, nors tais laikais pagrindinis mūsų maistas buvo daugiausiai laukiniai batatai, iguanos¹, gyvatės, kengūros arba lelijų šaknys.

Aš su motina gyvenau Roper Riverio misijos stotyje už keturių šimtų mylių į pietryčius nuo Darvino ir penkiasdešimt mylių į vakarus nuo Roperio uosto prie Karpentarijos įlankos — negyvenamos estuarijos, maitinamos tūkstančio išsiliejančių upių ir užutekių... negyvenamos, neskaitant ryklių, krokodilų, gigantiškų piūklačuvių, nuodingų dygliuočių velniažuvių², portugalų karo laivų, akmenžuvių³, milžiniškų aligarų⁴ ir aštuonkojų.

Vanduo buvo užnuodytas šių pabaisų, kurie tykojo ir laukė, kol koks jaunas aborigenas neatsargiai plauks pro šalį arba iškris iš luoto. Pati sausuma — ne tokia grėsminga: nekenksmingas, valgomas kengūras ir iguanas pajvairino keli nuodingi taipanai, šimtai mirtį nešančių gyvačių bei gausybė pitonų, kurių suvalgydavome jardų jardus. Plaukiodami turėjome saugotis, kad nepatektume į savo priešų nasrus, tačiau sausumoje mes patys buvome tokie pat — valgantys visa, kas gyva — alkani čiabuviai, medžiotojai, besimaitinantys tuo, kada kur ką randa, ir nie-

¹ Driežų šeimos gyvūnas.

² 15—20 pėdų pločio ir kelių pėdų storio žuvis, mintanti mažais gyvūnais.

³ Koralų spalvos žuvis, kuri gyvena tarp koralų ir gali nuodingais savo dygliais smarkiai sužeisti.

⁴ Australijos žuvų rūšis.

kada nekonservuojantys, nemąstantys apie rytdieną toje bekraštėje šalyje, kuri buvo palanki akmens amžiaus žmonėms, žinantiems, kaip ja naudotis.

Sulaukęs septynerių metų, aš netverdavau džiaugsmu, kai mane pasiimdavo į šventines medžiokles, kad galėčiau mokytis tykoti grobio ir žudyti žaislinėmis ietimis, kurias man buvo padaręs tėvas. Tokio amžiaus buvau kraugeriškas ir žiaurus, kaip ir daugumas berniukų, tiek juodų, tiek baltų. Niekas man neteikė tiek malonumo, kaip leidimas pribaugti kokį nors mažą roplį ar žvėrelį, sugautą vyresnių.

Staiga vieną šaltojo meto rytą motina pasakė, kad iškeliausime už dvidešimt penkių mylių, į Sent Vidžoną pasiteirauti, kada galėtų grįžti tėvas iš savo kelionių į pasaulio kraštą, ir dar toliau — net į Kvinslendą.

Iškart ėmiau degti nekantrumu. Vos jai prasitarus, buvau pasiruošęs žygiuoti. Aš laksčiau nuogas nuo pat tos dienos, kai gimiau, toks ir likau per visą savo vaikystę, todėl man neteko rūpintis drabužiais. Nebuvo ne tik šventadieninių ar išeiginių apdarų — aš jų neturėjau visiškai. Pasiėmiau savo ietis, ir jau buvau pasirengęs žygiuoti.

Laimei, vyresnieji susiruošė beveik taip pat greitai. Mano motina Nora ant dubens ryšėjo paprastą raištį leplep. Jos krūtys buvo nuogos, apsunkusios nuo paslėpto pieno, kuris netrukus maitins mano mažąjį broliuką. Ilgi juodi jos plaukai neprižiūrimi ir netvarkomi draikėsi vėlyje.

Kaip ir mes visi, ji buvo basa, iškleipusių pėdų padai surambėję ir įdiržę nuo amžino trynimosi į akmenis, žvirgždą, dyglius bei šiurkščią raudonai juodą žemę.

Ji niekada neturėjo suknelės, batų ar kojinių, net šukų. Jokių karolių arba kokio blizgučio, pudros ar dažų. Ji buvo moteriškos lyties žmogus, bet nemoteriška, be grožio, gal net negraži, tačiau tik tokia moteris gali gyventi klajoklio gyvenimą.

Ji nejautė potraukio niekučiams, kuriuos esu matęs devint aborigenų moteris dabar. Ji buvo vergiškai nuolanki savo vyrui, mano tėvui Barnabui. Žmona buvo jo kilnojamas turtas, jo sūnų inkubatorius, o šį vaidmenį jai paskyrė genties diktatūra pagal nekintamą sociologinį dėsni.

Subrendusi ji nuėjo pas tą vyrą, kuris pakvietė ją prie savo ugniavietės, pas vyrą, kuris žinojo, kad pagal genties įstatymus jam teks išlaikyti ir ginti moterį, bausti, išvyti ir barti ją, apvaisinti paslaptinga savo kūno sėkla, iš kurios išaugs vaikai, kai Vaivorykštės Žaltys — Gyvybės Teikėjas bus nutiesęs Kelią.

Mano senelis Nedas Veari-vijinga irgiėjo su mumis. Jis buvo genties Vyresnysis, sukumpęs, rauplėtas senis su baltų plaukų kupeta. Senelis taip pat buvo nuogas, jei neskaitysim jo trumpo raiščio narga. Jis gyveno čia, prie Roperio, per Pirmąjį Baltojo Žmogaus Atėjimą ir kai buvo pastatytas tarpžemyninis telegrafas. Jis buvo čia per Pirmąjį Kristaus Atėjimą pas aborigenus, kai atsirado misijos. Bet jis gyveno čia taip pat ir Tada... Tada, kai šalį valdė žmonės iš alavos genties, iš anulos, ngulkpunos, nungubjuso, maros, rembarngos, tolimosios balamumu ir andiljaugvos genčių prie Kaledono įlankos ir Grut Ailendo Arnhemlendo gilumoje.

Jaunesnysis mano brolis Sailas Ngulatis iš Bungadi giminės irgiėjo drauge su mumis.

Mes einame.

Mes einame, einame, einame, einame.

Apie vidurdienį susėdame.

Viskas tvarkoj, einame vėl... einame ir einame, ir einame, vis medžiodami, juokdamiesi, žaisdami, laimingi, kad esame vieni savo genties žemėje, šalyje, kuri davė mums savojo totemo didvyrius, kuri visada priklausys alavos genčiai,— net ir po to, kai ją užplūs baltasis žmogus ir jo galvijai.

O vėliau, vakare, kai dūmų pilkumo dangų nutepė purpuriniai šviesos spinduliai iš Saulės Sapnų Stovyklos, kuri yra už žemės krašto, mes atėjome į Sent Vidžoną.

Negaliu pasakyti, kiek laiko praėjo mums stovyklaujant, kai aš pasijutau blogai. Mano motina buvo radusi saldujį krepšį medyje, ir aš godžiai valgiau iš šio laukinių bičių skanėsto lizdo. Tai buvo neretas atvejis ir niekada netrikdydavo mano apetito vakarienėjant, bet dabar man kėlė šleikštulį svylančios mėsos kvapas, kurį skleidė spirganti iguana, motinos stumdoma nuo vieno galo iki kito po visą liepsnojančią ugniavietę.

Taukai lašnojo nuo kepančio driežo,— vien jo uodega ilgesnė už jarda,— savo gyvybe užmokėjusio už komišką klaidą, kurią jis padarė tą dieną, mums bemedžiojant mažias kengūras volabes.

Iguana pastebėjo Sailą, vogčiomis sėlinantį per krūmus, ir kaip visada nuskuodė prie artimiausio medžio. Greitai įkopusi, ji pasiekė viršutinę šaką, tik septynias pėdas pakilusią nuo žemės. Iki tos akimirkos ji taip ir nesuprato, kad tas medis buvo gyvas žmogus.

Mano senelis nesukrutėjo,— jis stovėjo, iškėlęs ranką, ir toje pozoje instinktyviai sustingo, kai laukinis gyvūnas ėmė šliaužti jo kūnu. Tačiau, būdamas jau senyvas žmogus, jis tikrai vikriai sumojo: sugavęs iguaną už uodegos, jis užmušė ją, vienu žaibišku smūgiu trenkęs į žemę. Dabar mes ruošėmės ją valgyti.

— Man bloga,— pasakiau aš.

Motina mane buvo perspėjusi, kas laukia, kai per daug pasivaišini iš saldžiojo krepšio, ir jau norėjo sakyti: „Aš gi tau sakiau“.

Tačiau tuo momentu, nors ir vaikas būdamas, supratau apsirgęs ne paprasta liga. Mano simptomai kalbėjo kuo aiškiausiai.

Mano oda degė. Jaučiausi taip, tarsi skrandis tuojau užvirs. Visais sąnariais drebėjau it drugio krečiamas, kurį galėtų sukelti tik maliarija. Širdis daužėsi, skaudėjo galvą, smarkiai prakaitavau. Tačiau nė vienas šių išmėginimų neprilygo beprotiškam siaubui, kurį patyriau, kai pasilenkęs ties manimi senelis sušnibždėjo vieną žodį:

— Maravorina!

Dar visai mažas prie mūsų ugniaviečių ant Roperio krantų buvau prisiklausęs pakankamai pasakojimų, ir tučtuojau supratau, jog, jo nuomone, buvau sąmoningai apnuodytas.

Kas gali norėti nunuodyti septynerių metų berniuką? Kodėl? Kuo gali užkliūti tokio mažo aborigenų berniuko vaikiškos išdaigos, kad kažką paskatintų jį nunuodyti?

Atsakymus į šiuos klausimus kiekvienas mūsų nesunkiai suvokė. 1962 metais Šiaurinės teritorijos rytinės aborigenų gentys be jokios priežasties vis dar bijojo vakarinių genčių, panašiai kaip dauguma baltųjų žmonių iš taip vadi-

namo Laisvojo Pasaulio nepasitiki savo gentainiais už Geležinės Uždangos.

Mes bijomės malak-malako genties, brinkeno, nangomėrio ir murinbados, nes per visus laikus nuo pat mistinio amžiaus, kurį mes vadiname Sapnų Metu,— priešistorine senove,— jie simbolizavo neapsakomą klastą ir išradinę nuodijimą. Šios gentys buvo ir senovinio meno ekspertai pašalinti žmogaus inkstų taukus, kol šis guli be sąmonės.

Šiandieną mes atsargūs ir žinome, kada ir kaip miegoti, jeigu malak-malako ar brinkeno genties atstovas yra kur nors pakankamai arti, kad galėtų išbandyti savo juodąjį burtų meną. Per dažnai jau matydavome juos naktį su žmogienos gabalu ar numirėlio šlaunikauliu besislepiančius, tykojančius ir sėlinančius, kol galės pasiekti pavėjinę lūšnelės pusę, kur gyvena auka, o po to sudeginti lauže riebalus arba kaulą ir laukti, kol dūmai lėtai, bet grėsmingai nusidrieks iki žmogaus nosies lūšnelėje.

Tai primityvi anestetinė priemonė, eterinis aliejus, kuris greitai apgaubia auką, ir ši nugrimzta į gilų miegą. Tada nuodytojai ir chirurgai, atėję inkstų taukų, gali netrukdomai atlikti savo baisųjį darbą.

— Maravorina!

Vadinasi, jie buvo atėję prie manęs kai miegojau, apnuodijo mane mirtį nešančiu puvėsių mišiniu — raudonąja ochra bei baltuoju moliu, suminkytu su šunų išmatomis ir, gal būt, su trupučiu trinto stiklo.

Kaipgi aš galėjau gyventi po tokių siaubingų vaistų dozės! Jie dažnai būdavo vartojami, nuodijant šunis dingo, ir veikdavo kuo puikiausiai. Atrodė, kad beveik nėra vilties jaunam negriukui likti gyvam, juo labiau kad to žinojimas beveik prilygo pačių nuodų žiaurumui.

Tai ne kokia nors pasakėčia ir ne mitologinė aborigenų legenda, kurią čia smulkiai pasakoju. Taip nutiko man, ir aš aiškiai tą prisimenu.

Na, žinoma, man davė priešnuodžių, kuriuos rekomendavo nuo maravorinos mūsų pačių Juodasis Daktaras. Bet koks silpnas protestas, kurį galėjau pareikšti, būtų buvęs beprasmiškas todėl nutylėjau dėl tos priežasties, o gal ir todėl, kad buvau per daug silpnas priešintis.

Berniukai tampa jaunuoliais, stipriais gynėjais, užtikrinančiais genties gyvavimą. Be jų medis miršta. Netekti vieno, mano senelio nuomone,— tai tas pats, kaip nugenėti sveiką šaką. Mano motinai ir Sailui padedant, jis padarė viską, ką galėjo, kad likčiau gyvas.

Siaubo apimtas, aš kaip užkerėtas stebėjau juos, kol jie greitai išrausė didžiulę duobę smėlyje, pridėjo sausų malų bei lapų ir padegė. Nirtulingai liepsnai užgesus, jie nušlavė žarijas ir pelenus, palikdami neprieliečiamai karštą smėlį. Induose atneštas vanduo dabar šliūkštelėjo ant smėlio, ir šnypščiantys garų debesys pakilo į orą. Kuomet mano senelis nusprendė, jog smėlis reikiamos temperatūros, ant jo buvo ištiesta antklodė, ir mane paguldė spirgėti... virti, kol piktos sultys, užsilaikiusios manyje, ims lašėti.

Aš gausiai prakaitavau, net riebalai varvėte varvėjo iš odos. Karštis buvo vos ištveriamas. Man norėjosi šaukti, pašokti ir bėgti. Vis dėlto nei seneliui, nei broliui nereikėjo manęs laikyti. Mane laikė tvirti baimės gniaužtai, prislėgė siaubas; aš glaudžiausi prie savo ugninio guolio, kad būčiau išvalytas, užgrūdintas kaip plienas atviroje krosnyje, kol rūdys išdegs iš mano kūno. Tai buvo tik vienas kankinamų išbandymų, kuriuos ištveriau jaunystėje, bet, manau, kad pats žiauriausias.

Tuo metu mano motina, senelis ir Sailas sergėjo su praktiškai pasirodant nuodų. Juodas mano kūnas buvo plonai nuteptas balta ochra, kad lengviau būtų pastebimi drėgmės lašeliai. Motina laikė kengūros mentę be mėsos, o senelis — plokščią lazda. Kai tik pro mano odą išsisunkdavo prakaito, jie jį nubraukdavo, tikėdamiesi, kad tokiu būdu pašalina išsiskyrusius nuodus.

Deja, netrukus sužinojau, jog visa ši procedūra tebuvo tik primityvus patologo klinikinė analizė. Paaiškėjo, kad visai nebuvo apnuodytas.

O, ne, nepalyginamai blogiau!

Mano savijauta nepagerėjo, ir senelis paskelbė, kad jo nustatyta maravorinos diagnozė buvo klaidinga. Jis dar kartą ištyrinėjo simptomus ir tvirtai paskelbė:

— Vaipuldanja uždainuotas!

Jeigu mirtis nuo maravorinos mane išgąsdino, tai dabar apėmė siaubas.

Tikėjimas savotiškais mūsų burtais yra stipriai įsišaknijęs kiekvieno bet kuriai genčiai priklausančio aborigeno širdyje, o ir daugumos tų, kurie pasidarė civilizuoti.

Aš praleidau dešimtį metų tarp baltųjų kaip baltasis. bet vis dar neįveikiau įgimtos baimės ir vidinio įsitikinimo, kad kai kurie vyresnieji gentainiai turi antgamtinės jėgos.

Esu matęs, kaip iš siaubo vartėsi mano genties draugų akys. Mačiau, kaip jiems iš burnos dribo putos. Stebėjau, kaip jie bėgo išprotėję, netekę žado. Viskas atsitikdavo dėl to, kad, susidūrę su nepaaiškinamu reiškiniu, jie tučtuoju viskuo patikėdavo. Tik pilnai tą supratęs, galima įsivaizduoti reakciją aborigeno, įtariančio, jog jis buvo „uždainuotas“ mirčiai savo rasės žmogaus — Juodojo Daktaro... Žynio.

Būti „uždainuotam“ — tai tas pats, kaip kitose gentyse „nutaikyti kaulą¹“. Regėjau, kaip stipruoliai nuvyto ir mirė, tapę silpnapročiais per kelias dienas, užklupus šiai baisiai protinei ligai, nes kitaip jos nepavadinsi.

Ir dabar štai taip atsitiko man, sulaukus septynerių metų.

Kodėl?

Visas aborigeno mąstymo kompleksas retai kieno suprantamas už genties ribų. Jei baltasis analizuoja aborigeno poelgį, tai prieina akimirka, kai logika išnyksta, ir jis atsitrenkia į tvirtą prietarų sieną, nes šie du reiškiniai nesusitaikomi.

Aborigeno protui nėra tokio dalyko, kaip neišsprendžiama problema. Kai čiabuviai pristinga loginių paaiškinimų kokiai nors aplinkybių eilei, juo labiau jeigu tai reiškiniai, jis visada gali pasiremti savo nesugriaunamu tikėjimu antgamatine jėga.

— Čia kažkas yra!

¹ Nutaikyti kaulą — vienas iš Australijos juodosios magijos būdų. Taikydamas į savo priešą specialiu kaulu ir tardamas užkeikimus, žmogus tiki, kad kaulas žeidžia aukos kūną. O „persmeigtasis“, sužinojęs arba nujausdamas tai, ima laikyti save pasmerktu, puola neviltin, pradeda nebevalgyti ir iš tikrųjų suserga arba net numiršta. Išgydyti auką gali tik kitas panašus burtininkas.

Kaip dažnai girdėjau taip sakant! Šis posakis kartu išreiškia ir baime, ir tikėjimą tamsiomis jėgomis. Leiskite priidurti, kad mano neseniai įgytas išsilavinimas neišvadavo manęs nuo įsitikinimo, kad jos egzistuoja.

Bet kodėl, kodėl gi aš buvau nubaustas? Juk nieko pikto nepadariau. Neturėjau blogos akies. Nebuvau idiotas, kurį reikėtų užmušti, kad jis neapvaisintų genties moterų ir nedaugintų panašių į save.

Iki šios dienos aš tikrai nežinau to, nors yra keletas spėjimų. Mano šeima mano, kad aš buvau „uždainuotas“, nes buvo padaryta klaida kūnų dekoravimo ceremonijos metu mūsų Jabuduravos koroborei, o tai rimtas prasižengimas.

Jabuduravą šoka Kengūra, Iguana, Laukinė Slyva, Laukinis Apelsinas, Gyvatė bei įvairūs kiti Roperio upės genčių totemai¹. Ji paplitusi į rytus nuo Karpentarijos įlankos, į vakarus nuo Elzio, Never Never galvijų stoties, į šiaurę nuo Arnhemlendo Mainoru ribos ir į pietus nuo Hodžsono upės žiočių.

Alavos gentyje šios ceremonijos metu nedainuojama dainų, neakompanuojama bambukinėmis švilpynėmis, tik mušama lazdelėmis. Apeigos tęsiasi su protrūkiais nuo sausio iki birželio, tačiau, priešingai daugumai kitų ceremonijų, šokamų naktį, Jabudurava atliekama dienos metu ir turi baigtis ne vėliau kaip ketvirtą valandą, išskyrus paskutinę naktį, kai ji trunka iki aušros. Toks yra įstatymas.

Šios apeigos draudžiamos visoms moterims. Jei kuri būtų priejusi netoli Jabuduravos vietos mano senelio jaunystėje, jos galva tučtuojau būtų buvusi nukirsta. Netgi šiandien ištiktų panaši mirtis.

Paskutiniąją naktį moterims leidžiama priartėti per penkiasdešimt jardų, bet jos privalo laikyti galvas po antklodėmis, kad nematytų, kaip šimtas ar daugiau išsimarginusių vyrų atlieka savo paskutines slaptas apeigas.

Mano pusbroliai nudažo mano kūną pagal Vyresniųjų duotus nurodymus. Sudėtingi piešiniai turi būti tikslūs. Jabudurava negalėtų tęstis, jei būtų suklysta. Iškilmių va-

¹ **Totemizmas** — viena pirmykštės religijos formų, tikejimas, jog tarp žmonių ir daiktų arba daugiausiai gyvūnų yra antgamtinis ryšys. Tie daiktai ar gyvūnai vadinami totemais, o žmonės, jungiami vieno totemo — toteminėmis grupėmis arba giminėmis.

dovas įspėtų, o dalyviai paprasčiausiai sėdėtų, kol aš būčiau išmargintas iš naujo. Na, o jeigu kuris nors gentainis slapta griežia dantį ant kito, jis tyčia gali padaryti klaidą, tokią mažą, kad ši nebūtų pastebėta, kol prasidės ceremonija. Tuomet jau būtų per vėlu sustabdyti, ir bėda bręstų.

Septynerių metų aš, žinoma, buvau per jaunas dalyvauti Jabuduravoje. Kaip tuomet aš galėjau būti „uždainuotas“ dėl netikslaus dekoravimo?

Daug metų prieš Pirmąjį Kristaus Atėjimą mes ir taip laikėmės daugelio įstatymų, kol jų mums dar nebuvo pateikusi biblija. Vienas jų buvo Mozė mokymas, kad tėvų nuodėmės atsilieps vaikams net trečioje ar ketvirtoje kartoje.

Daugumoje aborigenų genčių yra tas senovinis paprotys. Berniukai dažnai užmušami už senių nuodėmes. Tokiu būdu bausmė pasidaro labiau juntama. Vyresnysis gali būti jau pragyvenęs amžių, kada gali turėti vaikų, o berniukui dar visas kūrybinis gyvenimas ateityje. Su jo mirtimi netenkama daugelio kitų būsimų gyvybių net trečioje, ketvirtoje kartoje ar dar toliau. Taip elgiamasi ypač tokiose bendruomenėse, kurios turi griežtąusių sistemą, nurodančią nesulaužomą vedybinį modelį, kokio laikomės ir mes.

Ir štai, atsitiko taip, kad mirti nuo autosugestijos buvau išrinktas aš.

Iki pat tos akimirkos, kol pasijutau sergąs, buvau laimingas ir nerūpestingas ir toks sveikas, koks tik begali būti aborigenų vaikas. Net į galvą neateidavo mintis apie smurtą, blogį nešančius linkėjimus ar mirtį. Tačiau po kelių minučių aš jau smarkiai karščiau, mano skrandis lyg virė virė.

Manęs vėliau klausdavo, kaip tokią ligą galima priskirti autosugestijai, jeigu aš nežinojau jos simptomų iki pat tos akimirkos, kai ji staiga mane ištiko. Aš tegaliu pasakyti, kad šitaip buvo man, kad taip būdavo ir kitiems. Manau, jog „uždainuotas“ žmogus sužino apie tai instinktyviai ir ima reaguoti fiziškai dar gerokai prieš tai, kai jo sąmonė susieja tą reakciją su pačiu savimi.

Aš pažiūrėjau aukštyrą ir pamačiau savo senelį Vearivijingą, kuris liūdnai žvelgė į mane. Nebent stebuklas mane

galėtų išgelbėti, nes tai, ką jis buvo pranešęs, prilygo mirties nuosprendžiui.

— Vaipuldanja, jis buvo uždainuotas,— pakartojo jis.

Motina ėmė gailiai raudoti ir daužyti sau krūtinę. Vėliau sužinojau, kad man numirus, ji būtų raižiusi sau veidą akmenimis, kol kruvini ašarų upeliai būtų užtvindę jos akis. Toks buvo senas mūsų paprotys, kai mirtis apsilankydavo alavos gentyje.

Prakeikimas neapleido manęs, slapta griaudamas mano protą ir kūną.

Aš atstumsiu visą paduotą valgį ir vandenį, tuštinsiuosi guolyje, dejuosiu ir blaškysiuos, kol praeis diena, o gal savaitė ar dvi, suspiegsiu, matydamas klaikų reginį savo vaizduotėje, ir, nesuprasdamas ne mažiau siaubingo savo fizinio išsekimo, mirsiu pačia baisiausia mirtimi.

Aš galėčiau būti išgelbėtas tik tada, jeigu prakeikimą nuimtų kitas Juodasis Daktaras, turįs didesnės galios už piktąjį žmogų, kuris, gal būt, šoko apie manąjį piešinį ant baltojo eukalipto, metė savo prakeikimą į šį medį ir nukreipė iš jo raudonai įkaitusią žvaigždę į mano kūną.

— Gudživa! — suklykė motina.— Gudživa!

Gudživa buvo mūsų Daktaras, vienas šeimos draugų.

— Taip, kuo greičiau atvesk jį! — įsakė senelis. Jis parodė į mano brolių Sailą.— Kiek turi jėgų bėk į Sent Vidžono stotį. Surask Gudživą! Surask jį! Surask! Atvesk jį čia, bėgte! Pasakyk, kad Vaipuldanją užkeikė ir jis mirs, jeigu neateis greitai.

Kaip ir aš, Sailas buvo nuogas, bet senelio įsakymas buvo nė sekundę neatidėliotinas. Jis nubėgo girion link galvijų stoties, kuri buvo už penkių mylių nuo mūsų stovyklos. Aš nesuvokiau laiko tėkmės. Mano kūnas, atjungtas nuo proto, funkcionavo nevalingai. Gulėjau savo atmatose ir pats nesuvokdamas laukiau mirties, kuri lėtai artėjo. Laukiau bausmės, kuri priklausė man, nes būtent per mane genties priešai galėjo žiauriausiai nubausti mano giminaičius.

Atėjo Gudživa. Aš nepamenu, kada jis atsirado. Neprišmeniu nieko, kas buvo po to, kol manęs nepagyždė, bet viską papasakojo mano senelis.

Gudživa paruošė žolių mikstūrą iš akacijos žievės ir batatų, sumaišė su trupučiu laukinių bičių medaus, kurio aš buvau privalgęs, ir jėga supylė man gerklėn. Mano skrandis nepriėmė, tačiau jis prievarta girdė mane kol įsitikino, kad nuričiau nors mažą dalelę.

Tada Gudživa šoko aplink mane, daužydamas žemę žaliom krūmokšnių šakom, keikdamas bevardžius žmones, kurie troško mano mirties, dainuodamas man, dainuodamas mano protėviams, ekstravagantiškais aukų pažadais savo naudai nuteikdamas savuosius totemus ir svaitydamas prakeikimus burtininkui, kuris nubloškė mane prie Džarpo ribos, lemties tako, vedančio iš gyvenimo į mirtį.

Gudživa atsinešė iš medžio tošies padarytą dubenėlį. Paskui pridėjo man prie širdies savo ranką ir ėmė čiulpti odą netoli peties. Jo skruostai išsipūsdavo, ir po akimirkos jis išspiaudavo gurkšnį kraujo į dubenėlį. Po to įsi-siurbdavo vėl... čiulpė ir spiaudė, kol dubenėlis prisipildė kraujo.

Maño akys atgavo dėmesio centrą. Raumenų traukuliai nurimo. Lioviausi beprotiškai kliedėjęs ir pabudau iš gilios hipnozės, atgaudamas sąmonę, kai Gudživa, trindamas savo krūmokšniais man krūtinę, išspiovė paskutinį gurkšnį kraujo ir iš burnos išsiėmė raudoną žvaigždės formos kiautą.

Kaustęs protą baisus spaudimas tučtuojau atlėgo. Kūnas atsipalaidavo, pykinimas praėjo. Ėmiau kalbėti rišliau.

Po savaitės buvau sveikas kaip ridikas.

Po to kitų Juodųjų Daktarų pikta lemiančio dėmesio man pavyko išvengti. Aš net sugebėjau laimėti jų pasitikėjimą ir naudojausi juo, padėdamas baltiesiems gydytojams, kurie stengėsi su šaknimis išrauti genties ligas ir išgydyti susirgimus, mano tautos paveldėtus iš europiečių.

O vieną kartą, kurį aprašysiu vėliau, aš netgi gydžiau vieną Juodąjį Daktarą, jo žmoną ir sūnų vaistinės vaistais. Tai buvo tikras triumfas.

Manęs klausdavo, kur Gudživa galėjo gauti kraujo, kurį jis spiaudė į dubenėlį, kai mano gyvybė kabojo ant plauko.

Ciniški žmonės tvirtina, kad jis buvo užmušęs kengūrą ir turėjo pilną burną kraujo, kai atėjo pas mane.

Ši prielaida neįtikėtina. Pirmiausia, triūsdamas apie mane, jis dainavo, plačiai išsižiodamas, ir nebuvo jokio kraujo. Antra, čiulpdamas mano ranką, jis išspiovė iš burnos ne vieną kartą.

Ižengęs į civilizaciją, išmokau suprasti, kad tam tikri dalykai neįmanomi fiziškai. Aš išėjau medicininio parengimo kursą ir įsisavinau pagrindinius anatomijos dėsnius. Žinau, kad negalima gauti kraujo iš akmens. Ir vis dėlto žinau, kad Gudživa iščiulpė jį pro mano odą. Suprantu, jog taip darydamas jis įtikino mane, kad buvo traukiamas blogas kraujas iš mano kūno.

Mane „uždainavo“ mirti primityvus Juodasis Daktaras. Išgelbėjo kitas, kuris buvo lygiai toks pat primityvus.

Nežinau, kaip tai buvo atlikta. Galėjo būti ir triukas. Jei taip, tai nepaprastai vykęs. Bet argi reikėjo tą išgalvoti? Ar negalėjo Gudživa padaryti stebuklo? Juk dievas sukūrė moterį, paėmęs vyro šonkaulį. Kristus gydė raupsuotuosius, leido akliesiems praregėti, luošiams pasveikti, davė duonos kepalus bei žuvis, kurių užteko pamaitinti gausybei žmonių, ir pakilo į dangų.

Mes turime savų burtininkų. Argi neįtikėtina, kad ir jie gali daryti stebuklus?

Žynio praeinamas parengimas skiriasi iš genties į gentį. Gal pati būdingiausia sąlyga Roperio krantų gyventojams yra ta, kad kandidatas į žynius turi būti miegojęs kapinėse. Būtent iš tokių vietų jie įgauna didžiumą savo jėgos, nors apmokymas taip pat reikalingas.

Ižengęs į Didįjį Baltąjį Pasaulį, sužinojau, jog mintis praleisti naktį kapinėse lygiai taip pat baugina europietį, kaip ir bet kurį aborigeną. Jie bijosi šmėklų, vaiduoklių, kuriuos mes vadiname dvasiomis.

Prieš keletą metų Betersto salos misijos stotyje buvo paprašyta grupės tivi genties žmonių nužymėti ugnimi taką iš žibale sumirkyto smėlio skardinių Skraidančio Daktaro lėktuvui, kuris turėjo atvykti naktį pas sunkų ligonį. Tačiau, kai misionierius išėjo uždegti skardinių, pamatė, kad jos išdėliotos arti viena kitos ir driekiasi tik per pusę ruožo. Tolimas galas — reikšmingiausia nusileidimo ir

pakilimo zona — liko tamsoje. Misionieriui teko išnešioti skardines pačiam. Joks aborigenas neitų. Už pusiaukelės tykojo kapinės!

Taigi bet kas, miegas tokioje vietoje, laikomas antžmogiu. Jis ne tik įveikia siaubą, bet nugali ir piktas dvasias. Todėl, mūsų akimis, jis retai tegali suklysti. Jam suteikiama nepaprasta galia. Tai žmogus, su kuriuo reikia skaitytis, kurio pykčio reikia uoliai vengti.

Net šiuo spartaus nugentėjimo laikotarpiu nuolat pasitvirtina, kad Juodųjų Daktarų reikšmė išlieka didžiulė.

Aborigenų moteris, vardu Meisė Nambidžimba, mirė netoli Tenant Kriko. Policija su kvalifikuotais baltaisiais gydytojais ištyrė jos kūną ir nesurado jokios aiškos mirties priežasties, todėl buvo atlikas nuodugnus skrodimas. Vėliau, tardytojui apklausiant, daktaras Berilis Ričas pasakė, kad, nežiūrint pomirtinio tyrimo, moters mirties priežastis tebeliko visiškai paslapy.

Tačiau genties Vyresnieji būtų galėję ją nušviesti. Meisės mirtis liudija, kad aborigenai niekada neužmiršta. Visi blogi darbai turi būti ištaisyti pagal taisyklę, žinomą atmo-kėjimo vardu. Viešpats dievas tą patį turėjo galvoje, kai sakė Mozei: „*Akis už akį, dantis už dantį, ranka už ranką, koja už koją. Gaisras už gaisrą, žaizda už žaizdą, kirtis už kirtį.*“

Meisės istorija prasidėjo baisiai karštą dieną, kai jos vyras Snoujis Džambadžimba pasiėmė su savimi du berniukus iš Varabri gyvenvietės ir išėjo medžioti į Singltono stotį. Berniukai mirė nuo troškulio, ir buvo kaltinamas likęs gyvas Snoujis.

Galiu įsivaizduoti velnišką šnabždesių kampaniją, kuri tučtuojau prasidėjo gyvenvietės senių tarpe. Snoujis su Meise buvo pasmerkti nenuilstamam nervų karui, pagaliau privertusiam juos su siaubu bėgti.

Bet Meisei gyvybės tai neišgelbėjo. Po kelių dienų ji mirė be jokių ligos požymių išskyrus tai, kad jai iš burnos putojo. Gydytojai joje nesurado jokių sutrikimų.

Bet Snoujis Džambadžimba nematė jokios paslapties.

— Ji mirė, kai užkeiktas akmuo užgulė jos širdį,— pasakė jis.

Užkeiktas akmuo? Taip, nes vienas Juodojo Daktaro egzekucijai naudojamų metodų — prikimšti savo aukai pilną pilvą magiškų akmenų.

Asmuo, kuris yra „uždainuotas“ ir pasilieka savo gentyje, neišvengiamai miršta, nebent nuosprendis atidedamas arba išgydomas kito Juodojo Daktaro, kaip nutiko man. Pastaraisiais metais keletas žmonių buvo išgelbėta, iškėlus juos iš genties aplinkos.

Garsiausias buvo įvykis su jaunu gomaido gentiečiu Li-ja Vulumu, kuris „uždainavus“ buvo visiškai paraližuotas Jirkalos misijoje, į šiaurės rytus nuo Arnhemlendo.

Vulumaus uošvė pasiskundė Juodajam Doktorui, jog jos žentas flirtuojąs su kitomis. Jo vumeras ir ietis buvo pavogti ir padėti į tuščią ceremonijoms naudojamo rąsto dre- vę, kur jis juos vėliau rado. Tuo pat metu Vulumui buvo parodyta jo nula-nula¹ aukšto medžio viršūnėje,— aiškus įrodymas kiekvienam genties nariui, kad jis yra „uždai- nuotas“ mirčiai.

Per keletą valandų Vulumus neteko sąmonės. Skraidan- čio Daktaro lėktuvas nugabeno jį į Darviną, ir kaip tik lai- ku, nes jo kvėpavimo sistema sutriko ir teko jam uždėti geležinius plaučius. Kiekvieną sykį, kai tik juos nuimdavo, jis liaudavosi kvėpavęs.

Apie šį įvykį aš viską smulkiai žinau, nes tuo metu mo- kiausi felčerių Darvino ligoninėje pas daktarą Džimą Tarl- toną Reimentą, kuris gydė jį įvairiais baltųjų vaistais ir savo paties išgalvotais keisčiausiais nesuvokiamais būdais.

Nesvarbu, ką jis darė, bet Vulumus tikriausiai buvo įsi- tikinęs didesne Reimento galia, nes palengva ėmė nusi- kratyti žudančiais jo protą nuodais. Vulumui žymiai page- rėjo, ir jis grįžo į savo genties teritoriją.

Kai kurie žmonės teiravosi, ar mokslinis parengimas, kurį praėjau kaip felčeris (aš vis dar tebedirbu ligoninėje) neišgydė manęs nuo tikėjimo Juodojo Daktaro gyvybės ir mirties jėga, kurią jam priskiriame.

Galiu tik pasakyti, kad civilizuotose ligoninėse esu ma- tęs, kaip stebuklingai pasveiko vyrai ir moterys, aiškiai buvę prie mirties.

¹ Bumerango rūšis.

Aš nepaliaujamai stebiuosi chirurgų meistriškumu, kurie perpiauna pilvą, pašalina tai, ką aš būčiau laikęs svarbiu organu arba jo dalimi, užsiuva piūvį, ir po kelių dienų pacientas vėl vaikštinėja.

Mačiau amputacijų, sutaisomų sulaužytų sąnarių bei kraujo, perpilamo iš bonkutės žmogui, kuris priešingu atveju būtų miręs. Kas dar nuostabiau, sužinojau apie visišką kūdikio kraujo pakeitimą, kai jo tėvų kraujas nesuderinamas.

Visa tai man padarė neišdildomą įspūdį. Tikiu begaliniais baltųjų chirurgų sugebėjimais.

Tačiau kaip galiu netikėti piktosiom žynių ar kerėtojų jėgom?

Aš įsitikinau ir mačiau savo paties akimis.

Aš prisimenu baisų atsitikimą su pačiu savimi.

Aš laikausi savo genties tradicijų.

Esu pasimetęs, bet nepraradęs tikėjimo.

Jei norite, laikykite mane tiesiog užsispyrusiu aborigenu.

ANTRAS SKYRIUS

Savo uokse popierinės tošies medyje, svyrančiame virš alavos stovyklos, išdidžiai suukė pelėda mūk-mūk. Barnabas Gabarla, mano tėvas, snūduriuojantis su savo šunimis, neramiai sukrutėjo.

Pirmieji dienos spinduliai rausvai nudažė rytinę dangaus dalį. Didysis Oriono Diržo Gardas bei Sapnų Ola Pieno Kelyje, spindintys neužterštame ore, blyško ryškėjančioje šviesoje.

Skiauterėtasis driežas, lyg ieškodamas mirties, smalsiai pažvelgė iš už kuokšto aukštos žolės į neramius gentiečius. Dėl mano tėvo jis buvo ramus, nes atstovavo jo totemą, bet spruko į atokesnio medžio prieglobstį, kol kiti medžio-tojai ginklavosi bumerangais ir ietimis.

Tėvas atsisėdo ir pliaukštelėjo dešinę ranką truputį žemiau peties, kur nenoromis trūktelėjo raumuo.

— Aš turiu sūnų.— pasakė jis reikšmingai.

Tuo tarpu rausvame kriko smėlyje, vadinamoje Moterų

Vietoje, gulėjo mano motina. Gimimo agonija ir paslaptis ją buvo atpalaidavusi ir labai nuraminusi. Keletą valandų ji blaškėsi ir dejavo genties protėvių guolyje iš lapų ir popierinės tošies. Dar vieną dieną ir naktį ji išgulės ten, nesistemingai slaugoma flegmatiškų pribuvėjų, bet joms labiau rūpi tradicinės dovanos, kurių tikisi gauti, negu joms privalomos neatidėliotinos pareigos.

Smarki sausra alino žemę. Tingiai sukosi raudonos dulės, derančios prie vandens spalvos, kurį iš kūdros atnešė slaugės. Mano motina gėrė, nekreipdama dėmesio į smėlį, ir išdidžiai stebėjo, kaip priešais ją verkiantis kūdikis buvo trinamas šaltais pelenais, meiliai plekšnojamas ir vyniojamas į primityvų popierinės tošies šalį.

Daug mėnesių praėjo nuo tos nakties, kai ji gulėjo mano tėvo glėbyje, švelniai glamonėdama, ir nuolankiai paklusni vykdė jo valią, kaip, jai subrendus, buvo mokišios moterys.

Kelias buvo nutiestas.

Sekančią dieną ji nuėjo į lagūną maudytis, kur Vaivorykštės Žaltys, Gyvybės Nešėjas, suteikė jai dvasią, papildančią vyro sėklą, kuri suplazdėjo gyvybe ir atėjo į šią pasaulį, kai širdis ėmė plakti ir pienas buvo paruoštas.

Taip kukliai gimiau aš. Be lopšio, be šieno, rausvai ruda oda, kuri man augant tamsėjo, su dviem rankom, dviem kojom, dviem akim ir širdimi, plakančia už genties kultūrą, kurią vėliau apleisiu.

Bet dabar mano gyvenimas buvo tvarkomas pagal sudėtingą, bet griežtą modelį. Mano vardu tapo pirmasis žodis, kurį motina ištare, išgirdusi mane verkiant.

— Vadžiri! — O kadangi ji pakartojo, tai vadinuosi Vadžiriu-Vadžiriu.

Vyrai, visada nepatenkinti viskuo, ką padaro moterys, šaukė mane Vaipuldanja.

Mano žmona, kiekvienam vyrui žadama moteris, buvo žinoma visiems mano giminaičiams net tuomet, kai jos dar nebuvo pasaulyje. Kai gims ir užaugs, ji ateis pas mane, kai aš pašauksiu, kaip mano motina atėjo pas mano tėvą, nes ji žinos kad toks buvo Sapnų Kelias. Iš tikrųjų atsitiko ne visai taip... Ji vėlavo, o aš buvau nekantrus. Vėžiau kitą ir išdaviau ją.

Aš jau turėjau uošvę.

Kai mano motina gulėjo savo skubiai įruoštame guolyje, atsigaudama nuo minties, kad prisidėjo prie genties praradimo, ji, gal būt, galvojo, kas laukia jos grynakraujo aborigenų berniuko baltųjų bendruomenėje, kur genties gyvenimas vis labiau yra.

Ar ji jaudinosi, kad maitins mus civilizacijos opiumu? Ar numatė mūsų asimiliaciją?

Abejoju. Žmonos ir motinos rūpesčiai gentyje apsiriboją horizontu. Ji neregį toliau.

Aš maitinausi iš jos krūties kur kas ilgiau už eilinių baltodį vaiką. Aborigenų kūdikiai, ypač berniukai, taip ir sugadinami. Man teko čiulpti ne tik savo motinos krūtį. Bet kuri moteris, nešanti mane, siūlė savo nunokusius spėnelius, ir aš traukiau patenkintas gal kiek per ilgai. Man sukako dveji metai, kol buvau visai atjunkytas. Buvau riebus bei nerangus, o man reikėjo bėgioti daugiau, negu moteris man leido.

Kai verkdavau, niekas nebandydavo nuraminti.

— Jis nori verkti, tegu verkia,— sakydavo moteris.

Pirmieji kieto maisto prisiminimai man siejasi su lelijų šaknimis, standžiais pluoštiniais šakniagumbiais, kurių derlių moteris surinkdavo, pasinerdamos į drumzlinas laūnas palei Roperį.

Nors ir pavėluotai, jomis mane motina maitino iš savo burnos, kas labai paplitę mūsų gentyse ir primena paukštelio penėjimą lizde. Ji tokiu pat būdu mokė mane gerti, nes man nelabai sekėsi gurkštelėti iš tošinio indelio, vienintelio mūsų rakando. Jeigu toks maitinimas laikomas nehygienišku, tai alavos genties motinų įpratimas iščiulpti užkimštas sloga sergančių negriukų nosis buvo nepalyginamai biauresnis, bet niekas tuo nesistebėjo.

Aštuonerius vaikystės metus,— išskyrus tą laiką, kai buvau „uždainuotas“,— praleidau laimingai žaisdamas ant upės kranto, plaukiodamas saugiose kūdrose, kur manęs negalėjo pasiekti krokodilai, kaudamasis žaislinėmis ietimis, stovyklaudamas su vienintele antklode, ginančia mane nuo lietaus ir šalčio, su tėvais brūzgynuose medžiodamas sau maistą, kurį privalome susirasti, kad pragyventume.

Džiaugėmės, kad šalia tekėjo upė, kurioje buvo gausu žuvies. Aš dažnai stebėdavausi, kaip dykumų gentys į vakarus nuo Alis Springso sugebėdavo išlikti gyvos per sausras, kartais trunkančias po penkerius metus.

Jie neturėjo nei upės, nei žuvies, o dažnai stigidavo ir vandens. Bet jie ne tik gyveno. Jie dauginosi.

Nelabai tesuvokiau, kad stoviu prie eilės žeminančių išbandymų slenksčio, kai nepastebėta praėjo mano aštuntoji gimimo diena, nes vaikystė virto jaunyste ir reikėjo išverti išventinimo ritualą, ruošiantis suaugusiųjų gyvenimui.

Išmėginimai atėjo, o ceremonijos prasidėjo vieną sausosio laikotarpio dieną, netrukus po vėžlių kiaušinių derliaus rinkimo prie Roperio uosto, prieš pat išdegusios žolės metą.

Atrodo, man tada buvo devyneri. Mano svainis Mardis prisėlino prie manęs iš užpakalio, uždengė rankomis akis ir tarė:

— Vaipuldanja, tavo valanda išmušė. Barnabas, tavo tėvas, pasakė Vyresniesiems, jog jo sūnus pasiruošęs priėmimui į vyrus.

Aš galvoju, kad bet kokiam devynerių metų baltajam berniukui būtų paglostyta savimeilė, jeigu jam pasakytų, jog jis pasiruošęs būti priimtas į subrendusiųjų tarpą. Bet visiems aborigenų berniukams, gyvenantiems pagal genties įstatymus,— tai baimės ir ištremties, žiaurumo ir nežmoniško atsiskyrimo... bei tylos laikotarpis.

Man šie žodžiai reiškė, kad būsiu apipiaustytas skutimosi peiliuku be narkozės ir antiseptikos, dvejus metus negalėsiu kalbėtis su tam tikrais genties giminaičiais, visą gyvenimą bus užginta valgyti kai kurių rūšių maistą, o kitiems produktams bus uždėtas laikinas tabu, kad, pagaliau, reikės miegoti moterų — savo brolienų! — būryje, joms neįkyrint, netgi nekalbant su jomis.

Vargšelis aš!

Vargšelis aš!

Vargšelis aš!

Tuomet nesuvokiau, kad mano apipiaustymas buvo palyginti neskausminga ir gana higieniška operacija, palyginus su tais metodais, kurie buvo naudojami prieš Pirmąjį Baltojo Žmogaus Atėjimą. Tarp jo mums atneštų dovanų buvo aštrūs įrankiai. Mano tėvas buvo apipiaustytas akmeniu, o chirurgas, atlikęs tą operaciją mano seneliui, naudojo savo dantis.

Šiandieną įšventinamasis teisingai sutvarstomas, bet man tvarstį atstojo gabalas drėgno molio — margiros, kuris džiūvo ir trūkinėjo saulėje ir jį reikėjo kasdien keisti.

Kai man buvo uždengtos akys, mane apsupo būrys Vyresniųjų, kurie barškino bumerangais ir dainavo ritualines dainas. Kol jie dainavo, kiti mano svainiai išmargino mano kaktą, skruostus ir kūną margira ir raudonąja ochra, o po to ant kaklo ir liemens pakabino virvę iš oposumo¹ plaukų bei plunksnų.

Tai rodė, kad aš buvau Vuluguras — jaunuolis, kuris netrukus ritualiniu apipiaustymu bus priimtas į vyrus.

Po to jie nuvedė mane pas brolienės. Tik tarp jų aš pirmą kartą supratau, kokie išmėginimai bei pažeminimas manęs laukia.

— Tu privalai miegoti su kuria nors iš jų, po jos antklode, o kitos miegos šalia,— buvo pasakyta.

— Jos tavo gynėjos. Jos tave maitins ir patarnaus tau. Bet tau draudžiama kalbėti su bet kuria iš jų!

— Vadžiri-Vadžiri, ar nori gerti? — klausė brolienės. Ar linktelėdavau.

— Ar nori valgyti?

Aš linkčiojau ar purčiau galvą, žiūrint kaip norėjau.

— Ar nori į tualetą? — Jos ir to manęs klausdavo. Atsakydavau galva.

— Dabar miegosime,— tarė viena. Ji nurodė mano vietą šalia savęs ant antklodės. Man negalima prisiliesti prie jos. Ji nepalijaujamai plepėjo su savo seserimis, dažnai apie mane, bet neturėjau teisės ištarti nė garso.

Taip buvo pasakyta genties įstatymuose.

Tai buvo pirmosios mano savitvardos pamokos. Mano protas ir kūnas buvo taip treniruojami, kad abudu nuola-

¹ Sterblinė žiurkė.

tos būty geležinėje kontrolėje, nebent būčiau toks nelaimingas, kad mane vėl „uždainuotų“ burtininkas.

Jeigu jau kartą buvau įteiktas šioms moterims, tai mano tėvas, motina, broliai bei kiti artimieji pasiliko nuošalyje. Aš jiems nebuvau tabu, paprasčiausiai tai buvo dar viena pasiaukojimo pamoka.

Man tos pamokos, žinoma, nepatiko. Nepakenčiau kiekvienos akimirkos. Įsivaizduokite, kaip reaguotų bet koks baltaodis devynerių metų berniukas, jeigu jam įsakytų miegoti su grupe moterų, kurios visos nuogutėlės. Aš drovėjausi ir gaudžiai verkiau, bet vengiau kalbų ir nepabėgau.

Ceremonijos prasidėjo moterų šoku, vadinamu Vunguduva-Undinė. Mano brolienės nusivedė mane į apeigų teritoriją, ir aš išbuvau ten visą naktį, o jos šoko, daužydamos koją į koją ir ramiai gestikuliudamos.

Man guolis buvo paklotas prie ugniavietės krašto, taip sakant, pirmose eilėse, iš kur lengvai galėjau stebėti vienintelį moterų šokį, kuris visą laiką buvo šokamas išimtinai man.

Bet sekančią naktį, kai vyrai šoko Mundivą, nors ir vėl tik man vienam, aš visai neturėjau teisės žiūrėti.

Visą tą dieną išbuvau su savo brolienėmis, o vyrai uoliai dabinosi įmantriais ochros ir margiros piešiniais. Vidurdienį moterys atnaujino mano paties pagražinimus ir ant galvos užrišo baltos medžiagos juostą, virš kurios puikavosi viena plunksna. Kai liko valanda iki saulėlydžio, mane apsupo antklodėmis.

Taip apdengtas, gulėjau ant ugniavietės žiedo krašto ir klausiausi. Moterys dainavo vyrams, kad aš esu nurodytoje vietoje.

Garsiai dunksėjo bumerangai.

Vaikai verkė.

Šunys lojo.

Visi nekantriai laukė ženkle iš netoliese esančios įlankėlės, kur žymiausi šių apeigų aktoriai veltui glostė savo suveltus plaukus ir tyrinėjo sudėtingus stilizuotus piešinius ant kūnų.

— Greičiau, greičiau! — šnibždėjau nekantriai, nes po sunkiomis antklodėmis buvau apsipylęs prakaitu.

Bumpsėjimas bei dainavimas pagaliau liovėsi. Daugiau jaučiau, negu girdėjau, kaip visi laukiamai nuščiuvo. Aš jų nemačiau, bet dabar žinojau, kad didieji atlikėjai, išdidžiai pozuodami, kopė iš išdžiūvusio kriko. Jie buvo išmarginti ir vaizdavo kalakutus, batatus, lelijų šaknis, laukinius apelsinus, laukines slyvas, kengūras, žalčius ir žuvis — pagal kiekvieno svajonę — stabmeldiškus totemus, kuriuos mes laikome turint neribotos galios.

Aš priklausau Kengūros totemui, todėl tikiu, kad kengūra suteikė man kalbą, vandens šaltinius, maistą, kalvas ir slėnius bei daug kitko. Tam tikros kengūros dalys kaip maistas man yra tabu, pavyzdžiui, priekinės ir užpakalinės kojos. Gentietis, priklausęs Žalčio totemui, visai nevalgys šio roplio, nes viena jo kūno dalis panaši į kitą, ir jis gali apsirikti.

Kai išmargintuosius išvydo visi, išskyrus mane, viena dainininkių prie žiedo paskelbė kiekvieno „kraštą“.

Visi mes esame iš alavos genties ir Roperio Riverio rajono, bet kiekvienas turi tam tikrą genties žemės sklypą, kurį vadina „savo kraštu“.

Manasis užima šešiasdešimt kvadratinių mylių, beveik keturiasdešimt tūkstančių akrų plotą, tuoj į pietus nuo Roperio misijos. Aš vadinu jį Larbarijandžu. Pažįstu baltąjį žmogų, kuris ten gano savo galvijus ir galvoja, kad ta žemė jo.

Mano broliui Vujaindzimadrindžiui priklauso žemė prie Hodžsono upės, kur yra galvijų veisimo stotis, kuriai vadovauja lordas Vestis iš Anglijos, manęs, kad ta žemė jo.

Kai visi atlikėjai išėjo iš kriko, dainininkai užtraukė maršą:

*Kunamanda-manda
Kunamanda-manda
Kunamanda-manda
Bira bira
Oi! Oi!*

Jis reiškia štai ką: „Štai mes visi, susirinkę apeigų teritorijoje, laukiame ceremonijos pradžios“.

Savo tamsiame ir tvankiame kalėjime po antklodėmis girdėjau pritarimo šūksnius, kai gyvačiuke išsirikiavę da-

žyti vyrai artėjo prie ugniavietės žiedo. Jiems ten atėjus, viena moteris patrynė kiekvieno vyro kojas virvele iš žmogaus plaukų, tokiu būdu išlaisvindama juos nuo draudimo, kuris neleido jiems bendrauti su savo šeimomis. Jie taip pat buvo apmėtyti pelenais kaip atgimimo simboliu.

Dvejetas vyrų buvo nudažyti šunimis. Vienam jų rytoj teks chirurgo pareigos, o kitas, kaip mėgėjų spektaklyje, suvaidins savotišką seserį, kuri įteiks jam chirurgo instrumentą — skutimosi peiliuką — ir labai aseptiškus tvarsčius — drumzlinio balos vandens ir truputį baltojo molio.

Kai dainininkas paskelbdavo šuns vardą, vyrai po vieną pasirodydavo iš priedangos. Jieėjo ir klausėsi,ėjo ir klausėsi, tai greičiau, tai lėčiau, prisidėję delnus prie ausų, gaudė garsus, taktą mušančios lazdelės keitė tempą, kai jie mainė žingsnį, o dainininkai be paliovos skelbė šunų vardus.

Šunis vaizduojantys vyrai ryšėjo plaukų diržus, kuriuos jie trynė sau po pažastimis. Kai jie priėjo prie manęs, aš jutau, kaip jie trynė diržus į popierinės tošies gabalą, padėtą ant mano antklodžių, tuo parodydami moterims, mano brolienėms, jog jų pareigos baigėsi. Iš to vienintelio simboliško veiksmo jos suprato, kad laikas apleisti ugniavietės žiedą. Nuo šios akimirkos šventė tapo vyrų išskilmėmis Junguvana, kuriose moterys negalėjo dalyvauti.

Tuomet mano antklodes nuėmė. Už tai aš buvau dėkingas. Vyrai grįžo į stovyklas, bet man nebuvo leista pasitraukti nuo žiedo. Aš pasilikau su dėde Stenliu Marbungumi bei dviem berniukais, kurie jau buvo apipiaustyti.

Psichologinė įtampa augo. Nežinojimas kas manęs laukia, baugino. Tačiau berniukai raminau šnibždėjo ir, nors buvo draudžiama, šiek tiek papasakojo, ko galiu tikėtis. Patys žinote, kaip išaiškėja paslaptys.

— Nebijok,— kalbėjo jie.

— Nesurik.

— Būk tvirtas ir drąsus.

— Įtikink vyrus, kad skausmas tau nieko nereiškia. Piversk juos didžiuotis, kad priklausai alavos genčiai.

— Nebūk silpnas it moteris.

— Jie tik nupiaus viršutinę odelę...

— ...skaudės...

- ...bet ne tiek smarkiai, kad reikėtų šaukti....
- ...ilgai netruks...
- ...ne taip, kaip gobaboingu...
- ...ir džambaboingo Jirkaloje...
- ...kurie plaktuku išmuša priekinį dantį...
- ...tai tikriausiai labai skauda...
- ...taigi atsimink...
- ...būk Vyras...

Sutemus dainininkai grįžo ir vėl užtraukė dainą. Kai išgirdo vyrus švilpiant stovykloje, vėl mane uždengė antklodėmis. Tai buvo ženklas, kad dažyti šokėjai pasiruošę grįžti. Man vis dar negalima buvo jų regėti.

Dvejetas vyrų, vaizduojančių šunis, šoko Mundivą, bet sušukus kažkokį žodį, jie nuėjo į slaptavietę už krūmų. Vėl likau vienas su dviem berniukais. Sekančiai dainai pasigirdus, jie nutraukė nuo manęs antklodės, o vienas išėjo ir savo rankomis uždengė man akis.

Kažkuris šokėjas priėjo, prikišo savo burną prie mano ausies ir papūtė. Tai simbolizavo, kad dabar man buvo leidžiama girdėti tai, ko nebuvau girdėjęs anksčiau. Po to jis patrynė man akis prakaitu iš savo pažastų, kas reiškė, jog turiu teisę matyti pirmą šokėją.

Tą pakartojo —uždengė akis, pūtė į ausį, tepė prakaitu — kiekvienas šokėjas atskirai, kad galėčiau žiūrėti ir į juos.

Po to dainininkai dainavo Munguną, dainą apie mano Sapnų Kelią. Dabar šokėjai pasirodydavo grupėmis po du, tris ir keturis, broliai drauge, prie kojų prisirišę krūmelius. Tai buvo viena ceremonijos paslapčių, kurias iššventinamasis privalo išmokti laikyti.

Tučtuojau jie apibėrė mane pamokymais, rūščiai kreipdamiesi į mane valiburu — alavos genties kalba. Šiam žodžių puolimui vadovavo mano dėdė Stenlis Marbungus su pusbroliais...

- Nelakstyk paskui moteris.
- Nemėtyk iečių į šunis.
- Paklusk Vyresniajam.
- Jei tau liepta bėgti mylią, tai nubėk mylią.
- Nesiginčyk.
- Neatsikalbinėk.

— Neskriausk savo draugų arba brolių bei seserų.

— Venk savo pusseserių.

— Neprarask savitvardos.

Kol man taip pamokslavo, dainininkai su šokėjais priminė mums apie kūdras ir upes, sukurtas Vaivorykštės Žalčio.

Mes laikome Žaltį Šeimininku. Jo simbolis — vaivorykštė. Jis atveria Kelią, subrandindamas jaunas mergaites, atidarydamas kelią į jų iščias, kad vaiko dvasia galėtų praeiti ir gimtų iš jų kūno. Mano tauta netiki, jog apvaisinimas įvyksta lytinių santykių metu. Tai pasiekama skaisčiai, per dvasias, panašiai kaip atsitiko mergelei Marijai.

Suliepsnojo laužai.

Moterys stovykloje užsidengė veidus.

Vaikai nedrįso pažvelgti į mano pusę.

Kaip instinktyviai suprantą šunys, jie visi neteko žado.

Buvo ruošiamas genties Vyras.

Tai pranašystė, reikalaujanti didžiausios aistros be žodžių.

Apeigos tęsiasi. Tęsiasi. Tęsiasi. Tęsiasi ir tęsiasi, vėl ir vėl, pasikartojančios, religingos, nepajudinamos, kaip reikalauja Sapnų Kelias, iki aušros.

Mano kančios ėjo į pabaigą, kai tamsios nakties užuolaidos prasiskleidė tiek, kad galėjome įžiūrėti anstyvuošius paukščius, o chirurgui pakako šviesos ant operacinio stalo.

Buvo paruošta popierinės tošies lova, ir mano svainis Mardis Mungundingas atsigulė ant jos kniūpsčias kaip gyvas matracas. Mano dėdė pakėlė mane ir paguldė ant Mardžio, suremdamas mus nugaromis. Štai kada turėjo pasirodyti anesteziologas su savo antiseptiniais patepimais ir laukiama pentotalo injekcija, kuri mane nuramintų.

Deja! Mūsų daktarai praktikuoja antgamtiską žudymą ir išgydymą, bet apeigų chirurgai niekada nestudijavo anestezijos.

Pirmas Žmogus-Šuo tyliai artėjo. Mačiau jį šmėkščiojant virš manęs, groteskiškai išmargintą, tačiau nusiteikusi palankiai.

— Stipriai įsikąsk šitą,— tarė jis.— Tai padės tau nesurikti.

Padavė man šiurkštų maišelį, padarytą iš žolės, nendrių bei audinio.

— Įsikąsk gerai,— pakartojo.

Aš suleidau dantis į medžiagą ir tučtuojau pajutau deginantį šalto plieno karštį, kai tapau pašventintas. Operacija netruko nė minutės. Ji buvo skausminga, bet aš glemžiau tarp dantų savąjį maišelį ir nesurikau.

Dėdė Stenlis nunešė mane į lūšną ir gyveno ten su manimi penkias dienas, kol sveikau.

Bet galvodamas, kad mano išbandymų laikas jau pasibaigė, greitai nusivyliau.

Marbungus, pagal genties papročius paskirtas „mane auginti“, panašiai kaip krikštatėvis, nurodė teises:

Negalima valgyti riebios iguanos, riebaus vėžlio, riebaus laukinio kalakuto ar kito riebaus maisto. Viskas, ką valgysiu, turi būti liesa.

Jokiomis aplinkybėmis negalėjau kalbėtis su niekuo kitu, išskyrus tėvą, motiną, dėdę, brolius ir kelis kitus artimus giminaičius.

Turėjau stovyklauti su pusbroliais ir nesiartinti prie seserų.

Kol žaizda gijo, man buvo draudžiama plaukioti upėje, kūdroje ar užtvindytame krike, bijantis, kad nebūčiau prarytas mistinio Vaivorykštės Žalčio. Tikėjau tuo be išlygų. Nežiūrint krikščioniškojo mokslo, kurį gavau nuo to laiko, aš vis dar tikiu Žalčiu.

Galėjau kalbėtis su kitais berniukais, savo ugniavietės žiedo draugais, bet jeigu prieidavo vyras, turėjau tylėti. Jeigu būdavau klausiamas,— o taip dažnai būdavo daroma, kad susiformuotų mano pasitikėjimas ir budrumas,— turėjau atsakydamas linktelėti arba papurtyti galvą.

Labiau už viską privalėjau vengti kalbų su šokėjais, kurie dalyvavo mano įšventinime.

Man reikėjo gyventi, laikantis šių tabu, ne pora dienų, savaitių ar du mėnesius, bet dvejus ilgus metus. Bausmė už pažeidimą buvo daugiau įsivaizduojama, negu tikra, bet aš puikiai žinojau, kad man buvo ruošiamos dovanos — žaislinės ietys, bumerangai, kanojos nuo vyrų ir plunks-

nuoti raiščiai nuo moterų, kurie galėtų atitekti kitiems berniukams, jeigu būčiau aikštingas.

To tai jau būtų buvę per daug, todėl paklusau disciplinai, prieš kalbėdamas visada pasvarstydavau, ar turiu teisę, ignoravau savo seseris, brolienės ir tetas, atsisakiau riebių patiekalų, kuriuos mėgau.

Dvejus metus laukiau savo kuklių dovanų, bet laukiau ištvermingai. Didžiuojusi, kad išlaikiau savitvardos ir savikontrolės egzaminus. Tikiu, jog juos išlaikęs, tapau geresnis vyras.

Gal būt, šis kalbos tabu daug paaiškina apie aborigenų santūrumą. Žmogus, išbuvęs pusiau nebylys dvejus metus, retai bus plepys po to.

Pažįstu kitų genčių, kurių žmonės įgytų daug naudos iš panašių apribojimų.

O jie anaip tol ne juodaodžiai!

TREČIAS SKYRIUS

Ankstyvasis mano gyvenimo laikotarpis ne visada buvo rūstus. Įšventinimas į genties narius ir mėginimas „uždai nuoti“ mane vyko imliausiais metais. Todėl tikriausiai nė vieno šių epizodų niekada nepamiršiu. Dėl to ir parašiau apie juos pirmiausiai, nes šie įvykiai tvirtai įsirėžė mano atmintyje.

Bet aborigenų negriuko protas nemažiau imlus už baltodžio vaiko protą, ir aš aiškiai prisimenu kitus savo jaunystės įvykius.

Šiandien aš laikomas civilizuotu žmogumi. Manau, kad toks ir esu. Aš moku skaityti ir rašyti, kalbu angliškai tarytum tai būtų mano gimtoji šneka, nors mokiausi jos kaip užsienio kalbos.

Man buvo suteikta pilietybė. Aš studijavau krikščionių religiją Roperio misijoje ir buvau pakrikštytas anglikonų bažnyčioje. Įgijau nemaža sudėtingų specialybių — esu greitosios pagalbos automobilio vairuotojas, mechanikas, felčeris, sanitaras. Miegu lovoje, valgau su šakute ir pei-

1. Varamungos genties vyras Tenant Krike. Išdidus palikuonis atšiaurių kariūnų, kurie pirmieji pastojė kelią Džonui Makduolui Stiuartui, kai jis 1890 metais mėgino pereiti žemyną. Tačiau dabar mes taikoje su baltuoju žmogumi, jo cigaretės puikios!

2. Didelė lagūna prie
Roperio, kur gausu žuvų
ir krokodilų

3. Štai ką sugaudavo-
me... gardžių didžiųjų ba-
ramundžių

liu, reguliariai maudausi. Tačiau primityvūs mano instinktai niekada manęs neapleidžia.

Savaitgaliais aš išsivedu savo žmoną su šešiom mūsų dukterim į medžioklės bei žūklės išvykas prie Bafelou Kriko, Kežuarina Bičo, Ly Pointo ar kitas gražias vietas netoli Darvino.

Atidirbęs savaitę kaip ir europiečiai, šeštadienį aš mielai numetu šilkinės civilizacijos grandines. Apsikabinėjęs ietimis ir bumerangais, klajoju girioje, o šeima su vandeniu ir stovyklavimo reikmenimis seka iš paskos.

Jeigu mano ietis ne taip tiksliai lekia į taikinį, kaip kitados, tai todėl, kad trūksta įgudimo. Man vis dėlto retkarčiais pakliūva volabė, nerūpestingai užmiršusi pagrindinę miško taisyklę — atsargumą. Jei nieko nenuduriu — ne bėda. Aš uždirbu pakankamai pinigų, kad galėčiau išmaitinti savo šeimą. Tokie pasivaikščiojimai — šventės, kaip ir baltųjų žmonių medžioklės bei žūklės išvykos.

Ir vis dėlto... ir vis dėlto kažkas žymiai daugiau.

Man šios iškylos — tai ir savotiškas praėjusių laikų simbolis.

Apsuptas iš visų pusių civilizacijos, aš jaučiuosiu laimingiausias, išėjęs menkai apsitačiusiu medžiotoju, pamiršdamas dabartį bei ateitį, lengvai pasinerdamas praeitin ir imdamas paveldėtas dovanas brūzgynų meno bei pėdsekystės pagalba, kurių ir šiuolaikinis amžius neprivertė mūsų atsisakyti.

Ir kaip tik tokių medžioklės švenčių metu aš pasijuntu labiausiai priartėjęs prie savo ainių, gyvenu pagal įstatymus, kurių jie mokė mano prosenelius, saugausi tų pačių pavojų, tikiu dvasiomis, kaip ir jie, vis dar bijau...

Taip, bijau. Girioje už kokio tuzino mylių nuo Darvino miesto aš instinktyviai tampu nė kiek ne mažiau budrus, kaip ir Arnhemlende, kai mane išmaitindavo medžiotojo meistriškumas.

Kodėl aš turėčiau baimintis ir būti akylus, kai man nebūtina susirasti maisto ir kai didmiesčio kaimynystė tikriausiai išbaidė piktas dvasias?

Tačiau eidamas aš nuolat sustoju ir įdėmiai įsiklausau. Sustingstu ir nejodu kaip totemo stulpas, išgirdęs menkiausią medžio ar krūmo krustelėjimą sukeltą ne vėjo.

Atsigrežiu kas keli žingsniai ir esu tikras, jog mane seka. Trakstelėjus šakelei, keletą minučių galiu išstovėti vietoje, kol pajudu toliau. Iš tolo apeinu olas ar brūzgynus, prisibijodamas, kad jose gali būti pasala.

Per visus savo medžioklių metus aš nemačiau nieko, kas patvirtintų tokius nuogastavimus, bet žinau, kad kažkas, daiktas ar gyvastis, ten yra. Turiu būti atsargus, nuolatos saugodamasis... nežinau ko.

Kas ten galėtų būti?

Gal pigmėjai, Mažieji Žmonės, gyveną kalnuose į šiaurę nuo Roperio. Mes vadiname juos burginginais. Mano gentainiai yra matę jų.

Pirmiausiai sužinojau apie burginginus, kaip lengvatikis baltaodis vaikas sužino apie aitvarus. Berniukai ir mergaitės, kurių tėvai rimtai diskutavo apie aitvarus tamsoje, tiki tuo pasakojimu per visą vaikystę, o tamsos baimė, ypač mergaitėms, gali išlikti visą gyvenimą.

Labai panašiai genties Vyresnieji perspėjo mane apie pigmėjus.

— Būk labai atsargus,— pasakė jie.— Niekada neleisk jiems užėti už nugaros. Jie yra Mažieji Žmonės, trijų pėdų aukščio, bet nepaprastai stiprūs. Burginginų vyras gali sutraiškyti kaulus alaviečiui ir perlaužti jį perpus. Burginginas, it skruzdė vabalą, gali panešti jautį, užsimetęs jį ant pečių. Nežiopsok! Medžiodamas dairykis! Saugokis! Žiūrėk!

Per visą savo gyvenimą nesu regėjęs nė vieno pigmėjo, tačiau medžiodamas niekada nepamiršdavau apsidairyti jų.

Pasakomis apie burginginus,— jeigu tai pasakos,— tikiama nuo Roperio žemyn į rytus per Anulos ir Garavos kraštus iki Kvinslendo. Žmonės tiki jas prie Ternofo lagūnos ir Dūmedžio misijos, Nikelsone, kaip tikime ir mes už penkių šimtų mylių Arnhemlendo pakraščiuose.

Geografai sako, kad Australiją su Naująja Gvinėja kažkada jungė žemės juosta, o šiandien Naujojoje Gvinėjoje yra stiprių pigmėjų-kariūnų. Argi neįtikėtina, jog jų vis dar pasitaiko žemyne, tose vietose, kur baltųjų reta?

Prieš mano išventinimą vienas senas gentainis papasakojo man tokią istoriją:

— Kartą išeinu pamedžioti. Einu ir einu, einu ir einu. Atsisėdu. Apsistuju.

Taigi. Saulė pakyla, ir aš einu ir einu... o! kas ten? Kengūra! Atsargiai sėlinu... vumeras ant ieties... švyst!.. jau!

Bet kengūra nemiršta iš karto. Ji nušoliuoja, kraujas laša, vingiuotas pėdsakas eina šen, eina ten, eina eina visur. Aš vejuosi.

Bėgu ir bėgu paskui raudoną pėdsaką, kurį ji palieka žemėje. Pagaliau žvėris krinta negyvas. Pribėgu, žiūriu, kur ji nusibaigė — didžiulis kraujo klanas. Matau ženklus, kaip ji daužėsi, ir savo ietį taipogi.

Bet kengūros nebėr. Dingo. Tuomet pažvelgiu įdėmiau ir matau mažo negriuko pėdas. Tik jos ne negriuko, anaip-tol... jos pigmėjo!

Burginginas bus nusinešęs tą kengūrą! Aš smarkiai persigandau. Aš bėgu ir bėgu, ir bėgu, ir bėgu ne juokais, neatsisėdu iki tamsos. Ir visą laiką oda baisiai pašiurpusi, it žąsies.

Garsiai nusijuokiau, kai senis papasakojo man savo nuotykį. Nežiūrint to, gerai jį prisimenu. Saugausi pigmėjų ir šiandien, ypač lietingu metu, kai jie gali būti pasislėpę už ūkanotų debesų, kabančių virš kalvų.

Daugelis mano draugų prie Roperio pasakojosi regėję burginginą. Neturiu jokio pagrindo abejoti jų žodžiais. Juk ir Vyresnieji nebūtų išpėję sergėtis jų bemedžiojant, jeigu Mažųjų Žmonių visai nebūtų.

Vienas aspektas legendose apie burginginus kelia sumišimą jaunesniesiems alavos genties nariams, kurie, gal būt, nepasikliauja akiai nuo tada, kai mūsų pasitikėjimas ėmė tirpti ėdančiuose civilizacijos vandenyse. Nė viename pasakojime niekada nebuvo užsimenama apie pigmėję moterį ar vaiką.

Be moterų negali būti vaikų. Be vaikų negali būti vyrų. Mums tai pasirodė itin sunkiai paaiškinama, nes mūsų medžioklių žygiai yra šeimos reikalas. Visi eina drauge, didingai veda medžiotojas, po jo seka moteris, vaikai, o už jų šunys.

Nors ir abejojome, mūsų tikėjimas tais fantastiškais pasakojimais nesugriuvo. Aš ir dabar jais tikiu. Tai įstatymas, genties Vyresniųjų sekos perduotas iš Sapnų Meto.

Mano dėdė supažindino su juo mane, o aš perteikiau jį savo sūnėnams. Šis įstatymas liks mūsų kultūros dalimi, kol asimiliacija atims jį iš mūsų negražinamai.

Jei norite, išjuokite mus už tai, kad tikime tokių žmonių egzistavimu. Tačiau nepamirškite, jog šmėklos, dievai, velniai, nykštukai, milžinai, vaiduokliai, aitvarai bei skraidančios lėkštės šiandien taip pat, esą, pasirodo žemėje.

Kitas mūsų fantastiškų pasakojimų yra apie malanuganugas, Akmens Žmones, gyvenusius netoli Sugriautojo Miesto, Arnhemlendo uolyne.

Savo kūnu ir dvasia jie aborigenai, visais atžvilgiais normalūs, tik nepaprastas jų drovumas, nors keista, siejosi su nežmonišku kraujo troškimu.

Jie buvo tikri klajokliai — akmenų amžiaus žmonės, gyvenę uolėtame krašte, bet retai pasiliekančios ilgam vietoje. Nuo tų laikų jų palikuonys buvo absorbuojami ritarngu bei rembarngos genčių atšakų, nusikėlusių į pietus nuo Roperio, kad pabėgtų nuo savos žemės nepriteklių.

Arnhemlendo uolynas nepaprastai išvogotas. Jis man primena matytus Mėnulio Kalnų paveikslėlius. Gausios granito bei smiltainio krūvos baisiausiai išdraikytos, beveik nepraeinamos žmonėms. Kiek žinau, tik kartą šį kraštą perėjo baltieji, o ir jie laikėsi upės slėnio, kad per daug neprasisverkbtų į patį Akmenuotąjį Kraštą.

Kas kokios penkios mylios lyguma staiga baigiasi ties bedugnės uola, aštria it skustuvas, besitęsiančia net už horizonto. Gal už pusmylio, gal už mylios nuo pirmosios išdygsta kita, tokia pat stati, tapatinga pirmajai savo neprieinama simetrija uola ir abidvi suformuoja didingą Mirties Slėnio dugną, besidriekiantį, sakytum išdžiūvusios upės vaga, į nebūtį.

Tame slėpiningame ir atgrasiame krašte ir gyveno malanuganugos. Mes jų nemėgom. Ne tik todėl, kad jie dažnai užpuldavo mūsų gentį moterų grobti, bet ir dėl to, kad uolynas mums asociavosi su velniais ir blogiu.

Mes itin vengėme vietovės, vadinamos Buruindžumi — Sugriautoju Miestu — prie Rouzo upės.

Tai didžiuliai balto smiltainio griuvėsiai, kurie stebėtinai buvo panašūs į ilgą linijinį europietiškos pilies fasadą. Jų buvo ne vienas, o tuzinai, ir kiekvienas — nebylus archi-

tektūros kilmės liudininkas, kiekvienas geometriniu požiūriu tobulas, niūrus bei atstumias.

Kai vieną dieną bejodinėdamas,— net mano surambėjusiems padams ši žemė buvo per šiurkšti,— atkakau į Buruindžių, mane apniko staigi nuojauta, kad, jei neapsižvalgysiu, tai susitiksiu piktas dvasias ir jų pusbrolius, įsikūnijusius malanuga-nugose.

Aš su savo draugais apsistojaus kalnuose, už poros mylių nuo miesto, bet jis buvo aiškiai matyti. Mes bijojome priartėti prie jo naktį, o po to, ką girdėjome ir išvydome, apsilankymas net ir dienos metu mums kainavo baimės bei nerimo.

Aš ilgai neišvyniojaus savo patiesalų ir gulėjau ant jų, pamažu siurbčiodamas arbatą iš skardinio puoduko, kai orą perskrodė šaižus demoniškas klyksmas.

Man net šiurpuliai perbėgo per kūną.

— Velniai! — pasakiau aš.

— Taip,— pritarė mano draugas Gurugulas.— Juodieji velniai! Ką darysim?

Nebeliko nieko, kaip pasilikti, kur buvome. Uolynas ir dieną buvo vos pereinamas. Nakčia jis — labirintas, iš kurio nepabėgsi.

Vos atsigavus nuo pirmojo baimės priepuolio, Buruindžaus sienos tose vietose, kur kadaise galėjo būti langai, staiga nušvito!

Toks reiškinyš mus apstulbino. Niekada nebuvo regėjęs tokių ryškių šviesų. Jos mirkčiojo it elektros lemputės — tai geso, tai išsižiebė vienas langas, po to antras, trečias, beribė neono jūra ten, kur joks elektrikas net kojos nebuvo įkėlęs.

Gal klyksmas buvo laukinių šunų dingo gaujos liūdnas stūgavimas prieš mėnulį?

Gal šviesas degė ir gesino milžiniški jonvabaliai, kurių spindėjimas atrodė išpūdingiau ten, kur nebuvo dirbtinio apšvietimo.

O gal čia kaltas radioaktyvumas?

Tegaliu pasakyti, kad įsivaizdavau klaikiausias juodąsias mišias ir išprotėjusius malanuga-nugas, šmižinėjančius su didžiuliais žibintais.

Mano dvasinės būsenos neišsklaidė nė pasigirdęs tolimas maurojimas, kurio nebuvo galima paaiškinti, kol jį sukėlęs vėjas, švilpdamas slėnio dugnu, neužlėkė į viršūnę ir nepasiekė mūsų. Nedaug stiprybės teikė ir mano arklys, vienišas stirksantis ištiestu kaklu, nei miegas, nei budis, nei ēdas, nei gerias, o stovįs bukaprotiškai ramiai, paklusniai laukias šio pačio neskaniausio iš visų pasiganymų pabai-gos.

Po nakties siaubo mes visi gerokai didžiavomės savimi sekančią dieną, kai sukaupėme drąsos nujoti ir apžiūrėti Buruindžaus.

Pamatėme tai, ko ir galėjome tikėtis,— smiltainio sienas, išskaptuotas Didžiojo Mūrininko Laiko, išdantytas lekiančio vėjo, kurio srovė suduždavo į nelygų reljefą; milžiniškus urvus, alkanais nasrais pasiruošusius vienu ypu praryti raitelį su arkliu; milijoną stilizuotų piešinių, tapytų ochra su baltuoju moliu — kitos malanuga-nugų kartos darbą... bei žmonių kaulus. Ir nė gyvos dvasios.

Tikėkite manim, kai sakau, jog mes ten nedelsėme. Apžiūrėjome ir tuoj išjojome, kaip žmonės, pajutę svaigulį ant gilaus tarpeklio krašto. Jei tą dieną mūsų arklius visai nuvarė pentinai, tai tik todėl, kad kažkur turėjome neati-dėliotinų reikalų. Tas „kažkur“ galėjo būti į šiaurę ar į pietus, į rytus ar į vakarus, tik kuo toliau nuo Buruindžaus.

Aš ten daugiau nesugrižau. Ir niekada negrišiu.

Tėvas pasakojo, jog senelio laikais malanuga-nugos atkeliavo iš pajūrio ir užpuolė alavos gentį, nusinešdami mūsų moteris bei žudydami vyrus. Gal šis įvykis paaiškina, kodėl alava šiandien ne itin gausi gentis.

Mūsų moterys buvo gabenamos į uolyną, gal į panašias vietas kaip Buruindžus, kur radome žmonių kaulų. Ten jos būdavo apvaisinamos ir laikomos gyvos, kol gimdydavo vaikus. Tačiau nevaisingumas neišvengiamai reiškė mirtį.

Žmonių grupei nepastebėtai prislinkti prie genties reikėjo nepaprastos klastos ir apsukrumo, bet malanuga-nugos sugebėjo tai padaryti. Jie slinkdavo tarp vandens šaltinių, niekada neparodydami dūmo, nesikalbėdami, atsargūs, kad nepabaidytų didelių būrių paukščių, slapstydavosi iki pat tos minutės, kol užpuлдavo mano gentį, skersda-

mi miegančius vyrus ir bėgdami su būsimomis savo vaikų motinomis.

Tokios užpuolikų grupės buvo žinomos gulgarų vardu. Baisėsio žodžio valiburu kalboje nebuvo. Jie užgriūdavo ant mūsų galvų šimtais, be atodairos mėtydami ietis ir bumerangus, tratindami aplinkui nula-nulomis, kurios traiškydavo galvas bei sąnarius. Kartais, aišku, ir alava suruošdavo represinių žygių, bet, kiek man pavyko sužinoti, ne visuomet sėkmingų. Mūsų kraujas dar kol kas palyginti grynas.

Paskui atėjo toks metas, kai nuo plėšikaujančių aborigenų genčių savo dėmesį nukreipėme į pirmuosius europiečių įsibrovėlius; iš pradžių dėl to, kad mūsų žemėje jie buvo nepageidautini, o paskui todėl, kad jie turėjo daugelį daiktų, kurių mes troškome — peilių, kirvių, veidrodžių, šukų, miltų ir šviežios mėsos.

Mano senelio laikais per šalį buvo permesta Dainuojanti Virvė — tarpžemyninė telegrafo linija. Sunkūs stulpai buvo atgabenti Roperiu ir iškrauti upės užtvaroje. Mes pasiėmėme savo dalį nekviestų svečių prekių bei jų gyvulių, bet mokėjome brangiai vienintele turima valiuta — savo krauju.

Kitados alavos gentis tikėjo, kad jai lemta valdyti visus aborigenus. Tokios fantastinės mintys žinomos ir baltajame pasaulyje. Šiai svajonei įgyvendinti mūsiškiai pavogė kelis šautuvus telegrafo linijos stotyje ir išėjo į Vadanardžą žemyn Roperiu ieškoti manos genties. Jie neseniai buvo užpuolę mus, ir tai pateisino žygį. Po to turėjo būti malanuga-nugų eilė. Tačiau užmuštieji tebuvo tik iečių ir bumerangų aukos. Mano gentainiai netaikydami šaudė į orą nesuprasdami, jog užmuša kulkos, o ne šovinio sprogimas. Jų plėšikiškos svajonės apie valdžią ir galią žlugo. Malanuga-nugos buvo palikti ramybėje.

Labai panašios žinios buvo ir apie miltus — mes nežinojome, ką veikti su pusės žmonijos pagrindiniu maisto produktu. Užuoť gaminę valgį, mūsiškiai vartojo miltus vietoj baltojo molio, dekoruodami kūnus, ruošiantis apeigoms. Tik daug vėliau, gerokai po to, kai išpuoliai prieš telegrafo linijos darbuotojus buvo užmiršti, kažkoks supratin-gas keliautojas parodė mums miltų kaip maisto produkto

panaudojimą. Po to kiekvienas juodasis įsibrovėlis turėdavo dvigubą priešą — patį baltąjį žmogų ir kitų genčių aborigenus, kurie bandydavo pirmieji prasiskverbti į sandėlį.

Gal taip buvo lemta, kad malanuga-nugų palikuonys, dabar asimiliavęsi ritarngu bei rembarngos gentyse, turėjo apleisti Akmenuotąjį Kraštą ir persikraustė gyventi pačei Roperį. Kai kurie išėjo kitu keliu į šiaurę link Jirkalos, Elko salos ir Milindžimbio, didžiausio pasaulyje aborigenų rezervato šiaurinėje pakrantėje. Jų pačių genties žemė, trisdešimt tūkstančių kvadratinių mylių, yra nenaudojama dykynė.

Jie ir dabar galėtų ten gyventi, jei būtų norėję, tačiau juos spaudė civilizacija. Jie nori, kad vaikai mokytųsi, o tai įmanoma tik misijos stotyse ir vyriausybinese gyvenvietėse.

Taigi klajokliai iškeliauo, užpuolikai liovėsi siautę, ir senoji kultūra bei apeigos pamažu nyksta.

Nežiūrint to, genčių tradicijos pasiliko neišdildytos čiabuvių krūtinėse. Nors jų kraujas maišytas ritarngu ir rembarngos genties atstovai kasmet keliauja į Akmenuotąjį Kraštą medžioklinėms išvykoms, traukiami ištikimybės malanuga-nugoms, kuriuos jie asimiliavo. Bet abejoju, ar jie eina į Buruindžų, kur aš radau jų ainių nykstančias, bet bauginančias šmėklas.

KETVIRTAS SKYRIUS

Tam tikra prasme mano ryšiai su Didžiuoju Baltuoju Keliu užsimezgė jau tą dieną, kai pasirodžiau pasaulyje tikru gamtos kūdikiu.

Prieš keletą metų bažnyčios misionierių draugija buvo įkūrusi evangelikų misiją už dvidešimt mylių nuo Roperio Užtvaros, taip vadinamos dėl to, kad ji buvo didžiausias upės navigacinis sustojimas beveik visiems laivams, didesniems, nei iš medžio kamieno išskobtas luotas.

Pailsėjusi girios prieglobstyje trejetą dienų, motina išdidžiai nunešė mane į misiją.

Mano tėvas Barnabas Gabarla buvo susiradęs ten darbo gyvulių prižiūrėtoju ir balnium. Iš aplinkinių varovų bei piemenų išmokęs to meno, jis uždirbdavo pakankamai maisto savo didėjančiai šeimai.

Mūsų nuolatinė „stovykla“,— abejoju, ar ji užsitarnauja kokio nors pretenzingesnio pavadinimo,— buvo dvidešimt kvadratinų pėdų vieno kambario lūšnelė.

Kai susirinkdavo visa mūsų šeimyna, miegodavau ten su motina ir tėvu, seserimi Meršija bei broliais Sailu ir Džekobu.

Toks susibūrimas šiek tiek varžė. Pati pasiūrė buvo per maža šešioms lovoms, todėl visi susiriesdavome ant grindų, prisidengdami antklodėmis, gautomis iš misionierių.

Paslapčių negalėjo būti. Gerokai prieš savo išventinimą žinojau, kad vyras su žmona gulasi nakčiai ne tik miegoti. Tačiau mano žinioms šioje srityje nebūtų stigę nė trupučio vaizdingumo, jeigu mes būtume gyvenę ir kokioje nors genties stovykloje paupio būstuose, kur fizinių santykių aktas, jei ir ne visai viešas reginys, retai būdavo slepiamas.

Mūsų poreikiai buvo paprasti. Mes visiškai neturėjome pinigų. Nežinau, ką būtume darę, jei kuris nors staiga būtų radęs šimtą svarų sterlingų. Nebuvo nei parduotuvės, nei kitų pramogų, kur galėtume juos išleisti. Abejoju, ar buvau regėjęs sidabrinę monetą,— ką jau bekalbėti apie banknotą,— kol nuėjau į mokyklą. Pinigų negalėjome nei valgyti, nei dėvėti, taigi matuojant šiuo pagrindiniu aborigenų mafu, jie tapdavo Beverčiais. Netgi girios valiutos — maisto suvartojimą riboja genties įstatymai.

Bet koks valgomas daiktas būdavo kruopščiai ir griežtai padalinamas pagal taisykles. Kengūra, pavyzdžiui, visuomet būdavo piaustoma taip, kad įvairios jos dalys tektų iš anksto numatytiems savininkams, kurių teisės buvo neginčijamos.

Pats medžiotojas paprastai galėdavo pasiimti nudurto žvėrelio nugarą, uodegą bei galvą. Dešinė koja priklausydavo jo dėdei iš motinos pusės. Taip pat būdavo numatytos dalys jo tėvams bei kitiems artimiems giminaičiams. Panašiai kaip dievas įsakė Mozei: „Tu paimsi avino taukus ir pasturgalį, ir riebalus, dengiančius vidurius, ir tau-

kinę virš kepenų, ir abudu inkstus su riebalais, o taip pat dešinę mentį... ir paduosi viską į Aarono rankas ir į jo sūnų rankas."

Jei kuris mano giminaičių užmuša kengūrą, paprastai atsiunčia manąją dalį per pasiuntinį, pavyzdžiui, tetą arba pusseserę. Tačiau mano teisės tokios tvirtos, kad, visai nesibaimindamas priekaištų, galėjau nueiti į jo stovyklą ir atsipiauti savąją dalį, nors jis pats to grobio dar nebuvo nė palietęs.

Kengūra juk ėdė žolę, priklausančią visai genčiai. Taigi gentis maitino ją, todėl gentis ir gali reikalauti savo dalies.

Nė vienas mūsų niekada neužginčijo garbingų kito teisių į savąją dalį, nors retkarčiais ir būdavo pagalvojama, kad kuris nors tinginys galėtų dažniau pamedžioti.

Manau, jog šiuo atžvilgiu aborigenai buvo vieni pirmųjų komunistų pasaulyje, kurie savo idėjų laikėsi gyvenime. Mes gyvename pagal kolektyvinio saugumo formulę, duodami kiekvienam pagal jo poreikius ir, priklausomai nuo kiekvieno medžiotojo sugebėjimų, tikėdamiesi iš jo indėlio kaip užmokesčio už teises į bendrą nuosavybę. Nežiūrint to, mūsų religinė filosofija, nors iš pagrindų pagoniška, neleidžia priskirti savęs prie šiuolaikinių dialektinio materializmo šalininkų.

Mano dėdė iš motinos pusės Gardigardis turėjo dalintis su manim ne tik maisto produktais. Galėjau nesiklausęs skolintis iš jo viską be išimties — valtis, ietis, bumerangus. Tie daiktai buvo jo. Todėl jie buvo ir mano.

Arandos genties dailininkui Albertui Namačirai buvo iškilusi ta pati problema. Begyvendamas jis pasijuto esąs turtingas dėdė žymiai didesniai skaičiui stokojančių sūnėnų, negu įsivaizdavo jų turįs. Tie sūnėnai buvo pakanamai subrendę patys tapti dėdėmis ir turėjo nemažą derlių savų reikalingų paramos giminaičių. Taip Namačira pasidarė arandos genties Neribojamas Bankas, utopistinė įstaiga, iš kurios gauti lengva, o įnešti nebūtina. Jo išlaikytinius sudarė gauja klientų, kurių kraujo giminystė anaip tol nebuvo aiški, tačiau jie visvien buvo maitinami, gerbiami ir vaišinami.

Pirmiausiai jie reikalavo, kad Albertas nupirktų jiems sunkvežimį bendram naudojimui. Joks čiabuvis iki šiol dar

nebuvo turėjęs automobilio, o varančios jėgos paslaptis bei faktas, kad keturi ratai lengviau už dvi kojas įveikia aštuoniasdešimt mylių kelią tarp Hermansburgo misijos, kur jie gyveno, ir Alis Springso, kur jie linksminosi, iki širdies gelmių žavėjo visą gentį. Kai juos aplankydavo svečiai arba patys viešėdavo pas kaimynines gentis, kas pasitaikydavo žymiai dažniau, sunkvežimis nepaprastai pakeldavo arandos prestižą.

Namačiros šeimos genealoginį medį iš pašaknų ištyrinėjo kiekvienas gentainis, kuris žinojo, kad, įrodęs nors ir tolimą giminystę, jis gali ateiti į dailininko Rūmus ir prisijungti prie jo princų palydos.

1950-aisiais Albertas Namačira uždirbdavo tūkstantį svarų sterlingų per metus. Po penkerių metų šis skaičius išaugo iki trijų tūkstančių penkių šimtų svarų. 1959 metais iš savo tapybos jis gaudavo pasakišką sumą — septynis tūkstančius svarų sterlingų ir nežinomą sumą už reprodukavimo teises.

Tačiau dailininkas mirė, neturėdamas nė skatiko, apiplėštas savos genties vilkų, kurie išlupo paskutinį šilingą ir reikalaudami, kad jis dalintųsi su jais ir gėrimais, net privertė jį sėsti į kalėjimą. Kaip laisvas pilietis, Albertas Namačira buvo linkęs išgerti, o jo giminaičiai — valstybės globotiniai, kuriems alkoholis draudžiamas. Kiekvienam, kas pavaišindavo aborigeną alkoholiniu gėrimu, grėsė mažiausiai šeši mėnesiai kalėjimo. Albertas negalėjo nesidalinti su savo gentainiais. Jie laimėjo, o jis pralošė. Baltųjų teismas jį nubaudė.

Visa tai papasakojau tik norėdamas pabrėžti apgailėtiną aborigenų dėdžių likimą. Įstatymas buvo vienodas tiek Namačirai, tiek mano Gardigardžiui. Savo ruožtu, žinoma, tas pats ištiko ir mano tėvą. Jo sūnėnai išnaudojo jį be jokios sąžinės.

Sutartinis maisto pasidalinimas nelietė gyvačių. Ją sugavęs, medžiotojas, jei ši nebuvo jam tabu, galėjo visą suvalgyti pats. Tačiau paprastai dauguma gyvačių būdavo atiduodamos seniams ir senėms, kurie jau nebeįkašdavo kieto kengūros kepsnio.

Gyvatės buvo laikomos „sultingu skanėstu“. Jei nepavykdavo sugauti nė vienos, tai pagyvenę žmonės mušda-

vo kengūros mėsą ant akmenų, kol ji pakankamai suminkštėdavo. Kai kada mėsą sukramtydavo artimi giminaičiai, tada belikdavo tik nuryti. Aš manau, jog tai beveik tas pats, kaip maitintis vitaminų piliulėmis, kai iš valgymo atimamas bet koks malonumas.

Mano tėvas buvo vienas iš kokių penkiasdešimties misijos samdomų čiabuvių, kuris iš to išlaikė šeimą. Tačiau jis nežinojo, kiek laiko praeis, kol mums vėl teks verstis medžiotojų sumanumu. Todėl, pasitaikius progai, mes miklinome savo ranką ietimi. Kiekvieną šeštadienį išeidavome medžioti kengūrų ir lagūnose kasti lelijų šaknų. Tokia jau buvo taisyklė — pasninkauti, kol ką nors sumedžiodavome. O taip atsitikdavo nedažnai. Nėra alkanesnio žmogaus už juodaodį medžiotoją. Mūsų seklių žvilgsnis akylesnis ir ietis skrenda taikliau, žinant jog prarastas laimikis — prarastas kąsnis.

Nuoga mano vaikystė prabėgo maloniai, nors mano paties vaikai skūstųsi, pagyvenę taip, kaip gyvenome mes. Vienas didžiausių pasilinksminimų mums buvo žaidimas, vadinamas „arkliai ir žmonės“, kur mes atvaizduodavome visą darbą gyvulių stovyklose. Mums buvo žinoma absoliučiai visa gyvulių auginimo kasdienybė, nes misijai priklausė nemaža banda, o be to, argi mano tėvas nebuvo geriausias gyvulių augintojas?

Pasidarydavome gardus iš akmenų, lazdelių bei virvalgalių arba vielos. Berniūkščiai, užsėdę ant draugų nugarų, ganydavo kitus, kurie turėjo būti veršiukai. Jie būdavo pančiojami ir parverčiami. paženklinami misijos inventoriu numeriu, paspiaudžius ir užbarsčius smėlio, o kartais net priversdavome juos gailiai bliauti, kai tariamai kirpdavome jų uodegas ir kastruodavome.

Kaudavomės su žaislinėmis ietimis, galus aprišę skudurais, kad smarkiai nesužeistume, jei kuriam tektų. Užgautas ietimi, turėjo kristi. Tuomet pribėgdavo mergaitės ir raudodavo savo mirusių brolių. Tai vienintelis momentas, kai joms būdavo leidžiama prisijungti. Aborigenų berniukai tikriausiai turi daugiau paniekos mergaitėms už baltodžius vaikus. Mūsų nepamatytumėte šalia jų. Tačiau verkti prie kritusių giminaičių leisdavome. Mūsų nuomone, tai atitiko moterų padėtį gyvenime.

Mes dar kaudavomės bumerangais ir nula-nulomis. Reikėdavo pataikyti, skaudžiai neužgaunant, tačiau žinote, kaip pasitaiko berniukų tarpe. Pliaukštelėjimai, prasidėję palietimais, virsdavo smūgiais ir muštynėmis, kai vienas imdavo kaltinti kitą, jog anas sudavęs smarkiau, negu leidžia taisyklės, ir todėl jis turėjęs atsikeršyti. Bet skaudžiai užgavus, mes laikydavomės Vyresniųjų naudojamos bausmių sistemos.

Sužeistajam kaltininkas atlygindavo kvietine bandele ar ryžių lėkšte iš savo dalies. Vadinasi, vienas pavalgydavo puikiai, o kitas likdavo alkanas. Jeigu žaizda būdavo itin rimta ir aiškiai sąmoningai padaryta, iš nusikaltėlio būdavo galima atimti labiausiai jo vertinamą daiktą, pavyzdžiui, tėvo dovanotą žeberklą.

Toks elgesys, be abejo, buvo žiaurus, tačiau neatsiteisus ieškovas turėjo teisę pasiskusti savo tėvui, kad Vaipuldanja, jeigu tai būtų mano darbas, jį sukruvino. Tokiu atveju būčiau su viskuo sutikęs, kad išvengčiau neišvengiamos tokio atskleidimo pasekmės — negailestingai karšiančios rykštės, kuri išdidumą žeidžia beveik tiek pat, kiek ir kailį.

Nedidelės kanojos, išlaikančios tris keturis berniukus, buvo mūsų neišsemiamo džiaugsmo šaltinis. Tėvas išdrožė man tokią iš popierinės tošies medžio rąstgalio, ir aš su savo broliais bei draugais praleidau begalę valandų, tingiai pliuškendamas ramiam Roperyje pusmylio vandens juostoje, tarp dviejų taškų. mūsų vadinamų „stovyklos molu“ ir „misijos molu“.

Nenuoramos berniukai, tiek juodi, tiek balti, nuolat praplečia savo globėjų nužymėtas ribas, tačiau, nė trupčio nemeluodamas, galiu pasakyti, kad mes nė karto jų neperžengėme. Mes likdavome, kur liepti, po rūpestinga vyresniųjų akimi, dėl svarbios priežasties,— mat, privenėme krokodilų, besidalinančių su mumis upe.

— Pagriebs krokodilai, jei nesisaugosite! — be paliovos lydėjo mus įspėjimas. O kiek jame slypėjo tiesos, įrodymų pakako.

Vieną vakarą šešiolikmetė Girigbalė su savo pussesere Gurtima nuėjo su skardinėmis pasisemti iš upės vandens.

Paprastai ši darbą padarydavo didesnės moterų grupės dienos metu, tačiau stovyklai pritrūko vandens, ir jo parnešti pasiuntė mergaites.

Status krantas, nuklotas žole ir nendrėmis, niauriai žiojėjo mėnesienoje. Girigbalė panardino vieną skardinę į srovę, gerokai pasilenkdama nuo kranto, o Gurtima, virš galvos iškėlusį degantį popierinės tošies medžio pagalį, laikė pusseserę už riešo, kad ši neįkristų į vandenį.

Vos Girigbalės skardinė palietė vandenį, krokodilas dantimis čiupo jos ranką. Rėkdama iš skausmo, mergaitė išplėšė ją, pergąsdinta nelaukto užpuolimo, o kraujas tvino iš žaizdų, kurios apnuogino kaulus. Žinoma, jeigu krokodilas būtų turėjęs laiko arba būtų buvęs palankioje padėtyje pulti savo baisiais žandikauliais, Girigbalė būtų netekusi rankos, po teisybei, mes būtume netekę Girigbalės.

— Yak-ai! Yak-ai! Yak-ai!

Pamenu Gurtimą tempiant vargšėlę į krantą, o ši šaukėsi vyresniųjų pagalbos. Jie atbėgo su liepsnojančiais fakealais, apieškodami brastas, ietimis maišydami vandenį dingusio žmogėdros.

Šis epizodas neišėjo man iš galvos. Plaukdamas valtele, aš prisimindavau jį, ir todėl nesunku buvo paklusti įsakymai neplaukti už molų ribos.

Žinojau, kad krokodilai nepaprastai klastingi. Jie tykodami gali išgulėti valandas, o kartais ištisas dienas, kol galutinai įsitikina, jog pavojaus nėra ir galima pulti.

Mano tėvas bandė sugauti vieną užnuodytu masalu, kurią pritvirtino prie lyno, pririšto prie svyrančios virš vandens Leichardo pušies¹. Iš misionierių jis buvo gavęs strichnino šunims dingo nuodyti. Bet kam reikia sudiržusios šunienos, kai gali pagauti sultingą krokodilą? Taigi tėvas užtaisė spąstus.

Bėgo dienos, o jaukas gulėjo neliestas. Tėvas pakeitė jį mėsa, kurią pamiršo užnuodyti. Tą pačią naktį jos nebeliko.

Prisimenu, kad taip buvo pakartota kelis kartus. Tėvui pagaliau parūpo išmėginti, ar krokodilas tikrai atskiria švarią mėsą nuo užnuodyto masalo.

¹ Tropinis augalas, augantis sausuose Kvinslendo rajonuose.

Praktika patvirtino, ir neliko jokių abejonių. Šviežia mėsa nuolatos dingdavo, o jaukas visada likdavo. Tuomet supratome, jog mūsų priešas — sugebantis mąstyti roplys.

Vis dėlto jis kartais apsirikdavo. Puikiai prisimenu tą dieną, kai Alenas Gumalamalėjus, atletiškas ngandi genties atstovas, pamėgdžiodamas sužeisto šuns inkštimą, išprovokavo krokodilą pulti.

Jis tobulai imitavo silpstančio šuns staugimą. Tai buvo būtina, norint apmulkinti krokodilą. Liovėsis inkšti, jis švelniai supliuškeno vandenį vumeru lap-lap-lap-lap it laktantis šuo. Krokodilas puolė prie jo, mikliai čiūžtelėdamas iš vandens ant žemės lopelio, slepiančio Gumalamalėjų su dviem draugais.

Krokodilas išniro ir ėmė ropoti prie savo aukos, bet tuoj krito negyvas. Kažkurio medžiotojo trišakė ietis įsmigo po letena, prasiskverbdoma į piktają žmogėdros širdį. Išgąsdintas, mirtinai sužeistas, užgautu išdidumu, kad buvo įviliotas į pinkles, krokodilas suriaumojo ir rėžė savo kreiva uodega, atidengdamas visuomet slepiamą švelnią papilvę. Tuo momentu puolė antrasis ietininkas ir, suvaręs riestanosį smaigalį iki pat stuburkaulio, išplėšė baisią žaizdą.

Milžinišką dvidešimt keturių pėdų karkasą su kadamuojančia uodega ir snukiu, su trumpomis, dabar ore maskatuojančiomis kojomis kaip karstą į duobę, iškėlė ant rankų, atnešė dešimt vyrų, po penkis iš abiejų pusių.

Jie išdidžiai praėjo pro susižavėjusiųjų rikiuotę — senius, jaunuolius, berniukus, moteris ir mergaites.

— Koks riebus! — šūktelejome mes didžiausią komplimentą.

— Koks įžūlus!

— Koks didelis!

— Koks negyvas!

Aplinkui visi nusijuokė.

Mes plekšnojome jį, čiupinėjome dvi jo kyšančias iltis panašias į dramblio bei stebėjomės jo dviem eilėm dantytų it piūklas dyglių ant nugaros ir uodegos.

Tai štai kas nupiovė medį!

Taip, krokodilo jėgą sunku įsivaizduoti. Iš tolo buvom regėję daugybę jų. Kai prisiartindavome savo kanojose,

matydavome juos pasineriant, sakytum nelemtus povandeninius laivus, ir aplink padvisdavo jų iškvėptu supuvusiu kvapu.

Vėliau, kaip profesionalaus krokodilų medžiotojo, manęs laukė dvikovos akis į akį su tokiais žmogėdromis. Bet šis buvo pirmasis didelis, kurį mačiau iš arti.

Tada supratau, kas buvo nupiovęs medį per pėdą nuo žemės, šalia Vietos Kur Arkliai Geria. Leichardo pušis, nurežta per visus šešis colius tarytum piūklui. Mačiau ir kitą medį, eukaliptą, su trijų colių skylė kamiene.

— Krokodilas bus pakirtęs jį,— pasakė tėvas.

Išvydus piovimo įrankius ir užčiuopus už jų raumenų jėgą, man viskas paaikšėjo.

Pagaliau supratau, kodėl mūsų vyrai naudojo ilgus it virvės raumenis iš krokodilų uodegų metaliniams iečių antgaliams pririšti ir vertino juos labiau už dažniau turimus kengūrų uodegų raumenis.

— Jei jau užvyniojai krokodilo raumenį apie antgalį, tai jis niekada nekrutės,— mokė mane dėdė.

Tai štai kas, pamaniau, užmuša arklius!

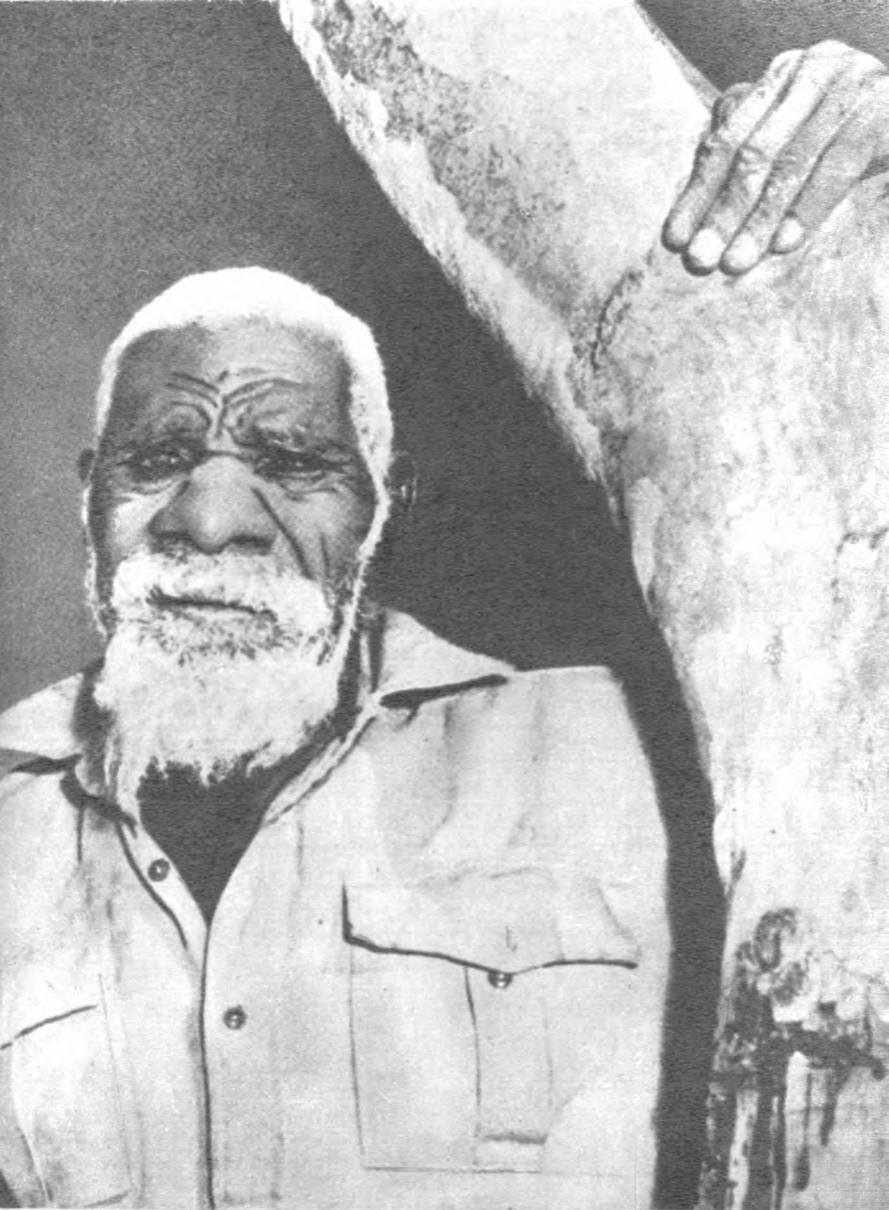
Sausojo meto mėnesiais, kai upės lygis krisdavo ir vandens šaltiniai išdžiūdavo, mūsiškiai dažnai rasdavo arklių pėdsakų. Gyvuliai, įklimpę dumble besiekdami atsigerti, būdavo parbloškiami tokios štai uodegos smūgio ir tuomet įtraukiami į upę.

Ar galėjo krokodilas įtraukti arklių iš liūno? Žinoma, ne tik arklių, bet ir jautį. Prie Roperio taip atsitikdavo kasmet, nes čia gyvenimas nedaug tepasikeitė nuo tų laikų, kai prieš tūkstantmečius iš Azijos atkeliavo dravidai ir, gal būt, Australijoje juos užklupo kataklizmas, ir susidarė naujos jūros tose vietose, kur kitados tiesėsi žemės tiltai.

Arkliai mėgo ganytis vešlioje žolėje ir paupio žemumų nendrynuose, tačiau sodri žolė netekdavo spalvos, kai jie pamatydavo besiartinantį krokodilą ir pasijusdavo bejėgiškai įklimpę liūne. Vienas galingos uodegos smūgis sutrupindavo kiaušą. Milžiniškas roplys, pasiremdamas uodega, traukdavosi atgal, vilkdamas vargšą gyvulį iš liūno į upę, kur nebuvo įstatymų, jog arkliena krokodilams tabu.

4. Malak-malako genties moteris

5. Mano dėdė Džambadžimba iš vailbrio genties. Jis — dykumų gyventojas, niekad nežinąs vandens pertekliaus

Bet ant Roperio kranto taipogi nebuvo taisyklės, jog krokodilo mėsos negalima valgyti žmonėms. Niekas nedraudė mums valgyti žmogėdrą. Šitas, aiškiai per didelis, kad galėtų būti iškeptas visas, buvo nuluptas ir sukapotas, prisi- laikant genties įstatymų.

Tėvas nusinešė savąją dalį į mūsų stovyklą. Nujausda- ma laimikį, motina kaitino akmenis žeminėje orkaitėje, kur kepdavome didesnę savo maisto dalį. Akmenys buvo kruopščiai įkaitinti. Orkaitės dugną ji buvo išklojusi bal- tojo eukalipto lapais ir arbatmedžio šakomis, kad kuo ma- žiau mėsosje būtų žvyro. Be to, augalai suteikė Gumalama- lėjaus krokodilui tokių prieskonių, kurių jam reikėjo, no- rint pabrėžti pikantišką jo skonį. Vėliau karšti akmenys buvo perkelti, jų globai atiduota mėsa, visas skanėstas pa- barstytas pelenais ir apšlakstytas vandeniu, kad geriau šustų, viskas uždengta popierine tošimi ir apiberta smėliu, ir mes susėdome, malšindami savo nekantrumą bei seilių liaukas.

Per kiek laiko iškepa krokodilas? Per kiek laiko iškepa iguana? Per kiek laiko iškepa kengūra? Tai visiškai pri- klauso nuo svečių apetito ir valios. Grįžęs iš medžioklės, esu reikalavęs, kad kengūra tik truputį apkeptų, na, apie dešimt minučių pabūtų ant akmenų, kad apdegtų kailis. Kitąsyk, jei pilvas pilnas, aš nieko prieš, kad ji troškintųsi ištisas dvi valandas. Tokia taisyklė tinka ir krokodilui: jis gatavas, kai ilgiau laukti nebegali.

Netrukus pats tapau pradedančiu medžiotoju. Iki dešim- ties metų pramisdavau tuo, ką nudurdavau, sugaudavau, rasdavau ar pagrobdavau, kaip, pavyzdžiui, pieno iš ožkos tešmens.

Išvykos su piemenėmis — genties senėmis — buvo mėgs- tamiausias užsiėmimas. Mes nuvarydavome jas nuo kojų, jodindami ant ožkų ir išgainiodami bandą. Retkarčiais pasisiūlydavome papiemenauti, kol moteriškės ieškos la- gūnose lelijų šaknų, tačiau tai tebūdavo tik eilinė apgaulė, kad galėtume pajodinėti kaip visada.

Taip išdykaudami ištrokšdavome. Vanduo mūsų nedžiu- gino, jo galėjome atsigerti kada panorėję, o štai pienas jau buvo ir maistas, ir gėrimas, kurio čia buvo ligi soties!

Porą kartų bandžiau čiulpti ožkos spenį, bet negavau nė lašo. Tai mane nustebino. Kaipgi, po galais, ožiukai nemiršta badu! Bet ir mes išradome kitų būdų — vienas kuris laikydavo spenį ir čiurkštelėdavo srovę pieno į pražiotą draugo burną.

Ir ne tik į burną! Kildavo džiaugsmo audra, trykštelėjus šviežio kvepiančio pieno į draugo akį ar nosį. Netrukus pienas varvėte varvėdavo nuo mūsų. Gailus ožkų bliovimas išduodavo mūsų išdaigas, moterys grįždavo ir visus išvaikydavo.

Kartą misija turėjo keturis šimtus ožkų, kurias galėjome kankinti ir vogti jų nektarą, bet jų skaičius tai augdavo, tai pavojingai mažėdavo, kai piemenės imdavo leisti jas per arti upės.

Smalsios ir kvailokos ožkelės — skanus šviežienos kąsnis — krokodilų buvo lengvai pastebimos. Moterims jas reikėjo laikyti atokiau nuo upės, bet užsispyrėliai gyvuliai bėgo į sodresnę ganyklą už kalvos ir daugelis nebegrįždavo.

Iš visų mūsų diversijų labiausiai mėgau irštytis ir meškerioti. Tokios iškylos grūdino, teikė malonumą bei maistą ir davė progą pralavinti ranką ietimi.

Nedideli luotai buvo primityvios valtyys — tai popierinės tošies medžio ar pušies rąstas, išskaptuotas peiliais ir kirviais (mūsų proseneliai šį darbą padarydavo akmenimis!), kad išeitų šiokia tokia kanoja.

Ji neturėdavo kilio ir, padaryta iš apvalaus rąsto, buvo pavojingai nestabili vandenyje. Tačiau, įgiję įgudimo, išlaikydavome pusiausvyrą net tada, kai vienas iš trijų keturių keleivių atsistodavo nudurti žuvies.

Kol tą išmokome, savaime aišku, ne kartą apvirtome. Bet jausmas, kad krokodilas kutena pirštus, kol mes kepurnėjamės vandenyje, padėdavo mikliai atversti kanoją ir greit susiropšti jon.

Tai būdavo sunkiausia. Trims berniūkščiams, kiekvienam norint patraukti ar paversti luotą į priešingą pusę, neįengvai eidavosi sureguliuoti galinėjimąsi tarp savęs, kad kanoja neapvirtų, kol jie ropščiasi per kraštus.

Upė tapo mūsų Arkadija, laimės slėniu, užtvindyto potvynių vandens, kur neliko vietos nuoboduliui. Jos pa-

krantės aidėjo laibabalsiais šauksmais, kai mes dreifavome ir rėkavome, vienas irkludamas, antras rinkdamas vietą, trečias laikydamas paruoštą ore iškeltą trišakę ietį.

Š-š-š-š! Daugiau lūpų krustelėjimas, negu šnibždesys. T-s-s! Irklas tampa vairu, ištaisančiu kanojos kursą. Š-š-š-š!.. pliakš!

— Pataikė! Pataikė! Pataikė! Vaipuldanja į ją pataikė! Pažiūrėk! Pažiūrėk! Spiaudukė, tikrai! Taip, taip, spiaudukė. Tokia žuvis, kuri spiauna į vabzdį ir šis nukrenta į vandenį. Dabar Vaipuldanja ją nudūrė. Nudūrė žeberklul! Ė-ė-ė-ė! O-o-o-o!

Ganantios ožkas moterys, kurios stebi mus nuo kranto, griausmingai kvatojasi.

Kvaila žuviūkštė bejėgiškai raitosi ant mano trišakės. Netrukus ją kepsime žeminėje orkaitėje, kurią s'apta įsi-rengėme smėlio pakrantėje, atokiau nuo stovyklos, kad nepastebėtų vyresnieji ir kad būtų paslaptlingiau. Iš mūsų nebuvo laukiama, kad dalintumės savo laimikiu su gentimi. Skatinant berniukus medžioti ietimis, už atpildą jiems buvo leidžiama pasilikti žuvį sau ir ją valgyti. Bet visuo-met skaniau, kai suaugusieji nežino, ką veiki.

Kaip nuobodu turėjo būti prie upės tada, kai dar nebuvo vielinių užtvarų bei plonų plieninių meškerių! Kos-moso užkariavimo eros baltajam vaikui sunku įsivaizduoti, į ką pavirstų pasaulis be radijo ir automašinų. Bet lygiai taip pat man nesuvokiamas yra aborigenų pasaulis, egzistavęs kol nebuvo žeberklų.

Mano senelis Nedas Veari-vijinga papasakojo, kad jis vaikystėje vietoje žeberklo naudojo smailėjantį krepšį, nupintą iš lojos nendrių. Jie būdavo nuleidžiami į įlankas, kur galėdavo įkliūti žuvys. Daugelis ir įkliūdavo. Jei tikė-sime senelio pasakojimais, tai laimikis būdavo gausus.

— Bet jūs nepatyrėte viso džiaugsmo, seneli... džiaugs-mo mesti ietį į sidabrinį baramundį ir stebėti, kaip jis rai-tosi,— tariau aš.

— Mums netrūko pramogų kaip tu įsivaizduoji,— atsakė jis.— Berniukai patys prasimano pasilinksminimų. Kol spąstai gaudė žuvį, mes galėjome medžioti kengūras ieti-mis su akmeniniais antgaliais. Spąstai, palikti vandenyje

per naktį, dažnai apyaušriu būdavo pilnutėliai. O, ne! Mums nereikėjo žeberklų. Jei įsigeisdavome įdomesnių pramogų, gaudydavome plikomis rankomis.

— Plikomis rankomis? — pakartojau abejodamas.

— Labai lengvai,— pasakojo senelis.— Mes vandenyje laikydavome vėžį, versdami jį pliauškenti plačia savo uodega. Baramundžiams tai tarsi gongas pietums. Po kelių minučių prasižioję jie plaukdavo tiesiai prie vėžio ir sučiupdavo jį savo didžiulėmis žiaunomis sakytum pitonas, rydamas volabę. Šios žuvys girdi gerai, bet jų uoslė menkai išsivysčiusi. Jos rajos. Prarijusi vėžį, žuvis ima ryti jį laikančią žmogaus ranką, kol pasiekia riešą. Tuomet mes greitai iškišame pirštus pro žiaunas ir išmetame ją iš vandens.

— Jeigu žuvys galėtų išreikšti nustebimą, tai tie vargšai baramundžiai būtų pilni šauktukų. Čia jie ką tik medžiojo gerą vėžienos kąsnį su aborigeniška ranka, pamažu stengdamiesi ją praryti, čia staiga jau žiobčioja ant kran-to. O tu sakai mums stigo pramogų. Nuo to laiko, kai pasirodė pirmosios vielos ritės, nesu regėjęs, kad koks nors vaikiščas sugautų žuvį, kaip, būdavo, sugauname mes.

Na, gal tai ir teisybė. Bet mes išgalvodavome visokių būdų, kaip panaudoti trišakę ietį. Kitąsyk krūmokšniais užbarikaduodavome upelį, palikdami tik vienerius vartus, pro kuriuos galėjo išplaukti žuvys. Įbridę iki kelių, stovėdavome, rinkdami jas tuzinais, kai vargšės bandydavo prasmukti. Tol maišydavome dumblinus lagūnų ir kūdrų dugnus, kol purvinas vanduo priversdavo žuvis iškilti į paviršių oro. Tai jau priminė plaukiojančių ančių medžioklę.

Užnuodydavome kūdras murnganavos medžio — rizofo-ro¹ žieve. Šie gėlo vandens augalai gausiai kerojo palei Roperį. Kiek kartų aš padėjau lupti žievę, sukloti ją sluoksniais tarp raudonai įkaitusių akmenų žeminėje orkaitėje, surišti visas bunbungario lianomis, o tada, kai tošis šnypsdama pradeda išskirti savo nuodingas sultis, sumesti į vandenį. Sekančią dieną paviršius būna padengtas negyva žuvimi.

¹ Tropinis drėgnų vietų augalas, leidžiantis šaknis iš kamieno, šakų ir iš dar nenukritusių valsių.

Na, o kartais, žinoma, prisigalvodavome tokių išdaigų, kurios mums atnešdavo rimtų nemalonumų nuo misionierių bei genties Vyresniųjų.

Taip buvo su tekančiu karbidu...

Vieną dieną prie molo iš laivo buvo iškraunamos misijos apšvietimo sistemoje naudojamos karbido skardinės. Kaip visada, susėdę ant kranto berniukai stebėjo, kaip maišai miltų, uogienės skardinės bei dėžės arbatžolių milžiniškais kiekiais keliavo iš triumo. Tą dieną vienos karbido dėžutės dangtelis nukrito ir įpuolė į vandenį. Jis pradėjo šnypšti.

— Rūkas!

— Debesys!

— Garai!

— Dūmai!

Kiekvienas savaip aiškino matomas dujas, bet nė vienas nesitikėjo tokio stebuklo, kuris įvyko, kai vienas baltadžių inisijos darbininkų metė degantį degtuką. Mums akys išsprogo, kai dujos žybtelėjo ir įsiliepsnojo.

— Aš burtininkas,— tarė vyriškis.— Galiu uždegti vandenį.

Šis reginys mano jaunuolišką vaizduotę sukrėtė labiau už bet kuri kitą kada nors matytą baltąjį kerėtoją. Žinojau, kad vandeniui gaisrus gesina, o štai čia laužas liepsnoja upėje.

— Žiūrėk!

— Oho! Matai, kaip dega vanduo!

— Tai tikriausiai velniškas vanduo, ką tik iš pragaro, ar ne?

Mes dėstėme savo vaikiškas teorijas, bet vienas mano draugužis, Džimis Judbundžis, keistai tylėjo. Džimis buvo savotiškas mano gaujos moksleiva, kuris visada išrasdavo, kaip lengviau pasidaryti ietį ar nudurti žuvį. Tą vakarą jis sėdėjo prie laužo, parėmęs smakrą rankomis, ir, žvilgsnį įbedęs į žarijas, stebėjo besikeičiančias rusenančių nuodėgulių spalvas, kai jie liepsnojo, smilko ir geso.

Pagaliau paklausiau:

— Kas tau yra? Ar sergi?

— Ne,— atsakė jis,— galvoju apie tą karbidą.

— Taip, tai bent buvo juokinga. Bet tu nesijuoki.

— Aš nieko juokingo nė negalvoju.

-- Tai ką tu svarstai? Kas yra tam karbidui?

— Nieko,— atsakė jis.— Visai nieko. Manau, kad galime panaudoti jį žuvims sprogdinti.

Išradėjas, mūsų šutvės smegenys, kažką sugalvojo. Mes buvome sužavėti.

— Kaip? Kaip? Na, kaip, Džimi?

Džimis parodė ilgą ploną skardinę su užsukamu dangteliu, panašią į fakelams naudojamą dėžutę.

— Čia įdėsime karbido su vandeniu ir lauksime, kol sprogs nuo dujų slėgimo,— tarė jis.— Jei sprogtų po vandeniui, turėtų užmušti gausybę žuvų. Gal koks didesnis baramundis užsižiopsos, baksnodamas ją ar bandydamas praryti, kai dėžutė sprogs.

Toks planas mus pavergė, bet Džimis įspėjo ir apie pavojus.

— Reikia užvožti dangtelį ir greitai dėžę mesti į vandenį, antraip vietoje baramundžio galime išlėkti į orą patys.

Galų gale buvo nutarta balsuoti. Jaunesniųjų taryba nusprendė įgyvendinti projektą.

Pusė skardinės buvo pripilta karbido, kurio pavogėme iš misijos sandėlio, pridėtas dubenėlis vandens, dangtelis užsuktas, ir užtaisas tarsi granata mestas į vandenį. Visus apėmė susijaudinimo virpulys.

— Šiandien puiki žuvis pietums... jau plaukia,— pasakė Džimis.

Mes laukėme. Laukėme. Laukėme be galo. Įsivaizdavome, kad po kelių minučių sudundės žemė, užte's vanduo. Buvome šventai įsitikinę, kad sukūrėme bombą. Bet po kurio laiko pasigirdo silpnas pūksteėjimas, numesdamas dangtelį ir į paviršių išleisdamas kelis burbulus bei dujų pėdsaką. Mes teuzmušėme tik rainuočių.

Šitai Džimio nepatenkino.

— Galėtume geriau padaryti,— tarė jis.— Sekantį šeštadienį po pamokų paleisime skardinę su galonu mišinio, dvigubu kaiščiu bei sandariu dangčiu.

— Gali išsprogdinti visą misiją,— atsiliepiu aš.

— Galiu susisprogdinti ir pats, bet turime sužinoti, kas bus,— kalbėjo jis kaip tikras mokslininkas.

Tą savaitę šnibždėjo paslaptys, šaudė supratingi žvilgsniai, mirgėjo ženklų kalba, kurią suprato tik mano gaujos nariai. Pagaliau patekėjo šeštadienio saulė, liepsnojantis būsimų įvykių ženklas, jog netrukus upės gelmėse atpalaiduosime žmonijos sukurtą įniršio padarinį.

Šį kartą sumažinome karbido ir vandens turinį, palikdami nemaža vietos jiems plėstis ir susidaryti dujoms. Sandariai užsukome dangtelį ir užrišome skuduro kraštu, kad jis neatkristų. Viela pritvirtinome akmenų ir įmetėme skardinę į upę šiek tiek nuogaštaudami, kad pagaminome ne mažiau baisią miną, kaip ir tos, kurios būdavo sėjamos baltųjų žmonių karuose.

Nepaprastai gerbiau Džimį Judbundžį, išradėją, tačiau nebuvau įsitikinęs, jog jis žino, kaip valdyti savus išradimus. Todėl apdairiai užsiglaudžiau už medžio, kol slinko nerimo kupinos minutės ir nuo slėgimo mūsų puodas užvirė. Reikia pasakyti, jog gerokai nustebau, kad Džimis irgi parodė savo nepasitikėjimą, užeidamas už kito medžio.

Laukėme, atrodė, be galo, ypač prailgo gal dėl to, kad nedrįsime išlįsti iš slėptuvių ir grįžti prie upės. Bet staiga dėžė driokstelėjo it banginis, taškydama purvą ir nuolaužas, vandenį ir žuvis mūsų sukurtu purslų sūkuriu.

Mes nubėgome prie kranto, kur buvo neabejotinų sėkmės įrodymų.

— Žiūrėk! Žiūrėk! — šaukė Džimis.— Baramundis... oho, koks riebus.

— Uch, žuvelė! Karalienė.

— Karšis!

— Trevalė! Oi, didumėlis, o štai antra, trečia!

— Džimi, žiūrėk, žiūrėk, piratas.

Mūsų susižavėjimui nebuvo ribų. Išradome naują žuvų gaudymo būdą, kurį galėsime perduoti savo palikuonims gentyje, kaip kad mūsų proseneliai paliko mums ietis ir bumerangus.

Deja, viskas baigėsi ne visai taip.

Vienas misijos darbininkų Džokas Baklis, išgirdęs sprogimą ir pajutęs drebant žemę,— kas gi galėjo negirdėti? — atėjo pasmalsauti. Su juo pribuvo beveik visi misijos abo-

rigenai, kai mes iš vandens rinkome negyvą žuvį. Mus užtiko nusikaltimo vietoje, naudojant neteisėtą ginklą. Buvo akivaizdu, jog lengvapėdiškai naikinome, kaip daro valdovai, ginkluoti moderniškesniais ginklais.

Jis nuvedė visą mūsų dvidešimtį į misijos teismą, kuriam priklausė ir mūsų genties Vyresnieji.

— Ką jūs čia krečiate? — griežtai paklausė jis.

Bet Džokas, praktiškas žmogus, be žodžių suprato, kas buvo įvykę. Mums nereikėjo jam sakyti.

— Kas įsilaužė į sandėlį vogti karbido? Kuris padarė bombą? Kas užmušė vargšes žuvis? — Jis greitai apšaudė mus klausimais, nelaukdamas atsakymo.— Kaip jums patiktų, jeigu aš pripilčiau karbido keturių galonų būgną ir švystelėčiau šianakt jį į jūsų stovyklą? Ar jums būtų gerai, jūs, velniūkščiai?

— O, prašom, sere, ne, sere, ne! Visi buvome vieningos nuomonės. Mes jau regėjome niokojančią savo bombos galią ir nenorėjome, kad tokios sproginėtų arti mūsų.

— Tai jūs norite gyventi? — griaudėjo Džokas.

— Taip, sere, o, taip, sere! — sutikome su juo.

— Kaip jūs norite gyventi? Kaip krikščioniški berniukai ar kaip juodi kipšai?

— Valgydami žuvies ligi soties, meldžiamasis misteris sere,— tarė Fredis.

— Kaip jūs drįstate! Koks įžūlumas! — riaumojo Džokas.— Jūs jau ir taip gana prisidirbote.

Jis pasisuko į Vyresniusius.— Ką man su jais daryti? — paklausė.

Mes jau mieliau būtume sutikę, kad Džokas būtų apsisprendęs pats. Iš patirties žinojome, jog baltųjų žmonių bausmės dažnai būdavo švelnesnės už mūsų Vyresniųjų bausmes. Šie neabejojo.

— Išplakti juos visus!

— Taip. iškaršti!

— Išvanok juos kaip reikiant. Galėjo mus visus išsproginti.

— Imk diržą ir įklok jiems visiems. Per kojas, per sėdynes. Kirsk kuo dažniau ir smagiau. Drožk stipriau, vyruči!

Taip ir buvo. Mes liūdnam išsirikiavome eilute, o Džokas tučtuojau įvykdė fizinės bausmės nuosprendį. Į aukštesnį tribunolą neapeliavome.

Pirmasis, gavęs pylos, garsiai šaukdamas, atėjo pas mane į eilės galą.

— Oi, kaip skauda. Kęsti negalima,— tarė jis.

— Gilia nežmoniškai,— patvirtino sekantis.

— Mano kojos buvo kaip ugnį,— pridūrė trečias.

Netrukus pats įsitikinau šių komentarų tikslumu.

— Kaip — PLIAUKŠT — tau — ČIAUKŠT — ne — PLIAUKŠT-TAUKŠT — gėda — PLIAUKŠT — taip — PLEKŠT — daryti!

Džokas kalbėjo drauge su diržu, kol tas šešis kartus glaudžiai apsivijo apie mano vargšę sėdynę.

Taip užsibaigė karbido bombos. Pagaliau mes nusprendėme, jog žuvys skanesnės, kai pamauni jas ant vielinės ieties galo. Šiaip ar taip, misijos apšvietimo sistema netrukus ėmė naudoti žibalinės lempas. Lemtinga medžiaga tapo mums nepasiekiamą.

Jei upės žavesys imdavo blėsti, mums tereikėdavo tik ištraukti kanojas ant kranto ir pasileisti per krūmus, ieškoti papūgų, pyvių¹, ryškiaspalvių liepsniukių, rausvakrūtiinių kakadu bei vanagų.

Esu nudūręs ir valgęs visų šių paukščių,— tesaugo mane dievas nuo erelio! — bet niekad nepasisėkė sugauti varnos ar kakadu. O ir nesu girdėjęs kurį gentainį juos sučiupus. Rausvagurkliai bei kiti paukščiai mieguisti kuičiasi žemėje, todėl jiems brangiai tenka užmokėti už neatsargumą.

Vakarais liepsnojo laužai, monotoniškai dūzgė didgerėdu dūdelės, dainininkai niūniavo į barbenančių lazdelių taktą. Mes šokome linksmus savo apeigų šokius — lungurą ir bungalą, kurie savo lengvu charakteriu skyrėsi nuo sunkių operinio pobūdžio ceremonijų — simbolinės Kunapipės bei išventinimo Jabudaravos, kuriose ieškojome atgimimo.

Kenčiau draugų pajuokas, o ir man pačiam buvo gėda, kadangi niekaip negalėjau išmokti groti didgerėdu. Šis

¹ Taip dėl savo riksno vadinamas mažas paukštelis.

tuščiavidurės šešių pėdų ilgumo ir trijų colių storio medienos gabalas paprastai laikomas tradiciniu Australijos aborigenų muzikos instrumentu. Bet iš tikrųjų taip nėra. Jis priklauso gentims į šiaurę ir į vakarus nuo Roperio. Alavos, maros, anulos bei garavos gentyse dainuodami muša lazdelėmis. Didgeredu mums svetimas instrumentas. Nežiūrint to, jis atkeliavo ir pas mus, ir mes dažnai juo grojame tradicinių šokių metu.

Kai kurie mano draugai, lengviau prisitaiką fiziškai, išmoko groti juo per penkiolika minučių. Bet aš traukiau ir pūčiau, stenėjau ir dejavau, švilpiau ir švokščiau, o teišgaudavau tik komiškus garsus, nuo kurių mano draugai išleisdavo gardaus juoko priepuoliuose. Kad ir kaip besistengiau, nesuskambėdavo nieko darnaus nei vientiso.

Grojimo didgeredu paslaptis yra kvėpavime. Nors gana paprasta iš prispaustų prie instrumento lūpų išgauti garsą, o liežuviu kaip vožtuvu reguliuoti atskiras gaidas, bet didgeredu muzikos žavesys slypi sklandžiam it vargonų melodingume. Tai galima padaryti tik įkvepiant ir iškvepiant tuo pačiu metu.

Pamėginkite, bet žiūrėkite, kad neuždustumėte!

Aš bandžiau nuo saulėtekio iki saulėlydžio. Dar kartą slapta nueidavau pabandyti į tankmę, toliau nuo išdidumo kančių ir draugų patyčių. Jie mane susekdavo ir juokėsi dar labiau.

Man nuodugniai viską išaiškindavo specialistai. Viską dariau kaip liepiamas, bet besistengdamas pasiekdavau tiek, kad beveik uždusdavau.

Kad taip ir neišmokau groti didgeredu, visą gyvenimą mane labai žemino. Aš ir dabar ne ką geriau papūščiau, kaip vaikystėje pirmą kartą. Tai gėdingas prisipažinimas gentiečiui bet, deja, teisingas.

Ačiū dievui, didgeredu ne alavos instrumentas, antraip iš gėdos būčiau sudegęs. Be to, ši trūkumą pridengė kiti mano privalumai. Aš buvau ieties metimo čempionas. Galėjau bėgti it dingo. Buvau prityręs raitelis. Be to, dar jaunystėje ėmiausi įsisavinti baltojo žmogaus meną.

Taip apsiginklavęs, aš buvau pasiruošęs atremti šaipūnus.

PENKTAS SKYRIUS

Deja, šiais laikais net nerūpestingas mažojo klajoklio gyvenimas nėra apsaugotas nuo neišvengiamų mus slegiančios civilizacijos reikalavimų.

Vieną rytą, neilgai trukus po išventinimo, mane sukrėtė žinia, jog teks eiti į mokyklą.

Visi, kas prisimena pirmųjų dienų kankynę mokykloje, supras, kiek kartų stipriau tai turėjo veikti aborigenų berniuką, kurio šeima neturėjo akademinio lavinimo pagrindų, kuris nežmoniškai varžėsi bei drovėjosi visų svetimų žmonių ir kuris tenorėjo išmokti tik pagrindinius įstatymus, įrašytus Miško Knygos pėdsakuose.

Dauguma baltaodžių vaikų, šio bei to pramokę vaikų darželiuose ar besiglaustydami apie savo tėvų kelius, bent jau paraidžiui moka sulipdyti paprastus žodžius ir suskaičiuoti iki dešimties, kol dar neina į mokyklą.

Bet mes buvome klajokliai. Mano tėvas su seneliu buvo beraščiai kaip ir motina bei senelė. Jie nemokėjo nei skaityti, nei rašyti, nei skaičiuoti ir, aišku, niekuo negalėdavo man padėti, kai aš savas problemas parsinešdavau namo.

Tačiau tai buvo tik mano bėdų pradžia. Man reikėjo mokytis anglų kalbos, kuri visai nesunki baltajam, kai jo tėvai kalba angliškai, bet mano gimtoji kalba buvo valiburu — alavos dialektas. Man teko mokytis anglų kaip užsienio kalbos, o stovykloje tebešnekėjau valiburu tarme.

Bet ir šis dalykas nebuvo vienintelė našta. Kaip ir dauguma aborigenų tarmių, valiburu neturi žodžių skaičiams — tėra „vienas“ ir „du“ — vungain ir vurunža. Mes suskaičiuodavome iki trijų ir keturių, sakydami vungain-vurunža bei vurunža-vurunža. Toliau pasimesdavome ir didesnius skaičius rodydavome pirštais.

Darkytoje anglų kalboje, kuri žinoma „pidžin-ingliš“ pavadinimu ir yra naudojama susižinojimui tarp genčių ir su baltaisiais, yra frazė „mažas daugis“, kuri reiškia bet koki skaičių iki dešimties. Tarp dešimt ir dvidešimt vadinasi „mažai didelis daugis“, daugiau už dvidešimt — „didelis daugis“, o apie šimtą — „dideliai didelis daugis“.

O tokių, kaip trylika ir trisdešimt trys, penkiasdešimt penki ir penkiolika, nebuvo visai.

Mūsų mokytojai, pirmieji bandę padalinti „didelius daugius“ ir „mažus daugius“ arba iš „dideliai didelių daugių“ atimti „mažai didelius daugius“, susidūrė su unikaliais elementariosios matematikos pratimais.

Mes buvome nedėkingoje padėtyje dar ir dėl to, kad tėvai mums negalėdavo padėti kalbos klausimais. Jie nemokėjo nei išnagrinėti sakinio, nei išanalizuoti, nei paraižiu paskaityti, o dažniausiai nesuprasdavo nė žodžio, ką mes bandydavome pasakyti.

Eilinis baltaodis vaikas, dar neidamas į mokyklą, pažįsta laikrodį. Mes gi iš viso neturėjome laikrodžių. Man diena buvo padalinta į saulėtekį, pietų metą bei saulėlydį.

Metų laikai paprasčiausiai buvo „drėgnasis metas“, „šaltasis metas“ ir „karštasis metas“, o tikslesnius laikotarpius nurodydavo pasakymai „žalios žolės metas“, „aukštos žolės metas“, „išdegusios žolės metas“, „vėžlių kiaušinių metas“. Niekada nebuvau girdėjęs apie sausį ar birželį, kovą ar gruodį, bet dabar žinau, kad tam tikri mėnesiai išsiskirdavo mums paeiliui žydinčiais medžiais — įvairių rūšių eukaliptais, riešutmedžiais bei augalais, mūsų vadinamais džirilinomis. Mums nereikėjo sakyti, kuomet medžiuose gausu saldžiųjų krepšių. Šitą mes nujausdavome intuityviai. Įdomu, kaip baltieji vaikai sužino, kad yra tokių delikatesų.

Netrukus po mano išsventinimo baltasis misionierius Stenlis Portas paprašė mano tėvą leisti mane į mokyklą.

Tėvas atsakė:

— Aš čia niekuo dėtas. Tegu tuo rūpinasi gardigardis Marbungus, kuris jį augina.

Barnabas, aišku, sakė tiesą. Motinos broliai vadino mane nibarliu — sūnum. Aš tėvo brolius vadinau ngarbininiais, kas, pažodžiui išvertus, reikštų „tėvo pavaduotojas“. Bet mano globėjas buvo Marbungus, dėdė iš motinos pusės, todėl Stenliui Portui teko tartis su juo, ar aš galėsiu eiti į mokyklą.

Marbungus įsakė eiti. O jo aš klausydavau. Tikiuosi, kad ir mano sūnėnai iš motinos pusės kada nors paklus man.

Didesnę pirmosios dienos dalį klasėje praleidau miegodamas. Taip reagavau į siaubą. Misijos mokytoja mis Douv

kelis kartus prižadino mane purtydama, bet mano vokai buvo apsunkę nuo baimės. Nusižiovavau porą ar trejetą kartų, mėginau sukausti dėmesį, tačiau po akimirkos jau vėl kietai miegojau. Pagaliau ji leido man snausti it meškinui savam žiemos guolyje.

Sekančią dieną, įgijęs šiek tiek daugiau drąsos, buvau budrus ir susikaupęs. Išmokau tarti žodį „katė“, pralaužiau skaičiavimo barjerą iki penkių, dešimt ir pagaliau iki dvidešimt. Vakare prie ugniavietės išdidžiai suskaičiavau motinai iki dvidešimties. Bet geriau būčiau pasilaikęs savo išmintį sau.

— Ką čia kalbi? — palausė ji.

— Skaičiuoju,— atsakiau.

— Hm, visai kitaip,— tarė ji ir po to nedaug tesidomėjo mano mokslais. Tokie dalykai jai buvo nesuprantami.

Mano nuomone, elgėmės visai pakenčiamai, jeigu turėsime omenyje, kad klasėje buvo apie šešiasdešimt berniukų ir mergaičių. Angelėliai būdavome tik retkarčiais, o išdykėliai — visuomet. Aborigenų berniukai, gal būt, labiau už baltuosius vaikus linkę krėsti šunybes mokytojams. Mis Douv dažnai turėdavo bėdos su savo kantrybe, o taip pat ir baime, kai pamatydavo iguaniukę ar prijaukintą pitoną, šliaužiantį prie jos kėdės. Šiuos roplius mes nuolatos slapta įsinešdavome į klasę po savo raiščiais leplep bei nargomis, praeidami pro budinčius, kurie jų ieškodavo.

Man niekad nepabosdavo stebėti, kaip kraujas atslūgdavo iš mokytojos veido, kai ji pastebėdavo gyvatę, slenkančią grindimis. Jai visos gyvatės buvo nuodingi taip pat. Reikia pasakyti, kad aš jos nekaltinau, nes palei Roperį jų buvo įvairiausių rūšių. Aš gyvates atskirdavau, nes jas medžiojau ir valgiau.

Mis Douv grasindavo mums žiauriausiomis bausmėmis, kai mes ją kankindavome, tačiau, jai niekaip neidavo atremti mūsų seno pasiteisinimo, kad gyvatė ar iguana atnešta gamtos pamokai. Šiaip ar taip, ji pati liepė atnešti gyvūnų pavyzdžių, kad juos ištyrinėtume ir aptartume.

Tačiau išgąsdinti po jos atėjusią mis Kros buvo visai kas kita. Ji paėmė pirmąją pitoną už uodegos ir išmėtė pro langą.

— Sekantį aš užmušiu,— tarė ji niūriai.

Mes ja patikėjome ir, kadangi nenorėjome prarasti savo numylėtų gyvių, palikome mokytoją ramybėje, kol vienas berniukas vardu Džoremas, pasirodė su trimis piktomis vapsvomis degtukų dėžutėje. Jos dalinai atlygino už mūsų pažeisto orumo kančias, kurias patyrėme dėl to, kad mis Kros su panieka atmetė mūsų gyvates. Bet vis dėlto mums už tai gerokai teko.

Mes dažnai buvome regėję, kaip vapsvos, vos prisilietusios savo uodegos hipodermiu, užmuša didesnius už save vabzdžius. Paragavęs jų geluonies, nė vienas nedrįsdavo daugiau abejingai nuo jų nusigręžti. Iš kitų piktųjų girios gyventojų tarpo ši vapsva buvo išskiriama „įkyruolės“ vardu.

Klasės langai buvo aptraukti tinklu nuo musių, todėl vapsvos negalėjo išskristi. Visi liovėmės dirbę, kol mis Kros veltui stengėsi išvyti jas pro duris. Pagaliau piktuosius vabzdžius užmušė keli berniukai, iš popieriaus pasidarę muštukus. Po to prasidėjo tardymas.

— Kas taip padarė? — pareikalavo prisipažinti mokytoja.

Visi nudūrėme akis ir tylėjome.

— Aš klausi, kas taip padarė, ir prašau atsakyti,— pakartojo ji.

Tyla. Džoremas, žinoma, neprisipažins nusikaltęs, o mes nesiruošėme jo išduoti, nors po keleto minučių tokią ištikimybę teko brangiai išpirkti.

— Na, gerai. Teks imtis Tomo,— tarė mis Kros. Deja, Tomas nebuvo aborigenų berniukas, kurį ji įtarė esant nusikaltėliu. Anaipol, Tomas — tai sunkus odinis diržas, susirangęs it gyvatė kambario kampe.

Tą dieną visi su juo padraugavome — per abi rankas, per abi kojas ir per užpakalius, kuriuos dengė tik ploni medvilniniai lep-lep. Po pamokų Džoremas labai apgailėstavo buvęs mūsų nelaimės kaltininku, bet jo žodžiai bent valandą vėlavo. Deginančio kieto odinio diržo nutvilkymų negalėjo atpirkti atsiprašinėjimas.

— Galite skolintis mano kanoją,— pasakė Džoremas,— ir mano ietis. Be to, aš turiu truputį saldžiojo krepšio, kuriuo galime pasivalšinti.

— Dėkojame, Džoremai,— atsakėme mes,— bet rytoj palik savo vapsvas namuose. Diržas gilia kur kas skaudžiau.

Bet, ar atnešdavome vapsvų, gyvačių, iguanų, ar ateidavome vieni, kol dirbo mis Kros, Tomas apsilankydavo beveik kasdien. Kartais mes mokytoją vadindavome mis Veri Kros¹. Ji griebdavosi Tomo kiekvienąsyk, kai nemokėdavau sudėti ir atsakymo žvilgterėdavau per kaimyno petį. Ji sakė, jog tai apgaulė, o man būdavo sunku suprasti, nes mes gentyje dalinomės žiniomis kaip ir maistu.

Ji nepakėsdavo plepėjimo, o aborigenų vaikams, kurių čiauskėjimai retai liaudavosi, tylėjimas buvo tikra kančia. Visi, nugirsti kalbant, būdavo baudžiami liežuvio galiuką sugnybiant sąvaržėle ar skalbinių segtuku.

— Dabar plepėk kiek nori,— sakydavo mis Kros.

Nepaklusnumas buvo dar viena pirmaeilė nuodėmė, tačiau bent čia mums padėdavo apmokymas gentyje. Bet kuriam berniukui, praėjusiam apvalančią išsventinimo ugnį, kurią buvau patyręs ir aš, bei išlaikiusiam dviejų metų kalbos tabu su tam tikrais žmonėmis, tokie paprasti reikalavimai būdavo nelabai sunkūs.

Bet vis tiek pasitaikydavo, kad kartais neištvėrę sukildavome.

Didžiausias mūsų džiaugsmas buvo leidimas jodinėti misijos arkliais. Kaip gyvulių augintojo sūnui, kuris galėjo pasekti tėvo amatu, man pritiko būti aistringam raiteliui, nors vėliau pasirodė, kad mano transporto priemonė dažniau yra su keturiais ratais, negu su keturiomis kojomis.

Aš to negalėjau numatyti, būdamas dešimties metų, ir, pirmai progai pasitaikius, skrisdavau ant plikos nežaboto arklio nugaros. Arklys būdavo nuogas, ir aš taip pat.

Netrukus išmokau valdyti arklių keliais, na, o jeigu ir neturėjau apynasrio sustabdyti, tai... ar svarbu! Man netrūko laiko. Arklys galėjo nunešti mane, kur panorėjęs, ir sustoti, kai pavargs. Jei nuo smarkaus šuoliavimo pavargdavau, išsitiesdavau ant nugaros ir gulėdavau, kol parlinguodavome namo.

¹ Very cross (*angl.*) — labai piktas.

Kas galėjo būti maloniau klajokliui vaikėzui už tuziną tokių arklių, kuriais jis galėjo jodinėti, jaukinti, skriste skristi? Laimingas Pegasas! Arkliai pažino mus ir, atrodo, mūsų išdaigomis džiaugėsi labiau, negu sukdami apie galvijų bandą.

Gyvulių prižiūrėtojai balnodavo juos ir susikaupdavo prozaiskam darbui, parvarydami, atrinkdami ir ženklindami bulius, karves ir veršelius dulkinuose garduose. O mes juos išvesdavome paskrajoti į laisvę, į beribius plotus, kur ganėsi volabės, kengūros ir paukščiai emu, kur arklys būdavo nieko nevaržomas, neskaitant lengvo berniūkščio, susigūžusio prieš vėją su nedidele ietimi, paruošta pasmeigti volabę, kuri galėtų sutrikdyti žirgo skridimą, arba riebę driežą, besikepinantį saulės atokaitoje upės žemujoje. Jeigu lenktyniauja trys ar keturi arkliai, petys petin, besiliečiančiais karčiais, ir čaižantis vėjas švilpia nuo greičio, tai tuo smagiau.

Tai atsitiko per atostogas. Stenlis Portas leido mums pajodinėti.

— Tik ne toliau pirmojo kalno,— tarė jis.— Žiūrėkit, su tokiais arkliais!..— Jis palingavo galvą.

Kalnas? Kur kalnas? Koks kalnas? Barjeras. Užtvaras nežabotam arkliui su raiteliu, kuris yra jo žaidimo draugas! To jau per daug. Be to, atleiskite, sere, mes negalime sustabdyti arklių, nes neturime pavadžių. Dėkui dievui! Arklys sustos kai pavargs, sere, arba kai mes nudursime volabę ar iguaną, arba kai kuris nors iš mūsų nukris. Ne anksčiau. Ir ačiū viešpačiui!

Mes lekiamo. Mes lekiamo, lekiamo, lekiamo ir lekiamo. Plaikstosi juodi plaukai, draikosi juodi karčiai, juodus kūnus virpina veržlios oro srovės, nes galvos palenktos, pečiai įtempti lėkti vis toliau, bėgte, pirmyn, vaikine, šuoliuok greičiau, šuoliuok, šuoliuok, nesileisk aplenkiamas, skriste, skriste pirmyn...

Kalnas? O, taip, misterio Porto kalnas. Jis ką tik prašvilpė pro šalį. Ei, žirge, kur tu, ten buvo misterio Porto kalnas, ko nesustojai, kaip buvo liepta, o neklaužada žirge? Bet pažvelk į tuos du arklius — jie taip pat nemato misterio Porto kalno.

Tolyn, prie upės žemumų. Į tankesnę mišką, kur taip linksma vinguriuoti tarp medžių. Tolyn, kur arkliams žolė sodresnė. Pirmyn į Driežų žemę, kur gyvena didžiosios iguanos. Tolyn, į Vešlią ir Sultingą Vietą ropliams, kurių mes galime sumedžioti ir, užsimetę arkliams ant sprandų, parsigabenti namo.

• Grįšime ant plačių jūsų nugarų, pasyvūs bei palaužti, sukrėsti bei prisibiję Stenlio Porto pykčio, kuris supras mus buvus nepaklusnius ir peržengus ribą.

Visi trys turėjom po dvi iguanas, kurias nudūrėme, persisvėrę per arklių sprandus. Didi tai buvo medžioklė. Stovykloje šįvakar mus gerbs ir vaisins. Mergaitės droviai šypsosis. Tėvas galės didžiuotis manimi.

Bet kaip tik tuo akimirksniu iš slėptuvės išbaidėme volabę. Visi puolėme ją, nerdami dar toliau nuo misijos. Tačiau ant nebalnoto arklio išdidumas laikosi netvirtai. Manasis pasisuko ir trenkėsi į Rodžerio Gunbukbuko. Mes visi sukritome krūvon, išskyrus Rodžerį, kuris nuskriejo į artimiausią medį ir, atšokęs nuo jo, žnektelėjo į sekantį. Jį sustabdė didžiulis eukaliptas.

Aš ėmiau juoktis, nes neužsigavau. Kritimai taip pat įėjo į linksmybes, ir mes buvome prisitaikę sviediniais atšokti nuo žemės, vos prie jos prisilietus. Tačiau horizontaliai lekiant daužytis į medžius jau buvo ne juokai. Rodžeris tai patvirtino.

— A-a-a-i! O-o-o-i! — riktelėjo jis.

Aš nuropojau prie jo. Juodas jo veidas buvo iškreiptas skausmo. Pirštai mėslungiškai trūkčiojo. Nustebusios akys žveigė į mane pro ašarų ūką, kuris nenoromis jas temdė. Tik prieš akimirką jis švilpė bei juokėsi.

— Negaliu pajudinti kojų,— tarė jis.

— Aš pašauksiu pagalbos. Pakviesiu savo tėvą ir tavo tėvą,— atsakiau.

— Nesakyk misteriiui Portui,— paprašė Rodžeris.

Bet Stenlis Portas sužinojo. Stenlis Portas negalėjo ne-sužinoti, nes jam teko siųsti radiogramą Skraidančiam Doktorui.

Aš paršvilpiau namo ir pasakiau Barnabui, savo tėvui. Jis suraukė kaktą... Supratau, kad vėliau nemalonumų ne-

išvengsiu, ir pasileidau prie upės. Su juo stovėjo ir daugiau vyrų.

Jis šūktelėjo jiems:

— Gunbukbukas sužeistas. Guli paupy netoli Vešlios ir Sultingos Vietos. Jo arklys pargriuvo. Eime parsinešti.

Jie susėdo į plačiadugnę misijos valtį ir nusiyrė pasroviui. Aš nuėjau parodyti, kur guli Rodžeris. Jie niūriai tylėjo. Nė vienas manęs nekalbino. Aš, gal būt, būčiau buvęs ramesnis, jeigu vyrai man būtų priekaištavę arba juokęsi. Vėliau supratau, kad galima būsimojo gentainio mirtis arba jo giminės nutrūkimas visai nekelia juoko. Priešingai, tai buvo pati rimčiausia nelaimė, kokia tik galėjo ištikti kurią nors gentį.

Radau Rodžerį aukštoje žolėje, kur jis buvo nukritęs. Jis nebuvo pajudėjęs, bet giliai dejavo ir, kandžiodamas liežuvį, veltui stengėsi užgniaužti raudą. Išgirdęs jį šaukiant vyrų akivaizdoje, suvokiau, jog vargšelis buvo agonijoje. Mažesnis skausmas nebūtų privertęs jo išduoti savo kančių laipsnio Vyresniesiems.

— Nelieskite manęs,— sudejavo Gunbukbukas, spausdamas rankas prie šlaunų.

Vyrai surezgė medžiotojiškus neštuvus iš jaunų medelių, popierinės tošies bei lijanų ir palengva, bet skausmingai pakišo po berniuko kūnu. Po to jie nunešė jį į valtį ir nusiyrė į stovyklą. Nė vienas vis dar nebuvo kreipęsis tiesiogiai į mane.

Misteris Portas pasitiko prie misijos molo, o iš jo šaltų pilkų akių į mane kibirkščiavo teisėtas įniršis.

— Dabar matai, kas atsitinka, Filipai, kai nekiausiai,— tarė jis.— Dievas nubaudžia. Dievas teisingas.

Man norėjosi sprukti nemačiom, bet negalėjau atsi-traukti nuo draugo ir išbuvau su juo, kol jį išvežė į misijos klinikas. Po kelių minučių išgirdau imtuvo traškesį, kai kambaryje be jokių laidų misteris Portas įjungė raciją ir tučtuojau ėmė kalbėti su bazės operatoriumi Klonkeryje, už septynių šimtų mylių:

— Klonkerio bazė. Klonkerio bazė. Klonkerio bazė, čia Roperio misija. Mes turime sunkų ligonį, kuriam reikalinga skubi pagalba. Aborigenų berniukas. Įtariamas abiejų

šlaunų lūžis. Ar galite atsiųsti Skraidantį Doktorą? Klausau!.. Klausau!

Rodžeris Gunbukbukas šypsojo blankia šypsena iš savo skausmų guolio. Dabar jis skris sanitariniu lėktuvu į didelį miestą. Tai reiškia, kad sugrįžęs po daugelio savačių, jis taps pirmuoju pasakoriumi prie laužo. Gaila, kad skausmas jam trukdė nuoširdžiai pasidžiaugti tokia ateitimi.

Ateinantis rytojus nežadėjo nieko gero ir man. Nepanašu, kad misteris Portas ilgam pamirštų neklaužadų poelgį, o kadangi aš buvau vyriausias iš raitelių, tai galėjau tikėtis smarkiausios jo priekaištų audros. Pagaliau ji prapliupo — ramių užgauliojimų srovė, giliai žeidusi mane ir ilgam prislėgusi. Bet mano šeimos narių padarytos žaizdos skaudino dar labiau. Jas sukėlė rykštė.

Saulėlydžio metu vienas nuėjau į užtvartą ir apžiūrėjau arklius. Atrodo, nė vienas nebuvo nukentėjęs. Pasigavau arklių, kuriuo jodinėjau, o kai šis ėmė uosti mane, dėkingas apkabinau rankomis jo kaklą.

— Neklaužada tu, neklaužada,— tariau jam.— Kodėl nesilaikai misterio Porto ribos? Kodėl esi toks nepaklusnus? Tau terūpi tik lėkti, lėkti, lėkti. Labai jau esi godus skristi šuoliais. O dabar štai Rodžeriui reikia išvykti skraidančia mašina, kad jam sutvarkytų šlaunis.

Neskaitant panašių liūdnų nutikimų, mano mokslo dienos slinko gana maloniai. Nekantriai sėdėdavau ilgas valandas klasėje, klausiausi ir mokiausi daugiau įpročio jėga, negu patirtimi, kuri likdavo ten, nuostabiame pasaulyje už mokyklos sienų.

Kai kas rytą užsidarydavo durys ir mane su mis Douv arba mis Kros bei kitais moksleiviais užtrenkdavo spąstuose, mano kulkšnis sakytum surakindavo sunkios grandinės, kokias regėjau, kai buvo atėjęs policininkas iš Roperio užtvartos.

- Du plius penki, Filipai?
- A?
- Tris kart septyni, Filipai?
- A?

— Filipai, kaip parašysi žodį „mieguistas“? Filipai, prašom paaiškinti, ką reiškia žodis „nepaklusnus“? Ar plovei rankas šiandien, Filipai?

Ar galėjau atsakyti, kad baramundžiai, „ilgieji Tomai“, kefalės, trevalės bei „plėšikai“ būriais plaukiojo prie stovyklos molo?

Ar galėjau atsakyti, kad iguanos šiemet itin skanios, jei jas sugauni Vešlioje ir Sultingoje Vietoje?

Ar galėjau atsakyti, kad kanojos skirtos irstymuisi, arkliai jodinėjimui, ietys žvejybai bei medžioklei, kad mergaitės yra žemesnės būtybės, kad reikia skaityti pėdsakus, o ne knygas?

Atsakyti galėjau tik šitaip, nes kaip tik tokie dalykai sukosi galvoje, kai mokytoja mėgino pralaužti mano sąmonę aritmetika, žodžiais bei kitais baltųjų žmonių niekniekais.

Kodėl aborigenų berniukui būtinai reikia sakyti: „Aš manau, kad netrukus ims smarkiai lyti, mis Douv.“ O ne: „Dideliai didelis lietus ateina, mise?“

Kam man reikia mokėti parašyti „maistas“, jeigu mes visuomet jį vadinome „valgiu“.

Kas man darbo, kad aštuoni ir devyni lygu septyniolikai, jeigu aš neturiu tiek daug pirštų?

Kodėl man reikia sakyti „Labas rytas, mis Douv“, kai pats esu susigūžęs nuo tropinės audros liūčių ir griaustinio pirotechnikos?

Ne! Aš geriau liksiu nemokša, negu kalsiu tokius paradoksalius absurdus. Ir šiandien tikriausiai būčiau laukinis, jeigu nebūčiau susidomėjęs mokykla netrukus po to, kai mokytojauti atvyko negrė mergina Margarita Blitner.

Dalis Margaritos kraujo priklausė aborigenams, todėl ji sugebėjo mąstyti kaip mes. Ir ne tik suprasdavo mane, bet ir aš galėdavau suprasti ją. Atvirai, su užuojauta mes aptardavome mano priešišumą mokslui. Neabejoju, kad mis Douv su mis Kros buvo gabios mokytojos. Tik aš kaltau, kad nesugebėjau mokytis iš jų ir domėtis pamokomis.

Ir vis dėlto pas Margaritą man sekėsi stebėtinai lengvai, ir veikiai aš išmokau sklandžiai skaityti ir rašyti. Ketvirtoje klasėje už pavyzdingą elgesį ir gerą mokymąsi,— nei

vienu, nei kitu anksčiau neišsiskyriau iš kitų,— buvau apdovanotas kišeniniu peiliuku.

Baigiantis penktiesiems mokslo metams, baigėsi ir oficialus mano mokymosi kursas. Įgijęs tik elementariausių akademinių žinių, sulaukęs ankstyvosios jaunystės metų, buvau išmestas plaukti pasroviui su gyvenimu. Penkta klasė buvo aukščiausia misijos mokykloje.

Bet mano parengimas rūšiam mūšiui su pačiu gyvenimu tik prasidėjo. Vos išėjau iš klasės, mane užgriuvo genties mokytojai. Netrukus įsitikinau, jog vadovėlių keliamos problemos tikrai buvo paprastos, palyginus su pirmąja lygtimi, įrašyta mūsų genties lentoje: Gyvenimas = Apsukrumas × Gudrumas × Patirtis.

Mano, kaip medžiotojo ir globėjo,— tai tradiciniai vyrų vaidmenys kasdieniniame mūsų gyvenime,— potencialios jėgos netrukus turėjo būti pradėtos išnaudoti. Mis Douv, mis Kros bei Margarita Blitner buvo išmėginę mane knygomis, parašytomis svetima kalba.

Dabar aš buvau paliktas genties išbandymui, o prieš mane gulėjo atversta Girios Knyga.

Man būtinai reikėjo tapti jos šeimininku. Nes likusiąją savo gyvenimo dalį, jei gyvensiu prie Roperio, reikės išlaikyti save ir savo šeimą. Kadangi darbas ir pinigai, amatai ir dirbtuvės, mėsaininkai ir kepėjai nebuvo žinomi alavos žemėje, tai paprasčiausiai reiškė — nuo šiandien, ar mano pilvas bus pilnas, ar tuščias, priklausys grynai nuo to, kaip aš prisitaikysiu prie antrojo mokymo etapo — pagrindinių pirmąkščio žmogaus įstatymų.

Ir man labai rūpėjo atsilaikyti.

ŠEŠTAS SKYRIUS

Klasėje mane mokė dvi baltosios moterys ir maišytos rasės mergaitė. Tačiau girioje mano mokytoju tapo Semas Ulagangas, pečiuitas ngandi genties medžiotojas, dešimčia metų vyresnis už mane. Jis buvo mano globėjas pagal genčių papročius, nes jo sesuo, Nora Bindul, buvo pažadėta man į žmonas.

Jeigu alavos ir ngandi, ritarngu ir nungubuju gentys būtų buvę Gyvenimo Meno profesoriai Girios Universitete, tai aborigenų studentai visuomet būtų pirmavę. Akademines žinias mums sunku buvo įsisavinti, o praktiniuose dalykuose, nuo kurių priklausė mūsų gyvybės, gaudėmės puikiai.

Ir vis dėlto mano kaip medžiotojo parengimas pareikalavo pusės gyvenimo, ir aš vis dar tebesimokau.

Ankstyvieji mano prisiminimai siejasi su ta diena, kai ką tik buvau pradėjęs vaikščioti ir tėvas pirmąsyk man parašė. Juk aš sakiau, kad jis beraštis? Visai teisingai, bet šis raštas buvo visai kitoks.

Aš sėdėjau ant rąsto netoli stovyklos laužavietės, o jis tupėjo ant žemės, atkišęs į mane abudu kelius.

— Dabar aš tau parašysiu,— tarė jis.— Mokykis. Gera įsidėmėk. Niekada nepamiršk, jog miškai ir žemė pasakoją, jeigu moki skaityti.

Atgalia ranka jis išlygino smėlio lopinėlių.

— Koks čia pėdsakas? — paklausė.

Jis sugniaužė kumštį ir, atkišęs nykštį, įspaudė sulenktą mažąjį pirštą į smėlį. Apie viršūnelę, kurią paliko vidurinis krumplys, jis keturis kartus lengvai palietė pirštu žemę.

— Šuns,— pasakiau. Aš dažnai juos matydavau ir atpažindavau netoli savo stovyklos.

Jis padarė katės pėdsakus piršto galiuku, po to volabės ir kengūros, riešu įspausdamas letenos pagalvėlę, o rankos kraštu ir mažuoju pirštu — žvėries nagų atspaudus. Tėvas atvaizdavo vėžlių, iguanų, paukščio emu, krokodilų, dygliakiaulių, galvijų bei arklių pėdsakus ir liepė man nukopijuoti. Iš mano galvijų išėjo veršiukai, o iš arklių — kumeliukai, nes mano rankutės buvo mažos. Tačiau nesvarbu; ši pamoka visiems laikams įrėžė mano atmintyje šių pėdsakų požymius.

Šitai pėdsakų stebėjimas ir tyrinėjimas tapo instinktyviu mano įpročiu. Šiandien aš skaitau žemę, kaip kiti žmonės skaito laikraščius ir knygas. Mano žmonos, šešių dukterų, brolių bei kitų giminaičių pėdos pažįstamos man kaip ir jų veidai. Žmonos pėdos buvo pirmiausias dalykas, ką sužinojau apie ją. Gyvenvietėje, kur dabar gyvenu, aš

atpažįstu bent penkiasdešimt žmonių iš pėdsakų, kuriuos jie palieka žemėje.

Kaip ir dauguma aborigenų, esu nepaprastai akylas ir ausylas. Tai, kad volabės spalva puikiai susilieja su nuvytusią žole, nuo manęs jos nepaslepia. Aš permatau lapų maskuotę ir galiu nurodyti paukštelį, kuris visai nepakrutėjo. Lengvai skiriu gamtos garsus nuo sukeltų judančio žvėries.

Tai daug paprasčiau, negu aštuoni kart septyni. Yra paprastų, matematiškai tikslų kaip Archimedo dėsnis formulų, kurios padeda mums išspręsti sunkiausias problemas.

Kietoje žemėje, kurioje pėdsakų nematyti, vis tiek galima susekti, kur nuėjo žvėris, įsižiūrėjus į išmintos žolės ir išjudinto žvirgždo ženklus.

Ištrypta žolė visuomet rodo, kur nubėgo žvėris. Akmenukas, išstumtas iš savo vietos žemėje, nulekia priešinga bėgimui kryptimi. Galima pagalvoti, jog gyvatės paliktas takelis neturi nei pradžios, nei galo, o vis dėlto nesunku pastebėti, kad prie kiekvieno susitraukimo smėlis pastumiamas uodegos link.

Oposumai ir voveraitės sliuogdami į kamedinius medžius, palieka įbrėžimų žievėje. Nuleidus juos žemyn, pastangos su kaupu atsimoka — jų mėsa minkšta, o aborigenės nepaprastai vertina šių žvėrelių kailiukus, siuvant diržus bei kitus aprangos dalykus.

Kol lankiau mokyklą, elementariausių dalykų apie iečių ir bumerangų naudojimą mane mokė keleriais metais už mane vyresni berniukai. Aš treniruodavausi su savo žaisliniais ginklais, kol numesdavau juos taikliai. O kai pakan-kamai subrendau tradiciniams ginklams — lenktanosėms ietims mėtomoms su vumeru bei sunkiems bumerangams, manęs mokyti ėmėsi medžiotojas profesionalas.

Tai buvo Semas Ulagangas iš ngandi genties. Dabar aš jam dėkingas už tai, kad galiu gyventi gamtoje iš savos gamybos ginklų. Ulagangas buvo didis mokytojas, išdidus gentainis bei kruopščiausias pėdsekys, ir vargu ar turėsiu laimės kada nors dar sutikti panašų.

Maniau, jog praleidęs su Semu keletą dienų, daugiausia keletą savačių, imsiu nešti namo paties sumedžiotas ken-

gūras. Deja, pasirodė, kad reikės pažaboti savo niežtintį nekantrumą daugeliui mėnesių, kol bus suteikta garbė nors sekti paskui Semą, kai jis tyko žvėries.

Pradžioje man buvo paskirtos gana prastos pareigos — nešioti ietis. Dar sakau pradžioje! Ulagangas buvo tėvo draugas, mano būsimosios žmonos brolis, ir aš tikėjausi, kad su manimi jis elgsis mandagiai.

— Tu neši ietis,— tarė jis pirmąjį mėnesį.

— Tu neši ietis,— sakydavo jis antrąjį mėnesį.

Trečią mėnesį Ulagangas liepė:

— Vaipuldanja, tu neši ietis.

Aš būdavau tiek apkrautas, jog, mums pamačius kengūrą, negalėdavau padėti nei sekti jos, nei užmušti. Nors buvau vaikščiojantis arsenalas, tačiau likdavau bejėgis. Tada supratau, kodėl genties moterys, apkabinėtos ginklais ir stovyklavimo reikmenimis, visuomet gerokai atsilikdavo nuo niekuo nesuvaržytų savo vyrų.

Ketvirtąjį mėnesį mano mokytojas pasakė:

— Tu neši ietis. Lauk ir įdėmiai stebėk mane, kai aš eisiu paskui kengūrą.

Aha! Tai dabar man galima laukti ir stebėti! Na, tai jau šiokia tokia pažanga. Bet ką, jo nuomone, aš veikiau visus šiuos mėnesius?

Ulagangas išvydo volabę ir lūpų krustelėjimu nurodė man, jog turiu atsilikti kaip visada, laukti ir nepraleisti nė vieno jo padaryto judesio.

Norėjau išmokti, todėl atidžiai jį studijavau. Mačiau, kaip jis kovoja su impulsyvumu. Regėjau žabojamą veržlumą. Stebėjau, kaip įdėmiai jis seka vėją,— kai jis papučia stipriau, medžiotojas spėriai žengia pirmyn, kai apsimsta, jis sustoja, o eidamas visuomet žiūri, kad vėjo gaisva nuolatos dvelktų jam į veidą ir nenuneštų žmogaus kvapo gyvuliui.

Vaizduotėje aš nusibrėžiau sau kelią, kuriuo eičiau, jei būčiau medžiotojas, ir didžiai nuliūdau, kai Ulagangas pasirinko kitą. Ėmiau ieškoti priežasties ir pamačiau aukštą žolę, kurios jis sąmoningai vengė, nenorėdamas rizikuoti — kitos joje besislepiančios volabės gali būti išbaidytos ir lėkdamos išgąsdintų jo grobį. Aš ėmiau suvokti jo kantribės pamatus.

— Vaipuldanja,— tariau sau,— netrukus galėsi medžioti.

Semui užlindus už tankių krūmokšnių bei medžių, pamečiau jį iš akių, bet volabę stebėjau dar visą pusvalandį. Netrukus žvėrelis staiga sustingo, kai kietas ieties antgalis perdūrė jį stačiu kampu, ir persmeigtas kūnas atrodė tarsi paruoštas kepti ant iešmo.

Ulagangas lėtai sugrįžo ir abejingai padavė negyvą volabę man nešti. Jo išraiška buvo tokia, sakytum medžioklė jam būtų buvusi tokia nuobodi, kad jis vos sulaikė žiovulį.

— Kitą kartą,— pažadėjo jis,— galėsi sekti mano pėdomis.

Pasijutau devintam danguj, kad Didysis Juodasis Medžiotojas malonėjo man tokią teisę. Bet koks globėjiškas tonas! Koks nepakenčiamas pasipūtimas!

Jo nuomone, Barnabo sūnus — tinkamas žmogus sekti jo pėdomis! Alavos atstovas, o jis paprasčiausias ngandi!

— Gerai,— sumurmėjau aš,— kad Išbandymų Metas apeigų vietoje išmokė mane savitvardos, kitaip Semas tikrai atsidurtų stačiu kampu prieš mano ietį.

Jei tuomet būčiau suvokęs, kad mano išbandymai daugiau prasidėjo, neguėjo į pabaigą, kad ateityje man skirta dar daug įkyrių stebėjimo bei laukimo mėnesių, kad Semas doros sultingą iguaną, o aš tik varvinsiu seilę, tai, galimas dalykas, būčiau metęs šitą mokyklą. Bet širdies gilumoje vis dėlto supratau, kad tai pati geriausia mokykla, kokią tik begalėjau rasti. Žinojau, kad, jam baigus mane treniruoti, mudviejų medžioklės menas mažai kuo skirsis. Ar mano ranka su ietimi bus irgi tokia taikli, čia Semas jau neturėjo galios. Šio meno buvau mokomas nuo kūdikystės, nuo pat tos dienos, kai pajėgiau sviesti žaislinę ietį.

Sekantį rytą Ulagangas man tarė:

— Gerai. Šiandien išeinam. Šiandien išeinam į Liesų ir Stiprių Vietą, kur žolė sausa, o medžių reta. Galėsi sekti mano pėdomis.

Ačiū tau, Semai, pretenzingas pasipūtėli. Ačiū, Semai, tuščiagarbi paiky. Dėkoju, Jūsų Ngandiškoji Didenybe. Taigi man leidžiama vaikščioti jums iš paskos. O gal tai neišmintingas žestas tokiam puikuoliui? Gal tau tarp men-

čių įleisti truputį oro, kad galėtų įslinkti mažuma paprastumo!

Kokios nesąmonės! Savaime aišku, jei kas ir buvo pilnas tuštybės, tai tik aš. Kaip tik man reikėjo nuolankumo injekcijos. Nudūriau kelias tingias iguanas ir tariausi mokąs medžioti. Pasmegdavau užhipnotizuotą žuvį ir pasiskelbdavau visai stovyklai. Bet ar nutykojau ir užmušiau už save didesnę žvėrį, kuris turi daug šansų savo naudai, kuris, per tūkstantmečius sukaupęs neatsiejamą budrumą bei gudrumą, puikiai jais naudojasi?

Ką sakai, Vaipuldanja?

Nieko, sere. Visiškai nieko, sere.

Tvarkoj. Slink paskui Semą Ulagangą ir žiūrėk, kad išmoktum. Semą galima pavadinti vaizdiniu mokytoju. Nėr už jį geresnių net jeigu jis ir ngandi.

— Na,— tarė Ulagangas.— Dabar eime. Nuneši mano ietis į Vietą kur Buivolai Vartosi. Ten rasime rudojo molio pritepti žmogaus kvapams prie savo kūnų. Tai padės mums ir susilieti su sausos žolės spalva.

— O žalios žolės metu? — paklausiau.

— Gerai mokaisi,— pagyrė Semas. Ngandi patenkintas. Žalios žolės metu paimi pilkai žalio purvo nuo upės kranto ir samanų su lapais.

Mes išsitėpėme ruda maskuote, varvančia, dvokiančia bei šlykščia ir, kaip atrodė, visai nereikalinga. Juk Ulagangas nesinaudojo ja, kai aš buvau tik ginklanešys.

— Kodėl mes šiandien tepamės, Semai? — paklausiau.

— Todėl, kad tu seki mane,— atsakė jis.— Tu būsi neat-sargus. Volabė pastebės tave, jei nebūsi paslėptas.

Vėl didysis arogantiškas orakulas!

— Visada, kai esi labai išalkęs, nusidažyk purvu,— kalbėjo mokytojas.— Negerai dar labiau alkėti, ilgai tykojant, o paskui išvysti, kaip tave pastebėjusi volabė nuliuksitolyn. Visa šių laikų bėda, kad alava per daug gerai maitinasi. Pilnas pilvas padarė žmogų neatsargų. Alkis daro iš jo medžiotoją.

Mes einame... ir einame... ir einame... ir einame. I-i-i-i-lgą kelią! Kol atsiduriame netoli Liesų ir Stiprių Vietos. Einam prieš vėją, įkopiam į kalvą ir pažvelgiam žemyn.

O ten! Ir ten! Ir štai ten! Trys daugiau volabių! Atsiprašau, mis Douv. Norėjau pasakyti, trys volabės. Vakar tai būtų reiškę ne ką daugiau, kaip pasilikti ir stebėti. Šiandien mano pulsas mušė dažniau. Juk seksiu sekantį, tykosiu tykojantį, žengsiu Meistriškojo Medžiotojo pėdomis.

Ulagangas nekreipė į mane dėmesio ir stebėjo volabes. Jos edė, atsisukusios prieš vėją, vadinasi, į mus buvo nu-garomis. Vos pastebimos šypsenos šešėliai perbėgo Semo lūpų kampučiais. Vėjas geras. Bet trys žvėreliai drauge, tai jau ne itin malonu. Trys volabės prieš vieną medžio-toją. Ar prieš du medžiotojus? Ar persvara buvo: trys prieš du žvėrelių naudai, ar dėl to, kad dalyvavau ir aš, volabėms ji pavirs šeši prieš vieną. Jos turėjo tris nosis uosti, šešias akis regėti, šešias ausis girdėti. Bei šviesos greitį savo kojose.

Semo lūpos krustelėjo, ir mes šmukstelėjom už kalvos.

— Sek mano pėdomis,— sušnibždėjo jis.— Mano dešinė pėda ir tavo dešinė pėda toje pat vietoje. Mano kairė pėda, tavo kairė pėda toje pat vietoje. Aš šliaužiu ir tu šliauži. Aš tykoju ir tu tykoji... Aš sustoju, tu sustoji. Nekalbėk. Nekosėk. Nešiurenk žolės. Nešiurenk krūmų. Lik šešėlyje, lik šešėlyje, lik šešėlyje. Tą, dešinėje. Ji arčiausiai, pri-va'om ją paimti. Aš sužeisiu ją į koją, tada galėsi sekti kraujo ir nudurti.

Valio! Aplodismentai! Štai tau medalis, Semai! Vėl gy-rimasis! Nevaržomai plaukiantis šio žmogaus ego tiesiog kėlė šleikštulį.

Nors mūsų šansai bent priartėti prie trijų volabių gru-pelės man atrodė menki, tačiau Semas pasikliovė savimi, kad prisėlins prie jų per ieties metimą ir galės sužeisti vieną, kurioj vietoj tik jam patiks, nes pažadėjo man kraujo žymes bei žvėrelio nužudymą.

Puiku, Semai. Eiva. Pasižiūrėsiu, ko esi vertas. Leisk išvysti, kaip darbuojasi Didysis Medžiotojas.

Atsargiai sėlinam pirmyn. Mes sėlinam... ir sėlinam... ir sėlinam... ir sėlinam... Semo kūnas per juosmenį sudaro statų kampą. Jo kojos stovi vertikaliai, o liemuo lygia-gretus su žeme. Aš stebiu jo pėdas, tik pėdas. Jeigu man reikia daryti, kaip liepta, žengti jo pėdomis, sekti jo takais, tai nebėra laiko žvalgytis.

Kol lengvas vėjelis pūtė gaiviai, o mus nuo volabių dar skyrė šimtas jardų, Ulagangas slinko spėriai, užtikrintai bei vikriai. Tačiau, atstumui susiaurėjus, jis pasidarė atsargesnis, jo tempas atlėjo. Mano nuomone, mes buvome dar už kokių penkiasdešimt jardų, kai Semas pusiaužingsnyje sustojo. Sustingęs su pakelta koja, jis man labai priminė bemedžiojantį šunį. Ta pačia koja jis parodė... į sausą šakelę, ant kurios buvo beveik užmynęs. Jo pėda buvo šauktukas.

— Saugokis! — sakė ji.

Jis išvengė šios šakelės ir daug į ją panašių. Atidžiai stengiausi žengti tiksliai jo pėdomis. Jei kas būtų sekęs iš paskos, tikriausiai būtų patikėjęs, jog nueita tik vieno žmogaus.

Dabar mes slinkome lėtai, sulenkę kelius, slėpdami šėšėlį, retai pažvelgdami į volabes. Sulaikę kvapą, sustingome, kai pora paukščių nutūpė medyje virš mūsų. Semas palaukė, kol jie patys nuskrido, ir tik tada pajudėjome toliau. Jis bijojo, kad paukščiai neduotų kimaus pavojaus signalo.

Likusiems dvidešimčiai jardų per kur-ne-kur medžiais apaugusią aikštelę prireikė penkiolikos minučių. Tarpais atrodė, jog Semas niekada nepakrutės pirmyn. Kai jis žengdavo žingsnį, pastebėdavau, kad žvėreliai tuo metu būdavo nusigręžę nuo mūsų.

Semo tikslas buvo pasiekti didelį medį, kuris stovėjo tik už trisdešimt pėdų nuo tos vietos, kur ganėsi volabės. Paskutinis tuzinas jardų iki to medžio buvo apžėlęs aukšta žole. Colis po colio šliaužėme pirmyn, kuo mažiau judindami žolių viršūnėles, paskui save horizontaliai vilkdami ietis.

Ranka pirmyn, kelis pirmyn, žemyn, laukiam.

Ranka pirmyn, kelis pirmyn, žemyn, laukiam.

Pagaliau Semas atsidūrė prie medžio. Milžiniškas jo kamienas teikė gerą priedangą. Bet net ir tada jo judesiai tebebuvo lėti ir apgalvoti. Jis atsiklaupė, po to pakilo ant vienos kojos ir pagaliau atsistojo stačias, glaudžiai prisiplojęs prie medžio. Užmynė ant ieties, įsispraudė smaigalį tarp kojos pirštų ir kėlė koją, kol galėjo pasiekti ietį ne-

pasilenkdamas. Viską pakartojo iš naujo, pasiimdamas vumerą. Buvo praėjęs pusvalandis, o gal daugiau, kai mes apleidome kalvos iškyšulį. Per tą laiką nė vienas neprabilome, neišleidome nė garso. Didžiavausi praėjęs visą kelią jam įkandin ir nei šakelės sutraškinęs, nei žolės sušiurenęs.

Dabar Semas pridėjo savo vumero smaigalį prie dešimtpėdės plienagalvės mirtį nešančios ieties pagrindo. Neapsakomai atsargiai jis akies kraštelio žvilgtelėjo iš už medžio šono — galva tiesi, plaukai surišti, ginkluota ranka paruošta, bet dar nepakelta. Aš stebėjau nuo žemės, kur likau gulėti paslikas, ir nepraleidau nė vienos šio nuostabaus medžiotojo padarytos smulkmenos, nes dabar jau įsitikinau jo meistriškumu. Per visą savo laiką, praleistą girioje, man niekada nebuvo pasitaikę, kad atsidurčiau už trisdešimties pėdų nuo volabės, kuri visai nepajustų manęs.

Semo ranka atsitraukė. Trakšt. Atpalaidavo atramą. Jam reikėjo pakelti ietį prieš save, ir šią akimirką jį galėjo pastebėti volabės. Todėl jis tai atliko instinktyviai žaibiškai ir galingu mostu sviedė ietį.

Tyliai sušvilpė vumeras. Ietis nulėkė. V-i-i-i-š! Duslus smūgis, kai kažkas kietas atsitrenkė į kažką minkštą. Po to — pašėlęs dviejų žvėrelių lėkimas ir pavėluotas trečiojo blaškymasis. Dar neatsistojęs supratau, kad ietis pataikė.

— Pataikei! Pataikei! — sušukau aš.

Semui tai nepadarė jokio įspūdžio.

— Tu ten buvai užkliudęs krūmą,— pasakė jis griežtai.— Kitąsyk laikykis nuošaliai nuo bet ko, kas galėtų sukelti triukšmą, kitaip vėl imsi nešioti ietis.

Aš, aišku, prisiminiau tą krūmą. Tikėjausi, kad Semas nepastebėjo. Bet jis buvo mokytojas ir nieko nepraleido. Akimirką pasijutau suniekintas, mano jaunuoliška savi-meilė buvo įžeista, kad triumfo minutę taip negailestingai buvau kritikuojamas už tai, ką laikiau pagirtinu laimėjimu.

Laimė, nebuvo laiko gilintis. Sužeista volabė — būsimoji stovyklos puota — šuoliais lėkė pirmyn, ir ją reikėjo pavyti. Na štai ir atėjo laikas, kai galėsiu parnešti namo pirmąjį savo laimikį, veltui stengdamasis neriešti nosies, ir

pasiūlyti pagal tradiciją priklausančias dalis savo genties giminaičiams kaip anksčiau būdavo siūloma man.

— Susek ją ir užmušk — įsakė Ulagangas. — Aš sužeidžiau ją į dešinę koją. Tau taip dažnai pasitaikys, kai pradėsi medžioti vienas, nebent taikinyš bus geras. Prisimink, kad kiekviena mylia paskui sužeistą žvėrį — tai jau ir kita mylia, kurią tau teks nueiti, grįžtant su nešuliu, ir, gal būt, trokštant be vandens. Šios dienos pamoka skiriama tam, kad tavo ietis visuomet lėktų tiesiai į tikslą. Dabar keliauk. Aš seksiu iš paskos.

Aš leidausi bėgti paskui ryškų kraujo pėdsaką bei išmintą žolę, kurie it kelrodis stulpas rodė kryptį.

— Atmink, kad reikės grįžti, — įspėjo Ulagangas. — Tausok jėgas. Kelias gali būti i-i-i-lgas.

Nežiūrint to, nekantraudamas skubėjau, o nenustygstantis mano smilius spaudė vumero smaigalį. Kai kraujavimas sumažėjo ir laukinė panika atslūgo, volabė šiek tiek atgavo savo natūralų gudrumą ir iš žolės plotų persimetė į akmenuotus uolynus, kad kraujo žymės ir pėdsakai būtų blankesni.

Aš einu... ir einu... ir einu... ir einu.

Semas seka paskui mane.

— Eik, eik, — sako jis. — Tai išmokys tave neskubėti. Gal netrukus išsitiesi pavėjui ir turėsi pailsėti? Gal nuvargo kojos ir jas reikia įtrinti gydomosiomis žolelėmis?

Jis gylė man, išjuokdamas mano, kaip ir kiekvieno aborigeno, įgimtą pasididžiavimą fizine ištverme, sugebėjimu keliauti, nežinant nuovargio.

Mes vijomės pėdsakais apie valandą, sukardami gerą penketą mylių per raudonai rudą žvyrą, bet nė karto neišvydome sužeisto žvėrelio. Diena buvo karšta ir tvanki. Gausiai prakaitavome ir mirėme nuo troškulio, kai pagaliau iš ženklų supratau, kad volabė šliaužte šliaužia ir greit nusibaigs. Po kelių minučių aš piktai paleidau pirmąją savo ietį į lėtai judantį taikinį ir pervėriau jo širdį.

— Netrukus suprasi, kodėl išmintingiau sumedžioti arčiau stovyklos, — tarė Semas. — Nešk volabę pats.

Aš užsiverčiau šešiasdešimties svarų volabę ant pečių ir nužygiavau į stovyklą, kuri buvo už šešeto mylių.

Skaudėjo nugarą, troškau ir alkau, gerklė ir burna perdziūvo, bet nepasidaviau. Kai priėjome upę, godžiai atsigėriau ir išdidžiai įžengiau į stovyklą. Dabar buvau Antros Klasės medžiotojas, nekantriai laukias sekančios pamokos.

Ulagangas ėmėsi mane su savimi dar šešis mėnesius, kiekvieną kartą sužeisdamas volabę, kurią turėdavau su-sekti ir pribaugti.

Labai nusivyliau, kai po pirmųjų dviejų ar trijų tokių išvykų jis neleido man pirmam tykoti žvėries ir mesti pirmosios ieties. Besenkanti mano kantrybė tikriausiai būtų pasibaigusi, jeigu Semas kiekvienos medžioklės metu nebūtų išmokęs ko nors naujo.

Prisimenu, vieną ypatingai karštą dieną, pučiant tik švelniam vėjeliui, jis ėmė gaudyti ir mušti juodas museles, kurios nutūpdavo ant jo, ir parodė, kad daryčiau tą patį.

Niekada nebuvo apie tai nei girdėjęs, nei ko panašaus regėjęs. Paklausiau Semo, kam to reikia.

— Šiandien vėjas nepastovus,— tarė jis.— Kartais pučia iš šiaurės, kartais iš rytų, o kartais iš pietų. Jeigu musės užuodžia kengūrą, jos nuo žmogaus skrenda prie žvėries. Kengūros kvapą jos mėgsta labiau už mūsų. Tačiau, kai musės nuskrenda prie kengūros, ši rankytėmis pasigauna kelias ir pauosto, ar šios nekvepia žmogumi.

Tą dieną, pučiant nepastoviam vėjeliui, mūsų musytės nuskrisdavo, kai prieidavome per 20 jardų iki kengūros. Mačiau, kaip, vabzdžiams priartėjus, staigiais letenėlių judesiais kengūra pasigauna keletą, pauosto ir nušoliuoja. Paslaptis išaiškėjo! Jautriai įtempta uoslė įspėja, kad pagrindinis priešas — Žmogus yra už musės sparnų įveikimo nuotolio. O kartu ir per ieties metimo atstumą.

Grįžtant namo, kai mūsų pečių neslėgė laimikis, Semas pakartojo pamoką.

— Sergėkis mūsų karštą dieną, kai vėjas nepastovus. Per jas gali likti alkanas,— pasakė jis.

Pagaliau mano „pameistrystė“ baigėsi, bet ir tai tik todėl, kad pats griebiausi priemonių. Pramedžiojau su Ulagangu ilgiau kaip metus. Tariausi išmokęs viską, ką reikėjo išmokti, tačiau baiminausi, kad pamokos tęsis dar mė-

nesių mėnesius, jei nerasiu progos įrodyti savo sugebėjimams.

Tokia galimybė atsirado šventinio žygio metu, kaiėjau su tėvais, dėdėmis, tetomis ir draugais į Smėlingąją Vietą, kur Hodžsono upė įteka į Roperį.

Barnabas Gabarla, mano tėvas, susikvietė jaunuolius pas save.

— Eikit visi medžioti,— tarė jis.— Bet žiūrėkite, kad negrįžtumėte su negyvu gentiečiu. Atminkit, kad ietis, kuri nuduria kengūrą, gali užmušti ir žmogų.

Pora vaikinukų pareiškė lipsią į medžius ir parnešią saldžiojo krepšio. Kiti nusprendė apiplėšti paukščių lizdus. Bet man, Vaipuldanjai, Antros Klasės medžiotojui, tai tebuvo vaikiškas žaidimas. Dabar aš jaučiausi pilnaverčiu žmogumi. Argi aš nenudūriau volabių, kurias Ulagangas man nurodė? Argi nesečiau Didžiojo Medžiotojo pagal jo pėdas, ar ištikus metus nebuvau jo ginklanešys? Argi nežinojau, kaip nusidažyti savo kūną purvu, pasinaudoti šešėliais ir prisėlinti prieš vėją, ar nemokėjau išvengti žolės šnarėjimo, ar nemokėjau nepabaidyti paukščių, gaudyti musių?

Gera. Na, gerai. Eime. Saugokitės, riebios ir sultingos volabės, visos jūs saugokitės! Ei, kengūros, nežiopsokite! Žygiuoja Didysis Juodasis Medžiotojas, žygiuoja prieš jus, pasitelkęs savo proto jėgas, nes jūs priėdusios, o jis alkanas. Gerai apuostykite muses šiandien. Tesisuka jūsų ausys — radiolokatoriai, o virpančios šnervės tegauda orą.

Deivisas Majuldžumdžungus, dešimties metų berniukas, mano pusbrolis,ėjo su manimi ginklanešiu. O, taip, dabar aš išsirinkau savąjį iečių nešėją. Turėjau mokinį, kurį reikėjo paruošti, nors pats vienas dar nebuvau sumedžiojęs ir nudūręs nė vienos volabės. Didžiausias Deiviso laimikis tebūdavo žuvis.

Nusitėpėme savo kūnus purvu ir iškeliaavome prie kalvos, kur aš galėjau stebėti jį, o jis mane, jei kartais mus imtų sekti pigmėjas burginginas ar Akmens Žmonės, išdaviški malanuga-nugos. Puikiai atsiminiau, kad dešimtmečius berniūkščius girioje išgąsdinti — vieni niekai.

Įkopęs į kalvos viršūnę, pažvelgiau į slėnį ir ten, už šimto jardų, pamačiau besiganančią volabę.

6. Šitaip užkuriama ugnis

7. Tokioje lūšnelėje gyvenau aš su savo tėvais, dviem broliais ir seserimi, ir joje niekad neišblėsdavo židinys

8. Du mano „dédés“ iš pintubio genties. Šunys — grynakraujai dingo

9. Pitonai buvo mūsų maistas, bet kartais ir patys bandydavo suryti mūsų šunis

— Lik čia ir nekrutėk! — pasakiau Deivisui. Tai buvo pirmasis mano duotas įsakymas, ir mano įsakmių žodžių svarumas nustebino mane patį.

Oras buvo ramus, tačiau nemalonus nenuorama vėjelis šiureno lapus bei žolių viršūnes tai į vieną, tai į kitą pusę. Dar prieš leisdamasis tykoti volabės, supratau, kad manęs laukianti medžioklė būtų neblogas egzaminas net Ulagango sugebėjimas.

Atsargiai. Atsargiai.

Ar pavyks?

Gal būt, jeigu vėjas nepasikeis.

Gal būt, jeigu žolė nesusnarės.

Gal būt, jeigu nepradės skraidyti musės.

Na... gal būt.

Ramiai slink pirmyn. Ramiai slink pirmyn.

Aš slenku... ir slenku... ir slenku.

Ach, pasikeitė vėjas!

Ką ten Stenlis Portas sekmadieninėje mokykloje pasakojo mums apie dievą, barantį vėjus? Norėčiau, kad dievas būtų čia ir suvaldytų jų nepastovumą.

Prisėlinau per kokius tridešimt jardų, kiek begalėdamas gūždamasis prie šiurkščios žemės, kai volabė pakeldavo galvą. Tokiom akimirkom kelioms minutėms pakibdavau ant vienos kojos — dešinė groteskiškai ištiesta užpakalyje, rankos atmestos ir visas sustingęs, kol žvėrelis tikriausiai stebėdavosi, kodėl jis neregėjęs to skulptūrinio vaizdinio anksčiau?

Kai buvau sumažinęs atstumą iki dvidešimties jardų ir beliko tik penki iki lemingos akimirkos, staiga pamačiau, kad vėjo sukūrys, rangydamasis spirale, nešasi į mus.

Taifūnas!

Raudonas nuo dulkių ir sausų lapų, gražiai vingiuojantis nuo savo pagrindo žemėje ir išsisklaidantis danguje, tačiau bauginantis ir atgrasus medžiotojui.

Ką Ulagangas pasakojo man apie juos? Tai skambėjo it viena mis Douv teoremų: „Taifūnas traukia orą į save iš visų šonų, nesvarbu, iš kurios pusės pučia vėjas. Jeigu tu pakankamai arti prie to vakuumo, žvėris tave užuos“.

Tą akimirką Vaipuldanja tapo Pirmos Klasės medžiotoju.

Pakėliau akmenuką ir pametėjau jį per volabės galvą, kad nukristų tarp jos ir sūkurio. Netikėtas triukšmas, kurį sukėlė krintantis ant žemės akmuo, išgąsdino žvėrelį. Jis instinktyviai liuoktelėjo kelis jardus nuo garso — link manęs! — sustojo ir atsigrėžė apsižvalgyti, savo akis, nosį bei ausis nusukdamas nuo pavojaus už savo nugaros.

Ir tai buvo paskutinis jos savarankiškas judesys. Aš paruošiau savo vumerą su ietimi, kol akmenukas dar lėkė ore, saugodamasis, kad jie nebarkštelėtų vienas į kitą. Paleidau ietį į baltą dėmę, ir negailestingi ašmenys perskrodė kūną.

— Pataikiau! Pataikiau!

Sekundės dalį volabė nusitvėrė koto į žmogaus rankas panašiomis letenomis, pašėlusiai bandydama ištraukti ietį. Po to griuvo pirmyn ir mirė.

— Jak-ai! Jak-ai! — šaukė Deivisas nuo kalvos viršūnės.

Aš tirpau iš laimės. Mano širdis šaukte šaukė: „Nudūrei, nudūrei! O buvo nelengva. Tai buvo sunkiausias tykojimo atvejis“. Tačiau prisiminiau Ulagango atsainumą, jo požiūrį „o, tai vieni niekai“, kai jis nudurdavo ką nors, ir užgniauziau besiveržiantį norą atsiliepti į jaunojo draugo šauksmą. Užuot surikęs, paėmiau negyvą volabę ir nuėčiau jam prie kojų.

— Nunešk Ulagangui. Papasakok jam apie taifūną,— pasakiau.

— Didžiulė,— tarė Deivisas.— Riebi.

Nuoširdesnio užmokesčio už triūsą negalėjo būti. Deivisas siekė užsikelti ją ant pečių.

— O, sunki,— ištarė jis, prisimindamas, kad stovykla liko už dviejų mylių. Ji tikrai buvo sunki, todėl nešėme kartu, pakabinę ją už didelės uodegos ir mažyčių rankelių, kurioms šįkart nepavyko sugauti musės, išpėjančios, kad prityręs ietininkas įžengė girion.

Mano tėvas, motina, dėdė Stenlis Marbungus buvo nustebinti ir didžiavosi manimi.

— Dabar galime tavimi pasikliauti. Tu jau Pirmos Klasės medžiotojas,— pasakė tėvas.

— Aš jį išauginau,— tarė Marbungus.

— Aš išnešiojau jį čia,— atsiliepė motina ir patapšnojo savo pilvą.

— Aš jį išmokiau,— pasakė Ulagangas.— Dabar jis jau gali išlaikyti žmoną ir vaikus. Majuldžumdžungus papasakojo man apie taifūną. Jis papasakojo, kaip tu metei akmenį ir pabaidei volabę į savo pusę. Aš medžiosiu su tavim, mano drauge.

Pasakyti jaunuoliui, kad esi pasiruošęs su juo medžioti, yra didžiausias pagyrimas. Ulagangas, atrodo, didžiavosi labiau už kitus. Tik gal išskyrus mane, nes aš jau ir taip nebevaikščiojau žeme.

Po šio įvykio reguliariai medžiojant ką nors nudurdavau. Tykojimas pasidarė instinktyvus ir retai sugrįždavau į stovyklą be gero laimikio.

Pasitaikė viena keista proga, kai aš pelniau Didžiojo Medžiotojo laurų vainiką, susekęs ir nudūręs dingo, laukinį šunį, gudriausią žvėrį ir didžiausią slapuką, tačiau apie tai man teko nutylėti.

Aš sekiau paskui jį apie šimtą jardų iki nedidelio užutėkio, su didžiausiu atsargumu šliaužiau pavymui, laukiau begalybę, kol jis uostinėjo ir klausėsi, o kad paslėpčiau savo vumero ir ieties švilpimą, paleidau ietį tik tada, kai dingo pradėjo lakti.

Lap-lap-lap-lap. Šis triukšmas sukliudė jam išgirsti mane, ir netrukus jis krito negyvas.

Nedaugelis mūsų gentainių buvo nudūrę dingo ar net priartėję prie jo per ieties metimą. Nesitvėriau noru pasiimti jį, nunešti pasmeigtą ant ieties galo ir numesti prie Ulagango kojų. Bet dingo yra mano Mažasis Sapnas, mažasis totemas.

Jeigu būtų sužinota, kad užmušiau šunį, man tektų apmokėti didelius mokesčius savo pusbroliams — tėvo sesers vaikams, jų pusbroliams bei pusseserėms. Toks buvo įstatymas. Jeigu jie būtų pareikalavę visko, ką turėjau — iečių, bumerangų, viso grobio, antklodžių, drabužių, už savo Sapną aš būčiau sumokėjęs be jokių klausimų ir subankrutavęs.

Šis įstatymas dažnai taikomas, suvedant sąskaitas su žmogumi, kuris elgėsi neapgalvotai arba buvo truputį ne-

apdairus. Na, pavyzdžiui, aš noriu užsirūkyti, o mano draugas užsidega cigaretę iš naujo pilno pakelio ir nesiteikia pasiūlyti man. Tuomet galiu užmušti vieną jo Sapną,— ar iguaną, gyvatę, ar skraidančiąją lapę,— ir atnešti į stovyklą.

— Dėžutę cigarečių,— pasakiau.— Man reikia visos.

— Dešimt svarų, kuriuos išlošei kortomis praeitą naktį!

— Kišeninį peiliuką.

— Marškinius nuo nugaros.

Jis užmokėtų man viską, ko pareikalausčiau, kad atgautų savo Sapną.

O manojo kaina neapsakoma.

SEPTINTAS SKYRIUS

Visose aborigenų stovyklose pilna šunų. Jie mūsų draugai. Daugelis jų yra maišyto kraujo dingo, atvesti stovyklos kalių, kurios buvo susiporavusios su laukiniais savo bičiuliais. Tačiau, ar jų veislė būtų gryna, ar neaiški, jie nadingi gyvuliai žymiai platesniu požiūriu, nei tik tuo, kad padeda mums susirasti iguanų ir gyvačių.

Jie, žinoma, puiki mėsa maistui. Kai kurie žmonės, aišku, galvoja, jog valgyti šunieną yra šlykštu. Man taip ir nepavyko šio pasibiaurėjimo suderinti su tų pačių žmonių apetitu, valgant kiaules, avis ir galvijus. Jie su pasibaisėjimu žiūri į tai, kad mes valgome šliužus, o patys sraigės bei varles laiko delikatesais. Šuniena yra puiki raudona mėsa, nei geresnė, nei prastesnė už volabės. Mes niekada nevalgome savo numylėtinių, nors neabejoju, jog tai neišvengiama Centrinės Australijos gentyse, kur ilgai trunkančios sausros dešimtis kartų sumažina kitas jų gamtinio maisto atsargas.

Žiemos naktimis šunys mus šildo miegant. Esu miegojęs nei daugiau, nei mažiau kaip su šešiais šunimis po savo antklode, ir man reikėjo visos jų kūnų išskiriamos šilumos, kad nesusalčiau.

„Šešiašunė naktis“ girios žargonu paprasčiausiai reiškia tikrai labai šaltą naktį.

Tiems, kurie sušuks: „Na, o blusos?!“, turiu pasakyti, kad gandas, jog šuns blusos pereina pas žmones, yra visiškai nesąmonė. Man nė karto neįkando šuns blusa, ir neužtikau nė vienos ant savo kūno. Jos ištikimos savo šeiminkams.

Kaip apsieiti su šunimis, yra keli nerašyti įstatymai.

Vienas jų liepia juos paslėpti arba nuvaryti toliau, kai pasirodo ginkluotas policininkas arba karininkas. Bet tai dažniausiai būna nereikalinga — dauguma šunų žino, kad šautuvas reiškia mirtį ir kad jie taps taikiniu, jeigu neišnyks iš akių. Štai kodėl bet kuris šuo kiekvienoje aborigenų stovykloje visuomet pasiruošęs sprukti šalin.

Kita taisyklė reikalauja, kad numestume mėsos šuniui, kuris sugavo valgomą gyvulį. Mane stebino keistas faktas, kad šuo, sumedžiojęs iguaną, volabiukę arba kokį kitą laimikį, neės jo mėsos, nors ji bus troškinta ir virta, kol joje neliks nė kiek jo paties kvapo. Jis ės tik tokią mėsą, kurią parūpino kitas šuo arba aborigenas. Tai, žinoma, nebūdinga šunims dingo, kurie patys susimedžioja sau maistą.

Su dingo dėl klastingumo meistro titulo rungtis vanaigai ir varnos. Atkeliavusieji į mūsų virtuvių puodus, dažniausiai būdavo nudurti paprasčiausiai per nelaimę jiems ir per sėkmingą atsitiktinumą mums. Aplamai, jie pajunta, kad medžiotojas girioje, vos tik šis įkelia koją, ir pasistengia nesipainioti jo kelyje.

Pesliai, — mes vadiname juos ugniapaukščiais, — išradinigi medžiotojai. Daugumą maisto jie sugauna ir praryja skrisdami, ypač apie miško gaisravietes, kur užklumpa bėgančius žiogas. Tačiau pesliai vabzdžius linkę laikyti tik šaltais užkandžiais. Tiek pesliai, tiek varnos yra prisiekę mėsėdžiai ir neatrodo, kad imtų į galvą, kiek ta mėsa buvo išgulėjusi. Mes juos laikome ūkvedžiais, nes jie išvalo mūsų stovyklų teritorijas nuo pūvančios mėsos.

Esu akylas, tačiau ne kartą pavydėjau pesliui teleskopinio regėjimo. Manęs visai nestebina, kad posakis „peslio akys“ tapo populiariu palyginimu. Esu matęs juos neriant iš aukštybių ant mažų pelyčių, žiurkių, roplių ar gyvačių, kurių jokia žmogaus akis iš tokio atstumo, žinoma, ne-

įžiūrėtų, ypač kai juos tikriausiai slepia natūrali gamtos maskuotė.

Ugniapaukščiai dažnai suklaidindavo mus, kai reikėdavo pasitikti svečius mūsų genties žemėje, nes savo medžioklės palengvinimui tyčia sukeldavo gaisrus. Esu regėjęs, kaip peslys nagais paima nuodėgulį ir numeta jį už pusmylio į neliestos sausos žolės plotą, o po to su savo bendrais laukia, kol prasidės pašėlusios apsvilusių ir pergąsdintų roplių bei gražikų emigracija. Kai tas plotas išdega, procesas pakartojamas kitur. Tokius gaisrus vadiname džaluranu.

Kodėl tai klaidino mus?

Jeigu koks čiabuvis eina per kitos genties žemę, jis pirma savęs siunčia žinias, pranešdamas šeiminkams apie savo artėjimą. Tai paprotys, likęs iš tų dienų, kai genties žemė buvo šventa, ir bet koks jos ribų peržengimas buvo tolygus karo paskelbimui. Netgi šiandien mes nemėgstame nepažįstamų svetimšalių, kurie pereina mūsų sienas. Mes vis dar per daug tebebijome šnipų (neatrodo, kad ši yda būtų būdinga tik čiabuvių rasėms) ir visiškai nepakenčiam įsibrovėlių bemedžiojančių mūsų teritorijoje.

Kiekviena gentis turėjo specialius pasiuntinius,— jeigu jums patinka, vadinkite juos diplomatais,— kurie būdavo priskirti kaimynams. Jei Mainore, rembarngos žemėje, turi prasidėti Jabuduravos apeigos, tai į alavos gentį jie pasiųs emisarą su susižinojimo lazdele,— Prezidento Nota,— kuri mums bus pakvietimas, leidžiantis pereiti jų kraštą.

Jei emisaras būdavau aš, kaip kartais pasitaikydavo, tai kas valandą uždegdavau laužą, kad praneščiau rembarngos genčiai, jog artėju. Išvydę nuo Roperio atslenkant dūmus, jie suprasdavo, kad keliauju pas juos, ir išsiųsdavo apsaugą, kad laimingai parlydėtų į vietą.

Aiškia dieną tokie laužai matyti už kokio šimto mylių. Jie visuomet reiškia, jog keliauninkas skelbia savo buvimo vietą. Esu regėjęs komiksų bei paveikslėlių, kuriuose išreiškiama mintis, jog esą signalizavimas dūmais yra rafinuota naujienų perdavimo priemonė per didelius atstumus. Tai nesąmonė! Neteko girdėti, kad dūmai reikštų ką nors daugiau, kaip apytikrą žmogaus buvimo vietą. Todėl kar-

tais mus sumaišydavo pesliai, padeginėdami stovyklos apylinkes.

Kaip ir pesliai, mes neturėdavome degtukų. Visą savo gyvenimą, kol tapau civilizuotu piliečiu, užkurdavau laužus budalaru — apvaliu minkštos medienos ugniniu pagaliuku. Be jo — niekur nė žingsnio.

Budalaras laikomas stačias tarp delnų, apatinį galą tvirtai įremiant į kitą medžio gabalą. Plaštakos greitai judinamos pirmyn ir atgal, budalaras sukasi ir smaigalyje susidaro trintis. Kai pagaliukas ima rūkti, pridedu truputį iguanos taukų vaško, kurį tam tikslui nešiojuosi su savimi, bei sausos kempinės iš žolės ir lapų. Nuo pat mokyklos dienų tokiu būdu galėjau užkurti ugnį per porą minučių.

Lietingu metu, kai nėra sausos žolės, galiu susirasti jos, nugriovęs termitų lizdą. Baltosios skruzdės savo didžiulių žeminių kapčių sienų sutvirtinimui naudoja ilgus žolės stiebus, panašiai kaip statybininkai betono atramoms naudoja plieną. Šiuose sandėliuose jos dar saugo sukauptas žolių sėklas. Tik perspėju — būtų neišmintinga bandyti įkurti ugnį šiuo metodu, jei rankų delnai nesudiržę ir neišurkštūs. Kitu atveju pūslės gali pasirodyti greičiau už dūmus.

Pora vyrų gali įžiebtį ugnį greičiau kaip per minutę, trindami vumero kraštą į kitą medžio gabalą, išpiaustytą it piūklos dantimis. Aš taip pat įskeldavau ugnį, daužydamas du geležies rūdos gabalus, kol imdavo lėkti kibirkštys ant paraku apibarstytos žolės.

Bet deja! Šie laikai yra degtukų, žiebtuvėlių ir variklio žvakių laikai. Aborigenų berniukai dabar auga, neišmokę įskelti ugnies savo rankomis.

Esu įsitikinęs, jog yra tokių, kurie niekada neregėjo, kaip tai daroma, ir negirdėjo apie tai. Be abejo, daugelis jau nebemoka mesti ieties ar bumerango, pėdomis susekti žmogaus ar girioje nutykoti žvėries.

Pernelyg didelė gausybė tampa bejėgiais miesčionimis, visiškai pasikliaujančiais skardinių atidarymo įrankiais valgant ir kamščiatraukiais geriant. Priversti medžioti, jie badautų. Tai viena tragiškų pasekmių, kilusių iš mūsų greitai didėjančio asimiliavimosi su baltųjų visuomene.

Išdziūvusios žolės gaisro pinklėmis naudojasi ne vien tik pesliai. Mes ir patys dažnai jų griebdavomės, ypač į sausojo laikotarpio pabaigą, kai laimikių būdavo skurdu, o dešimtpėdžių, aštrių, liepsnojančių it parakas žolių prieglobstis mūsų medžiojamiems gyvūnams buvo tarsi rojus žemėje. Galimas dalykas, mūsų ainiai šios gudrybės išmoko iš paukščių.

Užduotis padegti krūmynų puslankį priklausydavo seniems, kurie būdavo per silpni medžioti. Mes, medžiotojai, pasislėpdavome už medžių ir krūmų pavėjui nuo gaisravietės. Kengūros ir volabės, išvydusios liepsną ir užuodusios dūmus, pasileisdavo bėgti iš tos pusės į mus. Jeigu jos ir toliau bėgtų, joms tai nebūtų perdaug pavojinga. Liuoksinti kengūra beveik neįmanomas taikinyš iečiai. Mūsų laimei, žvėrys paprastai delsdavo apleisti gaisravietę, kol juos apakindavo dūmai. Tuo metu, kai kengūros pasiekdavo medžiotojų liniją,— o mes iš ilgametės patirties žinodavome, kur pasislėpti,— jos būdavo priverstos sustoti ir nubraukti ašaras, riedančias jų gauruotais veidais iš dūmų išėstų akių.

Kas dėdavosi po to, tebūdavo tik šaltakraujiškos skerdynės. Žvėreliams nebelikdavo išeities. Jei kiekvienas nenu-durdavome po vieną, tai skaitydavosi, jog medžioklė nenusisekė.

Kartais atsitikdavo taip, kad kengūra, ietimi persmeigta ties sprandu arba per pasturgalio raumenis, nušuoliuodavo drauge su ginklu. Kai kada mirtinai sužeistas žvėris šokdavo į upę ir nuskęsdavo arba sulaužydavo ietį, bėgdamas tarp medžių. Ir vienu, ir kitu atveju ginklo netekdavome.

Tai labai rimtas nuostolis medžiotojui. Mano ietys subalansuotos, atsižvelgiant į mano ūgį, svorį bei rankos ilgį. Jos pagamintos pagal mano išmatavimus ir dariausi aš jas pats. Ginklo negalėjau pasiskolinti iš kito medžiotojo, nepasijusdamas nerangus it svetimu šautuvu ginkluotas šaulys.

Todėl, neturint pakankamai įrankių, man reikėtų įdėti daug kruopštaus darbo, kad pasidaryčiau kitą. Lenktanosė ietis, kaip jau pasako jos vardas, turi mirtį nešančią geležinę galvutę. Ji gali būti iš senos pasagos, galvanizuoto

vamzdžio gabalo arba plokštelės, išpiautos iš nenaudojamo vandens bako. Mano senelio laikais geležis nesimėtydavo Roperio žemėje ir buvo labai vertinama. O jo seneliui gyvam esant, geležies visai nežinota. Ietis tuo metu darydavo grynai iš medžio arba uždėdavo akmeninį antgalį.

Aš turėjau du tomahaukus. Vieną naudojau kaip geležinį priekalą, o kitą — vietoje kūjo. Kaliau, kaliau, kaliau, kaliau, kaliau. Dieną ir naktį, naktį ir dieną aš kaliau savo neįkainojamą geležies gabalą, kol jis pasidarė plokščias, simetriškas, reikiamo svorio ir balanso. Aš plakiau jo šiurkščias briaunas ir galandau į uolas, kol jis tapo aštrus ir tiesus. Visam darbui galėjo prireikti kelių dienų ar kelių savaitių, priklausomai nuo geležies kietumo ir mano kantrybės.

Po to nusipioviau vieno colio storumo nedidelį metūgį — tam tikros rūšies, vadinamos džindi-džindi, kuri gausiai kerojo palei Roperį. Jis buvo stumdomas per ugnį nuo vieno galo iki kito, kol užvirė sultys ir mediena tapo pakankamai lanksti ir ją buvo galima lengvai ištiesinti.

Apdegusi žievė buvo nuskusta, ir kotas paliktas saulėje, kur jis išdžiūdavo ir sukietėjo, tiesus ir užgrūdintas primityvioje mano aukštakrosnėje.

Dabar atėjo eilė prie koto kruopščiai pritvirtinti antgalį. Koto gale išskaptavau gilų griovelį, priderinau ašmenis, užliejau sujungimą laukinių bičių vašku ir viską apvyniojau virve, padaryta iš kuradžongo¹ medžio plaušų. Dabar galėjau dar kartą perrišti ilgomis kengūrų kojų sausgyslėmis ir galutinai aplieti saldžiojo krepšio vašku.

Kai darbas buvo užbaigtas, ieties kotą įtryniau kengūros krauju, sumaišytu su raudonąja ochra. Kraujo panaudojimas buvo genties prietaras. Mes tikėjome, jog, įtrinta krauju, ietis bus traukiama į kengūrų pusę, kaip plienas yra traukiamas magneto. Neteko sutikti medžiotojo, kuris nebūtų naudojęs kraujo savo ieties kotui nutepti.

Jūsų nuomone, tai juokinga? Gal būt. Gal tai visai paila. Bet mano gentainiai nė kiek ne kvailesni už tuos bal-

¹ Australijos medis, iš kurio patvarių elastingų plaušų čiabuviai pina įvairius daiktus.

tuosius medžiotojus, kurie prieš iššaudami bučiuoja kulkas, arba tuos, kurie paspiaudo arklio pasagą ir meta ją per kairįjį petį.

Galų gale beliko pritaikyti ietį prie vumero ir išmėginti metant, kad ši, skrosdama orą, suktųsi lyg šautuvo kulka. Jeigu užpakalinis ieties koto galas vibruoja per dideliu lanku, tai lėkdama ietis švilps, apie savo artėjimą pranešdama kengūrai. Todėl ji turi būti taisoma ir tiesinama, kol tampa tobula ir negirdimai lekia į tikslą.

Vumeras taip pat daromas iš džindi-džindi augalo, o jo medinis smaigalys prie koto pritvirtinamas vašku, išlydytu iš vienos australiškos akacijos šaknų.

Nuo to laiko, kai Australijoje išsilaipino pirmieji baltieji gyventojai, bumerangas laikomas aborigenų ginklu. Mano gentis tuo metu dar gyveno akmens bei medžio amžiaus sąlygomis. Visą savo maistą ji susimedžiodavo ietimis su akmeniniais antgaliais bei svaidomais mediniais vėzdais. Bet lenktas vėzdas — bumerangas nebuvo rimtas ginklas alavos gentyje. Net ir šiandien jis yra antraeilės reikšmės.

Medžioklės žygių metu pagrindinę mūsų ginkluotę sudaro ietys, kurios yra žymiai efektyvesnės. Aš nešiojasi bumerangą tik trumpam išėjęs paklajoti po stovyklos teritoriją. jei kartais pasitaikytų proga švystelėti į bėgančią volabę ar skrendančią laukinę žąsį. Mes svaidėme bumerangus beveik išimtinai tik į judančius taikinius, ypač mėtėme juos į ančių ir žąsų pulkus, patikliai migruojančius per mūsų teritoriją. Joms pasitikti būdavo pasiunčiami tuzinai bumerangų, ir mums labai nepavykdavo, jeigu vakare nepaįvairindavome savo dietos.

Bumerangas į Arnhemlendą atkeliavo prekybos ir karo keliais. Sapnų Metu ties Tvin Pinaklu, krašte netoli Roperio užtvaros, į žiaurią kovą stojo dvi kariūnų grupės, viena iš pietų, kita iš šiaurės. Pietiečiai buvo ginkluoti bumerangais, o šiauriečiai — ietimis. Kruvinos kautynės tęjė tik tiek, kad žmogui abiejų rūšių ginklai yra pražūtingi.

Nuo tada Roperis buvo pripažintas riba: į šiaurę nuo jo buvo gaminamos ietys, o į pietus — bumerangai. Tačiau, kadangi mūsų vyko alavos žemėje, tai galėjome daryti tiek vienus, tiek kitus. Ši tradicija išliko šimtmečių šimt-

mečius. Daugelis bumerangų, šiandien randamų Arnhemlende, buvo pagaminti genčių, gyvenančių už šimto mylių ir mainais į raudonąją ochrą bei lenktanoses ietis atkeliaavo į šiaurę. Per daugelį metų kai kurios šių bei kitų prekių nukeliaudavo po du tūkstančius mylių per kontinentą. Nularboro lygumoje padaryti bumerangai pasiekdavo šiaurinę pakrantę, o Arnhemlendo ietys buvo naudojamos Nularbore.

Džingali, vadamano ir mudbros gentys kovėsi siaubingais bumerangais-kabliais, varadulomis, kurie buvo tiek galingesni už įprastinius ginklus, kiek vandenilinė bomba už trotilą. Medinis skydas, vėliau nula-nulos, kurios buvo ir puolimo, ir gynimosi ginklas, visai neblogai atremdavo ankstyvuosius bumerangus, tačiau jie pasirodė bejėgiai prieš patobulintą naikinimo įrankį su kab'iu gale.

Paprasčiausias varadulos veikimo principo aiškinimas sako, kad stabdymo akimirka, atremiant ją skydu arba nula-nula, riestasis galas skrieja baisiu greičiu ir nukerta savo aukai galvą ar rimtai ją sužaloja. Gal čia ir buvo konstrukcinė šio ginklo paslaptis.

Kaip tikras Roperio krantų gyventojas, aš pats darydavusi savo bumerangus, o taip pat ir ietis. Kirviu nutašęs kietos ir elastingos medienos gabalą. suplanuodavau jį, išbraižydamas stiklu, ir primityviais, iš geležies atliekų iškaltais įrankiais išskaptuodavau ornamentus, mūsų vadinamus minangai.

Tokiais raiziniais buvo puošiami ne vien ginklai. Mūsų kūnai taip pat išgraviruoti bei išrantyti genties ženklais ant krūtinės, pilvo bei rankų. Kai kuriose gentyse šie burkuno ženklai buvo įšventinimo ceremonijos dalis. Tačiau alavoje jie neturėjo reikšmės, išskyrus tai, kad visiems laikams primintų kankintoją, palikusį tas žymes ant žmogaus kūno. Tokių papuošimų, kuriuos galėjo turėti vyrai, skaičiui nebuvo ribos, bet, laimei, nebuvo ir tokios taisyklės, kuri neleistų išsiversti be jų.

Kai aš buvau penkiolikos metų, kažkoks tolimas genties giminaitis Liljaris pasakė, kad atėjo laikas mane išrandyti.

— Noriu tave išraižyti,— tarė jis.

Jau seniai žinojau, kad tokius žodžius būtinai pasakys toks žmogus, kuris panorės, kad atminčiau jį visą gyvenimą. Buvau nusprendęs nepasiduoti.

— Ne,— atkirtau be išlygų.

— Bet tu gražiai atrodysi,— neatlyžo Liljaris.

— Aš ir be randų gražesnis už tave,— atšoviau.

Burkunas tariamai patinkąs moterims.

— Jeigu nesileisi išraižomas, merginos nė žiūrėti nenorės į tave,— neatstojo jis.

— Tuomet liksiu viengungis,— nenusileidau aš.

Tačiau tai vis dėlto nesutrukdė man įsigyti žmoną ir šešis vaikus.

Mačiau vyrų, sveikstančių nuo burkuno įpiovų, kurios buvo apie dvylikos colių ilgio. Dabar raižoma skutimosi peiliuku, bet senais laikais tai buvo atliekama aštria laužo ugnyje užgrūdinta lazdele. Atvirą žaizdą prikimšdavo pelenų su žeme, kad nekiltų infekcija. Toks tvarstis dar turi tą poveikį, kad nuo jo susiformuoja iškilus randas. Aš visai nesigailiu, kad mano kūno „nepuošia“ tokie ženklai.

Mūsų bumerangai dar buvo naudojami ir kitam tikslui — jais, kaip mušimo lazdelėmis, buvo akompanuojama dainininkams, kurie dainuodavo šimtus ir tūkstančius dainų per iškilmingas apeigas, kaip, pavyzdžiui, Kunapipės koroborę.

Tūkstančius? Taip. Gal būt, šimtus tūkstančių, nes Kunapipės ritualai tęsiasi ir tęsiasi ištisus šešis mėnesius, kasdien ir kasnakt, dažnai užtrukdami iki pat aušros. Tuo metu į bildančių bumerangų taktą dainininkai dainomis pasakoja savo begalines, nesenstančias istorijas, kurios žodžiu mums buvo perduodamos iš kartos į kartą.

Kunapipė — tai kulto apeigos, būdingos alavos, maros, mangarajaus bei kitoms gentims, gyvenančioms prie Roperio. Ji paplitusi į šiaurę nuo Jirkalos ir Milingimbio prie Arafuros jūros, į rytus nuo Grut Ailento prie Karpentarijos įlankos, į vakarus nuo Kimberlėjų ir pietuose per dykumą iki varamungos genties kalvų bei vailbrio krašto šiaurės bei centrinėje Australijoje. Ji prasiskverbė pro kalbos ir kultūros barjerus, atlaikė baltųjų įtaką ir šiandien tebėra ne mažiau gyvybinga, kaip visuomet.

Kunapipės apeigos grynai pagoniškos ir, nors giliai religingos, buvo tikras košmaras visiems krikščioniškiems misionieriams. Jie mėgino su šaknimis išrauti šias ceremonijas, tačiau jiems sekėsi ne daugiau, kaip ir pirmiesiems romėnams kovoje prieš pačią krikščionybę. Tačiau ceremonijos, atrodžiusios aršiausiomis, buvo sušvelnintos ir net nuolankiai pritaikytos prie dvidešimto amžiaus padorumo standartų.

Netrukus po pirmųjų pasibaisėjusių apeigomis misionierių atvykimo, alavos gentis, pavyzdžiui, atsisakė viešo vyrų ir moterų poravimosi ceremonijų, kurios simbolizavo vaisingumą bei santykiavimo reikšmę rūšies atgimimui.

Mano senelis bei jo amžininkai įsipynė į ginčus su dievo tarnais, kuriuos įžeidė aistringas aborigenų pagonizmas, gąsdino kai kurios jo pasireiškimų formos.

Misionieriai mėgino uždrausti visas apeigas. Alavos gentis nė girdėti nenorėjo. Kunapipė su Jabudurava buvo mūsų palikimo dalis, ir gentainiai reikalavo išlaikyti jas.

— Negerai, kad vyrai ir moterys turi laužyti ištikimybę,— sakė jiems.— Taip liepia vienas dievo įsakymų. O atlikti tą aktą viešai, kaip apeigų dalį, tiesiog skandalinga.

To jau buvo per daug. Kokią teisę turėjo baltieji žmonės nurodyti mums atsisakyti ritualinių apeigų, kurių gentis laikėsi daugiau kaip dešimt tūkstančių metų?

Kokią jie turėjo teisę jėga primesti mums savo tikėjimą Dangaus Dievu, dievu, kuris daugiausia rūstavo ant mūsų begalinės mūsų dvasinės ekstazės metu?

Ir vis dėlto jie nugalėjo. Misija tapo mūsų prieglobsčiu nuo žiaurumo bei nepriteklių, ir mano tauta buvo dėkinga. Kai mano tėvas buvo jaunuolis, ką tik praėjęs apiptautymo apeigas, Vyresnieji pasakė misionieriams:

— Kunapipė tapo apvalyta. Nuo šiandien ji nebus užgauli jūsų akiai, apkarpyti ritualai nelaužys jūsų priesakų.

Aš dažnai susimąstydavau, ar šios nuolaidos dydis buvo kada nors pilnai įvertintas.

Nesiimu bandyti smulkiai aprašinėti tai, kas tikriausiai yra pati švenčiausia iš visų aborigenų ceremonijų. Apie ją prirašytos knygos, ir man reikėtų dar vienos, kad pavaizduočiau šių apeigų paslaptinę, sudėtingą bei ma-

giškumą. Užtenka pasakyti, kad Kunapipės šokiais ir dainomis mes šloviname Motiną Žemę — Motiną Deivę, kurią laikome viso mūsų gyvenimo, mūsų kalbos, kultūros, maisto, įstatymų, vaikų ir mūsų pačių sukūrimo šaltiniu.

Kunapipės ištakos eina iš genties moterų apeigų. Vėliau šias apeigas pripažino vyrai ir suteikė joms tokią didelę reikšmę, jog ne tik perėmė ritualus iš juos sugalvojusių moterų, bet ir užgynė joms dalyvauti, išskyrus momentą, kai kulminaciniam santykiavimų aktui ceremonijose prireikdavo jų kūnų. Kai šokama Kunapipė, šiandien moterims neleidžiama ne tik dalyvauti, bet net pažiūrėti.

Užuot pakvietus prisijungti, jos išsiunčiamos rinkti lelijų šaknų, lelijų sėklų bei batatų, kepti iš jų paplotėlių, kuriais maitinsis medžiotojai, mėnesių mėnesius užsiėmę atgimimo apeigų iškilmėmis.

Aš pats buvau daugiau Kunapipės ceremonijų vadovas — Džungajis, negu šokėjas. Kaip lyginio skaičiaus porų šokio organizatorius, aš duodavau įsakymus, kada reikėdavo atlikti žuvies šokį, erelio — peslio, jaunos undinės šokį, žinomą giljering-giljeri pavadinimu, bei šimtus kitų. Aš buvau jų šeimininkas, o jie — mano marionetės.

— Džaulvoku! — įsakiau aš. — Pelėdas!

Dainininkas užtraukia savo giesmę apie pelėdas, įsijungia šokėjai, siūbuodami laužo liepsnoje, tviskėdami piešiniais išmargintais kūnais, maldai pakeltomis rankomis, sukdamiesi, šnypsdami, į bumerangų taktą trypdami žemę surambėjusiais padais.

Džaulvoku bandži

Džaulvoku bandži

Mimi bandži

Mimi bandži.

Pugala, dainininkas papasakoja paprastą pasakojimą, kurį saugojo nuostabiose atminties slėptuvėse nuo praėjusios Kunapipės apeigų — apie pelėdą, apakintą žaibo.

Šokėjai slenka į jo pusę.

— Ėėėėė — aaaaaah! — šaukia jie.

— Ah-hah! Ah-hah! Ee-ah! Ee-ah! Ho-ho!

Dulkių debesys kyla ir sėda ant senojo Pugalos, bet jis tesuvokia tik kartojamą skandavimą. Garsas aidėdamas

tolsta, apgaubdamas ir prarydamas šokėjus, nors pro jų užmaršties rūką prasimuša tik gašlus ritmas, o jų širdys ima tvaksėti nuo susijaudinimo, kai žemė, drebinama tvirtų kojų smūgių, šaukia juos grįžti prie Motinos Žemės ir Vaivorykštės Žalčio — vyro ir moters — pirmųjų derlingumo bei vaisingumo simbolių.

Kartais šokdavome dienos metu, o dainuodavome naktį. Kartais priešingai. O kai kada dainą papildydavo šokis. Tačiau bet kurių scenų metu aš buvau režisierius, manipuliuojantis virvelėmis, užuolaidomis, protėvių naudotu apšvietimu.

Man priklausė ir grimas bei kostiumai, nes tik Džungajis duoda parėdymus nutepti šokėjų kūnus žmogaus kraujo bei baltų žąsies plunksnų mišiniu.

Kraujo kartais gaudavome iš mano paties rankos, į butelį nukreipdami iš skutimosi peiliuku perpiautos venos trykstančią srovę. Plunksnas nupešdavome nuo žąsų, kurias specialūs medžiotojai, ginkluoti bumerangais, numušdavo ore. Suplėšę jas į pūkus, sutrindavome su baltuoju moliu. Idant nepamanytumėte, kad grožio specialisto darbas lengvas, priminsiu, jog kiekvienas šokis turi savo dekoravimą. Laimei, aš buvau apmokęs grupelę padėjėjų.

Genčiai pritariant, Džungajo pareigas paveldėjau iš savo tėvo Barnabo. Jis yra Didysis Džungajis, žymi figūra visų Kunapipės apeigų metu, kai jos prasideda šiaurės rytų kyšulyje Arnhemlende, ir eina per Never Never Lendą iki Roperio ir tolyn net iki Džingalio prie Niukasl Voterso. Nors jo amžius dabar beveik siekia septynias dešimtis, tėvas vis dar keliauja po šią neapbrėpiamą šimto tūkstančių kvadratinį mylių parapiją.

— Didysis Džungajis atlieka ir Teisėjo, ir Žynio pareigas ceremonijų metu, jis baudžia žmones, pažeidusius griežtas jų taisykles, priima naujus narius, pakrikštija keliaujančius per pietinius mūsų rajonus, kad šie galėtų gerti iš mūsų šventų šaltinių. Krikštijama panašiai kaip ir krikščionių vaikus, apšlakstant galvą vandeniu. Toks paprotys gyvuoja mūsųose žymiai seniau negu dvidešimt šimtmečių nuo Kristaus gimimo.

Prieš kurį laiką Vyresnieji man pranešė, jog seksiu tėvo pėdomis, atlikdamas šį religingiausią visų genties darbą, o

neilgai trukus paprašė ir imtis pareigų. Aš turėjau tapti Aukštojo Laipsnio Vyrų teritorijoje, kuri tęsiasi į pietus nuo Roperio iki Niukasl Voterso, ir kas šeši mėnesiai patruluoti po ją; tikriausiai pėsčiomis.

Jei ant Mahlindži Houlo krantų iškiltų konfliktas, pavyzdžiui, dėl to, kad kokios nors džingalių grupės nesutaria Kunapipės ceremonijų klausimu, tučtuojau turėčiau keliauti ten kojomis, įveikdamas tris šimtus mylių, jei nepasitaikys kitokios transporo priemonės.

Nors aš priklausau alavos genčiai, džingaliai neabejodami paklustų mano sprendimams kaip Australijos katalikai paklūsta Italijos popiežiaus nurodymams, nes yra prisiekę ištikimybę bažnytiniais įstatymams.

Mano pareiga — atrinkti įšventinimui jaunuolius, kurie vadinami gulavudi ir yra Kunapipės bendrininkai, pirma kruopščiai ištyrinėjus, ar jie tikrai pasiruošę tam įvykiui:

— Ar jis paklusnus?

— Ar išlaiko savo paslaptis?

— Ar domisi mergaitėmis?

Privalėjau saugotis, kad joks palaidas liežuvis neišduotų apeigų paslapčių. Priimdavau Vyresniųjų rekomendacijas, kad toks ir toks berniukas buvo paklusnus ir mokėjo tylėti, tačiau kitų kandidatūros būdavo atmetamos, kol jie sulauks aštuoniolikos metų ir išmoks laikytis nekintamo mūsų „masoniško“ įstatymo.

Tačiau mano, kaip Didžiojo Džungajo, teisės nepaprastai išsiplėsdavo ir toli prašokdavo įšventinamųjų rinkimą bei ceremonijų papročių saugojimą. Aš turėjau teisę duoti įsakymą susidoroti su Kunapipės išdaviku arba dovanoti jam gyvybę už didelį mokestį.

Mažasis Džungajis, mano patarėjas, galėjo pasakyti:

— Šis žmogus pavogė Kunapipės ceremonijų išmarginimą. O tas išdavė paslaptį moteriai. Mes reikalaujame jų mirties.

Tokiu atveju aš galėjau parodyti nykščiu žemyn, tuo pasmerkdamas juos mirčiai, arba išlaisvinti, uždėjęs mokestį ir bausmę. Panašiomis aplinkybėmis Didįjį Džungajį paprastai smarkiai atakuoja įdūkė kaltintojai, reikaudami mirties bausmės. Jei teisėjas pernelyg dažnai atsako neigiamai, prieš jį gali kilti sąjūdis su šukiais pakeisti.

10. Koroborè...

11. Senasis Leso Perimano fordas, kuriuo išmokau važiuoti

12. Vailbribo genties moterys

Mano tėvas, griežtas, bet gailestingas žmogus, kentė genties nesutarimų pragarą nuo pat Mažojo Džungajo laikų, nes tvirtai buvo nusistatęs prieš egzekucijas. Jis dažnai sakydavo:

— Kaltinamasis užmokės tik didelę pabaudą, arba galit balsuoti už kitą Didįjį Džungajį.

Tačiau Barnabo Gabarlos prestižas buvo toks, kad Vyresniųjų Elektoratas arba patvirtindavo jo nutarimus, arba nuneigdavo jo kritikų puolimus.

Tėvas mane dažnai įspėdavo dėl šio mano pareigų aspekto, jeigu tapčiau Didžiuoju Džungaju. Aš dalyvavau šventuosiuose susirinkimuose, kur buvo aptariamas mano paaukštinimas. Neturėjau jokių iliuzijų ir supratau, kokie sunkūs sprendimai manęs laukė, vykdant šias pareigas.

Kol kas man neteko jų vykdyti, nes dirbu felčerių Šiaurinės Teritorijos Sveikatos skyriuje. Ar aš kada nors panorėsiu sugrįžti prie Roperio, kad imčiau dėvėti savo simbolinius rūbus bei grandinę, vis dar tebėra neišspręstas klausimas. Nesu įsitikinęs, jog nelaimėsiu savo tautai daugiau, padėdamas tenkinti jos medicinos poreikius, negu tapdamas ceremonijų vadovu. Mūsų šeimą buvo ištikusi baisi nelaimė, apie kurią papasakosiu vėliau, ir tai mane skatina tęsti savo pradėtą darbą.

Ir vis dėlto mano gentainiai jau pripažino mane Didžiuoju Džungaju, nors tik atsitiktinai tenka juo būti. Paskutinis mano vizitas prie Roperio, kur nuvykau su Skraidančiu Daktaru, sutapo su Kunapipės apeigomis. Vos tik išlipau iš greitosios pagalbos lėktuvo, mane ėmė prašyti apžiūrėti ceremonijos atributus — diržus iš plaukų, plunksnas, piešinius, kūnų dekoravimą. Jaučiausi it generolas, įvertinantis savo kariuomenės aprangą ir ginkluotę.

Su pasitenkinimu pastebėjau, kad viskas tvarkoje, ir leidau tęsti apeigas. Norėčiau atkreipti dėmesį į tai, kad mano vizitacijos metu iškilmių teritorijoje dalyviai stovėjo susikaupe ir tylūs, sakytum sargybinių brigada karinio parado metu. Mes neturime nei karalių, nei karalienių, tačiau Didysis Džungajis yra karališkojo luomo lygio. Savojoje alavos gentyje aš esu Karalius.

O tam užsitarnauti kartais prireikia viso savo gyvenimo. Tačiau, kaip ir bet kuris gentainis, negalėjau prisi-

jungti prie Kunapipės ritualų, kol nebuvo praėjęs Tylinčiojo Vyro bandomojo laikotarpio ir nedalyvavau Lorkuno ir Jabuduravos iškilmėse. Nė vienas vyriškis, nedalyvavęs šiuose ritualuose, negali prisidėti prie Kunapipės šlovinimų.

Lorkunas — tai paprasta pakasynų ceremonija, laidojimo apeigos, kurių metu mirusio gentiečio kaulai sudedami į išskobtą rąstą, ir jis laikomas ant medinio paaukštinimo gula-gulos velionio gimtinėje.

Jabudurava kaip ir Kunapipė yra ritualinė vaisingumo koroborė, trunkanti šešis mėnesius. Man būtinai reikėjo būti šių ceremonijų dalyviu, suprasti jų esmę, kuri palankiai nuteikia mūsų maistui naudojamų gyvulių ir paukščių dvasias, mūsų ainių dvasias, o tik po to galėjo būti suteikta aukščiausia garbė — tapti pilnaverčiu gentiečiu.

Kai visa tai buvo jau praeityje, aš tapau Vyresniųjų išrinktuoju Berniuku, būsimuoju Didžiuoju Džungaju.

Tuo metu, tapęs Vyru, aš buvau paruoštas atiduoti Moteriai.

AŠTUNTAS SKYRIUS

Audros paukščių metu, kai noksta mango vaisiai ir žaidžia skraidančios lapės, jauno medžiotojo mintys ima sukeltis apie meilę arba apie tai, kas, jo supratimu, yra meilė.

Aš, aišku, niekada nebuvo pamiršęs, jog egzistuoja aborigenės mergaitės.

Kaip ir krododilai, jos buvo apsigimę mūsų priešai.

Nuo pirmųjų mokslo dienų iki išventinimo aš laikiau jas nesutaikomais priešais, kuriuos reikia vainoti bei kankinti, pirmai progai pasitaikius. Jei būdavo galima fiziškai, tai tuo geriau.

Nekenčiau jų be išimties visų su nesilpstančia energija.

Mano laimei, atskirtoje bendruomenėje, kurioje gyvenau, berniukams ir mergaitėms susitikti būdavo sunku. Mes laikėmės prie vyrų, o jos glaudėsi prie moterų, ir vieni kitiems jautėme didžiausią panieką. Tačiau žygių metu,

kai į girią šventinėms medžioklėms išeidavo būrys iki trisdešimt žmonių, kaktomušos jaunimo tarpe buvo neišven-
giamas ir net apmąstytas dalykas.

Prisimenu, viena mėgstamiausių mūsų išdaigų buvo pa-
sidaryti žaislinius bumerangus iš eukalipto žievės ir už-
griūti ant mergaičių galvų, sakytum ant žąsų pulko. Ne-
trukus ore imdavo skrajoti ir plunksnos. Mergaitės atsi-
lygindavo aštriais pagaikščiais, kuriais kasdavo batatus,
ir badydavo berniukus. Labai dažnai bumerangu užgauta
mergaitė taip įniršdavo, kad aklai smogdavo užpuolikui sa-
vuojų batatų kasimo įrankiu ir sužeisdavo iki kraujo. Tai
reiškė karą.

Aborigenų vaikai mėgsta stebėti muštynes tiek tarp
vyrų, tiek tarp moterų. Tokiu būdu jie anksti įgyja žinių,
kaip paruošti ietį, bumerangą arba nula-nulą. Turiu pri-
pažinti, kad moterys buvo geresnės mokytojos. Bent jau
todėl, kad pešdavosi gal dukart dažniau.

Bet vis dėlto kautis geriau, nei stebėti, ir mes puldavome
mergaites ir patys būdavome užpulti dėl mažiausios
priekabės. Kautynės lazdomis savo įniršiu labai priminė
šunų piaušynes. Susikibę į kamuolius, mes ridinėdavomės
žemėje it juodi staugiantys sviediniai ir liaudavomės tik
tuomet, kai pagrasindavo Vyresnieji. Grėsmingi keiksmai,
lydintys tuos mūsų, daugiausia būdavo išmukti iš moterų.

— Išleisk tam gvėrai žarnas pagaikščiu!

— Ištekšk tai kalei smegeninę bumerangu!

— Vožk jai per kojas su nula-nula!

Nežinau, ką galvodavo misionieriai, o ypač jų žmonos,
kai išvysdavo mus stojant į mūsų ir nugirsdavo mūsų karo
šauksmus. Gal jie manydavo, kad mes žaidžiame? Gal jie
nesuprasdavo žodžių? Tik panašiomis priežastimis buvo
galima paaiškinti, kodėl jie neįsikišdavo.

Suprantu, kad baltaodžiai berniukai ir mergaitės įveikia
tarpusavio priešišumą ankstyvosios jaunystės metais, o
po to būna linkę meilintis ir glamonėtis. Alavos gentyje
nėra švelnių apkabinimų. Mums geriau peštis, negu flir-
tuoti. Tarp mūsų nėra jokių glamonių, jokio meilinimosi,
jokio apgaulingo glaustymosi tamsoje ir, žinoma, jokių pa-
bučiavimų. Gal tai paaiškina, kodėl aš, kaip ir dauguma
aborigenų vyrų, nesimeilinau, arba kodėl aborigenų jau-

nikiai nepabučiuoja nuotakos net ir po vestuvių. Mat, vai-kiško priešiško liekanos išugdė santūrumą ir su šaknimis išrovė spontaniškumą, kuris būtinas švelniems jausmams išreikšti.

Tačiau vis dėlto audros paukščio metas, kai tarpsta mango vaisiai ir žaidžia skraidančios lapės, atėjo ir man.

Pradžioje mano žmona buvo paskirta Nora Bindul. Būdamą ngandi genties Balango giminės vyresnioji Jupiterio duktė, ji priklausė alavos genties Burlangbano giminės vyresniajam Barnabo Gabarlos sūnui. Toks buvo įstatymas. Ji buvo Semo Ulagango sesuo. Kadangi jis turėjo tapti mano svainiu, tai jo pareiga buvo išmokyti mane medžioti.

Netrukus po Noros gimimo jos dėdė iš motinos pusės Gurukulas tarė Jupiteriui:

— Štai Vaipuldanjos žmona.

Tačiau daugeliu atvejų nepajudinami aborigenų įstatymai kai kada būna tolerantiški.

Kai aš turėjau dvidešimt metų, Nora dar tebebuvo vaikas, nesubrendęs vedyboms. Man būtų tekę penketą metų palaukti jos, o tuo tarpu gentis būtų švaisčiusi vieno iš savųjų jaunuolių kūrybinę galią ir silpninusi savo galimybę išlikti. Tokiai padėčiai susidarius, mano Vyresnieji buvo linkę į kompromisą ir netrukus surado progą.

Merginą vadino Hana Dulban iš vandarango genties Ngamajango giminės.

Viskas buvo ne taip jau paprasta.

Reikėjo pergudrauti sudėtingus genties draudimus, ne mažiau nepalankius už bažnytinius. Pirmiausiai reikėjo laimėti mano dėdės iš motinos pusės sutikimą, Stenlio Marbungaus. mano globėjo, žmogaus, vadinusio mane ni-barliu — sūnumi. Kas lieté mane, jo žodis buvo svarbiausias. Tėvas galėjo labiau norėti, kad laukčiau Noros, arba būti palankesnis mano vedyboms su Hana, tačiau, šiaip ar taip, jo nuomonė neturėjo jokios reikšmės: ji būtų tik paprasčiausias pageidavimas. Mano motina, paklausta apie tai, pripažintų savo nekompetentingumą iš viso turėti nuomonę šiuo klausimu ir pasakytų:

— Tai mano brolio reikalas.

Panašiai yra ir man dabar, kai su Hana turime šešias dukteris. Ne mano galioje pasakyti, kada ir už ko joms ištekti. Tai grynai Džonio Nanguraus reikalas, jų dėdės iš motinos pusės.

Kai aborigenų dėdė ieško žmonos savo nibarliui, jam ne galvoj tokios smulkmenos, kaip nuotakos išvaizda, charakteris arba gabumai. Grožis, blizgučiai, temperamentas ir kulinariniai sugebėjimai yra tik priedas prie atsakymo į pagrindinį klausimą:

— Ar ji iš tinkamos pusės?

Daugumoje genčių vyrai ir moterys skirstomi į sutartas gimines, žinomas ir „odų“ pavadinimu, kurios rodo santykius tarp genčių bei jų viduje. Aš esu Bungadi giminės, nors mano tėvas — Burlangbano. Šešios mano dukros taip pat priklauso Burlangbano giminei. Aborigenų vaikų, tiek berniukų, tiek mergaičių, giminė tokia pat, kaip senelio iš tėvo pusės. Vesti arba ištekti į kokią nors netinkamos pusės giminę yra rimtas pažeidimas, nusikaltimas, vertas griežtos bausmės. Tai tas pats, kaip išvažiuoti į kairę kelio pusę

Aborigenų nuomone, nesuderinamų giminių atstovų vedybos gali sukelti išsigimimą, paralyžių bei kitus fizinius ir protinius trūkumus. Europiečių rasių tarpe yra teisinių ir moralinių draudimų tuoktis su artimaisiais giminaičiais. Mūsų apribojimai siekia žymiai toliau. Giminių grupių sistema man automatiškai užkerta kelią vesti bet kokią artimesnę giminaitę už savo pusseserės anūkę. Šis draudimas įvairiose gentyse skiriasi, tačiau alavoje jo griežtai laikomasi.

Aš negaliu savo kraujo maišyti su Bulaindžano, Nangario arba Bilindžano giminėmis. Marbungus negaišo laiko paieškomis ten. Jis žinojo, kad jos yra už geltonos linijos. Tačiau Ngamajango giminė priklausė tinkamai pusei, o viena jos moterų vadinosi Hana Dulban iš vandarango genties. Ji buvo netekėjusi, penkiolikos metų amžiaus ir nepažadėta nė vienam iš visos eilės vyrų. galėjusių į ją pretenduoti.

— Ji ištėkės už nibarlio,— tarė Marbungus.— Aš ap'ankysiu jos dėdę.

Ar tikrai ištekęs? Ką gi aš, Vaipuldanja, galėjau pasakyti? Ar man patiks jos veidas? Ar patiks jos figūra? O gal ji buvo didžiausias mano priešas nesiliaujančių vaidų tarp berniukų ir mergaičių metu?

Tušti apmąstymai. Kai man buvo išrinkta žmona, aš klajojau toliau kaip už dviejų šimtų mylių nuo Roperio. Kai po kelių mėnesių sugrižau namo, Marbungus su tėvu pranešė apie susitikimus, kurie įvyko man nesant.

— Išrinkau tau žmoną,— pasakė dėdė.

— Koks vardas? — paklausiau.

— Dulban, Ngamajangas, vandarangas,— atsakė jis, paskelbdamas Hanos vardą, giminę ir gentį.

Dulban? Dulban? Ar tai ta, truputį žvaira viena akimi? O gal su pamušta koja? Paskui prisiminiau.

— Taip. Hana Dulban,— patvirtino mano dėdė.— Ką tu pasakysi?

Ką aš galėjau pasakyti? Už mane jau buvo nuspręsta. Tuščia būtų prieštarauti. O, beje, aš ir nenorėjau. Slapčia net džiaugiasi, nes Hana buvo patraukli pagal visus aborigenų grožio standartus: stangrios mergiškos krūtys, apvalus pilvas, stiprios šlaunys, didžiulės akys su ilgomis blakstienomis, plačios šnervės, pilnos lūpos ir balti blizgantys dantys, kuriuos atskleisdavo spontaniška šypsena, be priežasties išsiliejanti į minkštą moterišką juoką.

— O ką sako jos gardi-gardis? — paklausiau.

— Jis sutinka,— atsakė Marbungas.

Supratau, jog dabar niekas nesustabdys mano vedybų, kadangi Hana dar mažiau už mane turėjo teisių pareikšti nuomonę dėl savo jaunikio. Supratau, kad, patiksiu aš jai, ar ne, ji bus mano žmona ir gimdys man vaikus. Jeigu ji priešintųsi, giminės ją išsivestų į šventinį žygį. Prieš jiems išeinant, jos dėdė pakviestų mane į pasimatymą girioje. Tada parodytų į merginą ir pasakytų:

— Imk ją. Ji tavo.

Po to pagal mūsų ainių įstatymą mungu-mungu ji jėga būtų priversta tapti mano žmona.

Laimė, neatsitiko nieko panašaus. Hana, matyti, buvo patenkinta Vaipuldanja iš Bungadi giminės, alavos genties.

Po kelių dienų jos tetos iš tėvo pusės įkūrė man stovyklą atokiau nuo mano tėvų. Joje buvo laužas su malkomis

pakurai, vandens, maisto ir dviguba antklodė, patiesta ant smėlio.

Kai viskas buvo paruošta, jos užėjo pas mane.

— Šiąnakt tu susituoksi. Ten tavo stovykla,— pasakė jos.

Nebuvo nei sužieduotuvių, nei arbatėlės susipažinimui su giminėmis, neturėjome nei vestuvinių žiedų, nei iškilmingų rūbų, nebuvo nei pamergių, nei pabrolių, jokios puotos ir, žinoma, jokio šampano.

Nė trupčio Hanai nesimeilinau, neištariau nė vieno gražaus žodelio. Vaikystėje kalbinau ją — vieną iš grupės mažylių — kaip paprastai šnekinami kūdikiai. Aš buvau penkeriais metais už ją vyresnis. Jei tarp skirtingų lyčių vaikų ir būtų buvusi santarvė, tai mes būtume priklausę skirtingoms amžiaus grupėms. Per visą savo gyvenimą nebuvau kreipęsis tiesiogiai į ją daugiau kaip dviem trim žodžiais, o ir tie tikriausiai tebuvo grubus įsakymas nešdintis iš akių. Dabar ji turi tapti mano žmona ir gyventi mano stovykloje, kol mirusiųjų Lorkuno koroborė atpalaiduos ją nuo bežodžių įžadų.

Taip atsitiko, kad mūsų vestuvinės ceremonijos nebuvo tokios paprastos, kokios galėjo būti. Drauge su kitom penkiom porom mus sutuokė vienuolis Normanas Vudhartas su visom baltųjų žmonių atneštos religijos apeigom.

Aš buvau lankęs misijos sekmadieninę mokyklą ir buvau apkrikštytas krikščionių bažnyčioje. Nuo to laiko turiu nemaža bėdos, derindamas savo tautos tradicijas bei mūsų pagoniškas tiesas ir apeigas su dievo žodžiu.

Visa tai mane trikdė ir dabar tebetrikdo. Kaip aš galiu netikėti tuo, ko mane mokė Vyresnieji? Kaip man sutaikyti nepajudinamą savo tikėjimą Motiną Žemę bei Vairorykštės Žaltį su šventa trejybe? Ką man galvoti apie gentainius, kurie sekmadienį išpažįsta krockščionišką tikėjimą, o pirmadienį karštai dainuoja pagoniškoje koroborėje?

Ar mes parsiduodame už ryžių saują ir palaikome krikščionybę tik dėl to, kad ji mums naudinga?

Jeigu mane paklaustų, ar aš tikiu Motiną Žemę, tai karštai atsakyčiau — taip. Argi aš ne Kunapipės Džungajis?

Bet paklaustas, ar esu krikščionis, aš taip pat atsa-
kyčiau — taip, nors, gal būt, ne taip karštai.

Taip ir likau toje painiavoje apgraibomis ieškoti stip-
riausio išsigelbėjimo šiaudo, o kartais net suabejoju, ku-
ris iš jų toks būtų. Tačiau aš tvirtai žinau, jog, Kunapipei
pašaukus, būsiu pasiruošęs garbinti Motinos Žemės deivę.

Mano tėvą, pasirodo, kankina dar didesnė dvasinė mai-
šatis.

Tą dieną, kai jis tapo žemiškuoju pamokslininku ir misi-
jos koplyčioje ant Roperio upės kranto sakė pamokslą apie
Izraelio gentis, dvylika akmenų bei Raudonosios jūros van-
denų prasiskyrimą... „didelė daugybė vandens, daug dides-
nė, nei čia, Roperį...“, aš pamaniau, kad pats laikas pa-
klausti, ką jis iš tikrųjų tiki: dievą ar Motiną Deivę.

— Dabar aš krikščionis,— atsakė jis, grumdamasis su
savimi.— Tikiu, kad dievas sutvėrė pasaulį, jūrą, gyvūnus,
mūsų Roperio upės kraštą bei visus žmones. Skaitau bib-
liją. Kitados tikėjau, jog manieji totemai, manieji Sapnai,
Skiauterėtasis Driežas ir Džabirus sukūrė šią šalį, kengūras
ir žuvis. Daugiau nebetikiu. Nebetikiu. Esu dievo tarnas.

— Tu Didysis Džungajis per Kunapipės apeigas,— pa-
sakiau.— Tu Įstatymų Saugotojas, Teisėjas ir Žinys, Vy-
riausias Ceremonijų Prižiūrėtojas.

— Taip, esu ir tas,— atsiliepė jis, grumdamasis su sa-
vim.— Tai visai kas kita.

Tikriausiai jam norėtusi gyventi abiejuose pasauliuose,
tikėti abi religijas, viena koja stovėti danguje, o kita —
gula-guloje. Įdomu, ar jis pastebėjo tylią baltųjų žmonių
pašaipą, kurių tikėjimą perėmė, tų žmonių, kurie patys
dažniausiai nebetiki savąjį dievą?

Kadangi mūsų santuoką laimino kunigas, tai buvo krikš-
čioniška ceremonija, nors aš iki šiol abejoju, ar mūsų tu-
rimos paviršutiniškos žinios buvo pakankamas pagrindas
atvirai pripažintam tikėjimui.

Šiaip ar taip, Hanos tetos neketino leisti, kad būtų pa-
neigtos jų, kaip pirmų žmonių ceremonijų vaidilučių, teisės.
Pagal genties vedybinius papročius įteikti dukterėčią jos

vyrui yra tetų pareiga. Prie bažnyčios durų atėmusios Haną iš manęs, jos grįžo su nuotaka, saulei nusileidus.

— Štai tavo moteris,— pasakė jos.— Štai tavo stovykla.

— Štai tavo vyras,— pasakė jos Hanai.— Būk su juo. Būk su Vadžiriu-Vadžiriu, savo vyru.

Aborigenų merginos dažnai išteka, sulaukusios trylikos ar keturiolikos metų. Tokiais atvejais tetos įsikuria stovyklą už dešimties pėdų nuo vedybinės antklodės, kad paguostų nuotaką, žengiant pirmus moterystės žingsnius. Po dviejų trijų naktų, kai pastaroji apsipranta, Vyresnieji randa pretekstą išsiųsti jaunavedžius su naujienų lazdele pas gimines, kurie gyvena už kelių dienų kelio. Kas gali apkaltinti juos, kad lėtai eina, džiaugiasi kukliu medaus mėnesiu bei nauja savo padėtimi?

Mano tetos taip pat norėjo įsikurti šalia manęs. Aš parodžiau joms beribius plotus. Netgi medaus mėnuo, kurį praleidau su Hana, buvo toks, kokį pasirinkau — keliavome po genties žemes į pietus nuo Roperio, kur tik mano ir mano ainių kraštas, kur į mus žvelgė mūsų prosenelių dvasios, kur prie savęs galėjau priglausti savo nekaltą žmoną, aistringai, be žodžių, bet meiliai, surasti joje paguodos ir atsiliepimo.

Tuomet aš netikėjau ir negaliu užtikrinti, jog dabar tikiu, kad vedybinis guolis buvo pirmojo mūsų vaiko prsidėjimo vieta.

Aš priklausiau Kengūros totemui. Visi žinome, kad Kengūra sukūrė eukalipto rūšį, vadinamą muču. Visi žinome, jog kiekvienais metais, Kengūros grupės Vyresnieji kramto muču žievę. Sukramtę jie išspiauna likučius ir užgieda:

— Kengūros totemo žmonoms įsakome turėti vaikų.

Po kelių mėnesių visos moterys taps nėščios. Kiekvienas gentainis įsitikinęs, kad jo totemas apvaisina jo žmoną, kai Vaivorykštės Žaltys yra nutiesęs Kelią.

Pastaraisiais metais aš gavau medicininį išsilavinimą ir atidžiai išklausiau gydytojus, kurie užtikrino mane, jog pastojama po lytinių santykių, kai moteriškas kiaušinėlis apvaisinimas vyro sperma. Ši teorija gentainių tarpe sukeltų griausmingą juoką.

Ne visos genties sutuoktuvės vyksta taip sklandžiai, kaip mano. Mus irgi persekioja amžinasis trikampis. Žmo-

nų paskyrimo sistema dažniausiai būdavo visų kliūčių priežastis.

Aš atsisakiau Noros Bindul arba ji buvo išmainyta mano naudai, kai vedžiau Haną. Tačiau kai kurie pagyvenę vyriškiai, artėjantys prie senatvės slenksčio, kai kada turi ne po vieną žmoną, o jaunuoliai lieka viengungiai.

Šis reiškinys yra tų laikų atgyvena, kai klestėjo poligamija, kuri ir dabar nemiršta andiljaugvos gentyje prie Grut Ailento. Pažįstu vieną andiljaugvanietį, turintį šešias žmonas, ir dar kelis, kurie išlaiko po tris ar keturias.

Poligamija aborigenų tarpe yra savos rūšies primityvus apsidraudimas prieš senatvės nepatogumus gentinėje bendruomenėje. Vyras, turintis keletą žmonių, yra užtikrintas, kad jam netruks pasiuntinių, viską atnešančių bei nunešančių. O parduodamas arba išnuomodamas savo moteriškes neturintiesiems, neabejotinai įgis tabako bei maisto.

Poligamija prie Roperio dabar draudžiama, bet alavos gentyje vis dar tebėra nemaža senių, turinčių po kelias žmonas. Viena jų paprastai būna jauna mergaitė, įgyta paskutiniaisiais gyvenimo metais pagal pažadų sistemą. Tuo būdu nuskriaudžiamas jaunuolis, kuris gal būtų norėjęs ją vesti.

Kartais pasitaiko taip, kad du vyrai iš tinkamų giminių nori tos pačios laisvos moters. Kai Hana buvo atiduota man, jai netrūko vyrų iš tinkamos pusės. Man pasisekė, nes niekas nepretendavo į mano paveldėjimą. Priešingu atveju neišvengiamai sektų kautynės su ietimis, bumerangais bei nula-nulomis.

Išspręsti trikampį problemą gentyje yra tik vienas kelias — abudu vyrai stoja į kautynes ir kovoja, kol vienas varžovas arba užmušamas, arba taip sužalojamas, jog ilgam laikui praranda domėjimąsi moterimis. Prisimenu vieną dvikovą, kurioje lenktanosė ietis apnuogino vyriškio stuburą. Centrinėje Australijoje esu regėjęs vailbrio bei pičančaros gentiečių, kurių kūnai buvo margi nuo randų, gautų mūšių dėl moters metu.

Vyras gali laimėti žmona magijos keliu, dainuodamas jai meilės dainas čaradas it savotiškas Romeo, šokdamas prieš ją, šaukdamas jos vardą ir spiaudydamas ant nedidelės lotos, vadinamos iribindži, kol moteris užhipnotizuo-

jama. Pasekmės labai panašios kaip ir su baltaode mergaite, kai ši apkvaista iš meilės ir pagaliau yra paklupdoma vyro, kuris apiberia ją tokiu pat dėmesiu — gėlėmis, meilės laiškais, brangenybėmis bei kita baltųjų jaunuolių čarada.

Užmetęs jauką, aborigenų Lotarijas suka savąją lotą ant virvutės, kol ši nutrūksta. Tai ženklas, kaip myli-nemyli žiedlapiai, pasakęs, kad mergina paliks savo vyrą ir pabėgs su juo.

Po to jis ant kaktos ryši baltą eukalipto žievės juostą. Pamačiusi ją, mergina krinta į hipnozės transą, sėdi ir spokso į jį, jo rankose tampa paklusni it molis.

— Klausyk. Rytoj naktį, kai patekės mėnulis, lauksi manęs prie Lelijų Šaknų Vietos,— sako jis.

— Rytoj naktį?..

— Taip.

— Kai patekės mėnulis?..

— Taip.

— Prie Lelijų Šaknų Vietos?..

— Prie Lelijų Šaknų Vietos.

— Taip...

Mistiška mylimojo jėga valdo merginos kojas.

Kol vyras miega, ji apleidžia jo ugniavietę tokia pati beturtė, kaip ir tada, kai atėjo pas jį, be maisto, be vandens, prisidengusi medvilnine kartūno skiaute, vieninteliu apdaru, kuris kabos ant jos kūno, kol nukris. Baimė, siaubas, apimantis ją vieną naktį girios dvasių pasaulyje, išgaruoja, slopinamas katalepsijos, kai ji plaukte plaukia į pasimatymą. Nuo Lelijų Šaknų Vietos į ją juda žmogaus pavidalo šešėlis. Dar jam neprisilietus jos, neištarus žodžio ji krinta į popierinės tošies guolį, nekantraudama mylimojo, kuris dar ne jos vyras.

Genties atpildo grėsmė pakyla kartu su saule, įkaitusi, aistringa bei įniršusi. Jie žino įstatymą mungu-mungu — pavogęs kito žmoną privalo su ja grįžti prieš sekantį saulėlydį ir stoti prieš gentį. Toks įstatymas.

Ir lai Motina Deivė pasigaili jų.

Į stovyklą jis žengia pirmas, gindamas savo pergalę, kurią iškovojo naktį, o ji seka iš paskos moteriai priklausančiu paklusnumo taku. Jie pasirodo iš už popierinės tošies

medžių kamienų, nusikalnę, bet nenusižeminę, išdidūs, bet drovūs, pasirengę už šventvagystę atremti neišvengiamus prakeiksmus, ietis, bumerangus, nula-nulas ir akmenis, mestus jų kūnams sužaloti.

Vyrai puola vyrą, o moterys kumščiuoja moterį. Ietys svaidomos, kad nudurtų, vėzdai — kad sužalotų, ir vargas nuodėmingajam, jeigu jis pamiršo pariravimo pamokas. Nusidėjėlė smaigoma aštriais batatų kasimo pagaikščiais, daužoma nula-nulomis, tąsoma už plaukų. Tačiau, kaip ir visos aborigenės, ji buvo išmokyta gintis ir nuožmiai kaudasi, beprotišku spiegiu atsiliepdama į jos adresu siunčiamus keiksmus.

Kai ginklų arsenalas išeikvojamas, o kovotojų jėgos išsenka, mūšis liaujasi. Mergina, kraujuojančiom žaizdom, apdraskyta ir apdrabstyta grąžinama vyrui, kad šis pats galėtų išlieti pyktį. O „meilužiui“ pasakoma:

— Nešdinkis! Susirink savo mantą ir keliauk!

Ar jis paklus tokiam įsakymui, priklauso grynai nuo jo drąsos ir ištvermės. Įbaugintasis išeis tučtuojau, kad išvengtų tolimesnės bausmės. Bet narsuolis neperžengs vidinės stovyklos ribos, saugodamasis apsupimo, naktį kilnosis iš vienos vietos į kitą ir lauks, kol sutiks mylimąją ir galės jai pasakyti ženklų kalba:

— Šianakt! Prie Didžiųjų Batatų Lauko.

Jam tereikia, kad ji vos pastebimai linktelėtų galvą.

Nakčia prie Didžiųjų Batatų Lauko jie nekantraus patekant mėnulio. Jam pakilus, vyras tars:

— Dabar eisim. Eisime į Kitą Vietą, tolyn nuo genties žemės. Daugiau jau nebegrįšime.

Jos širdis — jo, bet ji priklauso šiam kraštui.

Jo širdis — jos, bet ji priklauso šiam kraštui.

Jų totemai čia, senolių žemėje.

Čia jos motina.

Čia jo dėdė.

Čia jų gyvenimai, neišpainiojamai suvystyti vingrių sociologinių modelių.

Kita Vieta — tai mirusiųjų buveinė, gyvų mirusiųjų, tremtinių iš savosios genties žemės.

Kaip gaila vargšo savo krašto.

Kaip gaila vargšo savo krašto.

Kaip gaila savęs.

Kaip gaila savęs.

Kas tabako žiupsnelį,

Kas arbatos numes?

Jis liūdnamai niūniuoja Trentinio Skundą, nelaimingojo raudą.

— Dabar aš pasiruošusi,— sako ji.— Eisiu su tavim.

Jie eina... ir eina... ir susėda. Jie eina... ir eina... ir susėda. Jie eina... ir eina... ir susėda.

Nuvargę.

Pailsę.

Susikrimtę.

Labai liūdnamai, toli nuo savo krašto, nuo savo vargšo krašto, bet jie guodžia vienas kitą:

— „*Tu su manimi, ir tavo rykštė bei tavo lazda bus man parama.*”

Jų širdyse negęsta viltis, jog už ramiųjų vandenų, už žaliųjų ganyklų, perėjus slėnį, jų šešėliai vieną dieną sugrįš į Roperio paupį, kuris jų kūnams uždraustas amžiams.

Jie keliauja ir keliauja ir niekad negrįžta. Įstatymas liepia sugrįžti sekančią dieną po pirmojo pabėgimo. Jie taip ir padarė. Apie antrąjį pabėgimą įstatymas nekalba. Jiems dabar negresia nei gentainių persekiojimas, nei smurtas. Taip jie ateis prie galvijų veisimo stoties arba prie šachtininkų stovyklos, kur už maistą, tabaką bei ugninį vandenį reikės mokėti... mokėti nusižeminimu, genties išsižadėjimu, moters kūnu ir vyro siela.

Mūsų santuokos įstatymai remiasi tėvo linijos giminystės ryšiais. Paklusti tenka neišvengiamai. Bet už tai atlyginama.

Visose Roperio upės gentyse vyrai neturi teisės pažvelgti ar prakalbinti savo uošvę nei prieš vestuves, nei po vestuvių! Kadangi kiekvienas vyras įgyja ją beveik nuo pat savo gimimo dienos, šis įstatymas apsaugo jį nuo begalinių kalbų.

Senieji genties įstatymų leidėjai šitą įstatymą priėmė tikriausiai po itin tūžmingo laikotarpio, plačiai žinomo uošvės nesėkmių vardu. Jie primygtinai reikalavo, kad

šis draudimas galiotų visą vyro gyvenimą. Jo skrupulingai laikomasi ir šiądien.

Tačiau, kaip ir daugelis kitų, šis įstatymas turi išlygą — uošvė gali kalbinti žentą, nors pastarasis privalo nusigręžti ir atsakyti jai tik linktelėdamas arba papurydamas galvą.

Visą savo gyvenimą gentietis bet kokia kaina stengiasi niekada nesusitikti su uošve akis į akį. Aš esu vienas iš to nedaugelio, kuriems buvo suteiktas atleidimas, o ir tai įvyko tik po to, kai moterų opozicija susilpnėjo, spaudžiant vyrams.

Viskas atsitiko taip. Kelis metus dirbau felčerių Šiaurinės teritorijos Sveikatos skyriuje, lydėdamas baltuosius gydytojus į tolimes misijas bei gyvenvietes, kad prisidėtų atliekant didžiąją pareigą kovoje su apsikrėtimu kirmiais, tuberkulioze, raupsais bei kitomis mano tautos paveldimomis ligomis.

Kai ėmiausi šio darbo, paaiškėjo, jog savo gimtojoje žemėje prie Roperio aš atsidursiu aklavietėje. Įstatymas neleis man paimti skreplių analizei iš bet kurios moters mano uošvės pusėje.— jos seserys taip pat man buvo anapus uždangos,— ar sužinoti ligos istorijos.

Apie iškiliusius sunkumus aš nusiunčiau žinią Vyresniesiems, kurie aptarė šį klausimą su moterimis ir įtikino jas apeiti tabu, kol aš vykdysiu savo oficialias pareigas.

Kai atvažiauvau, jos priėjo prie manęs būreliu. Aš kaip visada nusukau veidą, atgręždamas joms nugarą. Tuomet viena moteriškė uždengė man akis rankomis ir paskui simboliškai jas atitraukė.

— Kadangi dirbi mediko darbą, gali kalbėti su mumis ir žiūrėti į mus.— tarė ji.

Aš atsimerkiau ir išvydau savo uošvę ir jos giminaites. Iš veidų jų nepažinau, nors didesnę savo gyvenimo dalį buvau praleidęs vienoje stovykloje su jomis. Pradžioje žvelgiau nepatikliai, nes senasis įstatymas mane sunkiai slėgė. Iki skausmo drovėjausi, nenoromis sutikdavau jų akis, kai tekdavo kreiptis tiesiai į jas, ir visą laiką persekiojo nebyli mintis: „Mes negalime žiūrėti vienas į kitą“.

Bet štai pagaliau mes nusišypsojome, nusileidus moterims, sulaužydami dar vieną seną paprotį, panaikindami

taisyklę, kuri, gal būt, atsirado anksčiau už viešpaties įsakymą Samueliui: „*Nežiūrėk į jo veidą.*“

Kita genties santuokų nuolaida yra tai, kad vyras gali išsiskirti su žmona dar lengviau už musulmoną, kuris turi pasakyti: „Aš skiriuosi su tavimi, aš skiriuosi su tavimi, aš skiriuosi su tavimi“. Bet kuris gentietis gali tučtuojau atgauti laisvę, teištaraš tik vieną žodį žmonai: „Eik!“ Moterys neturi tokios teisės palikti vyrą, išskyrus gal tik tuos atvejus, kai šis yra nepagydomas ištikimybės laužytojas.

Neištikimybė yra pirmoji visų skyrybų priežastis. Man neteko girdėti, kad vyras paliktą žmoną už tai, kad ji buvo negraži, nevaisinga, nesugyvenama, nevalyva, bloga vyrėja arba, kaip sakoma Holivude, turėjo dvasinio arba net fizinio atšiaurumo.

Nuolatinis išsiskyrimas beveik neįmanomas, jeigu pora turi vaikų. Pažinojau moterų, kurios grįždavo su savo naujuoju vyru gyventi pas pamestąjį, nes negalėdavo palikti vaikų. Būdavo ir taip, kad vaikai naująjį vyrą priimdavo už savo tėvą, bet tai pasitaikydavo retai. Už apgautąjį tėvą paprastai stoja jo sūnūs bei sūnėnai. Prieš dvidešimt metų jie būtų nužudę abudu — ir moterį ir jos mylimąjį. Šiandieną, patyrę baltojo žmogaus įstatymų pritaikymą juodųjų nusikaltimams, jie pasitenkina nuodugniai išvanoję vėzdais.

Tačiau abejoju, ar žmogžudystė nebūtų kilniaširdiškiau. Pėrimas lazdomis neretai žmones padaro jau nebe žmonėmis. Regėjau tokių lavonų, kurie gyvi buvo tik tiek, kad dar plakė jų širdys.

DEVINTAS SKYRIUS

Esu tabu ne tik uošvei prie Roperio, bet ir savo uošvėms daugumoje kitų Australijos genčių. O jų turiu andiljaugvoje prie Grut Ailento, malak-malako gentyje prie Deilio upės, varamungoje prie Tenat Kryko, vailbryje ir pintubyje Didžiojoje Vakarų dykumoje bei arandoje, pičančaroje ir loričioje prie Alis Springso. Neatlikdamas mediko

pareigų, negaliu nei pažiūrėti, nei prakalbėti į jas ar jų seseris.

Kaip gali vyras turėti daugiau nei vieną uošvę?

Tiesiog todėl, kad jis yra aborigenas.

Aš taip pat turiu galybę tėvų ir motinų, o jau dėdžių bei tetų, brolių bei seserų — daugiau už turtingiausią arabų šeimą.

Taip yra dėl to, kad visos gentys padalintos į gimines. Kur bekeliaučiau, visur rasčiau giminių, nors tame krašte atsidurčiau pirmą kartą.

Jei nukeliaučiau prie Deilio upės, malak-malako gentietis gali paklausti:

— Kokios tu giminės?

— Bungadi.

— O,— gali sušukti jis,— tu mano dėdė!

Jis parodys mano tėvą, motiną bei kitus giminaičius, kurie pasirūpins manimi, kol gyvensiu toje vietoje.

Vieno vizito į Centrinę Australiją metu kažkoks vyriškis pasiteiravo mano giminės.

— Štai tavo šeima,— tarė jis, išgirdęs atsakymą, ir parodė į žmones, kurių niekada nebuvo regėjęs.

Aš priėjau prie jų, prisistačiau kaip „džagamara“, kas vietinė šneka reiškia bungadi giminę, ir tuojau buvau pakviestas prisėsti prie ugniavietės žiedo.

Aš buvau pasveikintas, įspėtas, kas man tabu, man buvo paaiškinta, kurios moterys priklauso tinkamai vedybų pušei ir kurių turiu vengti, nes jos iš uošvės pusės. Nors buvau svečioje žemėje, mane apgaubė šeimos jaukuma, tik nemokėjau jų kalbos. Mes šnekučiamoms laužyta anglų kalba bei išraiškingai rodydami pirštais, kas labai įprasta visose gentyse.

Jei noriu paklausti: Kas jis toks? Kas čia? Kur? Kas atsitiko? — turiu pakelti nykštį ir rodomąjį pirštą ir pasukti riešą pusračiu. Toks ženklas visose aborigenų gentyse suprantamas kaip klaustukas. Galiu paprašyti valgyti, paliesdamas burną, o išpūtęs vieną žandą, parodysiu, kad noriu gerti. Su rankom ir plaštakom galiu nusakyti daugumą gyvulių ir paukščių.

Svetingas šeimnininkas, nė burnos nepraverdamas, gali pasakyti atkeliavusiam iš kitos genties, kad paskolina jam

vieną savo žmoną. Jam tereikia tik prispausti kumštį prie krūtinės ir patapšnoti savo šlaunį.

Ženklių kalba klesti ir tarp tų žmonių, kurie kalba ta pačia kalba. Ji ne tik' apsaugo nuo nereikalingų šnekų, bet turi dar ir tą privalumą, kad jos negali išgirsti piktos dvasios.

Aborigenai tiki, kad galima susirišti dvasinės telepatijos keliu bei per fizines kūno konvulsijas, kurių labiausiai paplitusi forma yra nevalingas raumenų trūkčiojimas.

Jei man timpčioja dešinįjį petį, žinau, kad tėvas galvoja apie mane. Jei traukuliai nesiliauja, susirūpinu, kad jis gal serga.

Mano kairysis petys skirtas dėdei Stenliui Marbungui, nes būtent ant šio peties jis mane nešiojo pirmaisiais globos metais.

Mano motina — dešinėje krūtinės pusėje, šlaunys priklauso mano žmonai, blauzdos — broliams ir seserims, dešinysis vokas — svainiams, o kairysis — pusbroliams.

Kai raumuo trūkteli, aš staigiai atmetu sulenktą ranką ir įtempiu jį. Jei alkūnės sąnarys sutraška, žinau, kad netrukus pamatysiu tą žmogų, kurį atstovauja krūptelėjęs raumuo, arba gausiu nuo jo žinią. Man tai yra atsitikę pernelyg dažnai, kad būtų atsitiktinumas. Mes nesakome, kaip anglai:

— Kaip keista! Aš ką tik apie tave galvojau.

Arba:

— Vilką mini, vilkas čia!

Užuot nusistebėję, mes tariam:

— Aš tavęs laukiau.

Kai apsilankau svetimoje gentyje, Vyresnieji mane paklausia, ar esu išventintas? Išgirdę teigiamą atsakymą, jie patiki man savo įstatymų bei ceremonijų paslaptis, paaiškina tabu, nurodo draudžiamas medžioti zonas, neliečiamus medžius ir vandenvietes, panašiai kaip baltasis medžiotojas būtų įspėtas apie gamtos draustinius.

Kad ir kur nukeliavęs, bet kurios genties žemėje, o ypač savo gimtajame krašte prie Roperio, visur atrasčiau šventų medžių. Negaliu sviesti savo bumerango į paukščius, besiilsinčius jų šakose, negaliu vaišintis iš saldžiojo krepšio, paslėpto jų drevėse, negaliu pasinaudoti tokių medžių

atžalos žieve ar mediena, nesulaužydamas tabu, kuris galėtų užtemdyti mano šešėlį ir užtraukti pražūtį.

Aš minėjau apie šį įsitikinimą eilei baltųjų žmonių, jų tarpe ir misionieriams. Jie visuomet išjuokdavo paikus mūsų prietarus. Bet dabar, susipažinęs su kai kuriais krikščioniškais padavimais, aš galiu jiems atsakyti, primindamas viešpatį dievą, kuris tarė Adomui: „Ar ragavai to medžio vaisiaus, kurį tau draudžiau?“ Ir vyras atsakė: „Moteris, kurią davei man, kad būtų su manimi, davė man to medžio vaisiaus, ir aš valgiau.“ Ir Viešpats Dievas kreipėsi į moterį: „Ką tu padarei?“ Ir moteris atsakė: „Žaltys apgavęs sugundė mane, ir aš atsikandau“. Moteriai Viešpats pasakė: „Didžiai padidinsiu tavo skausmą ir tavo suvokimą. Skausme tu gimdysi vaikus, tavo troškimu taps tavo vyras, o jis valdys tave“. Ir Adomui Jis tarė: „Kadangi tu valgei uždrausto medžio vaisiaus, prakeikta bus tau žemė, ir visą savo gyvenimą tu varge valgysi jos vaisius.“

Taigi ar mes tokie jau lengvatikiai, kad be sąlygų saugome savo medžių šventumą? Argi kvaila, kad nepažeidžiame mums perduotų prisakymų?

Viešpats dievas kalbėjo su Adomu prieš penkis tūkstančius metų, o aborigenai uždraudė medžius daugiau kaip prieš dešimt tūkstančių metų iki Kristaus gimimo!

Yra ir daugiau tabu. Kai mano žmona neščia, aš negaliu valgyti riebios iguanos, riebaus vėžlio, riebaus kalakuto, riebaus emu arba riebios gyvatės, kaip ir tuo metu, kai buvau apipiaustytas.

Nudūręs iguaną, jos šonkaulius apčiuopinėjau pirštais, ieškodamas taukų rutuliukų. Jeigu jų nėra, galiu valgyti. Tačiau, apčiuopęs riebalus, atiduodu iguaną savo draugui, kuriam neveikia bukos tabu.

Kol esu buka, man draudžiama sutraiškyti kengūros kojų kaulus ir iščiulpti saldžius smegenis, kaip yra įprasta. Tikiu, kad, man taip pasiėlgęs, vaikas gimtų susuktom kojom, minkštais kaulais ir, gal būt, su kitais trūkumais.

Nors turime šešis vaikus, niekada nesu kalbėjęs su žmona apie jos nėštumą. Tai grynai Moterų Reikalas. Apie žmonos nėštumą sužinodavau tik tada, kai tai tapdavo visiems matomas faktas. Kad ji laukia kūdikio, neturėjo nieko bendra su manimi, o lietė tik genties moteris.

Paprastai tėvas turi nuimti vaiko bambukę, nudažyti ją raudonąja ochra ir kaip neginčijamą gimimo įrodymą nusiųsti ją tolimiems giminaičiams.

Aš taip ir padariau, kai gimė mano pirmoji duktė Filisė Mutukutpina. Mano dėdė nusiuntė bambukę šeimos giminaičiams prie Niukasl Voterso už trijų šimtų mylių. Po kelių savaičių atkeliavo dovanos motinai ir dukrai — diržai iš plaukų, apyrankės iš oposumo kailio, galvos papuošalai iš plunksnų. Bet civilizacija sugriovė šį paprotį. Penkios jaunesnės mano dukros — Roda Bulilka, Konė Ngamirimba, Morisė Vandžimari, Margareta Gabadabadana ir Mirjamė Džardgara gimė ligoninėse, priimtose gydytojų arba kvalifikuotų akušerių, kurios pašalino bambukę pirm, negu galėjau ją paliesti.

Be tam tikrų medžių, yra eilė vietų, kuriomis perėjo mūsų totemų herojai senuoju Sapnų Metu, ir kurios taip pat yra šventa žemė ir todėl tabu medžiotojams.

Tai paprastai būna nedidelės kalvelės, lengvai atpažįstamos arba, tiksliau sakant, niekada nesumaišomos. Tokių vietų išniekinimas, ar tai įvyktų atsitiktinai, ar tyčia, yra blogiau už šventvagystę krikščionių tarpe. Tai vienas iš nedaugelio prasižengimų, baudžiamų genties budelio — mulunguvos, kuris alavoje yra tas pats, kas siaubingasis kadaiča pičančaroje.

Alavos genties narys, išniekinęs šventą žemę, žino, jog kažkas turi mirti nuo mulunguvos rankos arba tuojau, arba kartų kartomis vėliau. Pats prasikaltėlis gali ir išvengti bausmės, bet ji užgrius ant jo vaikų, anūkų arba kitų giminaičių galvų.

Taigi likusiąją gyvenimo dalį jį kankins liūdesys ir nežinia, kada ir kur užgrius budelis. Kerštas gali būti puoselėjamas visą nuodėmingojo gyvenimą ir dar ilgiau, kol mulunguva nužudo auką, kuri dar net nebuvo gimusi, kai įvyko šventvagystė. Viešpats dievas tikriausiai norėjo tą patį pasakyti, kai įspėjo Mozę, jog už tėvų nuodėmės kentės vaikai, vaikų vaikai ir net ketvirtoji karta.

Kai gentyje ruošiamasi su kuo nors susidoroti, nuskaustieji prieina prie mulunguvos ir išdėsto jam tam tikrą skundą:

— Vienas gamarangietis mūsų tėvų laikais nukirto medį Valindžyje, šventojoje kalvoje, ir pasiėmė saldujį krepšį. Atėjo atsiskaitymo valanda.

Mulunguvai įteikiama šventoji gulingos lazdelė ir diržas iš plaukų, kurie, panašiai kaip įgaliojimas pakarti, simbolizuoja, jog jis prisaikdinamas įvykdyti mirties bausmę. Budelis negali priešintis, nes antraip jam pačiam tektų mirti.

Prisimenu vieną atsitikimą po ypatingai baisios šventvagystės, kai buvo nuspręsta, jog privalo mirti du prasi kaltusiojo giminaičiai. Viena auka buvo moteris. Mulunguva pasinėrė į kūdrą, kur nelaimingoji kasė lelijų šaknis, nuvilko į dugną ir po vandeniu nusuko jai sprandą. Po to vienas pažeidėjo brolis buvo „uždainuotas“ mirčiai.

Dvejus metus stebėjau, kaip pasmerktojo protas silpo, veidą iškreipė baimė. Iš burnos ėmė dribti putos, ir jis pasidarė nesuvokiamai vapantis idiotas, koks kitados buvau ir aš, ir, gailiai suklykęs, vieną rytą mirė, atpirkdamas piktadarybę, dėl kurios nebuvo kaltas nei jis, nei moteris.

Įteisintiems baltojo pasaulio budeliams, kurie užneria kartuvių kilpą arba užmuša iš po kojų pastovą, įjungia elektros kėdės mygtuką arba nuleidžia giljotinos kirvį, ar įmeta cianido rutuliuką stiklinėn — jiems apmoka jų šalies vyriausybė. Mulunguvai atlygina įžeistojo totemo giminės žmonės, kai jis gražina gulingą ir tuo parodo, jog jo misija baigta.

Po to užverda nesiliaujantis procesas, veikiantis pagal principą „atmokėk tuo pačiu“ arba „dantis už dantį, akis už akį“...

Mirusiojo giminės siunčia šiurpiausius prakeiksmus.

— Nepaliksim gyvų, kai sužinosim, kas pražudė mūsų brolių ir seserį.

Vėliau, iki visų gedulingų apeigų Kunapipėje, Jabuduravoje arba Banburo ceremonijoje jie karštai stengiasi atpažinti mulunguvą bei keršijusią giminę, kuri privertė pastarąjį prikišti savo baisiąją ranką.

O tai nelengva. Niekas, be nurodymus duodančių Vyresniųjų gentyje, nežino, kas yra mulunguva, ir nėra jokios vilties, kad jie išduos budelio vardą. Tačiau aborigenų protas išradingas ir klastingas. Nors pasmerktojo būklė vis

blogėja ir iš paprasto psichinio sutrikimo auga iki beprotybės, jis nepaliaujamai klausinėjamas, kad išduotų raktą savo kankintojo vardui išaiškinti. Užduotį apsunkina tai, kad pats budelio vardas jį taip baugina, jog jis negali jo ištarti.

Ir vis dėlto koks nors giminaitis dieną naktį budi prie jo, įdėmiai įsiklausydamas į kiekvieną garsą, bando įteigti ligoniui, jog nereikia bijoti, ir nepaliaujamai tardo.

— Kodėl tu nori mirti?

— Kas nori, kad tu numirtum?

Protinis degradavimas vyksta sparčiai, nors žmogus dar gali pragyventi kelis mėnesius. Todėl svarbu atsakymus išgauti kuo greičiau po prakeikimo.

Kai tiesioginiai klausimai nebegelbsti, griebiamasi aplinkinių kelių:

— Kuris kraštas tau patinka?

— Koks totemas to, kuris tave uždainavo?

— Iš kurios kūdros nori vandens?

Gali pasitaikyti, kad klausimas apie vandenį duos ieškomą raktą, jeigu tik auka dar pajėgia ištarti rišlių žodžių.

— Javurvada!

Aha! Jis nori vandens iš Javurvados! Tai valindžio kraštas, o valindžis priklauso... A-a! bet reikia įsitikinti. Pasmektojo giminaitis sako:

— Javurvada per toli, brolau. Kad atneščiau vandens iš ten, man reikėtų skristi vėju.

— Javurvada! Javurvada! — sykį ištaręs, nelaimingasis atkakliai laikosi savo.

— Ne! Štai tau vandens iš misijos šulinio.

— Javurvada! Javurvada!

Gerai. Giminaitis apsimetęs nueina ir grįžta, pasisėmęs vandens iš misijos šulinio.

— Štai vanduo iš Javurvados,— sako jis.— Gerk.

Pasmekktasis godžiai geria, ir lyg pirštu rodo tiesiai į žmones, kuriems priklauso Javurvada. Giminės patenkinti, susekę kaltininkus per jų aukos, kuri paprašė jų vandens, sąmonę. Dabar jis gali ramiai numirti. Jie jau žino, prieš ką atsukti atpildo ietį. Tačiau lieka neatsakytas lemiamas klausimas — kas mulunguva?

Lai ietys persmeigia jo šmėklą, o žaizdos sukelia mirtinas opas jo kūne!

Ir iš tikrųjų — taip ir atsitinka!

Esu girdėjęs tokių atsitikimų.

Kol numirėlis ruošiamas laidojimui, vienas pagrindinių gedėtojų, dėdė, anūkas ar artimas velionio draugas, savo burna pripučia lavonui dūmų į šnerves ir akis, o abi ausis užkiša popierinės tošies kaiščiais.

Nuo dūmų akys ims ašaroti ir neleis velionio dvasiai šnipinėti likusių giminaičių. Dūmai išės šnerves ir neleis jo dvasiai užuosti jų. Tošies kaiščiai trukdys mirusiojo dvasiai išgirsti jų pokalbius.

Visi aborigenai baiminasi, jog mirusiųjų šešėliai gali sugrįžti ir persekioti juos. Jie karštai bei įsakmiai kreipiasi į lavoną, atkalbinėdami:

— Na, sudie, brolau. Nebegrižk.

— Dabar tu iškeliauji, brolau. Nebegrižk.

— Vėliau mes prisijungsime prie tavęs, brolau. Nebegrižk.

— Kantriai lauk mūsų. Anoji Vieta — puiki stovykla, brolau. Taigi nebegrižk. Daryk ką nori, tik nebegrižk.

Jo plaukai nukerpami ir saugomi. Vėliau jie bus panaudojami susekti mulunguvai. Mirusiojo kūnas suvyniojamas į popierinę tošį bei karnas, kad juodosios varnos su vanagais neišdraskytų jo, kol ilsėsis gula-guloje. Joje lavonas išbus porą metų, kol mėsa suirs ir beliks tik balti kaulai.

Po to kaulai surenkami, nudažomi raudonąja ochra, sudedami į išskobtą rąstą ir atnešami į kokią nors mirusiojo gimtinės olą arba kūdros pakrantę.

Nešantis kaulus giminaitis vėl maldauja jo šešėlį:

— Štai dabar esi gražioje miško aikštelėje, apsuptas popierinės tošies. I-i-i-lgą kelią nešiau tave į gimtinę, todėl noriu, kad man kuo nors atsilygintum. Užželdink kūdras lelijomis, priviliok saldžiuosius krepšius arčiau stovyklos, nupenėk volabes, prijaukink kengūras, praskaidrink vandenį, kad galėtume įžiūrėti baramundžius. Malonėk mums gausų derlių, brolau.

Kaulų pernešimas ir ši įvykį lydinti koroborė žinomi Lorkuno pavadinimu. Pratisa isteriška moterų bei velionio

giminaičių rauda yra ženklas pradėti, gal būt, pačią beprotiškiausią šermenų karštligę. Nors vargšas mirė prieš dvejis metus, giminės akmenimis bei peiliais susipiausto sau kūnus, draskosi gyvą mėsą spygliuota viela.

Šį gilų liūdesį išreiškiančių susižalojimų tikslas — sukelti moterims tikras raudas, ir reikia pasakyti, kad tai veiksmingos priemonės. Bet kuri nepakankamai kenčianti moteriškė padidina savo skausmą daužydama sau per galvą bumerangu. Kitos pasinaudoja tomahauko ašmenimis arba daužo galvas į žemę.

Demoniškas klyksmas, atrodo, nesiliaus niekada.

— U-a-a-a-h! U-a-a-h! Ė-ė-ė-ė-h! Jis buvo mano brolis! A-a-a-a-h!

— O-o-o-o-a-a-h! Kodėl jie nepražudė ko nors kito? Jis buvo mano brolis, a-a-a-a-a-ė-ė-h!

Savo raudas jos gali reguliuoti it vandens čiaupą. Kartą viena moteris nutraukė ausį rėžiantį šauksmą pačiame viduryje ir paprašė mane cigaretės.

— Ė-ė-ė, duok man cigaretę.

Aš jai uždegiau ir, užsitraukusi porą kartų, ji atsidėjo man:

— Ė-ė-ė-ė-h! Dėkui. A-a-a-a-h! U-a-a-a-ė-ė-ė-h!

Gula-gula su lavonu yra uoliai vengiama vieta kiekvieno gentainio, bijančio mirusiojo šešėlio, o tai reiškia — visų. Mūsų šmėklos, vadinamos džundžumu, yra tokios veiklios, kaip ir tos, kurios apsilanko europietiško spiritizmo seanso metu.

Tačiau, jei žmogų nugalabijo mulunguva, tai aukos dėdės bei pusbroliai kelioms valandoms privalo užgniaužti šitą siaubą ir sužinoti žudiko vardą.

Sekančią dieną po giminaičio mirties jie nusidažo savo kūnus baltuoju ir geltonuoju moliu, prisiriša žaliuojančius krūmus prie pėdų, kojų ir liemens, kad šakos kyšotų jiems virš galvų. Pilnai užsimaskavę, jie primena judančius medžius.

Saulėlydžio metu... pačią saulėlydžio minutę... jie sėlina prie gula-gulos, ramiai, atsargiai, colis po colio nešdami savo „medžius“ pirmyn.

— Pasergėk tą šešėlį! — šnibžda jie.— Ieškok mulunguvos. Ramiai, vyruti, slink atsargiai, atsargiai. Ei, vaikine, užmušk tą musę, užmušk ją... ar nori, kad šešėlis užuostų tavo prakaitą, ką? Visi saugokitės musių, kurios gali išnešioti kvapą.

Genties gyvenime nėra narsesnio žygdarbio už tą, kai žmogus įveikia baimę ir su draugais eina prie gula-gulos. Žmonės, kurie mirtinai bijo dvasių, dabar tyčia eina ieškoti vienos.

Ta dvasia, kurią jie bando surasti, ne jų mirusiojo giminačio, nors ji irgi gali būti netoliese, bet žudiko mulunguvos, kurio šešėlį jo auka atsivedė į gula-gulą. Tai nė trupučio nesumažina jų siaubo.

Kai jie prieina pašarvojimo platformą, pušyse nesusūžia vėjas, neužsitrenkia langinės, nesugirgžda netepti durų vyriai, nematoma ranka nepraveria durų, bet šias tradicines kino meno priemones gali tekti pergyventi natūroje.

Aplinkui slankioja dvasios ir vaiduokliai!

— Oi, kas ten? — sušnibžda vienas.

— Dvasia!

Drąsuolius akimirką užvaldo nenumaldomas troškimas bėgti. Kiekvienam svyla padai, bet nė vienam nepakanka ryžto leisti, nes supranta, kad pirmasis bėglys vėliau taps visuotiniu genties pajuokos objektu. Medžiui, pro kurį prabėgs, bus suteiktas jo vardas, ir vien tik ta vieta jau skambės kaip patyčia. Taigi jie nepajuda.

Jų regėtas vaiduoklis pasirodo vėl. Besvorio ūko kontūrais jis kybo erdvėje virš gula-gulos.

— Mulunguva! Tai mulunguva!

Prislopintas šūksnys įtempia ietininko budrumą, stiprus jo vumero smagalytės tvirtai remia ieties koto medieną džindi-džindi, o mesti pasiruošusi ranka tyko neatsargios akimirkos, kai dvasia nusigręš.

— Na... na... paskubėk!

Višššš!

Vumeras šauna pirmyn, išmeta savo nešulį smagalyje ir švysteli ietį greičiau, negu dvasia spėja išnykti.

Ietis perplėšia vaiduoklio mėsą, sutraška kaulai, pasigirsta nuostabos ir pykčio dejonė, kai antgalis perskrodžia nematomą bekrauję materiją... nes mūsų sąmonės netemdo

nė truputis abejonės, jog bekūnė dvasia sužeidžiama ietimi ir ją galima sunaikinti.

— Pataikei! Pataikei! Nutvėrėme mulunguvą! Teko bu-deliui, kuris uždainavo mūsų gentainį ir perlaužė sprandą vargšei moteriai! Kur jį pervėrė ietis?

— Dešinėje krūtinės pusėje,— sako ietininkas.

— Kur ji išlindo?

— Ties kairiuoju inkstu.

— Tuomet pamatysime... mes pamatysime... vyras, ku-riam dešinėje krūtinės pusėje ir ties kairiuoju inkstu at-siras žaizdos, yra mulunguva. Jo dvasia sužeista, ir jis turi mirti.

Tą naktį mirusiojo plaukams įsakoma, jie „uždainuoja-mi“:

— Mes pervėrėme mulunguvos dvasią. O dabar, kadan-gi esi jo džumdžumas, atverk jam žaizdas. Mes atkeršysi-me už tave prieš Lorkuną.

Šlubčiojantis mulunguvos šešėlis nuplaukia į stovyklą. Mirusiojo dėdės bei pusbroliai išlenda iš priedangų ir pa-leidžia ištisą iečių krušą. Vėl dusliai traška plieno drasko-ma mėsa, braška kaulai. Jie girdi šmėklos dejones, kol ji išnyksta iš akiračio. Saugoti plaukai atliko savo darbą, su-gundydami mulunguvos dvasią jų ieškoti. Dabar velionio giminaičiai ima atidžiai apžiūrinėti visas priešiškas stovyk-los gimines, budriai sekdami, ar neatsivers opos kieno nors krūtinėje ir nugaroje netoli inkstų. Jie žino, jog atpildo nereikės ilgai laukti.

Po dviejų dienų Skurdžioje Vietoje vienas gentainis smailina pasagą, kurią rado kumeliukų prajodinėjimo kie-me. Palinkęs prie žemės, jis tarp tomahaukų plaka gabalėlį geležies, o jo kūnas blizgėte blizga glotnia oda... tobulais vyriškais raumenimis, jei neatkreiptume dėmesio į nedide-lį randelį ties kairiuoju inkstu.

— Kaip tu susižeidei? — paklausia jį.

— Įsibrėžiau į gyvulių aptvaro vielą.

Tuo momentu jis pakelia tomahauką ir ima kalti pasagą, bet kirvis pakrypsta ir geležis nuslydusi atšoka, sužeisda-ma jį dešinėje krūtinės pusėje. Jis mato, kad pasaga pra-drėskė odą ir žaizdelė truputį kraujuoja. Beveik nekreip-damas dėmesio, jis tęsia savo darbą.

Bet po trijų savaitių jo jau nėra gyvųjų tarpe.

Girdėjau, kaip misijos medsesuo kalbėjo per radiją su Skraidančiu Daktaru Klunkeryje.

— Turiu pacientą, sergantį stablige,— sakė ji.— Raumenų konvulsijos, surakinti žandikauliai, aštrus skausmas. Viena jo žaizdų padaryta surūdijusia geležimi, gulėjusia arklio mėšle.

Bet šis mulunguva mirė agonijoje. nespėjus atskristi greitosios pagalbos lėktuvui. Jo kūną tąsė baisūs traukliai, veidą perkreipė, akys nuo neapsakomo siaubo iššoko iš akiduobių.

Vėliau aš išėjau medicinos mokslus, kurie patvirtino, jog sesers diagnozė atitiko ligos istoriją. Nesistebiu, kad ji įtarė, jog žmogus mirė nuo stabligės, nes buvo sužeistas užkrėstos geležies gabalu. Juk negalėjo baltoji moteris žinoti, jog ligonis buvo mulunguva, kurio dvasią pervėrė genties didvyriai?

Iš kur jai žinoti, kad tikslią dviejų pūvančių žaizdelių vietą, dar joms neatsivėrus, nurodė Gamarango giminė, kurią jis buvo nuskriaudęs. O argi jai papasakojus, ji nepalaikytų visko tik pagoniškais prietaisais?

Kartais būna ir taip, kad liūdintys giminaičiai negali surasti mulunguvos dvasios.

Tuomet šaukiamasi genties detektyvų, kurie daugiau ieško ne šešėlio, o ženklų, išduodančių jo vardą.

Jeigu nužudytasis buvo palaidotas žemėje, užuot laikius jį gula-guloje, kas labiau įprasta, tai, vos išbrėškus aušrai, jie atsargiai prisėlina prie kapo, nešini krūmeliais, kurie vaizduoja kruopščiau dvasią nudūrusio ietininko maskuotę. Atėję jie nuodugniai ištiria aplinką, išskaito ženklus, persižoja informaciją, kol pasitenkina nustatę mulunguvos Sapną — jo totemą — bei vardą.

Alavos gentis tiki, kad ant kiekvieno nužudytojo kapo koks nors ženklas rodo tiesiai į jo žudiką arba jo Sapną.

Jeigu mulunguva būčiau buvęs aš,— garbė Motinai Žemei, kad manęs niekada nepasirinko! — sekliai atrastų koki nors ženklą, simbolizuojantį Kengūros totemą. Tai gali bū-

ti kengūros pėdsakas arba jos kailio skutelis. Kadangi Kengūros Sapnui priklauso daug gentainių, būtinai reikėtų surasti dar vieną ženklą, jungiantį su pačiu nusikaltimu. Gali pasitaikyti, kad pėdsakas ant kapo kauburio ir rodyklė rodo į mano kraštą. Gali pasitarnauti ir vienas mano Mažesniųjų Sapnų — pavyzdžiui, susikryžiaavęs žaibo zigzago ženklas. Žmonėms, išėjusiems dedukcijos mokslą, dabar nesunku padaryti išvadas. Jie turi savus atitikmenis pirštų atspaudams, žmonių plaukams, kraujo dėmėms bei mikroskopams.

Paskelbiamas nuosprendis:

— Kengūros ir Žaibo totemai. Larbanjandžo žemė. Mulunguvos vardas — Vaipuldanja.

Ženkilai sunaikinami, tas pats ištinka ir mane. Sykį priimtas, sprendimas niekada nekeičiamas. Jo ir nereikia keisti, nes jis visuomet teisingas.

Kaip atsiranda ženklai? Kaip mūsų sekliai kiekvieną kartą gali neklystamai nurodyti nusikaltėlių?

Atsakymas paprastas. Naktį mirusiojo dvasia pakyla iš kapo, ir padeda ant jo ženklus, kad juos surastų sekliai. Velionis žino, kas žudikas, ir nori, kad tą sužinotų giminės.

Argi taip keista, kad mes tikime tokiais ženklais, kaip šie? Ar Rytų Išminčiaus neatvedė žvaigždės ženklas į kuklų tvartelį Betlėjuje beveik prieš du tūkstančius metų?

Ar galima stebėtis, kad mes vadovaujamės ženklu, vaizduojančiu žaibą, kai pats Kristus prisakė savo mokiniams laukti žaibo, kuris nušvis nuo rytų ligi vakarų ir peskelbs antrąjį jo nužengimą žemėn?

Mes ir tie, kurie tiki Motiną Žemę, neabejojame pranašystėmis, perduotomis tėvų ir prosenelių.

Galite vadinti mus pagonimis.

Galite vadinti mus tamsuoliais.

Bet nepamirškite pridėti ir to, kad mes tikime Žodžiu, kuris niekada nebuvo parašytas, Žodžiu, kuris buvo perduodamas nuo Sapnų Meto, šimtmečius prieš Kristaus gimimą, nežinant nei plunksnos, nei rašalo, nei papiruso, Žodžiu, kuris ėjo iš lūpų į lūpas, iš kartos į kartą šimtais tūkstančių ritualinių dainų, pagoniškų pasakojimų, Žodžiu, kuris teisėjams padeda surasti erodus mūsų tarpe.

DEŠIMTAS SKYRIUS

Kai tik mulunguvą prisaikdina, jis apleidžia savo gentį ir pasidaro savanoriškas tremtinys.

Jis nepalaiko jokių ryšių su savo artimaisiais. Net jo vardas virsta keiksmu, kurį be Vyresniųjų retai kas pamini.

Mulunguva gyvena, kaip ir pridera budeliui, nuošaliai, nemačiom, nešvarią jo profesiją slepia anonimija, o kūną priglaudžia neižengiamų girių platybės, kol jis įvykdo savo bašiąją pareigą ir būna atleidžiamas nuo įžadų.

Kaip gali žmogus pasislėpti bendruomenėje, kurioje kas antras asmuo — vyras, moteris ar vaikas — yra tobulas pėdsekys?

Tai nėra taip sunku, kaip gali pasirodyti.

Mulunguvai padeda šventieji pasiuntiniai — gagavarai, kurie su oficialiais genties reikalais dažnai būna išvykę savaites arba mėnesius.

Paskirtas gagavaru vyras gali pradingti iš savo šeimos, nė žodžio neištaręs pasiaiškinimams. Šios išvykos bei nuolatinis leidimas dingti be žinios yra puiki priedanga tam, ką Vyresnieji paskyrė budeliu.

Tomis Vururuma, beveik neregis, bedantis rembarngos genties Aukštojo laipsnio Vyresnysis, atlikdamas gagavaro pareigas, buvo pripažintas savotišku Aborigenų Genčių Suvienytų Nacijų Generaliniu sekretoriumi. Roperio upės tautos kartu su alava pasiuntė jį su svarbia diplomatine misija į svečią šalį, kur, nematydamas savo krašto, jis užtruko visus metus.

Jam buvo liepta ištirti, kaip šventųjų Kunapipės ir Jabuduravos ceremonijų plaukų diržai ir plunksnos pateko pas gunvingaus, maungo bei ivaizdos gentiečius vakariniam Arnhemlende, nors šie neturėjo į juos jokių teisių.

Vyresnieji pasirinko Tomį, nes jis mokėjo daugelį dialektų ir buvo patyręs kalbininkas bei įžymus žmogus. Per dvylika mėnesių jis sukorė tūkstantį mylių, ėjo dažniausiai pėsčiomis, pakeliui pats susimedžiodamas sau maisto, nuogutėlis, jei neskaitysime raiščio nargos, neturėdamas nei lagamino, nei katiliuko, nei marškinių, nei batų.

Ceremonijų atributai neįkainojami. Dar nebuvo atspausdinta, nukalta ar iškasta tokių turtų, už kuriuos būtų galima juos nupirkti. Tačiau kažkokiais keliais, gal vaikantis suvenyrų, jie atsidūrė gentyse, kurios nepripažįsta Kuna-pipės ar Jabuduravos apeigų. Norint atgauti juos, būtinai reikėjo prityrusio diplomato.

Tokios arba panašios būna maskuojamosios mulunguvos užduotys.

Savo šeimai jis paprasčiausiai pareiškia:

— Aš gagavaras.

Sekantį rytą jis susivynioja savo mantą, iškilmingai susiruošia į ilgą šventojo pasiuntinio kelionę ir išnyksta.

Po to mulunguva slapstosi girioje, gyvena atsiskyręs, be galo atidžiai vengia, kad nebūtų sekamas, nutrina pėdsakus, užkiša savo ryšulį oloje, kad jam niekas netrukdytų tučtuojau pabėgti ir niekas jo neišduotų.

Su savimi nešiojasi tik ietį ir bambukinį vamzdelį, per kurį gali atsigerti iš kūdros, nepalenkdamas galvos ir nepasirodydamas kitiems mulunguvoms, jei kartais šie jo ieškotų.

Jis atsiduria transo būklėje ir suvokia tik būtinumą be galo saugotis ir įvykdyti Vyresniųjų duotą nurodymą — užmušti, kai laikas bus atitraukęs nuo jo įtarimą.

Jis valgo apyžalį maistą, kadangi savo slėptuvės jis neišduos tokiu laužu, kuriame galėtų tinkamai jį išsikepti. Jis kūrena malkas, kurios įsiliepsnoja ir užgęsta, vos nušvilindamos mėsa. Jis pasitraukia atbulas, krūmų šakomis nutrindamas savo pėdsakus. Nė viena šeiminkė, besididžiuodama išsveistomis grindimis, niekada taip nesijaudino dėl paliekamų pėdų, kaip mulunguva.

Jis gyvena it žvėris, gerti eina vakaro arba apyaušrio prietemoj, sustingsta nuo kiekvieno garso, maskuoja pėdas, dairosi atgal, niekuomet nemiega ten, kur valgė ar gėrė, neturi antklodės prisidengti nuo žiemos šalčio, negalvoja nieko daugiau, kaip tik kuo skubiau suplanuoti egzekuciją, nuvilioti pasmerktąjį ten, kur galėtų nesusektas nužudyti.

Jis tampa žmogumi, kurį tiksliai apibūdina žodis mulunguva — „vienišas“.

Bemedžiodamas didelę savo gyvenimo dalį praleidau giorioje vienas. Suprantu vienatvę, kai toli gražu nesi vienišas. Man neteko patirti to įkalinimo besienėje vienutėje, kuri yra neišvengiamas kiekvieno mulunguvos likimas. Jei mane paklaustų, ką laikau didžiausia ir vienintele palaima gentyje nugyventais metais, nedvejodamas atsakyčiau: tai, kad niekada nebuvau Vyresniųjų paskirtas Jo Didenybe Budeliu.

Tačiau tai dar gali atsitikti, nors ištremtis Darvine ir Džungajo titulas sumažins šią tikimybę. Vis dėlto reikia gyventi nepamirštant, jog vieną dieną tos pareigos gali atitekti man. Aš stengiuosi negalvoti apie tai, kad kuris nors geriausių mano draugų, gal būt, jau atliko tokią prievolę.

Mano tėvas syki buvo paskirtas mulunguva, ir jam buvo įteiktas ašotis nuodų, kad nunuodytų vieną gentainį. Nežinau, ar jį išgelbėjo drąsa, ar Didžiojo Džungajo titulas. Jis atsisakė įvykdyti nurodymą ir vis dar tebegyvena.

Tėvas sukvietė Vyresniuosius ir atsisėdė šalia Senojo Tomio, žmogaus, kurį jam buvo liepta nužudyti.

— Senasis Tomi,— tarė jis,— pasikviečiau tave dėl vienos priežasties. Noriu pasakyti, jog kažkas ant tavęs griežia dantį ir nori, kad tave nužudyčiau. Štai nuodai... Pastatau juos čia... rato centre... kad visi regėtų. Noriu pridurti, jog, mano nuomone, Senasis Tomis nepadarė nieko bloga. Nežinau, kodėl kažkas įsigeidė jo mirties. Ar jūs žinote?

Jei kuris iš Vyresniųjų ir žinojo, nė vienas neprisipažino.

— Mes — viena nacija,— kalbėjo tėvas.— Aš nežudysiu šito žmogaus. Jei kas nori mano gyvybės, ji čia pat. Ar kuris nors iš jūsų pasiųs man nuodus, kad visi žinotų, nuo kieno rankos miriau?

Niekas nepakrutėjo. Pagaliau vienas Vyresniųjų tarė:

— Gerai. Teisingai pasakei. Išpilk nuodus!

Senasis Tomis nugyveno dar daug metų ir mirė savo mirtimi. Mano tėvas dar tebegyvena. Bet jeigu jis nebūtų metęs iššūkio Vyresniesiems atvirai prie liudininkų, jis tikriausiai būtų žuvęs. Jį išgelbėjo atvira drąsa.

Šiandieną esu Australijos pilietis, nepriklausomas nuo jokių apribojimų. Man suteikta teisė balsuoti federalinių rinkimų metu. Esu pats sau šeimininkas. Galiu daryti ką tinkamas. Ar sutemus aš vaikštinėju po miestą, ar ramiai gurkšnoju viešbutyje, ne taip, kaip kitados, tai visai nerūpi policininkui.

Bet ar aš, kaip ir mano tėvas, neturiu paklusti genties įstatymams? Ar Australijos pilietybė reiškia, jog Vyresnieji neteko galios man nurodinti? Jei jie dabar pašauktų, ar aš neičiau? Jeigu jie tartų: „Tu mulunguva. Tavo pareiga nužudyti mūsų priešą“, ar aš nusimesčiau šilkinis civilizacijos simbolius, rafinuoto pastovumo kaukę ir, jiems liepus, įvykdyčiau klastingą žmogžudystę?

Ar aš ne Džungajis Kunapipės apeigų metu?

Ar neišventintas į alavos gentį?

Ar nebuvau gentainis, prieš tapdamas piliečiu, ir pagonis, prieš pasidarydamas krikščioniu?

Taigi ar ne mano pareiga atsiliepti, kad ir kokie nurodymai man būtų duoti?

Kaip paskirstyti savo ištikimybę seniesiems ir naujesiems įstatymams — tai vienas neišsprendžiamų klausimų, trikdančių mano dvasios ramybę.

Laimė, viskas tėra prielaidos. Kol gyvenu už keturių šimtų mylių nuo Roperio ir dirbu felčerių, maža tikimybės, jog mane pašauks. Tačiau, jeigu sugrįžčiau į savosios genties kraštą, tokia grėsmė galėtų pakibti ir ties manimi ir prisaikdinimo atveju turėčiau greitai apsispręsti, ar užsitraukti pražūtį, ar pačiam tapti budeliu. Ar atsisakyčiau gimtosios genties įstatymų vardan tą, kurie man svetimi?

Nežinau.

Tačiau esu dėkingas likimui, jog kol kas nebuvau paskirtas šioms pareigoms.

Aš jausiuos dar labiau dėkingas savo Kengūros Sapnui, jeigu ji padarys taip, kad būčiau praleistas, kai mano gentyje kada nors vėl bus skiriamas budelis.

Atlikęs savo baisią pareigą, mulunguva tučtuojau negali grįžti į gentį. Per greitas pasirodymas po žmogaus mirties sukeltų įtarimą. Todėl jis laukia dar kelias savaites ar

mėnesius, tebegyvena vienas, kol įsitikina, kad joks pirštas neatsikreips į jį. Po to, paslėpęs ietis ir pasiėmęs savo ryšulį su manta, lyg niekur nieko grįžta į šeimą, panašiai kaip anglų budelis Albertas Pjerpointas, pasidarbavęs prie kartuvių, vėliau prisijungdavo prie smuklės lankytojų.

Mulunguvos šeima netveria smalsumu, kur jis taip ilgai užtruks, bet niekas nedrįsta klausinėti, nes tariamas jo, gagavaro, darbas yra paslaptis.

Bet ne visi mulunguvos žudo patys. Priešingai, dauguma jų mėgsta turėti tarpininkus, kurie nužudo auką vidur baltos dienos, visos genties akivaizdoje, kai dalyvauja pats mulunguva ir lieka nekaltas. Taip atsitinka todėl, kad mulunguvos nepaprastai užsimaskuoja. Gentiečiai amžių amžiais negalėdavo jų išaiškinti, jeigu tų baisių žmonių neišduodavo jų dvasios ir magiški ženklai.

Kokios absurdiškos nesąmonės!

Ir vis dėlto taip būna.

Mulunguva, žudantis per trečiąjį asmenį, nusivilioja savo auką į tankmę, apsvaigina smūgiu į sprandą, užhipnotizuoja nelaimingąjį, kai šis atsitoki, ir peiliu išpiauna jam inkstų taukus.

Žaizda užsiuvama virvele, užtepama vašku ir pasidaro nematoma. Kol pasmerktasis dar neatsigavęs nuo hipnozės, jo sąmonei mulunguva įteigia štai ką:

— Tavo priešas Budžirindža. Net jo šunys tavęs nemėgsta. Kitąsyk, kai kuris sulos, užmušk jį vietoj. Kitaip neturėsi ramybės.

Po kelių dienų stovykloje garsiai loja vienas Budžirindžos šunų.

— Kodėl nenuramini savo šunų? — piktai užsipuola hipnotikas.

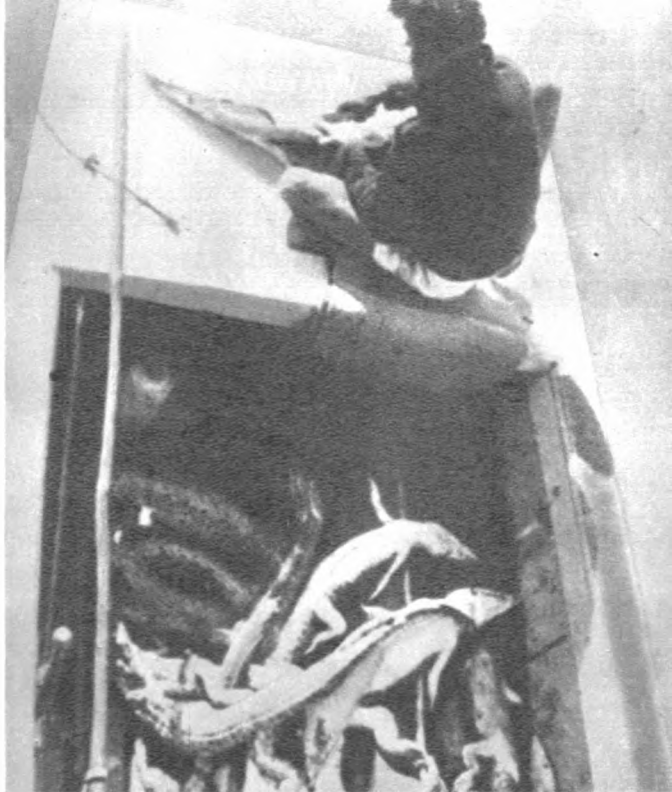
— Todėl, kad jiems patinka loti.

— Na, nutildyk juos.

— Nė negalvoju!

— Tuomet nutildysiu pats.

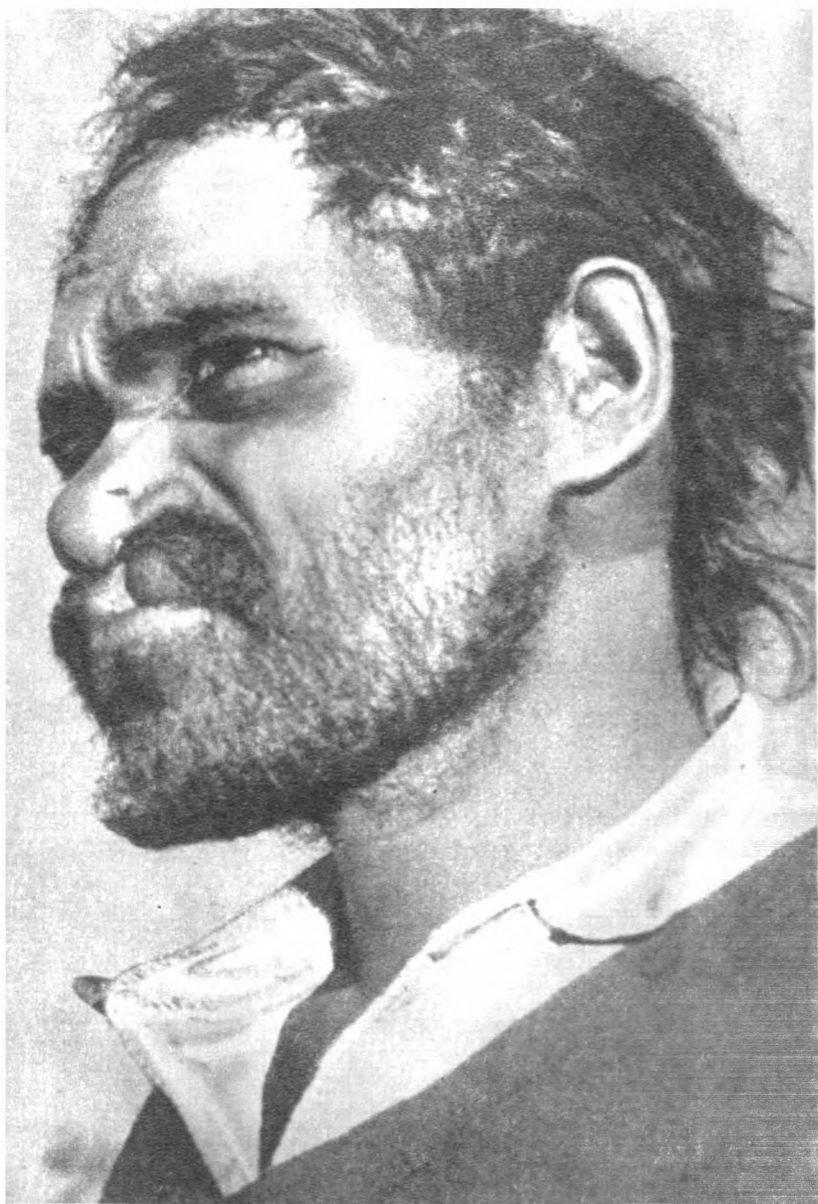
Švysteli ietis. Persmeigtas šuo suinkščia gailiai ir išgąstingai, it pamišęs stveria dantimis ieties kotą, kyšantį iš jo kūno.

13. Valgis! Jaunučiai krokodilai valtys triume. Jų skonis... kaip ir didelių

14. Čia irgi valgis

15. Pintubio genties vyriškis. Pintubis — pati primityviausia iš visų Australijos genčių

Sąmoningai užmušti kito šunį — neatleistinas įžeidimas. Ar šuo nepadėjo šeimininkui užuosti kengūros pėdsakų? Ar nešildė jo savo kūnu šaltomis žiemos naktimis? Ar jis nepavirto jo šešėliu?

Liepsnojantis Budžirindžos įniršis nenumaldomas. Jis nuduria mulunguvos auką visų akivaizdoje, kai tuo tarpu anas sėdi savo stovykloje, ramiai stebėdamas, kaip paruoštą žmogžudystę vykdo kitas. Be inkstų taukų tas vargšelis vis tiek jau būtų nukeliavęs į aną pasaulį, bet kas suabejos savo akimis, kad jį nudūrė Budžirindža? Jo kruvina ietis yra pirmasis įrodymas.

Kad ir toliau nukreiptų nuo savęs įtarinėjimus, mulunguva imasi vadovauti Lirgiui — mirties koroborei. Jis gailiai rauda ir kaltina Budžirindžą.

Lirgis yra antra koroborė, kurioje palaidojamas velionio šešelis. Savo kūnus mes įtriname rūkstančiom krūmų šakom, kad susidarytų dūmų uždanga, kuri apsaugo nuo jo dvasios.

Velionio žmona slepiasi, kad mirusiojo dvasia jos nepersekiotų. Ji vengia stovyklos bent porą savaitių. Kai, mūsų nuomone, jai jau galima grįžti, ji su seserimis sulenda į urvą, iškastą stovyklos teritorijoje. Ten ji nuprausiama kitų moterų bei nudažoma raudonąja ochra. Tuomet moteris išsivaduoja nuo savojo vyro šešėlio ir ima gyventi gentyje su virvele ant kaklo, kas rodo, jog ji yra našlė. Jos seserys taip pat laikomos našlėmis, nors ir būtų išteklėję už kitų vyrų.

Po metų vyksta dar vienos apeigos koroborė — „virvelės nutraukimas“, o tai simbolizuoja jos išvadavimą iš našlystės ir laisvę vėl ištekti.

Tuo tarpu apie žmogžudystę jau nugirsta misionieriai. Oras prisipildo eterio triukšmo, kai radijas pradeda tarškėti naujieną.

O tik po to atvyksta Gunanda — Valdžia. Tai baltaodis policininkas, atkeliavęs ginti europietiško įstatymo, kad už genties žudynes vienas iš mūsų atsakytų prieš Didįjį Šeimininką Teisėją. Jam paaiškinama, jog auka žuvo kivirčo dėl moters metu. Toks paaiškinimas jau tapo tradicija, nes tokį argumentą baltieji nesunkiai supranta, o kažin ar su-

voktų, jei pasakytum, jog kaltas buvo šuo. Budžirindža areštuojamas ir nugabenamas į Darviną, kur stoja prieš teisną. Jo parodymai atrodytų maždaug taip:

— Tavo vardas Budžirindža, taip?

— Aha.

— Tu matei, kaip įvyko nelaimė ir žuvo žmogus tada prie Roperio?

— Aha.

— Na, gerai. Dabar papasakok Didžiajam Šeimininkui Teisėjui viską, ką žinai apie tą įvykį. Na?

— Aha.

— Nereikia apie tai, ką plepėjo kiti. Nesvarbu, ką jie sakė apie tave. Papasakok tik tai, ką veikei pats, ką regėjai savo paties akimis, ką girdėjai savo paties ausimis. Na, pasakok.

— Aha.

— Sakyk, sakyk! Pasakok tiesą. Kalbėk garsiai!

— Aha.

— Budžirindža, tu prisimeni mirusįjį?

— Aha.

— Tu užmušei jį, ar ne?

— Aha.

— Tu užmušei jį negyvai, ar ne?

— Aha.

— Kaip tu jį užmušei?

— Riestanose ietimi.

— Štai ji, šita ietimi?

— Aha.

— Tu ją pasidarei pats?

— Aha.

— Tu metei tą ietį į mirusįjį?

— Aha.

— Ir lenktanosė ietis įsmigo jam į krūtinę?

— Aha.

— Jis krito vietoj negyvas?

— Aha.

— Už ką tu tą žmogų užmušei?

— Nežinau.

— Bet kaipgi tu gali nežinoti, už ką jį nudūrei?

— Nežinau. Gal būt, įsimaišė moteris.

Budžirindža, suvokdamas neigimo beprasmiškumą, prisi-
pažįsta kaltas. Gunanda, Valdžia, Antrankių Žmogus trium-
fuoja. Baltojo žmogaus įstatymas išpildytas. Aborigenas
sės į kalėjimą todėl, kad išdrįso pažeisti įstatymą, kurio
pats nesupranta. Jis kiutos drėgnoje celėje su grandimi
sienoje, kuri primena, jog su jo ainiiais buvo elgiamasi
kur kas žiauriau.

Jis atskiriamas ir uždaromas į kalėjimą drauge su tuzinu
kitų juodaodžių žmonių iš svetimų kraštų. Jie tikriausiai
nemoka jo kalbos, jis nesupranta anų. Didysis Šeimininkas
Teisėjas, nuramindamas sąžinę, apsunkintą skirtingų kultū-
rų konflikto, kaip visuomet paskelbė lengviausią nuosprendį.
Tačiau net ir dveji metai tokioje aplinkoje — ilgas laiko
tarpas.

Budžirindžos nusikaltimas atrodė akivaizdus: ietimi per-
smeigtas kūnas, savo akimis žmogžudystę regėję liudinin-
kai nekėlė jokių galvosūkių, be prielaidos, kad moteris,
o ne šuns mirtis paskatino pralieti žmogaus kraują.

Ir vis dėlto kalėjime kankinasi ne tas, kuris buvo nusi-
kaltes.

Kai aborigenų tarpe įvyksta žmogžudystė, ypač jei jon
įpintas mulunguva arba kadaiča, į kalėjimą *visada* eina ne-
kaltas.

Taip, gal jis ir metė ietį.

Taip, gal jis ir nusuko sprandą.

Taip, gal žmonės matė nelaimingąjį žudant, kaip atsiti-
ko Budžirindžai.

Tačiau Budžirindža tebuvo budelio budelis, žmogus, ku-
rį išprovokavo mulunguvos užhipnotizuotasis, o mulungu-
vai žudyti įsakė genties Vyresnieji! Todėl Budžirindža bu-
vo triskart nutolęs nuo juridinio Britanijos teismų reika-
lavimo, kad žmogžudystę galima įrodyti tik tada, kai nu-
statomi „piktavališki ketinimai“.

Budžirindža neturėjo piktos valios.

Jo auka neturėjo piktos valios.

Mulunguva neturėjo piktos valios.

Neturėjo jos nė Vyresnieji. Jie tebuvo tik Ištikimybės Gynėjai, Sapnų Saugotojai, Kultūros Tarnai, prižiūrintys, kad nebūtų išniekinti mūsų totemai.

Kas tuomet turi atkentėti? Ar baltasis budelis, atlikdamas savo pareigą, nepadaro meškos paslaugos savo visuomenei?

- Mums niekada nepavyko įtikinti Valdžios arba Didžiojo Šeimininko Teisėjo, kad į kalėjimą eina ne tie asmenys, kuriems reikėtų ten patekti. Daugelis metų jau prabėgo, kai mes liovėmės mėginę įtikinti juos.

Valdžia visuomet mielai patiki, kai pareiškiame, jog žmogūdystė įvyko dėl moters.

Neabejojame, jog nei Valdžia, nei Teisėjai nesuprastų atpildo: mulunguvos antrininkas nužudė jaunuolį už tai, kad šio senelis nudūrė šventame medyje tupintį paukštį.

Retkarčiais, kai kuris mėgindavo tą išaiškinti, Valdžia atmesdavo viską su panieka kaip „juodųjų kivirčius“.

Mūsų nelaimei, mums svetimi Anglijos įstatymai, parašyti amžių amžius vėliau, nelaiko švento medžio išniekinimo baustinu nusikaltimu, nors negailestingai susidoroja su tais, kurie išniekina kitas vietas, ar tai būtų krikščioniškoji bažnyčia, ar Mozės šventykla, ar kinų šventovė.

Taigi ar galima stebėtis, kad mes piktinamės per jėgą primetamais aukščiausiais įstatymais, kurie taikomi gentiečiams, nepasitarus su mumis? Mūsų niekas neklausė, ar norėtume priimti anglų įstatymus. Mums stačiai buvo pareikšta, jog kito kelio nėra. Mes visada jautėmės kompetentingi patys išspręsti savųjų įstatymų pažeidėjų likimą. Kai Australija priklausė tik mums vieniems, mes šitaip tvarkėmės dešimtį tūkstančių metų. O štai dabar šios teisės iš mūsų atimtos, ir tai mano tautai kelia didžiausią pasipiktinimą, nes genčių įstatymai ir Anglijos įstatymai dažnai yra nesuderinami.

Budžirindžos atvejis nekėlė abejonių, o kas būna, kai koks nors mulunguva nužudo girioje ir nėra akivaizdus nusikaltėlio?

Tuomet Kunapipės Džungajis,— vienas jų esu ir aš,— nusiunčiamas, kad suregztų Valdžiai kokį nors nebūtą daiktą.

Būna nelaimingųjų, kuriuos gentainiai tyčia ištremia kėlėti, įpynę juos į išgalvotus, liudininkų paremtus pasakojimus apie kivirčius dėl moterų.

Pareiga genčiai reikalauja tylint iškęsti bausmės laiką ir nesijuokti iš iškilmingai pasakojamų niekų teisėjo ir priekusiojo akivaizdoje.

Kai, atlikęs bausmę, toks atpirkimo ožys sugrįžta į gentį, jis nori atkeršyti mulunguvai, jei tik žino jo vardą ir šis dar tebegyvena.

Kartais jam gali būti pasakoma:

— Ant velionio kapo mes suradome Kengūros ženklą. Jis rodė į Valindžo kraštą. Jo vardas Jalga. Prieš apsispręsdami, kaip su juo pasielgti, mes laukėme, kol sugrįši tu. Ką tu pasakysi?

Vargšas prisimena ilgus dvejus kalėjimo metus ir bijosi, jog gali būti sugrąžintas ten vėl, jeigu žus dar vienas žmogus.

— Kalėjimas negera vieta,— sako jis.— Visą laiką galvojau apie nelaimingąjį savo kraštą, apie vargšę žmoną ir savo mažuosius. Nenoriu grįžti ten. Geriau kausiuos su tuo žmogumi. Iššauksiu jį į dvikovą Banburo žemėje.

Apkaltintas Jalga dedasi pasipiktinęs:

— Kas, aš? — iššaukiamai sako jis ir ginasi.— Aš buvau gagavaras, nešiau slaptą žinią nuo genties, kai buvo nužudytas tas žmogus. Aš negalėjau būti mulunguva!

— Vis tiek susitiksime Banbure.

Ir vyresnieji suruošia Banburą.

Banburas yra koroborė, kurios metu suvedamos visos sąskaitos, visiems norintiems joje dalyvauti žiauriausiai kaunantis. Priešininkai naudoja ietis, nula-nulas ir bumerangus, negailestingai žalodami vienas kitą, kol upeliais pasipila kraujas, traška laužomi kaulai bei skaldomos galvos. Jie nedrįsta užmušti, nors, reikia pasakyti, įsisiautėję dažnai atsiduria labai netoli to.

Banburas — tai karu atgauta taika, žiauriausias blogo, kunkuliuote kunkuliuojančio kraujo nuleidimas. Koroborė tęsiasi tris dienas, knibžda minios vyrų ir moterų, iš toli atkeliavusių pasižiūrėti ir dalyvauti it į kokį romėnų turnyrą.

Pirmieji į areną išeina mulunguva su savo kaltintoju ir kaunasi, kol visiškai netenka jėgų. Po to ir kiti prisimena nuoskaudas, už kurias dar nebuvo atlyginta. Po kelių minučių Banburo žemė virsta isteriškais šauksmais aidinčiu beprotnamiu: žmonės rėkia iš skausmo, žvanga plienas, dusliai dunda nula-nulos, klaikiai traška laužomi kaulai, pratisai rauda moterys, suraižytos batatų kastuvais ar tomahaukais už įrodytą svetimų vyrų paviliojimą bei kitas nedorybes. Jos kur kas aršesnės už vyrus,— su neatlyžtančiu pykčiu pliekia viena kitą, šaukdamos prakeiksmus, ir ilgai dar verda neapykanta, kai vyrai jau seniai nusiraminę.

Bet nurimti privalu, nes Banburas — taikos užstalė, mūšio laukas, kur svirduliuojantys kariai vėliau sakytum pasirašo paliaubas, apsikeisdami dovanomis, kurios mūsųose prilygsta juridiniams dokumentams. Pati ekstravagantiškiausia tikriausiai būna mulunguvos dovana, įteikiama su juo besigrūmusiam „atpirkimo ožiui“. Jo kūnas gali būti sudaužytas, tačiau dovana išreiškia palengvėjimą, kurį jis pajunta išlaisvintas nuo nuolatinės baimės. Atlikęs viešą bausmę, jis apmoka skolą genties visuomenei. Jam nebeteks daugiau drebėti, jog, totemų ženklams arba dvasioms išdavus, vieną dieną bus nuviliotas girion kito mulunguvos, paskirto jo budeliu. Jis žino, kad į jo šešėlį mesta ietis nebegali atverti jo kūne opų, nuo kurių mirtų agonijoje. Nuo jo nuimami sunkūs pareigos pančiai, rankos švairios, protas išlaisvintas.

Alavos gentainiai bijosi piktojo mulunguvos.

Mulunguva bijosi gentainių, nes tiki, jog jo paslaptis gali būti išaiškinta.

Bet tas, kuris savo krauju apmoka Banburo išpirką, užsitarnauja genties atleidimą.

Kaina didžiulė: išnarstyti sąnariai, gal sulaužyta nosis, gal išmušta akis ar tvirtos it geležis medienos vėzdų smūgių sulaužytos rankos.

Ir vis dėlto nė vienas alavos mulunguva niekad nepamanė, jog šie sužalojimai per brangi kaina, nes jais užmokėjo už patį gyvenimą.

Visi aborigenai greitai nusijuokti ar nusišypsoti. Mes iš prigimties esame linksmi žmonės. Mūsų stovyklose be paliovos skardena linksmas juokas. Besivaikantis savo uodegą šuo, nesėkmingi mažylio pirmieji žingsniai, vyriškis, geriantis pieną iš ožkos spenio, moteris, maitinanti du kūdikius iš karto,— tokie paprasti įvykiai neabejotinai sukelia griausmingą juoką.

Kol gyvenau aborigenų stovyklose, visa tai atrodė natūralu, tačiau vėliau supratau, jog tai, gal būt, tik tariamo nerūpestingumo priedanga, už kurios slepiasi visokia baimė, lydinti kiekvieną čiabuvį visą jo gyvenimą.

Nuo ankstyvos jaunystės metų bijojausi Juodojo Daktaro, Žynio, „uždainuojančio“ savo aukas, pasinaudojant atgamtinėmis jėgomis.

Medžioklės žygių metu baiminausi burginginų, nepaprastai stiprių pigmėjų, galinčių sutraiškyti vyrui kaulus tvirtame it meškos glėbyje. Jie buvo mūsų kaukai. Šiurpūs prisiminimai apie juos persekioja mane visur ir visada.

Nė minutei manęs neapleido ir paveldėta dvasių malanuga-nugų baimė, Akmens Žmonių, gyvenusių netoli Sugriautojo Miesto Arnhemlendo uolyne. Jei kartais jų ir nebėra, joks alavos gentietis nepatirs malonumo, apsilankydamas jų krašte ir šiandien.

Bijausi mirusių žmonių šešėlių ir budelio mulunguvos.

Padaryčiau bet kokią nuodėmę ar užmokėčiau bet kokią kainą, kad tik neužsitraukčiau savo Kengūros Sapno pykčio.

Be to, visi gentainiai, tiek vyrai, tiek moterys, bijo vienas kito, nes nėra nieko baisesnio, kaip išgirsti tokius žodžius:

— Išpiausiu tau inkstų taukus!

Ir tai ne tuščias keiksmazodis, bet grasinimas padaryti tiksliai kaip sakoma — pašalinti riebalus nuo žmogaus inkstų. Kiekvienas mūsų žino, jog kitas irgi buvo pamokytas, kaip atlikti tokią operaciją.

Kai buvau įšventinamas, mane Vyresnieji mokė:

— Jei reikia ką nors nužudyti, išpiauk jam inkstų taukus, kaip daro mulunguva. Apsvaigink jį nula-nula. Smūgis į sprandą tinkamoj vietoj, ir operacijos metu jis gulės be sąmonės.

Man buvo smulkiai išaiškinta, kaip ją atlikti:

— Tiksliai inkstų vietoje prapiauk truputį peiliu arba skutimosi peiliuku. Piūvis neturi būti ilgesnis už colį, kad, užtepęs vašku, jo nebūtų matyti...

...Ir kaip užsiūti žaizdą:

— Kruopščiai užsiūk. Iš nuluptos kuradžongo medžio žievės atplėšk pluoštelį ir padaryk virvelę. Aštriu žuvies kaulu perdūręs raumenis, perkišk ją ir sutrauk. Viską turi padaryti mikliai, kol tavo auka nespėjo atsigauti ir užklupti tavęs prie darbo...

...Ir kokį užkeikimą turiu sukalbėti operuodamas:

— Auka kraujuos. Surink truputį kraujo į dubenėlį, patrink jo liežuvį ir tark: „Prisiekiu Velnio dvasiomis, esi negyvėlis ir niekam neprasitarsi, kas tave nužudė“. Užtepk šiek tiek kraujo ant jo ausų ir vokų, kad jis niekada neregėtų ir negirdėtų nieko įtartino tavyje...

...Ir kaip turiu įteigti jam:

— Dabar esi dvasia. Jau nebegali daugiau kalbėtis su žmonėmis. Sugrįši į stovyklą ir pamirši, kas tau nutiko. Tu neprisiminsi nei šios vietos, nei kaip čia patekai, nei ką čia matei.

Taip ir įvyksta. Po trijų keturių dienų jis miršta, negalėdamas ištarti savo kankintojo vardo, nežinodamas, kad į jo kūną įpiovus buvo įkištas lapas, pagaliukas ar nešvaraus skuduro gabaliukas, kuris sukėlė kraujo užkrėtimą.

Bet kodėl reikia išimti žmogui inkstų taukus? Kodėl nenusukti jam sprando ar nepersmeigti širdies? Kodėl nepanardinti jo po vandeniu?

Inkstų taukai — talismanas. Jie atneša mums laimę, kaip geri linkėjimai ar arklio pasaga, juodos katės, kiniečiai ar amuletai.

Mes įtriname jais ietis ir bumerangus, kad neštų laimę medžioklėje.

Jie it auksinis kryželis nešiojami mazgelyje ant kaklo, kad apsaugotų nuo piktų dvasių.

Mes tikime, jog inkstų taukų amuletas neš mums pastovią sėkmę, pripildys mūsų krepšius maisto, atgrasys mūsų priešus nuo užpuolimo.

Mane kausto siaubas, kai pagalvoju dar ir apie tai, jog vieną dieną mane gali pražudyti kokia nors pikta moteris, pasinaudodama kerais, žinomais vilgino pavadinimu. Tėpabando kas paniekinti aborigenų moterį ir ji aukos sie-loje sukels tikrą pragarą.

Ji išpiauna nedidelį skutelį iš savo aukos marškinių arba suknelės, geriau iš pažasties, kur medžiaga prisigėrusi prakaito.

Tada nusineša lopinėlių girion už dviejų trijų mylių nuo stovyklos ir tomahauku iškerta skylę kietame medyje. Ten įkiša išpiautą lopinėlių.

Po to sukuria laužą, kuriame iki raudonumo įkaitina keletą mažų akmenukų. Taip darydama, ji kreipiasi tiesiai į savo priešą:

*Beguna neja jardi
Gu maringu minaji!
Nekenčiu tavęs.
Bet dabar tu mirsi.
Ir aš išsivaduosiu nuo tavęs.*

Kairiąja ranka ji popierine tošimi paima keletą raudonai įkaitusių akmenukų ir greitosiomis padarytu įrankiu įgrūda juos į skylę medyje, kur buvo įdėjusi skiautę.

Svylantis prakaitas, esantis medžiagoje, verčia jos priešą dvasią raudoti:

*Gungu nimandži?
Minanimbi jur!
Kodėl tu taip darai su manim?
Aš niekada tau nejaučiau neapykantos!*

Moteris supranta, jog žaidžia su ugnimi, ir labai saugosi, kad neįkvėptų dūmų arba neapsismilkytų jais savo kūno. Jei taip pasitaikytų, vilginė, įtraukusi savo aukos dvasios, pati nusilptų ir mirtų.

Pažinojau moterų, kurios užmigo, šitaip prisikvėpavusios pačių pagaminto pražūtingo chloroformo.

Ji uždengia skiautę dar viena eile karštų akmenukų, skylę užkiša medienos gabalu, kad neišlėktų dvasia, ir užmaskuoja žymę žievėje, randą užtepdamą purvu.

Galų gale ji meta prakeikimą:

— *Tu imsi nykti. Karštuoju metu būsi silpna ir bejėgė. Netrukus nepajėgsi išmaitinti savęs. Imsi liesėti, ir šaltuoju metu, neturėdama riebalų, kurie tave šildytų, tu mirsi.*

Po kelių dienų auka pasijunta blogai. Ji netenka svorio, kaip buvo pranašauta, ir gal po metų miršta lėta mirtimi. Tačiau visas procesas žymiai pagreitėja, jeigu ji pastebi, jog vienoje jos suknelių trūksta išpiauto medžiagos kvadrato, kadangi tuomet, sužinojus, jog ją persekioja vilginė, siaubas nuvaro ją į kapus pirma laiko.

— Saugokis vilginės! — įspėjo mane dėdė iššventinimo metu.— Ji visų geriausia žudikė. Ji niekada nesusekama, nes dvasia, kuri galėtų ją išduoti, būna sunaikinta ugnies.

Šio įspėjimo aš niekada nepamiršdavau.

Aborigenės turi savas korobores, kurios draudžiamos vyrams.

Pati svarbiausia iš jų alavos gentiečių tarpe yra Diga, tolygi vyrų čaradai: Meilės Daina ir Šokis.

Negalima tikėtis, kad daug žinočiau apie Digą. Tai grynai Moterų Reikalas. Bet moterys, ar jų oda būtų juoda, ar balta, atrodo, nesugeba taip išlaikyti savo paslapčių, kaip vyrai. Dėl to mes daugiau žinome apie jų korobores, negu jos apie mūsų.

Koroborė vyksta apie mylią nuo stovyklos, bet moterys ne itin rūpinasi jos užmaskavimu. Buvo nemaža smalsuolių. Šnipinėjančių moterų apeigas. Dar neapipiaustyti berniukai imami drauge su moterimis ir yra pagarsėję gandonišos, sukaupę daugiau informacijos, negu moterys mano. Be to, dalyvėms tenka skolintis ceremonijų atributus iš vyrų, o mes žinome jų paskirtį.

Nežiūrint į tai, Digą gaubia paslaptingumo skraistė. Koroborė tęsiasi visą mėnesį. Tuo metu moterys išdainuoja tūkstančius dainų. Tačiau nemoku nė vieno užginto posmo ir negirdėjau, kad kuris vyras tokį mokėtų.

Manome, jog tai paprastos meilės dainos, kurias kiekviena moteris skiria savo vyrui arba mylimajam, vildamasi, jog tampa jam patrauklesnė. Dainuojama, akompanuojant lazdelių barbenimu bei plojant rankomis.

Man dažnai knietėdavo prisėlinti prie moterų koroborės vietos ir sužinoti paslaptis, kurios keldavo mums smalsumą amžių amžiais. Bet aš bijojau. Žinojau, jog, vos tik pėžengsiu piešiniais išmargintų moterų akiračio ribą, nualpsiu ir atsidursiu žeminančioje padėtyje, nes mane turės „atidainuodama“ gaivinti viena Džungajų.

Visi aborigenų vyrai, neskaitant keleto neliečiamų šventųjų, priartėję taip pat netektų sąmonės nuo šoko. Todėl mes vengiame moterų koroborės teritorijos.

Digoje dalyvaujančios moterys puošia savo kūnus raudonąja ochra bei riebalų ir pelenų mišiniu. Jos dėvi mudamudą, dubens raištį su kutais, padarytą iš oposumo kailio, o jeigu vietinis Kristianas Dioras netinginiauja — tai iš netinkamų naudojimui miltų maišų. Kai kurios krūtis prisidengia kailinėmis arba iš kuradžongo plaušų nupintomis juostelėmis — garadadomis. Kitos galvas puošia marabibi — vainiku iš dažytų virvelių. Jos neša ceremonijų reikmenis ir šoka, nykščiais įtempusios surištą virvelę.

Priešingai aborigenų vyrams, kurie yra viešpačiai stovykloje, ištekęjusios moterys turi gauti savo vyrų leidimą dalyvauti Digoje. Nedaugelis išdrįsta išeiti iš namų neatsiklaususios. Neskaitant šios akivaizdžios priežasties, jos siekia vyrų pritarimo dar ir dėl to, kad nori pasiskolinti jų bumerangus bei lazdeles taktui mušti.

Tai kartais baigiasi tokiais nusiskundimais, kuriuos gali išgirsti baltoji žmona iš savo vyro, jog buvo pasiskolinusi jo golfo lazdas ir grąžino sulaužytas bei suteptas. Bumerangai po šventės lieka išmarginti Digos simbolių. Tuomet juos reikia saugoti nuo viengungių, kad nepaskatintų jų vesti merginos iš netinkamos pusės.

Džungajė prieš mane turi vieną privalumą — ji gali puošti savo plaukus bei dėvėti galvos apdangalus. O štai Džungajo galva turi būti be papuošalų, nes ji yra šventa. Manoji priklauso bungai — tėvo sesers vaikams. Jei ant galvos užsidėčiau dešimties svarų banknotą ar už ausies užsikiščiau cigaretę, juos konfiskuotų mano pusseserės bei

pusbroliai, nes jiems priklauso mano galva ir kraujas. Kai reikia nusikirpti plaukus, šį darbą turi padaryti kuris nors pusbrolis bunga arba leisti kam nors kitam. Jeigu apsilankau pas miesto kirpėją, turiu užmokėti baudą, kokios tik jį pareikalaus.

Jei įsipiaunu ir susitepa marškiniai, tučtuojau jų netenku arba panorėję mano giminaičiai gali pasiimti kišeninį peilį, kuriuo buvo padaryta žaizda. Pastaraisiais metais šitaip praradau tuzinus marškinių bei peilių. Mano kraujas šventas. Kunapipės apeigų metu jis naudojamas kaip savotiški klijai pritvirtinti plunksnoms prie mano gentainių kūnų. Kiekvienai ceremonijai reikia bent vienos pilnos skardinės nuo džemo. Kartais kraują tenka praskiesti vandeniui, kad nepritrūktų. Kai puošiasi Digos ritualams, moterys irgi naudoja vyrų kraują. Tuomet į mane kreipiasi pusseserės.

Todėl mano rankų oda išrandyta įpiovimų aštriais stiklo gabalais, kur, savo giminaičiams prašant, aš perrėždavau venas. Mūsų giminėje esu donoras profesionalas.

Kai kurios moterys yra nepriklausomos ir niekuomet nepaklūsta jokio vyro įsakymams. Kai kurios — nors labai nedaugelis — kalbasi su vyrais kaip su lygiais. Ir aš pažinojau vieną ar dvi senes, kurioms buvo suteikta teisė duoti pasiūlymus įstatymus leidžiančiai Vyresniųjų Tarybai. Tai buvo tikras laimėjimas.

Vienos moters padėtis buvo neprilygstama. Ji — genties didvyrė, kuriai kitados buvo pripažinta aukšta padėtis, leidus aptarinėti Kunapipės apeigas kartu su Didžiuoju Džungaju. Kunapipė draudžiama moterims, ir ji negalėjo jų matyti, bet jai buvo leidžiama aptarti su vyrais kai kurias svarbias ceremonijų detales. Tai įvyko tais laikais, kai šventieji ritualai baigdavosi apeiginiu santykiavimu ir todėl būdavo liečiami moterų interesai, nors anksčiau vyrai nepaisė šito. Žmogui, kuris nėra aborigenas ir negyvena bendruomenėje, kur patriarchato viešpatavimas absoliutus, gal būt, sunku suprasti tokios nuolaidos dydį.

Kasdieniniame genties gyvenime moters valdžia apsiriboja vaikų priežiūra, tačiau net ir čia ji paklūsta savo brolio, vaikų dėdės, norams.

Hana negali man pranešti, kada pietūs gatavi. Aš pasakau jai, kada noriu pietauti.

Ji nenurodo, kada man keltis, kad man reikėtų nusi-skusti ar pasikeisti marškinius. Viską padarysiu, kai pa-norėsiu.

Hana turi teisę pasakyti:

— Norėčiau šįvakar nueiti į kiną.

Bet mano sprendimą ji išklauso be žodžių. Jei pasakau „ne“, ginčų nekylo.

„Visuomet pilnai įvertink moters jėgas“,— šis posakis kilęs ne iš aborigenų tautų. Gal būt, iš matriarchatui paklūstančių polineziečių, kurie keturiom šliaužioja priešais nusipelnusias moteris.

Tikiu, kad, man mirus, mano dvasios šešėlis grįš ten, kur leidžiasi Saulė, iš kur ir atėjo.

Visi mūsų totemai slinko per Australiją iš vakarų į rytus. Tikime, jog, kaip ir jie, mes atkeliavome iš Saulėly-džio Krašto. Ten Sėkmingosios Medžioklės Žemė, gausi sklidinom lagūnom, ten plyti neapbrėpiama Vešli ir Sultinga Vieta, kur kengūros prarado uoslę, o mulunguvos palankūs.

Daugelis aborigenų genčių tiki, kad po mirties žmogus įgaus naują pavidalą. Gobaboingu gentis Arnhelmlendo pakrantėje neabejoja, kad jų šešėlis keliauja į burolgą — Laukimo Vietą. Tačiau alaviečiai netiki, kad miręs gentainis grįžta į žemę kita forma. Mes esame prisiekę pagonys netgi matuojant aborigenų standartais.

Mūsų religiniai įsitikinimai tokie pat įvairūs, kaip ir krikščioniškosios sektos, tačiau vienu požiūriu jie vieno-di — nė vienas mūsų bent dešimtį metų po mirties nemini velionio vardo. Kai kuriose gentyse jo niekam daugiau nebeduoda.

Praeis dešimtmetis po mano tėvo mirties, kol Barnabo Gabarlos vardą paminės koks nors jo šeimos narys arba kitas gentainis.

Kai reikės kalbėti apie jį, vadinsiu jį velioniu, iš kitų mirusiųjų išskirsiu, nurodydamas jo genties krašto pavadinimą. Šiuo atžvilgiu mes itin skrupulingi. Man neteko

sutikti aborigeno, kuris ištartų mirusiojo vardą anksčiau kaip dešimt metų po jo mirties. Jie ne mažiau už mane bijosi prisišaukti mirusiojo dvasią, garsiai tardami jo vardą.

Dabar galiu nevaržomai minėti savo senelį, pamotės tėvą Džalburgulgulą, jau seniai mirusį. Kadangi jis buvo tos pačios giminės, aš galiu net pajuokauti, kalbėdamas apie jį. Tačiau senelis iš tėvo pusės vis dar tebėra „Velionis iš Duvaumandžio krašto“.

Aborigenai netgi vengia vartoti dar tebegyvenančių žmonių tikrinius vardus, o šaukti jais artimas giminaites — tabu.

Mano sesuo, pamotė, bei pusseserės dėl to nukencia nemaža užgauliojimų. Kai noriu atkreipti sesers Meršijos dėmesį, šaukiu „garavu“, kas reiškia „šlamštas“, arba galiu pasakyti „budarindža“, tai yra „velnias“, ar tiesiog „garai“—„tu!“

Moterys atsikerta, vadindamos mane mano vaikų vardais. Dažnai būdavau šaukiamas, tarsi būčiau Konisė ar Filisė.

Vyrai savo tarpe taip pat nenoriai naudoja asmeninius vardus. Jei kuris įsikirto ranką tomahauku, vadinsiu jį Muričiu Gulgulu, pažodžiui — Tomahauko Ranka. Į paraližuotąjį kreipsiuos, vadindamas jį Budžurbudžuru, o į su-luošintąjį, nukritusį nuo arklio,— Lamlamu, nes abudu žodžiai nusako jų nelaimės. Pats esu dažnai šaukiamas Larbarjandžiu, savo genties krašto vardu.

Reikia pasakyti, kad, nors ir praleidau dešimtį metų baltųjų žmonių taip vadinamoje civilizuotoje aplinkoje, aš tebesu prietaringas, kas liečia mano vardo naudojimą. Man geriau patinka, kai žmonės mane vadina Larbarjandžiu arba Filipu Robertsu, negu Vaipuldanja arba Vadžiriu-Vadrižiu. Negali žinoti, kada dvasios klausosi! Kadangi jos yra aborigenų dvasios, tai neatpažįsta manęs kaip Filipo Robertso, ir nežino mano krašto pavadinimo.

Dėl viso pikto aš turiu kitų vardų, kurie naudojami, kai tik įtariama, jog netoliese yra dvasių. Vienas šių vardų yra slaptas, žinomas tik man bei artimiems mano giminaičiams vyrams. Jis retai tariamasis, tik tada, kai atlieku šventas Džungajo pareigas Kunapipės apeigų metu.

Aš buvau dvidešimt vienerių metų jaunuolis, kai mirė mano motina. Visus tuos metus buvau pragyvenęs su ja savo tėvo stovykloje. Tačiau niekada negirdėjau gentyje naudojant jos vardo, nė nežinau jo dabar. Mano akivaizdoje ji buvo vadinama Nora. Šitaip vadinu ją ir šioje knygoje. Net jei ir žinočiau jos aborigenišką vardą, negalėčiau jo čia minėti.

Šitaip galima prišaukti jos dvasią, ir ji grįžtų išsiaiškinti, ko norime.

DVYLIKTRAS SKYRIUS

Mano motina mirė lazarete Darvino uoste it katorgininkė prirakinta prie plikos Alkatrazo salos, žeminančioje ir apgailėtinoje padėtyje drauge su visu margumynu kitų visuomenės atstumtųjų,— baltų, geltonų, rudų ir juodų, kurie neatleistinai prasikalto tuo, kad buvo apkrestė sve-timšalių liga. Raupsai!

„...ir Viešpats kreipėsi į Mozę ir Aaroną, sakydamas: kunigas apžiūrės jį, ir jeigu jis bus raupsuotasis, paskelbs jį baisiai nešvariu. Ir raupsuotojo drabužiai bus nuplyšę, ir jo galva plika, jis pridengs savo viršutinę lūpą ir sušuks: nešvarus, nešvarus! Visas dienas, kol negandas neapleis jo, jis bus niekinamas. Jis nešvarus. Jis gyvens vienas. Be nuosavos pastogės slinks jo dienos...“

Praėjus šešiams tūkstančiams metų po to, kai viešpats dievas šitaip prakeikė izraelitus, krikščionių misionierius pažvelgė į mano motiną ir tarė:

— Nora, tu esi nešvari.

Po to ji tučtuojau buvo ištremta iš stovyklos, kad visą savo dienų likutį nugyventų viena svečioje šalyje, jos kūnas tįsotų, kankinamas fizinių puvimo kančių, uždarytas akmeniniame troškiame kalėjime, apsmaigstydamas sunykusių medžių, kurie neteikia jokios paunksmės nuo negaillestingos tropikų saulės.

Jie vadino jį Čenelo sala. Ten ir praleido mano motina paskutiniuosius savo gyvenimo metus, gal apmąstydamas

ironišką likimą pagonės moters, kurią ištrėmė krikščioniškoji visuomenė, nes ji užsikrėtė pirmąsyk išvystos civilizacijos liga. Jos celė žvelgė į Darvino miestą, kurį ji regėjo, bet niekuomet negalėjo aplankyti, kol nebus išgydyta, o tokia diena neišaušo.

Dabar jos suluošinti kaulai guli ten, truputį aukščiau mangrovais užžėlusių pelkių ir atoslūgių metu susidarančio sąsiaurio, kur grasina krokodilai, saugantys už kokių mylios esantį šventąjį žemyną, kraštą, kur prietarų pasmerkimas netrukdo jiems gyvuoti.

Mano motina buvo išvežta į Mirties Laukimo Vietą. Pamatę ją išeinant, supratome, jog ji niekad nebegrįš. Tais laikais, kol nebuvo naujųjų sulfanilamidinių preparatų, retas kuris jų grįždavo. Ten ji buvo laikoma tvankioje geležinėje lūšnoje, svetima tarp svetimų, kurie buvo panašūs tik tuo, kad jų galūnės nyko ir krito.

Svarbus veiksnys sėkmingoje kovoje su raupsais yra taip apgalvota aplinka, kad teiktų gerą nuotaiką bei žadintų paciento troškimą pasveikti. Čenelo sala veikė priešingai — ten pasiūsti „nešvarieji“ vylėsi tik kuo greičiau mirti. Daugeliui buvo atimta netgi ta paguoda, ir jie smilko, stumdami bevaises, kupinas nevilties dienas.

Mano motina ten ir kankinosi tą karštą 1942-ųjų metų vasaros dieną, kai japonų bombonešiai pasirodė iš už audros debesų ir puolė Darviną. Ji turėjo puikią progą pamatyti, kaip buvo niokojama ją ištrėmusi visuomenė.

Po keleto dienų, kai pakibo invazijos pavojus, ji buvo viena iš septyniasdešimties raupsuotųjų, banda genamų maišytos rasės prižiūrėtojo, irgi raupsuotojo Gregorio Hovardo, į nuošalią žemyno vietą, už trisdešimt mylių nuo Darvino, kur jie būtų saugūs, kol grėsmė praeis.

Hovardas kateriu perkėlė juos per siaurą sąsiaurį ir vienaarankių, vienakojų bei vienaakių pagalbininkų talkininkaujamas, statė pašiūres mangrovais apaugusių pelkių pakraščiuose.

Šlubis padėjo šlubiui, aklas vedė aklą. Suluošinti vyrai bei moterys ramstėsi lazdomis. Vieni beturėjo tik po vieną pėdą, kitų rankos buvo tokios nuvytusios, jog juos reikėjo maitinti šaukštu. Pasitaikydavo, jog, skverbiantis pro mangrovų dumblynus, jiems teko šliaužti.

16. Mano žmona Hana

17. Vaipuldanja, Filipas Robertsas iš alavos genties

18. Vežu mažą pacientą

19. Mano tėvas Barnabas Gabarla, Didysis Džungajis

Naktimis jie krisdavo išvargę ir tuoj sumigdavo, susi-
spietę apie laužus, šitaip tikėdamiesi apsiginti nuo musių
bei moskitų debesų, kurie negailestingai dirgino net šių
nelaimingųjų atbukusį jautrumą ir nervus.

Mano motina buvo viena tų beda'lių, išbarstytų žemyne,
kurių dauguma pirmąsyk per eilę metų ragavo laisvės.

Jie nešėsi maisto. Tie, kurie galėjo, medžiojo iguanas,
driežus, gyvates, krabus bei vikšrus. Kai jie jau nebega-
lėdavo išsimaitinti, Gregoris Hovardas vienas grįždavo į
apleistąją salą papildyti atsargų iš ten palikto sandėlio.

Jų be paliovos ieškojo policijos patruliai iš Vidaus rei-
kalų skyriaus — Gordonas Svynis ir Bilas Harnis, drauge
su aborigenu Krebu Biliu, tačiau mangrovų pelkės bei
eukaliptų miškai, užžėlę aukšta aštria žole, ištikimai sau-
gojo jų paslaptį.

Hovardas dar buvo stiprus ir galėjo pabėgti. Jis būtų
galėjęs palikti kitus, liepdamas dar paeinantiems grįžti į
savus genčių kraštus. Užuoat taip pasielgęs, jis pasiuntė
vieną pasmerktųjų kurjeriu į civilizuotąjį pasaulį, nuo ku-
rio jie visi buvo paslėpti, nes suprato, jog jo globotiniams
reikia pagalbos. Kurjeris nunešė laišką, parašytą raupsuo-
tojo ranka pieštuko galiuku ant laikraščio skiautės:

*„Mielas misteri Svyni! Visi raupsuotieji čia, išskyrus
tris, kurie mirė. Bilis parodys, kaip mus rasti. Mums rei-
kia vaistų ir maisto.“*

Svynis rado juos girioje ir, Hovardui talkininkaujant,
parvarė vargšus į jų rūsį Čenelo saloje, kur jie išgyve-
no iki karo pabaigos. Kai ta diena atėjo, mano motina
buvo mirusi.

O taip, jautrumas šitai bei kitoms užkrečiamoms civili-
zuotos žmonijos ligoms buvo mūsų tragedija. Niekada ne-
sirgęs raupsais, tuberkulioze, sifiliu ar net palyginti tokiais
mėtais negalavimais, kaip tymai, mes neturėjome nuo
jų imuniteto, kai ėmė lankytis ateiviai iš Rudojo, Baltojo
bei Geltonojo pasaulių.

Trisdešimt gentainių mirė tymų Grut Ailento epidemi-
jos metu. Daugiau kaip du šimtai žuvo per antrąją Centri-
nėje Australijoje. Kai ji prasidėjo Maningridoje prie Li-

verpulio upės centriniame Arnhemlende, per keturiasdešimt dienų aviacinė medicinos tarnyba atliko keturiasdešimt tris išskridimus, beviltiškai mėgindama apriboti ligos plitimą.

Padauginkite šį skaičių iš visų Australijos genčių, pridurkite žiaurių susidorojimų aukas, nuodijimą švinu bei baudžiamąsias ekspedicijas prieš mano gentainius, medžiojusius baltųjų galvijus ar gėrusius avininkystės fermerių vandenį šventesnę už šventąjį, ir suprasite, kodėl aborigenų gyventojų skaičius, siekęs daugiau kaip tris šimtus tūkstančių Pirmojo Baltojo Žmogaus Atėjimo metais, dabar nukrito iki mažiau nei penkiasdešimt tūkstančių.

Mano tėvas buvo mažas berniukas, kai pirmieji fermeriai ėmė kurdintis mūsų krašte palei Roperį, Hodžsoną bei Limeną gerokai prieš tai, kai misijos ir policija įvedė šalyje įstatymus bei tvarką. Niekad nepamiršiu, kaip jis man pasakojo apie savo jaunystę:

— Taip. Sunkūs laikai. Tikrai sunkūs. Gyvenom kaip volabės, išgąsdinti, visą laiką klajojom, nė vienos vietelės neturėjom, kur galima prisėsti ir būti laimingam. Nuolat eini, bėgi nuo baltojo žmogaus ir jo kulkos, nuogas, be antklodžių, be maisto, jei tik ką susimedžioji, be vandens, jei tik kokį lašą nuvagi nuo baltojo žmogaus.

O-oo, sunkus metas, nepaprastai. Taigi. Baltasis pasiskelbė visos žemės šeimininku, viso vandens. Jis ištrėmė mus į kalnus, o kulkos vijosi, jos labai greitos, jų nepamatysi. Mes bijojom įkurti laužus, nes baltasis gali pamatyti dūmus ir atrasti mus, todėl mėsą valgėm žalią. Mes stebėjom nuo kalvų ir matėm, kad jie sekė mus, kaip mes sekdavome kengūras. Jie, raiti su paruoštais šautuvais žaidė „medžiok nigerį“, „nudėk tris prieš pusryčius.“

Taigi. Vieną dieną jie prislinko prie mūsų pėsti, atsargiai, be arklių. Ė-ė-ė! Ė-ė-ė! Moterys spiegti. Mano motina bėgti, bėgti, bėgti. Ji čiupo mane į glėbį ir lėkti girion, bėgti, bėgti, bėgti, dairytis atgal, išgąsdinta tos kulkos iš baltojo su ugniniu veidu.

Taigi. Mes pabėgom, bet mano tėvas Velionis vedė savo grupę į kalnus kitu keliu. Jis viliojo fermerius paskui save, tolyn nuo mūsų. Jis matė, kad fermeris su savimi vedasi kvinslendo čiabuvį, bet tėvas neregėjo, kad šis pakėlė

šautuvą. Deja! Vargšą mano tėvą Velionį sužeidė į petį. Kulka pataikė iš priekio ir išėjo užpakalyje. Jis krito, bet netrukus pašoko ir bėgo, bėgo, bėgo.

Taigi. Mes pasislėpėm. Kvinslendo čiabuvis su fermeriu sekė kraujo taku paskui tėvą, kaip aš seku sužeistą volabę, bet jie nepagavo tėvo. **Tanakt** suradom jį girioj. Jis neberėkė, nebekalbėjo, tik labai visko bijojo.

Taigi. Sanitarinio lėktuvo nėra, misijos nėra, sunkvežimio nėra. Niekio nėra, tik giria, pasiutęs čiabuvis ir baltasis su šautuvu. Motina su kitais gentainiais gydė tėvą arbatmedžio sultimis ir dėjo ant skylės raudonąją ochrą, kol žaizda užgijo. Bet mano tėvo, Velionio, ranka liko luošą visą laiką, jis nebebuvo jau geras medžiotojas, bet gyveno ir mirė senas.

Taigi. Dabar jau mes buvome labai atsargūs. Ir vis tiek nušovė daug žmonių, nušovė moterų. Mes girdėjome, kaip baltasis šaukė. „Šaudyk tas juočkes, jos vislios!“ Kitąsyk mes girdėjome rėkiant: „**Mesk lasą ant anos mergšės, ji puikiai pravers bandai, jos negriukas bus geras piemuo.**“ Jie šaudė mus it medžiojamus žvėris, juokėsi garsiai, kai pataikydavo kuriam arba kai mes bėgome.

Taigi. Visą laiką bijojome ilgojo šautuvo. Visą laiką klaidžiojome toli nuo šventojo vandens, medžiojome kengūras, emu, driežus, valgėm juos žalius. I-i-i-i-lgą laiką gyvenome Langabano kalnuose netoli Tanumbirinio. Mes neturėjome jokios mantos, jokios antklodės, tomahauko, arbatos, cukraus. Turėjome tik ietis ir volabės mėsos, kartais krokodilo mėsos, kartais saldžiojo krepšio. Vandeni laikėme žieviniam inde. Gražiuoju metu miegojome ant žemės, be antklodžių, vyrai nuogi, moterys nuogos. Šaltuoju metu dengėmės popierine tošimi nuo vėjo. Bet mes miegojome pramerktomis akimis, nes bet kuriuo metu gali ateiti baltasis ir reikės bėgti.

Taigi. Daug metų mes gyvenome kaip gyvuliai, slėpėm savo pėdas, vaikščiojome per žolę, vaikščiojome kalnais. Koroborių nėra, negalima švęsti Kunapipės, negalima Jabuduravos, Motina Žemė turi laukti. Negalima Lorkuno apeigų, nes, kai juodasis miršta, baltasis jo kūną sudegina.

Taip. Kai buvau mažas berniukas, visą laiką bijojau. Niekio gražaus, tik drebėti ir drebėti, bijoti ir bijoti, bėgti

ir bėgti, slėptis ir slėptis, bet neverkti ir neverkti, nes mama baugina, sako: „baltasis išgirs ir ateis.“

Taip taip. Atėjo policininkai, atėjo misionieriai ir vis kalbėjo, kalbėjo mums: visi eikit gyventi prie misijos. Jie sako: mes jūsų draugai, mes Dievo tarnai, mes mokytojai. Jie sako: mes atėjom mokytį apie Dievą danguje, mes atėjom mokytį rašyti ir skaityti, daugiau nekovoti, daugiau nežudyti. Jie sako: mes be šautuvų. Baltieji misionieriai misteris Džointas, misteris Sarpas, misteris Hatnansas. Jie turi palapines kaip didelis audek'as ir ten gyvena. Mes turim žuvų, mes turim volabių. Mes duodam jiems žuvų, mes duodam jiems volabių. Jie sako: dėkui, dėkui, Didelis žmogau. Mes turim bičiulių dabar, fermeriai daugiau nebegrižta, mes esam saugūs čia ir liksim, ir liksim... ir mes kaip krikščionys dabar kalbam apie Dievą danguje.

Ne visos aukos buvo juodaodžiai.

Progai pasitaikius, ir mes griebdavomės keršto. Mano gentainiai puldinėjo baltųjų stovyklas naktimis ir žudė juos miegančius, perverdami jų širdis, skaldydami galvas nula-nulomis. Žmogžudystės kartais įvykdavo ir dėl to, kad mūsiškiai nežinojo baltojo žmogaus įpročių bei jo daiktų paskirties. Prisimenu, mano senelis, Velionis su Luoša Ranka, pasakojo man apie žmogų, kurį nudūrė ietimi, nes jis užsirūkė cigaretę ir pro nosį paleido dūmus. Tokį dalyką mano gentainiai pamatė pirmąsyk.

— Jo pilve pilna ugnies! — šaukė jie.

— Tik dvasios turi dūmų viduj. Jis tikriausiai dvasia!

Todėl jie užmušė jį vietoje. Kitas buvo nudurtas todėl, kad iš kišenės išsitraukė laikrodį, atidarė jį ir pažiūrėjo į saulę.

— Jis turi Gunarų, Saulę savo kišenėje!

— Ė-ė-ė-h! Jis tikriausiai dvasia. Jis turi saulę kišenėje!

— Saulės Žmogus! Užmušti! Užmušti!

Netgi šiandien mano tautiečiai laikrodį lygina su Gunaru, nes, kaip ir saulė, jis pasako laiką.

Nemaža karų ir žudynių buvo dėl moterų.

Po pirmųjų aršių konfliktų alavos gentis pradėjo suvokti, jog baltasis turi prekių ir tabako, kurio ypač troš-

kome. Mes laisvai mainikavome į jį savo moteris, bet karas išsižiebavo, kai mums neužmokėdavo arba mūsų moteris paimdavo jėga.

Iš moralinės pusės neturėjome jokių prieštaravimų, kad baltieji naudotųsi mūsų moterimis. Kai skerdynės liovėsi, baltaodžius mes priskyrėme Didžiojo Džungajo kategorijai, kaip žmones, užimančius aukštesnę padėtį visuomenėje, kuriems reikia rodyti vaišingumą. Žinoma, netrukus mūsų moterys ėmė slapčia palikinėti savo vyrus ir eiti pas baltuosius. Šitaip žmonos pamesto gentainio požiūris paprastai buvo toks: „Jei ji mane palieka, tai ji šlamštas, tegu eina.“

Bet kurio baltojo nužudymą neišvengiamai sekė baudžiamosios ekspedicijos... ir, sergėk, Motina Dieve, aborigeną, kuris pasimaišė kurios nors jų kelyje!

Neseniai skaičiau vienos tokios ekspedicijos šio šimtmečio pradžioje ataskaitą, kurią parašė baltasis, vardu Džordžas Konvejus.

„Bohinijoje mus be paliovos puldinėjo laukiniai čiabuviai“, — rašė jis. (Bohinija yra netoli Langabano bei Tanumbirinio, kur buvo peršautas mano senelis.) Baltasis pasakojo: „Visuomet nešiojau ginklą, kad apsaugočiau save ir savo arklius. Kartą buvau paimtas specialiu policininku į vyriausybinių baudžiamąją ekspediciją prieš čiabuvius, kurie buvo nužudę penkis baltuosius tyrinėtojus ir suvalgę jų arklius. Mūsų grupę sudarė du policininkai, du kiti baltieji, trylika čiabuvių ir aš.“

Mes buvome ginkluoti šautuvais ir revolveriais. Naktimis nuolat puldinėjo juodieji. Teko šaudyti juos šimtais, patikėkite, šimtais. Kai kuriose jų stovyklavietėse būdavo po du ar tris tūkstančius žmonių. Ne iš malonumo mes šaudėme, o todėl, kad turėjome žudyti, arba mirti patys. Pabėgo vienas mūsų čiabuvių, Milkis. Vėliau suradome jį nukirsta galva, su savo varpa burnoje. Baisūs laikai... baisūs... bet čiabuviai — laukiniai, kuriuos reikėjo palaužti.“

Iš tokių kaip šie, esu kilęs ir aš.

Arba kitas raštas, Šiaurinės teritorijos policijos kavalieristo Džordžo Montegiu, kuris pranešimą inspektoriui Darvine apie savo vadovaujamą baudžiamąją ekspediciją

prieš vulvongos čiabuvius užbaigia šia išvada: „Negaliu praleisti progos, specialiai nepagyręs „Martini-Henri“ firmos šautuvo tiek už jo tikslų taiklumą tiek už parankumą.“

Laukus nukloję kūnai daugiausiai buvo nuogi ir juodi. Jie neabejotinai rodė, kad šautuvo kulka lekia greičiau už ietį.

Tai buvo kryžiai, ant kurių kryžiavo mus. Tačiau aršiausias civilizuoto žmogaus maras atslinko vogčiom, kai iš Makasaro atplaukė prekybiniai laivai žymiai anksčiau už pirmąją baltųjų gyvenvietę, pirmąją baltųjų šautuvą bei pirmąją šventojo vandens tvenkinį.

Šie didieji jūrininkai atkeliavo iš dvokiančių kaimų, amžius trūnijusių Azijos atmatose.¹

Jie persikėlė per Timoro jūrą ir išlipo šiaurinėje Arnhemlendo pakrantėje, mainikaudami rotangą², peilius bei kirvius į perlines kriaukles ir trepangus. Vėliau azijiečiai įsigavo į Karpentarijos įlanką ir su pietryčių pasatais pasiekė Rouzo upės žiotis, kur atrado mūsų kaimynus nungubujus.

Jie turėjo gausybę niekučių, kurių troško aborigenai, o pas mus buvo moterų, kurių geidė ateiviai iš jūros.

Be abejo, sandėris įvyko.

Žymiai vėliau, devyniolikto amžiuje darbams prie pirmojo geležinkelio Šiaurinėje teritorijoje, tiesiamo nuo Darvino iki Pain Kriko, ėmė samdyti kiniečius. Ir šiandien čia tebegyvena jų maišytų palikuonių, kurių juodiems it smala veidams menkai dera jų kinietiški vardai.

Jie atrado Roperį.

Jie atrado mus veikiai po to, kai pirmąkart susidūrėme su tyrinėtojais, atvykusiais ieškoti aukso, su fermeriais, užleidusiais veislines bandas išilgai pajūrio kelių, o godus jų žvilgsnis siekė Kimberlį ir toliau, kai sutikome telegrafistus, tiesiančius „Dainuojančias Virves“ nuo Darvino iki Adelaido, užbaigiant telegrafo linijos Londonas—Sidnėjus grandį.

¹ Penkioliktame amžiuje šiauriniuose Australijos krantuose ėmė lankytis indoneziečių laivai su pirkliais, kurie ieškojo trepangų ir perlų.

² Palmių rūšis.

Sie žmonės gabenė dovanas, pirkė mūsų moteris ir nešė ligas. Ypač gausiai atvežė raupsus, tą baisią Mozės laikų izraelitų ligą, paskleisdami mano gentainių tarpe paslaptingą puvimą, nuo kurio deformavosi sąnariai, krito kojų ir rankų pirštai, neatpažįstamai keitėsi visa išvaizda.

Būdami primityvūs, mes nežinojome net elementariausių higienos taisyklių ir niekada jų nepasigedavome. Miegojome draugėję šeimomis, dalinomės pypkėmis, gėrėme iš tų pačių indų. Keli muzikantai grojo vienu didgedredu. Tamsūs mūsų stovyklų kampai slėpė utėles ir kitus parazitus. Šunys naktimis šildė mūsų guolius. Atsikrenkštus nusispiauti buvo įprastas dalykas.

Visa tai neturėjo jokios reikšmės, kai gyvenome toli nuo pilno infekcijos pasaulio ir jo apkrėstų žmonių. Mūsų kūnai buvo užgrūdinti, kad priešintųsi ligoms, kurias mūsų ainiai atsinešė iš Sapnų Žemės, nors paveldėjome daugiau, negu mums priklausė chroniškos trambezijos, spalvotųjų rasių tarpe paplitusios į sifilį panašios odos ligos. Tačiau pagrindinių higienos taisyklių nepaisymas, kaip suprantame jas dabar, visiškai jų nežinojimas mums skaudžiai atsiliepė, kai raudonodžių, geltonodžių ir baltaodžių kraujas ėmė maišytis su juodųjų krauju. Karas, pradėtas mikrobais, pasiėmė baisią duoklę. Bacilos nevaržomai dauginosi palankioje aplinkoje, ir mūsų bendruomeninėse stovyklose daugkartinis ligos perdavimas tapo neišvengiamas.

Niekam nežinoma, kiek žmonių vien tik prie Roperio mirė raupsais. Šiandien leprozoriume netoli Darvino yra du šimtai pacientų, ir viena šeštoji jų dalis — iš mano gimtųjų vietų.

Vieną dieną, vos pasibaigus karui, mano tėta Agnė Nganirimba pasižiūrėjo į jaunesnįjį mano brolį Džekobą Vujaindzimadžindžį ir tarė:

— Jis serga raupsais.

Kai vėliau Roperio pakrantes vizitavo medicininis lėktuvas, gydytojas apžiūrėjo Džekobą ir patvirtino šią diagnozę.

Brolis iškeliavo į Čenelo salą, kur mirė mūsų motina. Kai ta baisioji vieta buvo uždaryta, ją perkėlė į Istarmą, į šiuolaikinį leprozoriumą prie Darvino. Dvylika metų jis

išbuvo atskirtas nuo šeimos, bet sulfamidiniai preparatai įveikė ligą, ir tada jį paleido. Dabar, kaip ir aš, Džekobas — pilietis, nevaržomas baltųjų įstatymų apribojimų. Mes buvome pirmieji du tos pačios aborigenų šeimos šitaip apdovanoti nariai. Mūsų šeimyna taip pat turi abejotinos garbės žymę — dvi raupsų aukas, bei dar keletą giminačių tarpe.

Kaip ir genties atpildo kerštas, raupsai puldavo netikėtai. Nukentėjo mano motina, pamotė, jauniausias brolis bei geriausias jo draugas, vienas mūsų pusbrolis. Mano tėvas, brolis Sailas, sesuo Meršija ir aš išvengėme, net Meršijai išgyvenus su motina Čenelo saloje keletą metų. Mane keletą kartų tikrino, bet atsakymas visuomet buvo neigiamas.

Ne taip jau seniai raupsuotieji bėgo girion ir slėpėsi ten, kai sanitarinis lėktuvas apsilankydavo prie Roperio. Jie iš patirties žinojo, jog daugumos žmonių, išvykusių į Čenelo salą, niekas daugiau neišvysta.

Netgi dabar, naudojant sulfamidinius preparatus, gydymas tebėra lėtas. Žmogus, apsikrėtęs šia liga, nesitiki pasveikti pernakt. Jis turi apšleisti gentį ilgam. Dėl to daugelis aborigenų nenoriai taikosi su karantinu. Mano nuomone, girioje vargšų raupsuotojų yra daugiau, negu Istar-mo lazarete. Sakoma, jog liga nėra itin užkrečiama. Kad kiltų infekcija, reikia ilgai ir intymiai bendrauti. Tačiau, kaip pamačiau apie visus užsikrėtusius gentainius palei Roperį, abejoju, ar tai tiesa.

Apsisprendžiant, ar aborigenų raupsuotajam priimti medicinos pagalbą, ar ne, įtakos turi ir kiti veiksniai, ne tik paciento noras gydytis, juo labiau jei susirgo moteris. Ne ji nutaria, ar palikti savo laužavietę. Tokiais atvejais vien tik jos vyro žodis yra lemiamas. Jis dažnai teisingai nujaučia, jog nebesulauks jos grįžtant. Jis neturi jokių įrodymų, jog gydytojai gali išgydyti raupsus. Jeigu vyras senyvas, jis griežtai pasipriešins: jis ne tikrai netenka žmonos, bet žlunga visas jo apsidraudimas karšties metams, nes nebus moters, kuri teisėtai (ar neteisėtai) aprūpintų jį tabaku. Jos išvykimas į karantino vietą reiškia, jog jis liks be jos teikiamų patogumų.

Kai kuriose aborigenų gentyse toks senio likimas nieko gero nežada, ir aš nesistebiu, kad dažnai vietoje gydymo pasirenkama lėta mirtis bei tolimesnės infekcijos pavojus.

Genties žyniai bejėgiai prieš raupų siautėjimą. Jie nemėgina jų gydyti, nes matyt, suvokia, kad ligos šaknys giliai paslėptos ir ne jų jėgoms jas išrauti. Nežiūrint to, kitiems susirgimams turime pagarsėjusių metodų. Trambizijos išbėrimai buvo gydomi drėgnos žemės arba raudonosios ochros kompresais, kurie, jeigu ir negydė, tai bent riboja mūsų daromą žalą.

Peršalimai buvo gydomi virintų arbatmedžio lapų bei žolių mikstūra. Mes neturėjome buteliukų eukalipto tinktūrai saugoti, todėl syvai buvo čiulpiami tiesiog iš lapo ar jo gabalėlis įkišamas į nosį.

Kovai su dizenterija sėkmingai naudojome lipnią materiją, kurią gaudavome, išvirę augalą, vadinama guja. Mano gentainiai ir šiandien tebegeria šį augalą, kai liga užpuola žygio metu.

Mes žinojome dar vieną žolę, genties gyvybės vandenį, kuris mūsų namuose buvo efektyviausia priemonė gydant viską, pradedant kaulų lūžiais ir baigiant venerinėmis ligomis. Tai budiga — dar vienas lapų nuoviras. Toks skystis, žinoma, nesugydys lūžusio kaulo, tačiau, jo išgėręs, pacientas praranda sąmonę,— kas man visai nenuostabu,— ir jam be skausmo galima sutvarstyti koją popierine tošimi bei kuradžongo virvelėmis. Tai buvo savotiškas mūsų pantoponas.

Gavęs šiek tiek medicinos žinių, aš džiaugiausi išvengęs gydymo metodų, kurie neretai buvo blogiau už ligą.

Besimokydamas mokykloje, aš ambulatorijoje talkininkavau misijos seseriai, dažniausiai valdytojo žmonai. Man teko plauti ir perrišti žaizdas bei opas, o taip pat vadovauti pacientų slaugymui natūraliame mūsų soliariume. Šitaip ėmiau domėtis medicina, ir tas domėjimasis išliko iki šių dienų.

Tačiau prabėgo nemaža laiko, kol galėjau atsiduoti kuklioms pareigoms, dirbdamas greitosios pagalbos vairuotoju bei baltųjų gydytojų padėjėju.

Tokia diena atėjo, bet pirmiausia man teko susidurti su gyvenimo realybe, dirbant gyvulių augintoju, raiteliu, kumeliukų prajodinėtoju.

Tai, kad tuo metu man nė karto neprireikė genties kalvių sutrupintiems sąnariams taisyti, įrodo, jog mane saugojo mano totemai.

Bet prieš tai manęs dar laukė pavojų ir nerimo laikai.

TRYLIKTAS SKYRIUS

Mano tėvui Barnabui Gabarlai Didžiajam Džungajui bei Vyriausiam gyvulių augintojui padūkęs kumeliukas, vadinamas Skotlendu, suluošino pėdą, taip smarkiai įspirdamas jam prajodinėjimo metu, kad nujojus į gardą, tėvą reikėjo iškelti iš balno. Pėdą jam suparaližavo nuo smarkaus stuburo sutrenkimo, kai, pašokęs piestu, laukinis žvėris tvosios ant žemės. Koją taip ir nebepagijo.

Į mano atmintį giliai įstrigo epizodas kai man, vos baigus mokyklą, Stenlis Portas tarė:

— Mano išmanymu, Filipai, tau reikėtų būti gyvulių augintoju.

Aš puikiai žinojau, ką tai reiškia.

Buvau regėjęs nertėjančius puslaukinius arklius manieže — agnios jų šnervės virpėjo ir prunkstė, akys paklaikusios nuo siaubo, o kanopos padūkusiai trypė žemę, nenumaldomai trokšdamos sužaloti savo kankintojus.

Buvau matęs, kaip vyrai sunkiai dribo ant medinės maniežo tvoros. Regėjau juos trypiamus, mačiau, kaip būdavo išnešami jų sulaužyti kūnai.

Prisiminiau, kiek kartų sanitarinis lėktuvas atskrisdavo išgabenti vyrų į ligoninę, vyrų sutraiškytais sąnariais, persmeigtų aštriomis arbatmedžio arba dygliuotų krūmų šakomis, subadytų jaunų jautukų, kuriuos jie mėgindavo parversti.

Žinojau, jog tai pavojingas darbas, jog tikriausiai neišvengiamai teks kentėti nuo sužalojimų, neabejojau, kad

ne kartą būsiu ištrenktas iš balno ir svaidomas, kol, ko gero, luš stuburkaulis.

Ir vis dėlto aš nesvarsčiau.

Aš jodinėjau misijos arkliais nuo pat tos dienos, kai pasijutau pakankamai subrendęs, kad išsilaikyčiau ant jų nugarų. Jodinėjau be balno, nuogas ant pliko žirgo šuoliais lėkdavau upės žemumomis, juodi karčiai liejosi su juodais kūnais, kaip ir tą nuostabią laisvų skrajonių dieną, kai nulėkėme už kalnų ir Rodžeris Gunbukbukas susilaužė šlaunikaulius. Jeigu jau reikia dirbti, norėjau dirbti su arkliais.

— Mielu noru,— atsakiau aš Portui.

— Puiku,— pasakė jis.— Paprašysiu Semą Ulagangą, kad pamokytų tave.

Semas! Semas Ulagangas! Ach, tai ir vėl teks kęsti Semo pasipūtimą, šito žmogaus, kuris mėnesių mėnesius buvo pavertęs mane savo iečių nešiku, vyriškio, vainojusio mane, jeigu, mums tykojant grobį, ne vietoje pastatydavau pėdą, šio kavaleristo, kurio panieka jau sykį buvo privedusi mane prie nevilties krašto. O dabar štai reikia klausytis naujų jo patyčių ir belieka pažaboti nenumaldomą troškimą persmeigti jį lenktanose ietimi kiekvieną kartą, kai pagaunu ironišką grimasą jo veide, besikeldamas iš maniežo dulkių.

— Geriau prikąsk liežuvį, Semai,— murmeldavau aš.

O kai jis imdavo gilti man: „Ar tu, vyre, jojai kada ant arklio?..“ „Ar bent žinai, didvyri, iš kurios pusės užlipti?“, aš būdavau tikras, kad mudu vieną dieną turėsime susitikti Banburo žemėje, kur taika atgaunama karu.

Tačiau laikui bėgant, aš geriau pažinau Semą ir supratau, kad jis — ne tik taikliausias medžiotojas ir geriausias pėdsekys, bet ir šauniausias raitelis bei pavyzdingiausias mokytojas, kokį tik galima rasti prie Roperio. Nusprendžiau uoliai iš jo mokytis ir tapti bent antru po jo raiteliu.

Semas buvo negailestingas, kandžiai išjuokdavo mane, menkiausiai progai pasitaikius, bet nenuilstamai gilino mano patirtį, kad žinočiau, kaip pergudrauti ūmius kumelius tik ir tegeidžiančius nepražiopsoti progos mirtinai sutrypti mane savo kanopomis. Jis nė trupučio neužjautė, kai, kaip paprastai, nudribdavau it bulvių maišas.

— Kelkis! — šaukdavo jis.— Lipk iš naujo! Ir šįkart pasilik ten! Ką, tu manai, čia tau kalnelis pačiužinėti?!

O kai vienąkart aš vis dėlto nujojau į gardą,— o kokio triumfo tai buvo diena! — Semas neparodė jokio susižavėjimo. Valandų valandas jis rėkė man:

— Na, gerai, išleisk jį į kiemą! Gana, užmesk jam lasą! Gerai, trauk, trauk dabar, kol ims dusti ir parkris! Gana, atleisk! Dabar, kai atsistos, pradėk iš naujo. Tvarkoj, uždėk jam ant kaklo pavadį! Dabar kitą virvę užrišk už pančių. Turėk kantrybės! Atsargiai. Gerai, dabar pakelk tą koją nuo žemės. Aha, turėk... Ei! Niekad taip daugiau nedaryk! Niekuomet neparodyk arkliui baimės! Tu čia šeiminkas! Atmink tai pats ir neleisk užmiršti arkliui, kitaip pralaimėsi dar nepradėjęs. Pakaks, dabar prieik. Pakalbink jį. Užmesk ant nugaros maišus. Perbrauk ranka per nugarą. Matai, kaip jis krūpčioja nuo prisilietimo? Pabraukyk dar. Paglostyk jį. Glostyk jį švelniai, kol liausis drebėjęs. Na, o dabar uždėk jam štai tą balną! Švelniai, palengva. Kantrybės, oi, kantrybės... Priveržk paspręstę! Nagi tvirčiau, tvirčiau! Po minutės tu pasigesi, kad ji neslidinėtų. Atleisk pantį, mikliai! Gerai, dabar į šalį! Žiūrėk, kojos skriste skrenda! Spardykis, gražuoli, spardykis! Aukštyn! Žemy-y-y-n! Žemy-y-y-n. Negali nusikratyti balno, ką? Taip, nes Vaipuldanja priveržė. Jis tau ne prie širdies, a? Priprasi, brolyti. Priprasi ir prie rimbo, ir prie pentinų, ir prie šuoliavimo paskui galvijus, ir prie maisto iš Vaipuldanjos rankos, jeigu jis neišsigęs prikišti jo prie tavo snukio. Ei, Vaipuldanja, kaip tau patinka darbas su gyvuliais, ką?

Kol jis šaipėsi iš manęs, įdūkęs kumeliukas daužėsi po kiemą, stojo piestu, krito ant žemės, pašėlusiai mėgindamas nupurtyti balną. Paskui ėmė voliotis ant nugaros, sužvengė, paklaikęs iš siaubo, ir vėl pašoko.

— Ar nenorėtum ant jo pajodinėti, a? — šaipėsi Semas.— Nugara pagaugais nuėjo, pašiurpai kaip žąsis, ar ne? Gerai, nuimk balną. Pakelk priekinę koją. Griebk už šepetuko ir priversk jį, kad palaikytų šitaip. Užteks, dabar pakartok tą patį su kita koja. Glostyk, glostyk jį, nepamiršk paglostyti. Dabar pavedžiok. Imk tas ilgas vadžias.

Varyk ir valdyk jį, kol supras, kaip eiti, kol išmoks reaguoti į žąslus. Na, ar jau pasiruošęs?

— Kam?

— Prajodinėti, žinoma.

Pasirinkimo nebuvo. Atsidūriau manieže su penkiais šimtais svarų niokojančios arklienos ir negalėjau išeiti, kol neprajodinėsiu, kol nesutramdysiu jo arba jis manęs.

— Pasiruošęs,— atsakiau.

— Gerai,— tarė Semas ir iš karto pasidarė daug rimtesnis, sukaupė visus savo sugebėjimus, kad padėtų man. Jo sarkazmas dingo taip pat staigiai, kaip ir buvo pratrūkęs, ir jis ramiai drąsino mane.

— Atleisk truputį paspręstę. Nieko daug neišsispardys. Josi sau kaip ant medinio supimosi arkliuko, ką? Dūmą traukdamas, a? Knygutę pasiskaitinėdamas, a? Taip, dabar vėl užnerk jam virvę ant kojos. Dabar pakelk koją, kad nesispardytų. Taip, gerai. O dabar vėl pabalnok, atsargiai, palengva. Priveržk paspręstę. Priveržk paspręstę. Puiku, trumpą pavadijį tampriai laikyk kairėje, ta pačia ranka timptelk už ausies. Sumažink savo svorį, įsispirdamas į balnokilpes. Dabar atsistok, prisėsk, atsistok. Pakaks, dabar atsipalaiduok. Sėsk pilnu svoriu į balną. Prigulk pirmyn! Vėl atgal! Svorį palengva į balną. Na kaip, pasiruošęs, Vaipuldanja?

— Tvarkoj.

Štai ir lemiama akimirka.

— Paleisk! — įsakė Semas kitam arklininkui.— Atleisk pantį! Atidaryk vartus! Tvirčiau! Pirmyn, kaubojau!

Aš sėdėjau nesutramdyto arklio balne, mažojo kiemo vartai atsivėrė į erdvesnį, kur arklys laisviau galės šuoliuoti ir spardyti. Štai koja nusileido, nukrito pantis.

Nesvarbu, ar norėjau aš, ar ne, bet neišvengiamai turėjau patirti pavojingiausią savo jaunystės pasijodinėjimą nepaprastai temperamentingu jaunikliu, neabejotinai nusprendusiu atmokėti už visas praėjusių valandų skriaudas ir patyčias.

Tai anaip tol ne supimosi arkliukas. Jis prunkščia, stoja piestu ant užpakalinių kojų, ant priekinių, šoka aukštyneria žemyn, liuokteli ant žemės, kad net suvirpa visas stuburkaulis. Narsuolis nuleidžia galvą žemai tarp kojų,

kanopos žaibu skrodžia orą, švilpia dulkių debesys, Ulagangas šaukia:

— Jok, Vaipuldanja! Jis tavo rankose, jis tavo rankose!

Taip, jis tikrai mano rankose. Tą suvokiau prabėgus kelioms pirmoms sekundėms. Norint išmesti vyrą, laikantį pavadi ir sėdintį giliame arklininko balne su atramomis keliams, reikėjo šiek tiek daugiau už nepatyrusio kumeliuko spardymąsi, nes raitelis buvo pratęs šuoliuoti, sėdėdamas ant plikos arklio nugaros, nuogomis kojomis prigludęs prie žirgo, kuris nunešdavo jį į kalvas ir toliau.

Kai kumeliukas pavargo, pradėjau pats jį raginti, plėkštelėdamas vadžiomis:

— Eikliau, žirge, ko sustojai? Man patinka, kai tu šokinėji. Tam ir sėdžiu čia. Mikliau, branguti, mikliau!

Iki paskutiniųjų nusivaręs nuo beprotiškų pastangų numesti visą savo našta ant žemės, vargšelis dar kartą lyg nenoromis šoktelėjo.

Po to, apsiputojęs ir baikštus, jis paklusniai sustojo. Švelniai patapšnočiau jį, pašnekinau ramindamas, nes tai buvo malonė už gerą elgesį.

Po kelių dienų, Semui Ulagangui stebint, arklys ėdė iš mano rankų.

Semas tyliai burbtelėjo savo pamėgtą žodį, vienintelį jam žinomą pagyrimą.

— Tvarkoj,— pasakė jis.

Ne visi kumeliukai buvo taip lengvai sutramdomi, kaip pirmasis. Semas dažnai mėgaudavosi, matydamas mane išmestą iš balno, ir visuomet pasitikdavo negailestingu sarkazmu.

— Gal pagalvojai, jog nebloga diena pasiskraidyti, ką?

— Gal, tavo nuomone, arklys tas pats, kas lėktuvas, a?

— O gal balne turi įsidėjęs dilgėlę ar usnį, kuri duria į užpakalį, ką?

Tačiau, kai grėsė pavojus, Semas nedelsė pulti ir ištraukti mane iš po siautėjančio gyvulio kojų. Tik vienąsyk jis nesuspėjo, ir arklys mane apspardė. Pasiutėlis kumeliūkštis, nartusis Pegasas, išdrėbė tuomet mane iš balno it guminį sviedinį ir ėmė daužyti man šonus priekinėm kanopom, bet tuoj pripuolė Semas. Aš gulėjau be kvapo ir būčiau tįsojęs ten, kol įnirtęs gyvulys būtų užtrypęs

mane mirtinai, jeigu Semas nebūtų nuginęs jo ir neišvilkęs manęs iš kiemo.

Po keleto tokių epizodų užmiršau jo patyčias.

Taip mes niekada ir nesusitikom Banburo žemėje.

Kelių tūkstančių galvijų banda ganėsi misijos išnuomotame šimto penkiasdešimt tūkstančių akrų plote, o jeigu įsigeisdavo, tai nuslinkdavo ir į neribotą, neužtveriamą kampą, į pietryčius nuo Arnhemlendo iki Limen Baito ir į šiaurę iki Felpo ir Rouzo upių. Tai buvo mūsų medžioklių žemė, gal kokių dešimties milijonų akrų teritorija.

Sprendžiant pagal tai, kad banda klajojo šiuose, galima sakyti, beribiuose plotuose, galvijus palaikytum laukiniais. Tačiau bent kartą metuose jų laisvę ir patenkintą gromuliavimą sutrukdydavo raitų aborigenų, gyvulių augintojų, įsiveržimas. Šaukiantys demonai užgriūdavo ant jų galvų, atnešdami civilizuotos gyvulininkystės žeminančią rykštę — deginančias ženklinimo bei kastravimo žaizdas.

Pats buvau vienas tokių satyrų, juoda žmogaus figūra su arklio ausimis bei uodega, raitelis, susiliejęs su arkliu, šuoliuojantis nuo aušros iki mėnulio spindulių, šokantis iš savo balno ant paniškai bėgančio galvijo ir tol sukantis jo uodegą, kol vargšas gyvulys netenka lygsvaros ir brinkteli ant žemės.

Iššokti iš balno, kai arklys su buliumi ima šuoliuoti petys į petį, nutverti pastarojo uodegą ir apsivynioti taip, kad neišslystų iš rankos, užbėgti buliui iš šono, kad šis išvystų mane, pamėginti pasukti... ir suvirsti į vieną kupečią,— toks buvo vienas pavojingas mano verslo triukas, kurį reikėjo įsisavinti, pamėginus pirmąjį sykį.

Po to mikliai supančioti gyvulį jo paties uodega ir laikyti tol, kol atskubės žmogus su ženklinimo geležimi ir kastravimo įrankiais.

Kelkitės, misteri Eunuche! Jūsų vardas OTC neišdildomai išdegintas kailyje, kuris pritvinksta pūslėm ir iškyla, atitikdamas įrašą ženklinimų rejestre, esančiame vienoje Darvino įstaigoje, ir visi, išvydę jį, ypač visokie žiopliai, peržengę mūsų ribas, žinos, jog priklausote Roper Riverio bažnyčios misionierių draugijai.

Pirmasis mano šitaip paklotas gyvulys buvo metinė telyčaitė, kurią Semas Ulagangas atskyrė nuo bandos ir liepė man parvesti ant žemės.

— Lengvutė,— pasakė jis.— Bet neprašauk, kad netektų tavęs nešti namo.

Tai buvo atsakinga akimirka, bet aš susidorojau su užduotimi. Sekančiais metais tokiu būdu pargrioviau šimtus galvijų.

Metinis patikrinimas būdavo sunkus darbymetis, nuovargio prakaitą sunkiantis laikas arkliams bei žmonėms, nes tekdavo vaikytis bandos per neįžengiamus brūzgynus, atrinkti ir karpyti uodegas galvijams, besiganantiems prie ramių Never Never Lendo kūdrų.

Jaunam aborigenui, kuris nieko neturi, be iečių ir genties žemių,— o ir tas jau savinasi fermeriai,— galvijų patikrinimo mėnuo buvo žavesio kupinas metas.

Aš turėjau arklių, balną, kamanas, kvortinį puoduką, antklodę ryšulyje, maisto balnamaišiuose, drabužių pamainą, tabako, pavojaus jausmą ir pranašumą prieš gyvulius.

Raiti mes maišėme atviras vietas apie kūdras ir upių žemumas. Aiškiomis naktimis į lygumas išgindavome grupelę ramių galvijų, mūsų vadinamų „marionetėmis“, kurie priviliodavo kitus. Tai būdavo šurpi mėnesiena, pavojingiausios valandos, kai iš baimės pastiręs stuburas virpėdavo dvasių prigužėjusiam ore, oda pašurpdavo it žąsies nuo baugių prietemų, kuriose galėjo gyventi šešėliai, įsitaisë į mūsų balnus, nelaiku skriejančius vidurnakčiais iki pasaulio krašto ir už jo ribų.

Išmušdavo mirtino pavojaus valandos ir žmogui, ir gyvuliui, kai mūsų žvalgai aptikdavo galvijų pėdsakus, vedančius į jų vidurdienio buveines aštriaišakių krūmų ir arbatmedžių brūzgynuose, kur, jie tikėjosi, jų niekas neatras.

Tačiau taip nebūdavo. Mes įtempdavome savo pavadžius ir braudavomės pro šakų ir iešmų džiungles, varydami arklius kaip niekad subraižytus šakų, kurios grasino peršmeigti ir mus sakytum rapyros.

Dažnai stebėdavausi, kokia palanki dvasia saugojo mane nuo šių stirkšančių smaigų per tuos beprotiškus šuolia-

vimus. Mano Kengūros Sapnas tikriausiai budėjo šioje Nuožmiųjų Ašmenų Girioje, nes aš likau nesužeistas. O kitiem kliūdavo, ir arkliai dažnai krisdavo negyvi.

Kartais arklys nusilauždavo koją, įkliuvęs į išvirtusio kamieno dvišakį. Kartais persismeigdavo pilvą. Tiek vienu, tiek kitu atveju vargšas gyvulys būdavo nušaunamas, palengvinant jo mirties agoniją. Mačiau, kaip mano gentainiai neapsakomai sielvartaudavo, gaudžiai apraudodami kritusius arklius, su kuriais jie buvo augte suaugę, kurie atsišaukdavo į jų švilpimą, reaguodavo į niūktelėjimą keliu ar į švelnų pavadžio prisilietimą. Esu regėjęs, kaip vyrai susipiaustydavo pagaikščiais ar peiliais ir raudodami dingdavo girioje, kai vyriausias gyvulių augintojas pasirodydavo su šautuvu.

— Vargšas, nelaimingasis mano, geriausias mano žirgel! A-h-h-h-h! A-a-a-ė-ė-ė!

Bet aš taip pat mačiau, kaip žiauriai arklius kankino bejausmiai žmonės, aborigenų „genčių stiprieji“, kurie norėjo įrodyti, kad juodoji rasė stovi aukščiau už rudą arklių.

Stovyklaudavome šalia savo balnų bei ryšulių, panaudodami juos vietoj pagalvių, užsibarikaduodami jais nuo vėjo. Lepinomės šiais baltųjų komforto daiktais krašte, kur, kaip ir Jokūbui Izraeliečiui, pagalvį paprastai atstodavo akmuo.

Mes gaudavome miltų, arbatos, cukraus davinį, o prireikus galėjome nudobti jautuką mėsai. Tačiau to prireikdavo retai. Su savimi mes imdavome aborigeną virėją, kuris taipogi būdavo geras medžiotojas. Kol mes vaikydavome galvijus, jis medžiodavo kengūras, žuvis, vėžlius, ieškodavo lelijų šaknų, batatų bei saldžiojo krepšio. Tais laikais aš mieliau valgiau natūralų mūsų maistą, o ir šiandien, ilgą laiką pasimaitinęs rafinuotais patiekalais, dar tebepasiilgstu jo.

Gyvulių augintoju dirbau keletą metų, rizikavau savo sveikata bei gyvybe, pašėlusiai šuoliuodamas per velnio žabangų brūzgynus, bet už tai nė karto negavau nė skatiko atlyginimo.

Nemanykite, jog ką nors kaltinu. Nesmerkiu ir misijos ekonomiskumo. Tiesiog konstatuoju faktą: buvau Pirmos

Klasės Neapmokamasis Gyvulių Augintojas Vaipuldanja. Niekas nemokėjo ir nė vienam mano draugų. Niekuomet negirdėję apie teisėtą atlyginimą už atitinkamą dienos darbą, mes nė nesitikėjome jo. Mielai dirbome už dyka.

Tais laikais pinigus regėdavau tik retomis progomis, kai misijoje apsilankydavo svečių. Iki pat paauglystės metų nebuvau čiupinėjęs sidabrinės monetos, o ir nebūčiau žinojęs, ką su ja veikti, jei kas man ją būtų davęs. Aš sužinojau, kad pinigų valgyti negalima, ir lioviausi jais domėtis, kol mus pasiekė karas ir mane pašaukė į armiją pėdsekiu į Šiaurės Australijos žvalgybos dalinį. Armijoje reikalavo, kad man būtų išmokama septyniasdešimt šilinių kas dvi savaitės — milžiniška, pasakiška ir kartu bereikšmė suma žmogui, nesuvokiančiam jos vertės, nes ji maitina ir rengia.

Faktas lieka faktu, jog ilgai už alinantį darbą man niekuo nebuvo atlyginama. Maistas su tabaku buvo vienintelis užmokestis už sunkų visos dienos jodinėjimą, šuoliavimą nuo aušros iki vidurnakčio, už darbą mėnulio šviesoje. Misionieriai turėjo knygą, kuri, kaip buvo paaiškinta, atstojo mūsų Banką. Toje knygoje buvo surašyti visi dirbančiųjų vardai, šalia kiekvieno stovėjo skaičius. Iš misijos sandėlio pagal savo sąskaitą mes galėjome gauti kelnes, tačiau aš niekad nežinojau nei kiek toje sąskaitoje turėjau, nei kiek kainavo koks nors drabužis. Iki pat tos dienos, kai iškeliavau iš misijos, niekas niekada man nepasakė: „Štai tavo atlyginimas“, arba: „Tu uždirbai dešimt svarų.“ Iš misijos išėjau be skatiko kišenėje.

Tabakas — niki-niki — buvo juodos stipraus narkotiko lazdelės, kurias vyniojome į laikraščio skiauteles arba rūkėme iš ilgų pypkių-leravų. Rūkomo popieriaus neregėjome, o į misiją už keturių šimtų mylių nuo Darvino laikraščiai retai atklysdavo. Todėl spausdintas puslapis mums reiškė daugiau už visą laikraštį miesto skaitytojui. „Enciklopedija Britanika“ būtų buvęs neįkainojamas lobis, tačiau dėl kitų priežasčių, o ne kaip žinių saugykla, ypač todėl, kad išleista ant puikaus popieriaus. Kiekvienas tomas pas mus tučtuojau būtų suplonėjęs iki dviejų kietų viršelių.

Laikraščių bado metu tabaką vyniojome į popierinę tošį. Kartais daužydavau žalio pagaliuko gabalą, kol atsipalaiduodavo jo žievė ir nusimaudavo lyg vamzdelis. Prikimšdavau jį tabako ir rūkydavau. Tokius gaminius vadino cigaretėmis.

Jeigu nikotinas jums atrodo prastas reguliaraus atlyginimo pakaitalas, tai reikėtų priminti, jog Šiaurinėje teritorijoje nestigo misionierių, kurie atsisakė mokėti net tabaku, nes rūkymą vadino nuodėme. Jie buvo tvirtai įsitikinę, kad rūkymas yra nedorybė, kuri turi būti su šaknimis išrauta, kaip ir viešas santykiavimas ceremonijų metu, vaikų žudymas bei kai kurios kitos nuodėmės dievo akyse.

Neabejoju, kad tokių pažiūrų buvo laikomasi nuoširdžiai, kaip nuoširdūs buvo ir Roperio misionieriai, atskirdami aborigenų berniukus ir mergaites į bendrabučius, užrakinamus kiekvieną naktį, ir tuo neleisdami prie laužaviečių žaidžiantiems drauge nuogiems gamtos vaikams sužaloti vienas kito moralės.

Ankstyvosios jaunystės metais ir aš buvau bendrabučio auklėtinis, atskirtas nuo savo tėvų ir šeimos židinio, kad nekankinčiau mergaičių, kurios taip pat buvo laikomos po užraktu.

Prisimindamas šį apdairumo aktą, galiu tepadaryti išvadą, jog misionieriai neturėjo jokio supratimo apie griežtus genties barjerus, skiriančius abi lytis ir maksimaliai užkertančius kelią paleistuvybei. Šiaip ar taip, ši priemonė tegalėjo turėti priešingą poveikį, kurstydamą paragauti uždrausto vaisiaus, kurio iki tol mūsųose nebuvo.

Tačiau tabako atsisakymas kitose misijose turėjo žymiai rimtesnių pasekmių. Misionieriai puikiai suprato, jog sykį patyrę nikotino skonį, aborigenai ryšis viskam, kad patenkintų savo troškimą.

Aborigenai ėmė dairytis naujų tiekimo šaltinių ir atrado jų tarp pavienių krokodilų ir buivolų medžiotojų, maišytos rasės gyvulių augintojų bei samdytų čiabuvių medžiotojų stovyklose. Jie visi neturėjo moterų, bet turėjo apščiai tabako ir noriai mainikavo. Todėl sandėris įvyko.

Visa tai sukėlė tokį skandalą, kad aplinkybės tirti ėmėsi vyriausybė. Vienai misijai buvo pranešta, jog, neatnaujinus tabako davinių, ji neteks nuomojamos žemės.

Tačiau tą įstatymą pasisėkė atgaivinti tik tada, kai misionierius, atsakingus už dekreto originalą, pakeitė žmonės, kurių pažiūros į dievo žodį buvo ne tokios kalvinistinės.

Kiek prisimenu, Roperio misija visuomet turėjo kokį nors automobilį: palaikį fordą, senovišką Dodžo firmos automobilį ir blerbiančią savivartę. Visos šios mašinos atsirado misijoje dėl neaiškių priežasčių, nes išnuomotoje žemėje mums priklausė tik penkios ar šešios mylios miško kelių.

Šiaip ar taip, jos priklausė misijai, nors jaunystėje nė negalėjau įsivaizduoti, kokį esminį poveikį jos turės mano ateičiai.

Alavos gentiečiai triukšmą skleidžiančius motorus laikė velnio išmone, o jas prižiūrintiems žmonėms, kuriuos paskirdavo baltaodžiai, nenoromis jautė pagarbą.

Vienas maišytos rasės vyriškis Edvardas Herbertas buvo pirmasis, pradėjęs palaipsniui performuoti mane iš vaikštančio į važinėjantį. Jis sudomino mane, pademonstruodamas, kaip užsidega benzinai ir dirba variklio žvakės. Prisimenu kovą, kuri kilo manyje tarp primityvaus mano tikėjimo, kad nepaaiškinama ugnis yra dvasių pasireiškimas, ir tarp troškimo suprasti, kad žmogus valdo šias kibirkštis, skylančias iš žvakės, kuri nei įkaitusi iki raudonumo, nei dega.

Tačiau netrukus jis įtikino mane, jog tai nėra antgamtinis reiškinys, nuo kurio turėčiau bėgti kaip nuo pikta lemiančio mulunguvos, nors aš šoktelėjau, tarsi jis persekiotų mane, kai Edvardas pirmą kartą mano kūnu praleido elektros srovę. Kol jis paaiškino, kas įvyko, buvau tikras, jog mašina perdavė man slaptą žinią, jog vieną tamsią naktį mulunguva ieškos manęs. Vėliau turėjau gaudaus juoko, krėsdamas panašius pokštus savo gentainiams.

Pirmaisiais karo metais pradėjau dirbti su Lesu Perimanu, atvykusiu į Šiaurinę teritoriją misijos mechaniku. Jis išdėstė man vidaus degimo variklių teoriją. Jam esu dėkingas už tai, kad galiu paimti detalę ir išardęs vėl ją surinkti, nors dalys būtų išmėtytos toli viena nuo kitos.

Daug mėnesių studijavau su Lesu, mokydamasis stūmoklių, žiedų, magnetų, generatorių, velenų, kaiščių, švaistiklių ir aibės kitų dalykų panaudojimą, ko niekada anksčiau nebuvau girdėjęs.

Kai neišlavintas mano protas ėmė suvokti, kokią paskirtį turėjo kiekviena maža detalė varant variklį ir pagaliau visą mašiną, mane sužavėjo išradingumas ir genialumas, kuris visa tai sukūrė.

Mūsų genties gyvenime nebuvo nieko mechanizuoto, nieko sudėtingesnio už vumerą, pritaikytą ieties kotui, ir, žinoma, jokios sistemos, kur šimtai detalių papildytų viena kitą ir būtų reikalingos efektyviam visumos darbui.

Perpratęs šį įmantrų mechanizmą, nekantriai laukiau dienos, kada pirmąsyk sėsiu už vairo ir valdysiu begalę sudėtingų dalykų, kai mašina riedės vingiuotu keliu aplink misiją.

Žinoma, dažnai važiuodavau vaizduotėje, išdidžiai sėdėdamas ir sukiodamas vairą, kai automobilis stovėjo misijos garaže.

Tada galvodavau:

— Visai nesunku. Be jokio vargo pavažiuosiu.

Ištyrinėjau tris fordo pedalus, vieną priekinį bėgį, vieną atbulinį ir vieną laisvą, nusiramindamas, jog, laikui atėjus, tiksliai žinosiu, kaip elgtis.

Bet Lesas Perimanas visai nesiskubino suteikti man tokią progą. Fordas neturėjo automatinio starterio, ir kelionėms į miškus Perimanas ėmėsi mane tik kaip savo Skaudųjį Krumplį. Tai vyriškis, kuris suka starterio rankeną, o, kai variklis ima čiaudėti, iki kraujo apsidaužo krumplius ir todėl yra taip vadinamas. Atrodė, jog vairavimas bus amžina Leso privilegija. Aš degiau noru paprašyti, kad leistų ir man bent ratą apsukti, tačiau įgimtas aborigeniškas santūrumas sulaikydavo mane.

Pagaliau vieną dieną, kai aš mažiausiai tikėjausi, Lesas sustabdė mašiną kelyje už trijų mylių nuo misijos ir paprasčiausiai tarė man:

— Pamėgink tu!

Kokia staigi atomazga!

Jeigu jis būtų pasakęs iš vakaro: „Rytoj aš pamokysiu tave vairuoti“, tai būčiau galėjęs pasidžiaugti bent keletą

valandų būsimu įvykiu, planuoti viską savo vaizduotėje, pasėdėti už vairo, išmėginti pedalus ir nekantriai laukti tarsi vaikas Kalėdų išvakarėse.

Užuot taip atsitikę, įvyko priešingai. Prieš akimirką sėdėjau šalia Perimano kaip Skaudusis Krumplys ir staiga pavirtau ruošiamu vairuotoju. Nespėjęs perdžiūvusia iš susijaudinimo gerkle praryti seilių, sėdėjau it išgąsdintas mokinukas, degte degantis dėl neišmoktos pamokos.

Lesas ramiai sėdėjo greta, kol mano drebantys pirštai grabinėjo, nežinodami, kaip pradėti. Jis gėrėjosi peizažu... „nuostabūs medžiai...“, „kokia galinga upė!..“, tyčia palikdamas mane savo mechaninio žirgo valioje, mandagiai atsainus, visiška priešingybė Semui Ulagangui, gylusiam man už smulkmenas, kai mokė tramdyti arklius.

Aš štai stoviu ant tokio įvykio slenksčio, kurio niekad neperžengė nė vienas gentainis, o Lesui, mat, prireikė pašnekėti apie medžius ir upes!

Vis dėlto, atsitokėjęs nuo pirmojo hipnotinio transo priepuolio, aš atpalaidavau raumenis ir sugriebiau vairą sakytum tai būtų atėjusio mano inkstų taukų mulunguvos sprandas. Žinojau, jog Lesas akies krašteliu mane stebi.

— Pažiūrėsime, koks peizažas toliau,— tarė jis. Aha! Tai jau Ulagango sarkazmas, ir jis skatino mane veikti.

Įjungus priekinį bėgį, pabaisa pajudėjo, o kai ji ėmė važiuoti, aš pastūmiau rankinį svertą, kad variklis darytų daugiau apsisukimų.

Deja! Apsirikimas, be abejonės, buvo nedidelis, bet atnešė rimtų pasekmių. Aš tikriausiai pastūmėjau svertą per daug, nes automobilis trūktelėjo vienu ypu, it arklys pasileisdamas šuoliais, ir grėsmingai pasuko į smėlingą plotą, kuris visiškai nelaiku išniro toje vietoje. Nebesuvaldoma mašina stryktelėjo ant nedidelio arbatmedžio šakelėlėje.

Nors ir narsiai bandė, bet vargšelei nepavyko, ir priekiniais ratais ji pakibo ant krūmo, sakytum nartus kumeliukas, apžergęs užtvaro panelį, kurio neištengia peršokti.

Buvau persigandęs, bet laimingas, kad nedalyvavo kritiška genties publika, dar neregėjusi automobilio tokioje keblioje padėtyje. Jų juokas dar ir dabar tebeskambėtų mano ausyse.

Lesas Perimanas prabilo pirmas.

— Tai mėgini kopti į medžius! Gal vietoj benzino turi iguanos taukų,— pasišaipė jis.

Net Ulagangas nebūtų pasityčiojęs labiau vykusiai.

Sėdėjau be žado, nežinodamas, ką daryti toliau. Pagaliau paklausiau:

— Ką dabar daryti?

— Tu vairuotojas,— atkirto Lesas.— Tu užlėkei, tu ir nulipk. Ir labai negaišuok. Čia nėra vilkikų.

Kai mes trenkėmės į krūmą, aš instinktyviai nuspaužiau laisvąjį bėgį, ir variklis tebeburzgė. Benzino eikvojimas, atrodo, Lesą jaudino labiau, negu mašinos padėtis.

Valandėlę pamąščiau, o po to nuspaužiau atbulinį bėgį ir patraukiau svertą.

Valio! Užpakaliniai ratai kibo į žemę ir nutempė priekį nuo medžio. Netrukus visi keturi ratai vėl rėmėsi į žemę.

Tikėjausi, jog Lesas tučtuojau išgins mane iš vairuotojo sėdynės ir dums namo taip, kad kelionė ne ką skirsis nuo lenktynių su kliūtimis. Bet, matyt, jis buvo sukrėstas labiau, negu atrodo, kadangi netarė nė žodžio, kai aš pasukau mašiną ir atsargiai nuvažiavau į misiją, o akylios mano pėdsekio akys įdėmiai žiūrinėjo kelią priekyje, ieškodamos smėlėtų tarpų ir arbatmedžio krūmų.

Keletą kartų man pasirodė, kad jis porą sykių pernelyg rimtu veidu įsistverdavo savo sėdynės, tačiau po pirmos nesėkmės būčiau galėjęs vežti net karalienės palydą. Man nepasitaikė antro nelaimingo atsitikimo, nors pravažiavau daugelį tūkstančių mylių pabiurusiais girių keliais ir šimtus tūkstančių, sėdėdamas už skubančios greitosios pagalbos vairo.

Ir vis dėlto aš nemėgstu vairuotojo darbo. Lesas Perimanas tikriausiai paveikė mane. Man kur kas labiau patinka sėdėti greta ir ramiai gėrėtis gamtovaizdžiu, o į kengūras žiūrėti kaip į būsimuosius taikinius savo iečiai, o ne kaip į pavojingas kliūtis mašinai.

Perimanui išvykus, tapau misijos mechaniku. Dirbau nuolatinio darbininku, prižiūrėdamas variklius valtyse, siurbliuose, malūnuose, automobiliuose, sunkvežimiuose, apšvietimo įrenginiuose,

Mano atlyginimas liko lygiai toks pat, koks buvo, kai dirbau gyvulių augintoju,— nieko! Tačiau gaudavau maiso ir drabužių savo gausėjančiai šeimynai bei pakankamai tabako sau. Gyvenimas atrodė gražus.

Tada, 1953 metais atsitiko tie keisti dalykai, kuriems buvo lemta pasukti visą mano gyvenimą kita kryptimi. Lyg viščiukas, nekantraujantis išvysti pasaulį ėmiau laužti kiautą, fiziškai bei dvasiškai prirakinusį mane prie Roperio.

Nė vienas mano trisdešimties gyvenimo metų įvykis neįkvėpė ypatingo pasitikėjimo baltųjų žmonių gerumu. Priešingai, pats turėjau įrodymų, kurie įtikino mane, jog prie laužaviečių sekami genties Vyresniųjų siaubingi pasakojimai nebuvo išpūsti. Be paniekinimo ir žiaurumo nieko nesitikėjau iš jokio žmogaus, jei jis ne misionierius ir turi baltą odą.

Tačiau kažkaip savaime du baltieji nušvietė mano gyvenimą.

Vienas buvo policininkas, o kitas gydytojas. Jie buvo geri su manimi, drąsino kai nusivildavau, derinosi prie mano norų, iškėlė naujo ir puikaus gyvenimo viziją man ir mano šeimai tame pasaulyje, kurio ribą buvau vos palietęs.

Šiaurinės teritorijos policijos pajėgų konsteblis Denas Sprigas bei Šiaurinės teritorijos medicininės tarnybos daktaras „Spaikas“ Lengsfordas buvo pirmieji, paskatinę mane žengti slidžiu taku, vedančiu į pilietybę, kuri iš žeminančio globotinių sąrašo mano pavardę perkėlė į nešlovingos valdžios rinkėjų sąrašus su auksuotų kraštų pakvietimais į Vyriausybės Rūmus, ant kurių parašyta: misis ir misteruii Robertsams... Vaipuldanjai iš alavos genties ir Hanai Dulban iš vandarango genties gubernatorius davė pastogę, kurią galėjau pavadinti namais, nepretenzingą, bet vis dėlto pilaite, priglaidusią aštuonių asmenų šeimą. Pilietybė atnešė išvykas į tolimus miestus ir svečias šalis, susitikimus su baltaodžiais, norinčiais pasikalbėti su manimi, geidžiančiais sužinoti ką nors apie kultūrą, kurią aš buvau ap'eidęs ir kurią jie visuomet niekino.

Mano gyvenime įvyko revoliucija.

Aš buvau primityvus juodaodis, gyvenantis pagal genties įstatymus, tikras čiabuvio įsikūnijimas, Džungajis pagoniškose Kunapipės ceremonijose, kurių metu mes garbinome Motiną Žemę ir Vaivorykštės Žaltį.

Po metų tapau kito pasaulio piliečio užuomazga, dar neišmainiusi visiškai savo totemų į Kristų, tačiau pasiryžusi įsisavinti naująjį kelią, nusprendusi, kad mano vaikai privalo dėvėti drabužius, valgyti konservuotą maistą, eiti į mokyklą ir turėti teisę pasakyti „ne“, kai liepiama elgtis prieš jų valią.

Man padėjo Denas Sprigas. Padėjo „Spaikas“ Lengsfordas, Stenlis Portas, Lesas Perimanas. Taip pat mis Douv. Taip pat ir dėdė Stenlis Marbungus... padėjo daugiau, negu gali suprasti žmogus, nesantis aborigenu. Semas Ulangangas buvo mano vaizdinis mokytojas, metodikos meistras. Barnabas Gabarla, mano tėvas, nurodė man Genties Kelią. Mano totemai sergėjo mane, Larbarjandžio kraštas augino, o Vyresnieji stebėjo mus visus, saugodami įstatymus, padalindami maistą ir pareigas pagal Sapnų Meto modelį, priversdami mane suprasti, jog, jeigu kartais mano oda išbaltų, širdis pasiliks vis tiek juoda.

Netgi dabar, kai pašaukia Larbarjandžis, troškimas grįžti būna beveik nenumaldomas, ypač kai guliu, spaudžiamas žmogaus suręstų sienų, o nenatūrali geležinė antklodė slegia ir trukdo man matyti mėnulį ir žvaigždes.

Bet man buvo nurodytas kelias pirmyn.

Žalioji Šviesa žiba, ir aš turiu perkirsti sankryžą, kol ji nepersimainė, kad vėl neatsitrenkčiau į arbatmedžio krūmą.

KETURIOLIKTAS SKYRIUS

Kelių Išsišakojimą priėjau tą 1953-ųjų metų dieną, kai buvau nusiųstas upe aukštyrų į Urapungos galvijų auginimo stotį sutaisyti valties variklio, išbuvusio po vandeniu keturis mėnesius.

Ištraukiau variklį, dumblo ir rūdžių gumulą, kuris žadėjo daug juodo darbo Maralioviui, „mazutininkui“, kuris

talkininkavo man. O taip, aš greitai iškilau pasaulyje ir tuomet laikiau asmeninį padėjėją, kuris sudarė mano nemalonių darbų skyrių.

Variklį reikėjo išardyti visą iki paskutinės veržlės, pakeisti surūdijusį skirstytuvą ir karbiuratorių, uždėti naujus žiedus bei vožtuvus. Ilgokai palaukęs atsarginių detalių, kurios buvo gabenamos iš Darvino, po trijų mėnesių darbo aš vėl jį surinkau ir su viltimi nuspaudžiau starterį.

Nė garso.

Paskui supratau, kad skirstytuvo laidai neteisingai prijungti prie žvakių. Sukeitus juos, pasigirdo lauktas sprogimas, ir variklis netrukus dirbo it naujutėlis.

Po keleto dienų ta pačia valtimi nuplaukiau upe aukštyn į Roperio Užtvaros policijos skyrių, kur sutikau Deną Sprigą, „Spaiką“ Lengsfordą ir jo žmoną Ritą, kuri dirbo medicinos sesele.

Vieną popietę gydytojas su policininku nusileido į valtį ir prašnekėjo su manimi daugiau kaip valandą. Jiems nuėjus, man toptelėjo į galvą, kad atlaikiau savotišką tardymą. Sekančią dieną Sprigas grįžo vienas, ir viskas paaiškėjo.

— Kaip ruošiesi toliau gyventi, Filipai? — paklausė jis.

— Nežinau,— atsakiau.— Tikriausiai grįšiu į misiją ir gyvensiu ten su savo šeima.

Tuo laiku jokia kita galimybė man nebuvo atėjusi į galvą.

— Ar tu laimingas? — pasiteiravo jis.

— Taip, laimingas,— atsakiau, nors tikrai nežinojau, ką baltasis žmogus turi galvoje, kai klausia aborigeną apie laimę.

Po to jis tarė tiesmukai:

— Klausyk, negali gi tu visą gyvenimą nugyventi kaip negras.

— Kaip negras! Aš ir esu negras,— atsakiau gal kiek šiurkštokai.

— Tu supranti, ką turiu galvoje,— atsiliepė Sprigas.— Tavo odos spalva negali pakisti. Šiuo atžvilgiu tu visada liksi juodas. Bet vidiniame savo pasaulyje tu gali šį tą pakeisti: gali pradėti dirbti, gyventi ir mąstyti kaip apsišvietęs žmogus, užuot likęs primityvu.

Man norėjosi paklausti „ar verta?“, tačiau susilaikiau, nes regėjau, kad jis nuoširdžiai susirūpinęs mano gerove.

Užuot taip pareiškęs, aš paklausiau:

— Kaip ir nuo ko man pradėti?

— Doktorui Lengsfordui reikia vairuotojo-mechaniko,— pasakė jis.— Jis išvyksta į ilgą kelionę po Šiaurinę teritoriją, aplankys visas vyriausybės gyvenvietes, misijas ir galvijų auginimo stotis, tikrins ir gydys čiabuvius. Jeigu vyktum su juo, galėtum pamokyti jį šio to apie variklius, o jis, gal būt, pamokys tave truputį medicinos. Tuo būdu, išmoktum padėti saviškiams... daugiau už tuos juoduosius daktarus.

Pasakiau, kad pagalvosiu ir pranešiu jam. Tokia ateitis mane viliojo. Nebuvau apleidęs Roperio nuo pat karo laikų. Niekomet nebuvau nei Tenant Krike, nei Alis Springse, nei vakaruose prie Kimberlėjo.

Jeigu apsispręsiu važiuoti, aplankysiu visas šias gentis: mudbrą prie Viktorijos žemumos, gurindžį prie Veivhilo, karamą, džamindžuną, gulavarangą, vailbrį, gnaringmaną, vandžirą, murivangą, garangurų ir varamungą. Matysiu tuzinus aborigenų tautelių, kurių visose yra giminystės ryšių ir kurioms priklausysiu, vos įkėlęs koją į jų teritoriją. Turėsiu naujus dėdes, naujus tėvus, naujus pusbrolius ir net uošves, su kuriomis draudžiama kalbėtis, net žvilgtelėti į jas nevalia.

Sekančią dieną pasakiau Denui Sprigui, kad sutinku.

— Puiku,— tarė jis.— Daktaras Lengsfordas — tai žmogus, pradėjęs nuo žemiausio ir dabar pasiekęs savo profesijos viršūnę. Būk toks, kaip jis. Mokykis iš jo. Kartą pradėjęs, nesidairyk atgal. Niekada nebegrįžk prie genties įpročių. Skaityk ir dirbk. Jeigu prisiminsi šitai ir laikysiesi įstatymų, tai vieną dieną gali išgarsėti. Tavo vardas net gali patekti į spaudą.

Ši galimybė atrodė nereali. Aš dar tebebuvau aborigenas, niekuo nepasižymėjęs juodaodis, kurio vardas tebuvo atspausintas tik pėdose apie mūsų stovyklavietes.

— Albertas Namačira, arandos genties dailininkas, išgarsėjo,— tarė Sprigas.— Vieną dieną Filipas Robertsas... Vaipuldanja... gali tapti lygiai toks pat žinomas.

— Gal būt,— atsiliepiu, bet nė kiek tuo netikėjau.

Didysis mano nuotykis prasidėjo po poros savaitių. Daktaras Lengsfordas atvažiavo su žmona lendroveriu ir paprašė mane apsirūpinti atsarginėmis dalimis tolimai kelionei nuošaliais keliais, kur nebus nei garažų, nei techninės pagalbos mašinų, nei kavinių su delikatesais, nei viešbučių ar motelių.

Mes ruošėmės į bekraštį Šiaurinės teritorijos šiaurės vakarų kampą, daugiau nei šimto tūkstančių kvadratinų mylių plotą, kuriame gyveno mažiau kaip šimtas baltaodžių.

Tai buvo neapbrėpiamos žemės, kur ganėsi galvijų bandos, kur kaimynus skyrė milžiniški nuotoliai, dažnai siekiantys iki dviejų šimtų mylių, kur plytėjo Viktorijos upės žemuma, kadaise garsėjusi didžiausia pasaulyje gyvulių veisimo stotimi. Vyriausybės uždėti apribojimai sumažino jos plotą nuo trylikos tūkstančių kvadratinų mylių iki šešių. Bet, priskaičiavus daugiau kaip tris su puse milijono likusių akru, šią teritoriją dar galima laikyti neblogu turtu.

Kaimynė stotis, Veivhilas, buvo lygiai tokia pat neapbrėpiama. Iš tiesų tai buvo kraštas, kur „mylios“ buvo turto matas, o ne nuotolio. Atstumą čia reiškė sugaištas laikas: „Intervėjus yra už pusės dienos kelio nuo čia“.

Štai kodėl reikėjo apsirūpinti viskuo, kad iš bet kokios bėdos galėtume išsikapstyti patys. Aš tol rūpinausi atsarginėmis dalimis, įrankiais, kastuvais, kapliais bei kirviais, kol likau patenkintas, įsitikinęs, jog mūsų neįveiktų net Didžioji Smėlio Dykuma. Mes turėjome atsarginį baką vandens ir kuro, tris šautuvus, iš kurių nė vienas nė karto neiššovė, aparatus, kurie nuolat filmavo, ir alavietį, kuris, nelaimei prirėmus, reikia manyti, galėtų sumedžioti maisto ir suvaikščioti pagalbos.

Pirmąją savaitę mano darbas apsiribojo vairavimu bei mašinos priežiūra. Bet padėtis pasikeitė, kai privažiavome Viktorijos upės žemumą, kur gydytojui reikėjo apžiūrėti apie šimto čiabuvių grupę.

Vieną dieną daktaras Lengsfordas parodė man keistą aparatą ir tarė:

— Tai mikroskopas. Jis padidina mikrobus bei kitus smulkius dalykus, kurių negalime įžiūrėti plika akimi. Pasakyk, ką matai po stiklu.

Aš pažvelgiau pro akutę ir tai, ką išvydau tame magiš-
kame veidrodyje, mane nustebino.

— Ak! Kūdros, upės, kalvos, kalnai,— atsakiau.— Tai
mūsų krašto vaizdas...

— Ne visai,— atsiliepė jis.— Toje masėje, kurią matai
yra kažkas svarbaus. Ar gali nurodyti, kas?

— Kokį nors orientyrą? — aš jau sugebėjau mąstyti fo-
tografijos terminais.

— Orientyras, vadinkim taip, jei tau patinka,— pasakė
gydytojas.— Bet kita prasme.

Aš pažiūrėjau vėl, bet įstengiau išskirti tik gilius tarpek-
lius, medžius, vingius bei kitokius kontūrus, kurie, mano
įsivaizdavimu, buvo būdingi Australijos landšaftui. Sakyt-
um baltaodis girioje, nesugebantis įžiūrėti užsimaskavu-
sių volabių ir paukščių, taip aiškiai matomų man, aš bu-
vau aklas tame lęšių ir prizmių pasaulyje, kur viskas taip
padidėdavo, jog aš nega'ėjau atpažinti.

Pagaliau daktaras Lengsfordas nupiešė askaridės kiauši-
nėlio vaizdą. Jis paaiškino, kad be mikroskopo jo nepa-
matysi, ir dabar štai aš juos regiu ant s'ankiklio. Dar kartą
įdėmiai paieškojęs, įžiūrėjau tai, ką jis buvo nupaišęs: ne-
abejotiną įrodymą, kad surastas askaridės gemalas, paim-
tas iš dieną apžiūrėto čiabuvio.

Man tai padarė gilų įspūdį. Žinojau, kaip askaridės nio-
kojo mano gentį. Baurius jų darbo padarinius buvau re-
gėjęs prie Roperio, o dabar pirmą kartą išvydau, kas tą
sukelia.

Baigęs priiminėti ligonius tą dieną, daktaras Lengsfor-
das pastebėjo, kad aš tebesižaviu mikroskopu. Sugrįžda-
vau prie jo po kelis kartus ir įdėmiai bei ilgai žiūrėdavau
į stiklą. Jis atnešė man kelis slankiklius ir tarė:

— Štai, pasipraktikuok. Jis parodė, kaip reguliuoti me-
chanizmą ir paliko mane su juo žaisti.

Eksperimentavau su įvairiais daiktais: ėmiau nuo savo
galvos plauką, kuris atrodė tartum okeaninio lainerio ly-
nas, plauko šaknis, kurios priminė pliko medžio šakas,
smėlio smiltelę, kuri panėšėjo į kvarco kalną.

Toks pažįstamų daiktų didinimas buvo tikra magija, di-
džiausias stebuklas. Po pirmosios medicinos pamokos pa-

silikau išplėstomis iš nuostabos akimis, nekantraudamas sužinoti dar.

Paskui buvo kitų pamokų. Išmokau verdančiame vandenyje sterilizuoti švirkštus poodinėms injekcijoms ir juos pritraukti.

Stebėjau šimtus savo gentainių aborigenų, vorele slenkančių pro daktarą Lengsfordą ir jo žmoną, kai jie atliko Mantu testus, ieškodami tuberkuliozės. Panaudojęs adatą, jis kiekvienąsyk pakaitindavo ją ugnimi, o tik po to išvirkšdavo sekančiam pacientui.

— Juokinga,— galvojau aš.— Kam būtinai iki raudonumo įkaitinti adatą, prieš praduriant odą?

Vėliau sužinojau, jog tai buvo viena iš daugelio atsargumo priemonių, kurių laikėsi visi gydytojai, kad neperneštų užkrečiamų ligų nuo vieno paciento kitam.

Pradėjau susimąstyti dėl higienos stokos mūsų bendruomeniniame gyvenime. Supratau, kiek daug ligų plinta mūsų stovyklose dėl to, kad geriama iš bendrų indų, kurie niekada neplaunami. Pamatęs, kaip daktaras Lengsfordas gydo ligonį, ėmiau abejoti mūsų vaistų, gaminamų iš arbatos lapų ir įvairių žolelių, efektyvumu. Svairsčiau, ar baltojo eukalipto žievės nuoviras, kurio kompresai buvo dedami rapsuotiesiems, galėjo atnešti kokių teigiamų pasekmių, gydant šią ligą.

Kai kurie čiabuviai bijojo „Baltojo Daktaro“. Jie leisdavosi apipiaustomi ir pasiduodavo žiauriausiems burtininkų mėginimams, bet nenorėjo turėti nieko bendro su žmogum, laikančiu rankoje didelį „moskitą“ iš stiklo ir metalo.

Daktaras Lengsfordas ramino išsigandusius:

— Eikš čia, nebijok. Moskitas tik vos teįkąs. Negiliai, tik iš paviršiaus, į pat odą.

Vienas vyras po tokio „įkandimo“ pasakė:

— Mandaidži.

Išverčiau tai daktarui:

— Tvarkoje.

Nuo to laiko gydytojas po kiekvienos injekcijos sakydavo „mandaidži“. Nors tai buvo vienintelis žodis, kurį jis žinojo, žmonės buvo įsitikinę, jog jis moka jų kalbą, ir daugelis prieidavo prie daktaro be baimės, naiviai tikė-

dami, kad žmogus, sugėbėjęs pasakyti „tvarkoje“ mudbru genties dialektu, turi žinoti, ką daro.

Tačiau vieną dieną mudbru genties būrelis žmonių, atvestų iš miško patikrinimui, pamatę daktarą Lengsfordą su ruda barzda ir instrumentais apkraustytu stalu, tuoj pat pabėgo.

Mane ir dar vieną čiabuvį, Bobį Bulgarą, nusiuntė jų vėl atvesti. Radome vargšus išdžiūvusios upės vagoje. Jie bėgo žemai pasilenkę, kuo toliau nuo „Baltojo Velnio“, kurį matė stotyje. Jie buvo labai išsigandę, ir ilgai turėjau įtikinti, kol pavyko įkalbėti juos grįžti.

— Daktaras nori paimti truputį jūsų kraujo...— pradėjau aš, bet tai juos dar labiau išgąsdino.

— A-a-a-a-h! O-o-o-o-u!

— Nebūkit kvaili. Visai neskaudės,— aiškinau jiems.— Dar norės paklausti savo stetoskopu... tokia triūbele be vielos... kaip plaka jūsų širdis.

— E-e-e-e-e-h! O-o-o-o-o-u!

— Nebūkit kvaili. Jūs nieko nepajusite.

— Ta adata labai drąsi... ji gilia kaip vapsva,— atsakė jie.

Pagaliau pats ėmiausi burtininko pozicijų, kad juos nurašinčiau. Čiabuviai tiki, kad žmogaus gyvybę palaiko kvėpavimas. Dar visai neseniai nieko nežinojome, kad širdis nuolat varo kraują gyslomis ir arterijomis ir todėl žmogus gali gyventi. Buvome tikri, kad kraujas miega po oda.

O kvėpavimas buvo visai kas kita: širdis, dirbdama kaip dumplės, įtraukia ir išstumia orą, kad dvasia, gyvenanti žmoguje, turėtų kuo kvėpuoti. Visi šventai tuo tikėjome, todėl nusprendžiau tuo tikėjimu pasinaudoti.

— Daktaras nori pažiūrėti, ar ne per silpnas jūsų vėjas,— tariau.— Paklausys per savo triūbelę be vielos ir sužinos, ar jo jums užtenka.

Visos abejonės iš karto pranyko. Vikriai visi įsiropštė į sunkvežimio kėbulą, o atvažiavus vienas per kitą spraudėsi, kad užimtų pirmesnę vietą eilutėje, vyriškai atstatydami nuogus kūnus ir rankas bet kokiems bandymams, kuriuos Baltasis Daktaras norėtų atlikti.

— Daug turiu vėjo? — paklausė jo pirmasis pacientas.

— Daugybę,— atsakė daktaras.— Visas urganas viduje. Senas čiabuvis giliai įkvėpė ir švelniai paplekšnojo savo randais išmargintą krūtinę. Jo veidas nušvito šypsena.

— Esu stiprus,— tarė.— Turiu galybę vėjo.

Neįsivaizduoju, ar būtų galėjusi labiau pradžiuginti jį puikiausia dovana.

Kol čiabuviai paeiliui ėjo prie daktaro, atidžiai stebėjau, kaip greitai ir vikriai jis naudojasi stetoskopu ir švirkštu, kaip jo rankos ieško alkūnės sąnario nervo sutinimo, kuris neklystamai rodo raupsus.

Aptikęs raupsus, jis paprasčiausiai pasakė:

— Brolau, tu susigriebei tą ligą. Greit mes išgabensime tave didžiuoju lėktuvu į Darviną. Ką tu į tai pasakysi? Nė vienas taviškių niekuomet neskrido lėktuvu. Tik tu. Galėsi jiems viską papasakoti, kai sugrįši. Na, gerai... Iki pasimatymo Darvine.

Surastas dar vienas raupsuotasis. Jo vardas užregistruotas, ir sekančiu eiliniu reisui sanitarinis lėktuvas jį paims ir nuveš į leprozoriumą... jeigu iki tol jis dar nebus pabėgęs.

Sekančią dieną, kai gydytojas diktavo Mantu reakcijos rezultatus, o misis Lengsford žymėjo juos prie pacientų vardų, sutvarkytų į kortelių sistemą, mane užbūrė jo kalbos žargonas.

— Plius penki, neigiamas!

— Teigiamas.

— Ar mūsų kūne kaip ir variklyje sruva elektros srovė? — paklausiau aš.

— Ne visai,— atsakė jis ir žiūrėdamas sekančio paciento tyrimą, pasakė žmonai mano tonu:

— Pasibaigė baterijos!

Ke'liavome toliau į Veivhilą ir į Huker Kriko gyvenvietę, esančią Never Never dykumos pakraščiuose. Ji, kaip ir visos, užima nemažą plotą pasaulyje. Bevažiuojant, o taip pat sustojus pietums ar nakčiai, aš kiek žinodamas aiškinau gydytojui apie benzino pripildytas arterijas, elektrinę nervų sistemą bei mechaninį rankų ir sąnarių kompleksą, kurie darė mūsų mašiną gyvą ir judančią.

— Ji negali gyventi be vandens ir benzino,— aiškinau.— O be oro padangose taip pat toli nenuvažiuosi.

20. Daktaras Lengsfordas, pirmasis atvedęs mane į Didįjį Baltąjį Kelią, vienas mano geriausių draugų

21. Aš su broliu Džekobu, kuris dabar irgi Australijos pilietis. Jeigu manote, kad aš plepus, turėtumėt pasiklausti jo

22. Mano brolis Sailas su sūnumi Robertu. Jis išvengė civilizacijos ir tikriausiai visada gyvens mūsų genties žemėje

23. „Daktaras“ Vaipuldanja gydo opas ant senio galvos

Daktaras Lengsfordas papasakojo man apie žmogiškąjį mechanizmą.

— Ir mums reikia kuro, vandens ir oro,— tarė jis.— Be jų mes mirtume. Didžiausias skirtumas tarp negyvų mechanizmų ir žmonių yra tai, kad mes turime smegenis, kurie įgalina mus mąstyti. Mašinos jų neturi.

— Abejoju,— atsiliepiu aš.— Vairavau mašinų, kurios buvo įnoringos ir temperamentingos. Su tokiomis reikėjo kovoti už kiekvieną kelio colį. Kitos yra paklusnios, lengvai vairuojamos.

Kai kurie Huker Krike mūsų sutikti aborigenai buvo tikri apžėlę primityvai. Tai buvo šiaurės vakarų vailbrio gentiečiai, atkeliavę iš dykumų nuo Tanamio ir dar toliau, kur jie vis dėlto rasdavo pakankamai vandens, kad išliktų gyvi.

Aš buvau girdėjęs apie tas klajokles tautes, tebegyvenusias ten tokiomis sąlygomis, kurios panėšėjo į mano ainių egzistavimą prie Roperio daugiau nei prieš šimtmetį, nepalaikant ryšių su jokiais kitomis rasėmis, naudojant medines bei akmeniniais antgaliais ietis, kurių mes atsiskėmė jau mano senelio laikais. Tačiau, kai alava turėjo gausiai maisto ir vandens, upes ir beribį vandenyną, knibždantį žuvimis, vėžliais, krokodilais bei diugoniais,— vailbrio ir dar primityvesnėms pintubio gentims gyvenimas tikriausiai buvo itin sunkus. Džiaugiuosi, kad mums nereikėjo tiek plušėti, kaip dykumų gentims, kad pramistume.

Pintubio genties istorija skendi senovėje. Nuostabus pasakojimas apie tai, kaip jie išliko gyvi, tikriausiai niekada nebus parašytas. Tikrai 1958 metais vyriausybės patruliai atrado jų grupes, niekad prieš tai neregėjusias baltadžių žmonių ar tokių kasdieniškų daiktų, kaip veidrodžiai, šukos, visokie drabužiai ar pagrindiniai maisto produktai — arbata, miltai ir cukrus.

Dešimt tūkstančių kvadratinų mylių nusidriekusiame aštrios aukštos žolės ir smėlynų plote, apimančiame Šiaurinės teritorijos ir Vakarų Australijos ribas, patrulis rado šešiolika vandens šaltinių, kurių tik keturi buvo nuolatiniai. Pintubiai susekdavo požeminius šaltinius, į kietą žemę kasdami aštriomis kuokomis. Viena tokiais primity-

viais įrankiais iškasta duobė siekė penkiolika pėdų gylio, bet vandens joje nebuvo.

Vienas svarbiausių jų maisto šaltinių yra žiurkės mula baltais uodegų galiukais. Kraštas toks skurdus, o vanduo taip branginamas, kad kengūrų ir triušių čia reta. Žiurkieną papildo sultingi vikšrai, randami akacijų šaknyse, eukaliptų ir mulgos krūmų sultys, jelimbajos sėklos, iš kurių gamina valgį, papūgos kakadu, dykumų saulėgražos ir didieji jalos batatai, kurie teikia ir maistą, ir vandenį.

Šiems žmonėms vanduo tolygus gyvybei. Savo tarmėje jie neturi pasakymų, kurie skirtų žodžius „vanduo“, „gyvenimas“ ir „stovykla“. Visi trys yra sinonimai. Kai kurie šaltiniai teduoda po silpnutę čiurkšlę, kartais teikiančią tik vieną galoną per dvidešimt keturias valandas. Iš tokių skurdžių atsargų gyvena ištisos giminės, todėl dykumų gyventojams vandens šaltinių vietos yra genties paslaptis, niekada neišduodama ateiviams.

Norėčiau žinoti, ką jie pagalvojo apie mane, rafinuotą juodaodį, kilusį iš tos pačios drąsuolių rasės, kuri užkariavo kontinentą gal prieš kokius penkiolika tūkstančių metų. Ką jie manė apie aborigeną, kuris kerpasi plaukus, kurio veidas lygus, kuris dėvi drabužius, avi batus ir vairuoja mašiną? Bet jeigu juos stulbina tokie dalykai, ką turi galvoti tie, kurie tebegyvena baltųjų žmonių neliestuose kraštuose, kai pamato lėktuvus, skrendančius virš savo genties žemių? Kokį paaiškinimą jie galėtų duoti šiems mechaniniams paukščiams — pabaisoms? Kaip galėtų žmonės, niekada neregėję rato, paaiškinti mašinas, iškeitusias ratus į sparnus?

Ir vis dėlto tarp šitų grynai akmenų amžiaus žmonių aš pats atradau įrodymų, jog mes kilę iš vieno protėvių. Nuogas, apžėlęs, be galo nešvarus senis priėjo prie manęs, vos tik mums atvažiavus, ir per vertėją paklausė:

— Kokios tu giminės?

— Bungadi,— atsakiau.

— O! Aš tavo dėdė,— pasakė jis.— O čia sūnėnai.

Ir po kelių minučių jaunuoliai, seniai beiškėlę koją iš dykumos, vadino mane dėde.

Būtent šiame krašte pirmąkart išvydau kažkokio Biau-
raus Nedraugo pėdsakus, milžiniškų kojų pėdas, kurios,

mano išmanymu, galėjo priklausyti tiktai kokiam nors priešistorinio laikotarpio urviniam žmogui. Bet juk Himalajuose buvo aptikti dar keistesni pėdsakai, kurie pagal pranešimus irgi priklausė žmogui.

Tačiau mano nuostaba buvo trumpalaikė. Gal taip atsitiko tik todėl, kad su manimi buvo Bobis Bulgarus, kuris paaikškino. Priešingu atveju tikriausiai būčiau susirietęs ir dūmęs, kiek pajėgdamas kuo toliau nuo tos vietos.

— Kupranugario pėdsakai,— tarė jis.

Netrukus prisivijome gyvulį, palikusį tas pėdas — kuprotą dulkėtą gelsvai rudą milžiną, romiai gromuliuojantį, nei biau rū, nei priešišką, smulkiai garbanotą Afganistano varovų draugą, atvestą į sausringąją kontinento širdį nešti pirklių atsargoms per uolynus, smėlio kopas, per aštriom žolėm užžėlusius neaprėpiamus plotus Vakarų moterims.

Aš nepraleidau nė vienos progos pasipraktikuoti su mikroskopu ir netrukus naudojausi juo kaip prityręs patologas. Daktaras Lengsfordas parodė, kaip skaityti slankiklio pavyzdėlius ir tirti išmatas, ieškant askaridžių, spalinių arba kaspinočių. Pagaliau man buvo suteikta garbė atlikti šį darbą kiekvienoje mūsų aplankytoje stotyje.

Vieną dieną daktaras tarė:

— Filipai, ar norėtum išklausyti krūtinę mano stetoskopu?

Ar norėčiau! Šis paprastas bevielės vamzdelis, įgalinąs auskultuoti širdį ir plaučius, nedavė man ramybės savaitės.

Aš įsikišau vamzdelius į ausis, o daktaras Lengsfordas pridėjo triūbelę prie seno aborigeno krūtinės.

— Ką girdi? — paklausė gydytojas.

— Atsisukę varžtai ir veržlės,— atsakiau.— Beldžia kumšteliai. Tarška nudilę rutuliniai guoliai. Smarkiai pokši stūmokliai.

Jis ėmė juoktis, o aš kalbėjau visai rimtai. Man žmogaus kūnas buvo tas pats, kaip variklis, kurio visi cilindrai priklauso man nuo amžiaus ir priežiūros šauda ar kibirkščiuoja. Pasiklausęs aš galiu nuspręsti, ar variklis tvarkingas. Šitam, mano nuomone, reikėjo bent jau nušlifuoti vožtuvus.

— Pamiršk variklius ir sakyk, ką girdi,— pasakė daktaras.

— Girdžiu bangas tvinstant į krantą, vienos ritasi lengvai, kitos sunkiau. Štai atšniokščia dar viena...

Senasis vailbrietis, kuriam teko iškęsti pažeminimą, kad jo krūtinę klauso kitas aborigenas su baltojo žmogaus prietaisu, pažvelgė į gydytoją ir pridėjo smilių prie smilkinio.

— Gal tam vyrukui truputį trūksta galvoj? — tarė jis.

Visus tris mėnesius, kai dirbau su daktaru Lengsfordu, jis mokėjo man iš savo kišenės. Nuo ryto iki vakaro jis dirbo vyriausybinei sveikatos tarnybai sanitariniu inspektoriumi tolimame pasaulio kampelyje kur be pagalbininko tiesiog neįmanoma apsieiti. Bet vyriausybė nusprendė, kad jam nepriklauso jokių asmeninių pagalbininkų. Todėl mane jis samdė pats.

Aš visą laiką jam buvau dėkingas, nes toji kelionė nurodė posūkį mano gyvenime. Nors man reikėjo grįžti į savo gentį prie Roperio. Žinojau, kad niekada nepamiršiu, ką patyriau važinėdamas su gydytoju. Ši kelionė parodė man, kaip smarkiai mano tautai reikalinga medicininė pagalba. Vėliau, kai vėl pasitaikė proga prisidėti prie šio darbo, aš neabejojau, ir nuo 1962 metų tebedirbu ligoninės felčeriui bei greitosios pagalbos vairuotoju.

Tačiau daktaras Lengsfordas ne tik mokėjo man atlyginimą. Mums sugrįžus į Darviną, jis nupirko bilietus lėktuvui ir traukiniui, kad mano žmona ir visa šeima pasisvečiuotų mieste drauge su manimi.

Tai buvo pirmas kartas, kai Hana Dulban iš vandarango genties, alaviečio Vaipuldanjos žmona, apsilankė gyvenvietėje, didesnėje už Roper Riverio misiją.

Parduotuvės, begalinės namų eilės, neono šviesos, šimtai automašinų ir sunkvežimių — viskas kerėjo ir gąsdino ją. Baimė pagaliau įveikė susižavėjimą, ir ji paprašė sugrįžti namo, į atvirus kraštus, kur iš Vešlios ir Sultingos Vietos atliuoksi volabės, į Larbarjandžį, gimtą jos vyro žemę, grįžti prie baramundžių, vėžlių kiaušinių ir lelijų šaknų. Jai norėjosi bėgti nuo miesto, kur tiek daug Didelių Daiktų ir Negerių daiktų. Operlongas Kesertis plačiame ekrane, slapsti išgėrimai pakrūmėse, moskitų spiečių apgultos pelkės už

Bagoto gyvenvietės, įvairiausių genčių maišymasis, palaida moralė ir ištvirtavimas, kuris panaikino Sapnų Meto įstatymus.

— Prašau bilietus, daktare Lengsfordai.

Ir jis sumokėjo už Haną ir vaikus, kad jie galėtų grįžti prie Roperio. Jis norėjo sumokėti ir už mane, bet pamaniau, kad laikas nusimesti civilizacijos drabužius ir vėl tapti aborigenu, kol dar nepraradau sugebėjimo sekti pėdomis, medžioti ir be galo eiti eiti.

Aš tariau Hanai:

— Aš surasiu tave prie Roperio. Iš Matarankos keliausiu pėsčiomis. Man reikia pasimankštinti, pamedžioti.

Po Kalėdų, pačiame tropinės vasaros karštyje ir žaibų siautulyje, ant Voterhauzo upės krantų, netoli tos vietos, kur šalimais tiesiasi Stiuarto plentas, sutikau senį čiabuvių prekeivį.

— Man kelionei reikia iečių,— tariau aš.— Dviejų lenktanosių ir dviejų žeberklų. Mainams turiu pinigų ir tabako.

— Toli keliauji? — pasiteiravo jis.

— Į Larbarjandžio kraštą,— pasakiau.— Į alavos gentį už Roperio Užtvaros. Pas savo šeimą. Pas savo tėvą Barnabą Gabarlą. Pas dėdę Stenlį Marbungų. Pas Semą Ulagangą, medžiotoją ir arklių prajodinėtoją.

— Toli išsiruošei,— atsiliepė jis.— Kol nukeliausi, mėnulis daug kartų pasikeis.

— Baltųjų matu šimtas penkiasdešimt mylių,— pasakiau.— Mano apskaičiavimais mėnulis pasikeis du kartus. Pakeliui turiu aplankyti daug draugų: mangarajų gentį prie Elsio stoties, kur guli palaidotas Senasis Maluka, nalakano gentainius Roperio slėnyje, jongmaniečius prie Mo-roako, ritarngu prie Urapungos.

— Tai tau reikės nešti dovanų?

— Taip,— pasakiau ir pagalvojau: „Kertu lažybų, kad teks apsikrauti ryšuliais it kupranugariui, jeigu šis senas gondonaša išplepės visam pasauliui, kur einu.“

— Duosiu tau ietis,— atsakė jis.

Po to ištisus du mėnesius gyvenau, kaip kitados gyveno mano ainiai, medžiodamas volabes ir iguanas, kaip buvo mokęs mane Semas Ulagangas, smaigydamas baramundžius, kaip buvau įsigudrinęs vaikystėje, kasdamas lelijų

šaknis iš kūdrų, kepdamas sau valgį lauže, kurį įkurdavau budularo pagaliuku.

Bridau per upokšnius, plaukiau per upes, savo drabužius ir dovanas plukdydamas pirma savęs ant vanbiribiri plaus-to, suręsto iš pagalių, popierinės tošies ir vynuogienojų. Lenktanosė ietis styrojo man iš paskos, kad galėčiau atremti uostinėjančią krokodilo snukį, jei kuris sumanytų sek-ti iš paskos. Turėjau būti pasiruošęs greitai jam smogti, drumzlinose upėse kautis už savo gyvybę su dvokiančiais pabaisos nasrais.

Bet jie nelietė manęs, ir aš medžiojau, kaip man patiko, žvejojau, kai buvo žuvų, nuogas ėjau per lietų ar pakaitomis nušvintant saulei, drebėjau ar prakaitavau, o naktį susirangydavau po šiurkščiu dembliu, kurį pasidariau, nuo medžių nulupęs pluoštus tošies.

Vėl buvau nepriklausomas, gyvenau neužterštoje žemėje, buvau savojo Roperio upės palikimo nuomininkas, nesuvaržytas civilizacijos, nebevergavau miltams, cukrui ir arbatai. Mano pojūčiai paaštrėjo, priartėdami prie laukinio žvėries, mano senos baimės atgijo, ir eidamas nuolat dairiausi atgal pigmėjų burginginių, žvilgsniu kiaurai varstydamas kiekvieną krūmą, kad, dar nepraėjęs pro šalį, žinočiau visas jo paslaptis.

Užeidavo lietūs, ir aš kiaurai permirkdavau. Šakoti žaibai skaldė medžius aplink mane, o danguje jiems pritarė griausmingi šunų kauksmai.

Elsio stotyje, Aeneaso Guno namuose iš Never Never Lendo, vienas vyriškis tarė man:

— Tu keliauji į Roperio misiją. Ten gyvena vargšė mano senoji motina. Nunešk jai šią dovanėlę.

Jis padavė man atraižą kartūno ir rantytą naujienų lazdelę. Paskui parodė į vieną išpiovą ir paaikšino:

— Pasakyk jai, kad aš galvoju apie ją.

Po to palietė kitą išpiovą ir pridūrė:

— Pasakyk, kad esu sveikas.

Nurodė sekančią:

— Pasakyk, kad jos anūkai sveiki.

Lazdelėje buvo ir daugiau įrantų ir kiekviena turėjo priminti po žinią.

Moroake vienas pasakė:

— Tu keliauji į Roperio misiją. Ten gyvena vargšas mano dėdė. Norėčiau, kad perduotum jam šitą dovanėlę.

Jis įteikė man naujienų lazdelę ir pasakė:

— Pasakyk jam...

Roperio Užtvaroje vienas žmogus tarė:

— Tu keliauji į Roperio misiją. Ten ligoninėje guli vargšė mano sena žmona. Perduok jai šitą dovanėlę.

Jis įteikė man naujienų lazdelę ir pridūrė:

— Pasakyk jai...

Kaip ir buvau numatęs prieš pradėdamas kelionę, tapau neapmokamu paštininku, apsikrovusiu Kalėdų dovanomis prikimštais ryšuliais, kai dar buvau toli nuo misijos. Kiekvieną siuntinį lydėjo naujienų lazdelė, o tai reiškė, jog turėjau prisiminti tuzinus smulkmenų apie asmenis, kurie jas davė.

Paskutinės keturiasdešimt mano kelionės mylių ėjo per neišdžiūstantį liūną. Apsikrovęs it Senis Šaltis, aš dažnai bridau iki kulnų, kartais vos neužklimpdamas purve ar tekančiame vandenyje. Ir vanbiribirio plaustus turėjau daryti didesnius, kad perkeltų dovanas per upelius ir upes. Kai sumanydavau nutykoti kengūrą, man visuomet tekdavo grįžti prie ryšulių, paliktų po medžiu, neretai už kelių mylių nuo laimikio sumedžiojimo vietos.

Tačiau, jeigu senojo prekiautojo iš Voterhauzo žodžiai, pralenkdamį mane, nuskriejo į tarpines mano kelionės grandis, tai jie turėjo pasiekti ir galutinį jos tikslą — Roperio misiją.

Rodžeris Gunbukbukas, vyriškis, kuris vaikystėje buvo susilaužęs šlaunikaulius, kai nukrito nuo arklio, su Denisu Murulburu išėjo manęs pasitikti.

— Vargšelis tikriausiai neša dovanas,— pasakė jie.— Eikime padėti jam.

Kai vieną dieną, kaip visada saugodamasis visur tūnančių piktųjų dvasių, bridau per purvyną, tolumoje išvydau judant juodą figūrą.

„Mulunguva sėlina“,— pagalvojau. „Reikia pasisaugot“.

Po to pamačiau du vyrus mojuojant ir atpažinau savo draugus.

Nė vienas priemiesčių paštininkas nešiojantis paskutinę siuntą Kalėdų išvakarėse, niekada nebuvo labiau nudžiugintas talkininkų, kaip aš, išsivadavęs nuo savo nešulių.

Prieš penkis mėnesius palikau Roperį, būdamas išsilavinęs baltojo gydytojo padėjėjas, patyręs mechanizmų žinovas, ir per tą laiką įgijau šiokių tokių žinių, kas priverčia žmogiškąjį mechanizmą šnupuoti.

O dabar grįžau, kaip mano protėviai visada grįždavo iš medžioklės: pėsčias, pusnuogis, nešinas ietimis, kurios maitino mane, kol nužygiavau ir nuplaukiau šimtą penkiasdešimt mylių, ietis, kurios saugojo mane nuo pigmėjų burginginų ir gynė nuo krokodilų, ir — pats nežinau kodėl — ramino, kai kovėsi Jamindžiai, griautinio milžinai, ir senasis Gubidžidžis, Lietaus Vyras, vertė raudoti dangaus moteris.

PENKIOLIKTAS SKYRIUS

Mano sugrįžimas namo neturėjo sau lygaus praeityje. Didi gentainių rodoma pagarba varžė ir jaudino mane.

Jie žinojo, kad buvau nukeliavęs pas tolimas aborigenų tautes drauge su baltuoju gydytoju. Gandas atsklido pirma manęs, kad buvau gydytojo padėjėjas, žmogus, kuris gali tvarstyti žaizdas, moka naudotis mikroskopu ir švirkštu poodinėms injekcijoms, bet aš beveik nesitikėjau, kad mano gentainiai naiviai priskirs man sugebėjimų, kurių visai neturėjau.

Kiek aš buvau iškilęs jų akyse, pilnai supratau vieną rytą, talkininkaudamas seselei Džeimsei misijos ligoninėje.

Tvarstydamas pūliuojančias opas ant mažos mergytės rankų, išgirdau kažkokį senį prie durų teiraujantis daktaro.

Seselė Džeimse atsiliepė:

— Čia daktaro nėra. Jis grįš kitą mėnesį sanitariniu lėktuvu.

— Man reikia daktaro Vaipuldanjos,— pasakė jis rimtai.

— Daktaro Vaip...

— Vadžiri-Vadžiri,— pridūrė jis, pavartodamas antrąjį mano vardą. O po to, regėdamas, kad seselė vis dar nesu-
sigaudo, pridėjo:

— Filipo.

— Ak, Filipo! — pakartojo seselė Džeimsė. Ji ėmė juok-
tis.— Jis ne gydytojas... šiaip ar taip, kol kas dar ne.

— Yra! — pataisė ją senis pasipiktinęs.— Dabar jis tik-
ras alavos genties daktaras, lygiai toks pat, kaip ir baltasis.
Jis niekad nesuprastų, kad gydytojas turi mokytis šeše-
rius metus universitete ir išlaikyti daugybę egzaminų.

— Na, tiek to, kas jums yra? — paklausė sesuo nekanti-
riai.— Gal aš pagelbėsiu?

— Ne jau, ne, man reikia daktaro Vaipuldanjos!

Džeimsė buvo kvalifikuota medicinos sesuo, turinti dau-
gelio metų patirtį. Jos žinios buvo kur kas didesnės, negu
mano. Joms patvirtinti ji turėjo pažymėjimą, o aš neturė-
jau jokio. Tačiau šis faktas nedarė įspūdžio senajam abo-
rigenui: ji buvo moteris, o aš vyras, ir tai buvo svarbiausia
kiekvienam aborigenui.

Aš baigiau tvarstyti mažąją negriukę ir žengiau prie du-
rų, nes jis nė nemanė nusileisti.

— Reikia Vaipuldanjos.

— Kuo skundiesi, brolau? — paklausiau, kuo labiau pa-
mėgdžiodamas mediko toną. Sesuo Džeimsė atrodė truputį
išsižeidusi.

— Ach, Vaipuldanja... daktare... mane susuko... visai
susuko...

— Kur?

— Štai... koją... reikia vaistų įtrinti.

Atstūmęs sesers pagalbą ir reikalaudamas mano gydy-
mo, dabar senis pats prirašė sau vaistus.

Seselė Džeimsė vėl nusijuokė, jos užgauta profesinė sa-
vimeilė atsileido. Ji padavė man buteliuką skysto tepalo,
ir aš atsargiai ištepiau juo senio šlaunį.

Kitą rytą jis sugrįžo su tuzinu draugų, ir visiems skau-
dėjo kojas, visi norėjo, kad gydyčiau juos tepalu. Dabar
mano daktariška šlovė sklido nesulaikomai.

— Mano koja žymiai geresnė, gerokai,— pasakojo se-
nis.— Daktaras Vaipuldanja išgydė. Geras žmogus, puikus
tas daktaras. Anądien regėjau jį taisant automašinos va-

riklį, privertė jį dirbti kaip naują. Jis mašinų daktaras, o dabar ir žmonių daktaras.

Po to mano gyvenimas misijoje pasidarė panašus į garsaus specialisto padėtį pobūvyje. Vyrų ir moterų dieną naktį nedavė man ramybės, skųsdamiesi skausmais krūtinėje, pilvo negalavimais, galvos gėlimu, nesveikomis kojomis, rankomis ar akimis.

— Daktaras Vaipuldanja išgydys? — klausė jie.

Ir man teko dalinti tepalą įtrynimams, lašus, bindžius, viduriams ir aspiriną. Juo aš išgydžiau net sunkesnius susirgimus, negu patys farmacininkai tiki, nes pacientai neabejojo jo galia.

Po mėnesio išgirdau, kad daktaras Džimas Tarltonas Reimentas apsilankys misijoje su kilnojamu rentgeno aparatu atlikti tuberkuliozės tyrimų. Mano autoritetas netrukus turėjo būti išbandytas, įtikinėjant ir raminant vyrus, moteris ir vaikus, kurie mašiną laikė pragarišku velnio išradimu, stebuklingai sugebančiu įžvelgti po jų odą ir magiškai nupiešti kaulų vaizdą.

Lankydamasis Darvine su daktaru Lengsfordu, mačiau, kaip naudojamas rentgenas, bet nebuvo regėjęs išryškinto negatyvo. O pirmą kartą išvydęs, truputį nusivyliau: iš tokio sudėtingo aparato tikėjau nepaprastų, bent jau spalvotų, trijų išmatavimų nuotraukų. O tepamačiau tik gana miglotus baltus skeleto kontūrus. Tačiau mane gerokai paveikė, kai supratau, kad aparatas nufotografavo kaulus po žmogaus odą, kurių negalima pamatyti žmogaus akimi.

— O, taip,— pripažinau pats sau,— tai visai protinga mašina.

Kai daktaras Tarltonas Reimentas atvyko, mane supažindino su juo misijos valdytojas Persis Leskas. Tai buvo malonus žmogus, vis bandydavo groti didgeredu, ir jam nusisekdavo taip komiškai, kad mes visi griausmingai kvatodavomės. Manau, kad buvo didelis smūgis jo išdidumui, kai šiuo instrumentu ėmė groti dešimtmetis jo sūnus. Tai užgavo ir mano savimeilę, nes niekad iš didgeredu nebuvau išgavęs nė garso.

— Man apie tave pasakojo daktaras Lengsfordas,— tarė daktaras Reimentas.— Norėčiau, kad būtum mano asistentas. Mes dirbsime čia, misijoje, o po to išvyksime prie Rouzo į Grut Ailentą ir Umbakumbą.

Aš buvau patenkintas sutartimi ir mes ėmėme fotografuoti.

Daktaras Reimentas parodė, kaip užtaisyti kasetes ir kaip išryškinti filmus tamsioje brezento palapinėje.

Šios pareigos neleido man nė atsipūsti, bet vis tiek reikėjo surasti laiko nuraminti žmonėms, kurie, pamatę pirmąsias nuotraukas, ėmė bijoti.

— Pasiruošk... dabar sulaikyk savo vėją,— sakydavau aš, o suaugę vyriškai stengėsi neparodyti siaubo.

Jie buvo susipažinę su fotografijos portretais, kurie rodė odą, veidą, akis, nosį, burną bei kūną, ir juokavo, žiūrėdami tokias nuotraukas. Bet iš kaulų vaizdo jie nesi juokė. Tai buvo visai kas kita, kažkas tokio, ko jie nesusvokė.

Aš iškėliau pirmąjį savo išryškintą negatyvą ir tariau senajam Džekiui Ilianjinjui:

— Štai tu, seni, matai kaip pats atro dai viduje.

Jis minutėlę žvelgė į nuotrauką sumišęs, o po to ėmė raudoti:

— O-o! Vargšas aš! — rėkė jis.— Aš velnias, dvasia!

Aborigeno sąmonėje kaulai reiškia mirtį, o mirtis — tai velniai arba dvasios. Daugelis mano gentainių tikėjo, kad, žiūrėdami į savo kaulus, jie regi savo dvasias.

— Aš būsiu tokia, kai numirsiu... tik kaulai! — šaukė moteris.

— A-a-a-a-ah! Vieną dieną visi virsime tokiais. Vargšai nelaimingieji!

— Kaip buivolai,— atsiliepė kitas, prisimindamas skeletą.

— Ne ne! Panašus į kengūrą, stovinčią kengūrą!

— Velnias velnias! A-c-h-h-h! Mūsų viduje tik velniai ir velniai.

Rentgeno nuotraukos per daug tiesmukai parodė, ko jie gali tikėtis ateityje: mirtis, kūno irimas, ant pašarvojimo platformos gula-gulos likę kaulai.

Aš kantriai daug kartų aiškinau, ramindamas kiekvieną, kuris žiūrėjo savo nuotrauką:

— Tai magiška mašina. Ji mato tavo vidų, bet ji neieško dvasių. Ji atranda ligą. Ji, ši mašina, neduos tau numirti. Jei turi ligą, daktaras galės ją pamatyti ir, kol nėra, išgydyti tave vaistais.

Tik keletas patikėjo, o mungubuju gentainiai prie Rouzo upės bijojo net labiau už alavą. Jie buvo mažiau bendravę su baltaisiais gydytojais. Išvydę pirmąsias nuotraukas, keli pabėgo girion.

Bet man patiko viskas. Daktaras Reimentas buvo išmokęs mane dirbti su mašina. Žinojau, kaip sumažinti išlaidą iki trijų sekundžių vaikui ar padidinti iki penkių vyrui. Aš ruošiau ryškalus ir fiksažą, o vėliau jis parodė man, kaip žiūrėti ir suprasti negatyvus. Po keleto savaitių laikiau save apmokytą rentgenologu.

Šiaip ar taip, daktaras Reimentas leido man savarankiškai daryti daugelį nuotraukų. Grūt Ailende man talkininkavo vienas andiljaugvano gentainis Bilis Nabilja, kuris vėliau išvyko į Darviną mokytis laborantu, o po to grįžo į gimtąjį kraštą dirbti tarp savųjų.

Tokios apžvalgos metu, žinoma, suradome daugybę tuberkuliozės aukų. Užkrėstuosius lėktuvu siuntėme į Darvino ligoninę gydymui. Dauguma jų pasveiko ir laimingi sugrįžo į savo gentis. Vyrai ir moterys, kurių nuotraukas dariau prieš keletą metų, vis dar kviečiami eiliniams krūtinės ląstos patikrinimams. Tokiu būdu kontroliuojamas mano tautą niokojusios tuberkuliozės plitimas.

Per tą laiką mano žinios iš elementariausios medicinos greitai kaupėsi, o reputacija vis didėjo. Kiekvieną dieną mes apžiūrėdavome tuzinus žmonių su skaudančiomis ausimis, blefaritu, trachoma, frambezija ir kitomis aborigenų tarpe paplitusiomis ligomis. Deja, mes ir toliau aptikdavome nemažą skaičių raupsuotųjų.

Kaip ir daktaras Lengsfordas, Reimentas išaiškino man, kaip atpažinti šią baisią ligą, tiriant prie sąnario einantį alkūnkaulio nervą, pastebint fizinius pakitimus, kurie gali pasirodyti ant veido, nosies ir sąnarių, ypač jeigu būtų žaizdų.

Kadangi šis susirgimas pražudė mano motiną ir išlaikė brolį dvylika metų ištremtą iš visuomenės, raupsus ėmiau laikyti asmeniniu savo priešu. Tačiau jiems įveikti mūsų ginklai buvo per silpni. Nors mes grūmėmės kiek galėdami, suradus naują pacientą, kiekvienąsyk patirdavau bejėgiškumo jausmą. Neįtikėtina, maniau sau, kad medicinos mokslininkai, išradę vaistus daugeliui piktybinių susirgimų, turintys tokią protingą mašiną, kaip rentgeno aparatas žvalgymui po žmogaus oda, turėtų likti mulkinami ligos, kuri užregistruota anksčiau už krikščionybę.

Tais pačiais metais po kelių mėnesių darbo Darvino laboratorijoje aš su daktaru Reimentu ir rentgeno aparatu išskridau į patį šiaurės rytų Arnhemlendo pakraštį tirti krūtinės ląstos susirgimų džabu, gomaido, dalvangu, mangalilio, gobaboingo ir džambaboingo gentyse.

Šie šiaurės Arnhemlendo gyventojai pagal istorikus yra tiesioginiai dravidų palikuonys. Spėjama, kad dravidai atkeliavo iš Indijos ir Ceilono, į Australiją persikėlę plaukais arba perėję žemės juostomis, kurios, sakoma, egzistavusios prieš daugelį tūkstančių metų.

Po to jų kraujas susimaišė su Malajų ir Makasario prekiautojų, kurie perplaukė okeaną prekybiniais laivais žymiai anksčiau, negu pirmieji baltieji navigatoriai apsilankė pietų jūrose. Nuo to laiko jų kraujas atsiskiedė šimto kitų genčių krauju, bet Azijos pėdsakai vis dar matomi kai kuriuose jų bruožuose.

Aš anksčiau buvau lankęsis Jirkaloje ir neblogai mokėjau gimtąsias džambaboingo ir gobaboingo kalbas, todėl gydytojui galėjau pabūti vertėju. Kaip ir savo gentainiams prie Roperio, taip ir už trijų šimtų mylių aš aiškinau tiems laukiniams vyrams ir moterims, kam atgabenome rentgeno aparatą ir ką su juo ruošiamės daryti.

Kai daktarą Reimentą pakvietė atgal į Darviną, aš pasiilikau, padėdamas misijos seseriai palaužti senus genties prietarus medicinos mokslų labui. Po mėnesio susipakavau savo brangų įrengimą į misijos logerį „Larapaną“ ir nuplaukiau į vakarus prie Elko salos, o po to į Gulburno salą, kur prie manęs vėl prisijungė daktaras Reimentas.

Gulburno saloje pirmą kartą susitikau su maungo gentimi, ir šis susitikimas tikriausiai panešėjo į pirmąją negrų

ir indėnų pažintį. Nors visą savo gyvenimą buvau praleidęs tik už keturių šimtų mylių nuo Gulburno salos, niekada nebuvau girdėjęs apie maungą. Nemokėjau nė jų kalbos. Gulburno salą nuo Roperio skiria uolėta Arnhemlendo aukštuma. Kol nenuvažiavau ten, tarp mūsų genčių nebuvo jokių ryšių.

Mes buvome panašūs tik tuo, kad jų oda buvo juoda ir mano taip pat. Jirkalos gentys laikėsi Kunapipės apeigų, ir nors tai buvo tarp mūsų bendra, Gulburno gentyse šių ceremonijų nežinojo. Jaučiausi taip, lyg būčiau atsidūręs Vest-Indijoje. Buvau užsienietis svečioje šalyje, bet kai pagaliau įveikėme kalbos barjerą, sužinojau, kad ir čia turiu brolių ir seserų, tėvą ir motiną ir, žinoma, uošvės tabu.

Mes šnekėjomės angliškai, todėl pradžioje aš kaip vertėjas buvau visai nereikalingas. Tačiau veikiai jų kalbą „pasiekė“ mano ausį, o po mėnesio aš tiek ją mokėjau, kad nebereikėjo daryti anglų kalbos. Per keletą metų darbą Arnhemlende šitaip aš išmokau keturiolika savarakiškų kalbų.

Tai nebuvo jau taip lengva, kaip gali pasirodyti. Būdavo akimirkų, kai kildavo pagunda viską mesti, bet mane sulaikydavo jausmas, kad įnešu naudingą indėlį, padėdamas aborigenams susipažinti su medicina. Daugybė skolinių, priimtų iš kitų kultūrų, labai sukomplikavo mūsų kalbas. Mane dažnai klaidindavo skirtingos to paties žodžio reikšmės. Džabu gentyje prie Jirkalos „boijuga“ reiškia „ugnis“, bet Maningridoje šis žodis reiškia „laukinį obuolį“. Andiljaugvanoje ugnį vadina „ungura“. Ngulkpuno gentiai prie Mainoru, ji yra „ngura“.

Įsivaizduokite, kokia būtų painiava tik su vienu šimtu žodžių penkiasdešimtyje genčių, ir sukeitimų eilė pasidarys nesuskaičiuojama. Bet man, žinoma, teko išnarplioti daugiau nei šimtą žodžių, o vien tik Šiaurinėje teritorijoje gyvena mažiausiai du šimtai genčių.

Ir nė viena jų neturi jokio žodyno!

Nors ilgiems laikotarpiams būdavau atskiriamas nuo savo šeimos, dabar aš jaučiausi laimingesnis, negu bet kada nuo paauglystės metų. Mano savigarbą glostė pasiekimų ir asmeninio pasitenkinimo jausmas. Mano gyvenimas įgavo prasmę, apie kurią nė sapnuoti nebuvau sapnavęs.

Kol gyvenau kaip aborigenų gentietis prie Roperio, Larbarjandžio žemėje, kurią vis dar tebevadinu Mano Kraštu, pusiau klajoklio ateitis tebuvo vienintelė mano perspektyva. Visas dienos tikslas buvo kengūros ir volabės. Kaip ir Sapnų Meto aborigenai, aš rūpinausi tik kasdieniniu maistu ir vandeniu, savo, Džungajo, pareigomis, atliekant mūsų ritualus.

O dabar, sutraukęs genties pančius, ėmęs suvokti, kad gyvenime gali būti svarbesnių dalykų už medžioklę ir pėdsekystę, ėmiau bijoti jog visa tai gali baigtis. Savo baimę supratau vieną dieną maišytų rasių Krokerio salos kolonijoje, kai daktaras Reimentas tarė:

— Filipai, aš turiu grįžti į Darviną. Bet tau turiu darbo. Tu jį galėsi padaryti vienas.

Pagalvojau, kad šie žodžiai — tai mandagi užuomina, kad aš jam daugiau nereikalingas arba jis jau nepasitiki manimi.

Drauge išdirbome nemaža mėnesių, ir aš visuomet stengiausi būti atidus. Nebuvau praleidęs nė vieno nurodymo. Apleisdamas nelaimingas savo tautos tradicijas, aš niekada neatsisakiau darbo dėl medžioklės, nors būdavau labiausiai reikalingas. Priešingai, aš mečiau visus genties įpročius ir bandžiau gyventi ir elgtis kaip baltieji.

O dabar jis pasiūlė man grįžti prie juodaodžio gyvenimo būdo!

— Norėčiau, kad eitum į didelį žygį...— tarė jis.

Tai buvo įprastinė atleidimo formulė galvijų auginimo stotyse, kai aborigeno tarnyba baigdavosi, ir aš ją puikiai žinojau.

Buvau pritrenktas. Argi lemta lūžti skersiniui, kurio nusitvėriau, pasiekęs jį po nežmoniškų pastangų? Ar, stovint visai ant slenksčio, man teks būti išmestam iš visuomenės, į kurią mėginau patekti, ir plaukti pasroviui? Ar mano ranka, įsikibusi Naujojo Pasaulio, atsileis kaip tik tą akimirką, kai tariausi ją gniaužias tvirčiau? Ar gali baltasis mėtyti mane pagal savo užgaidas lyg sviedinuką jo-jo? Ar aš jam priklausu ir jis gali tvarkyti mano likimą savo nuožiūra?

— Į žygį! — įsiutęs surikau jam.— Į žygį!

Mano širdis apsunko lyg švininė.

— Taip, į žygį,— pakartojo daktaras.— Didelį žygį...

Ir tik po to, pagaliau suvokęs mano nusivylimą, jis pridūrė:

— Filipai, šis žygis ne toks... Sanitarinis Žygis! Noriu, kad tu keliautum ir gydytum savo tautiečius, pabirusius girioje... klajoklius... maungo, valango, ivaidžos šeimas, gyvenančias Arnhemlende tarp čionykščių vietų ir Oenpelio... palei Kuper Kriką... o drauge ir murgenelos bei biraduko gentis. Tu vienintelis žmogus, galintis tai padaryti.

Jo balsas skambėjo švelniai, o akys spinduliavo, kai jis išvydo, kaip pasikeitė mano veidas, ir šypsena užgožė nusiminimą. Mano siela nurimo, ir tą akimirką aš mylėjau šį baltaodį, kuris buvo mano draugas, nes mes dirbome žmonėms, kuriuos abudu mylėjome, mylėjau baltąjį, kuris triūsė juodaodžių labui, kol, praėjus metams mirė nuo širdies priepuolio.

Savo baimei dėl ateities turėjau atsakymą.

— Keliausiu,— atsiliesčiau karštai.— Kada?

— Kai tik susiruoši,— atsakė jis.— Pasiimk su savimi porą vyrų nešikais ir vertėjais. Pastebėjau, kad čia ivaidžos žmonės kalbinai angliškai. Ar nemoki jų šnekos?

Pro jį nepraslydo niekas.

— Truputį,— pasakiau.— Bet nepakankamai. Dar mokausi.

— Esame gavę pranešimų apie raupsus šiame rajone,— tęsė jis.— Nenustebčiau sužinojęs, kad gentys nelaiminguosius slepia. Jie dar ne itin pasišovę keliauti į leprozoriumą. Jei surasi raupsuotųjų, teks gerokai pašnekėti ir įtikinti juos. Pasiimk sanitarinį krepšį ir gydyk visas žaizdas ir ligas, kurias, tavo nuomone, diagnozuoji teisingai. Nieko daugiau negaliu pasakyti. Tavęs laukia ilgas kelias.

— Ar toli? — paklausiau.— Bet tai neturi reikšmės.

— Kas žino? — pasakė jis.— Jei surasi gentis, eidamas tiesiai iš čia į Oenpelį, tai nebus toliau kaip šimtas penkiasdešimt mylių. Bet jeigu tau teks jų ieškoti... na, kiek tai užtruks, pats gali spėti, lygiai kaip ir aš. Ten nėra kelių, ir vienintelis būdas atlikti šį darbą, tai eiti pėsčiomis.

Sekančią dieną drauge su Diku Jamara ir Džimiu Bubiaga iš ivaidžos genties išskaptuotu luotu persikėliau per Bouveno sąsiaurį iš Krokerio salos į žemyną. Dikas su Dži-

24. Daktaras A. H. Hemfris apžiūri vyriškį, ieškodamas raupsų. Daug kelio įveikiau sanitariniu lėktuvu, kuris stovi toliau

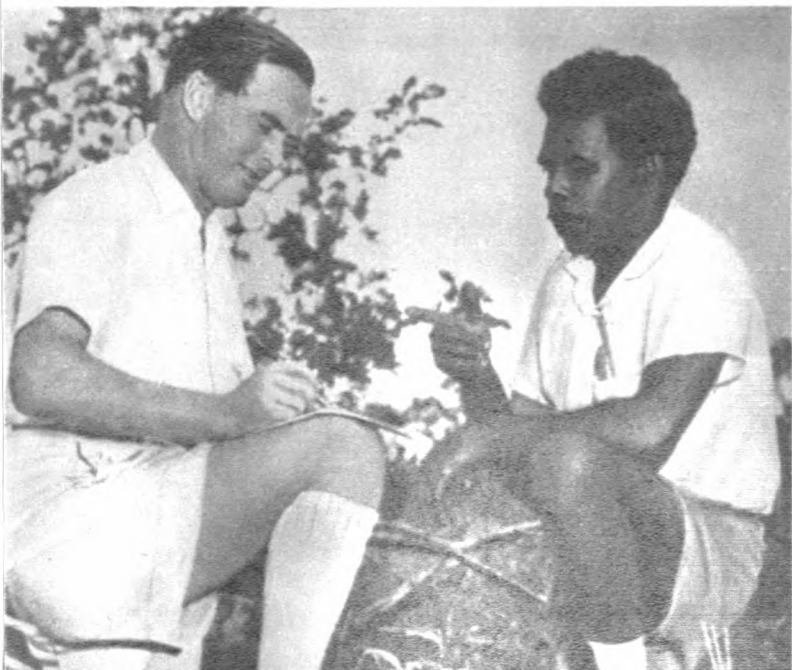
25. Raupsuotieji. Raupsus laikiau didžiausiu savo priešu... jie pradžudė mano motiną

26. Daktaras A. H. Hemfris. Jei ne jo pagalba, aš dabar būčiau primityvus aborigenas

27. Aš su Daglu Lokvudu, žmogumi, parašiusiu šią knygą. Jo nuomone, esu neregetas pasakorius. Reikia pripažinti, kad jis buvo labai geras klausytojas

mu turėjo būti mano vertėjai ir gidai šalyje, kur aš buvau svetimšalis. Po keleto dienų jau laikiau save savotišku juodoju daktaru Livingstounu, drąsiai žengiančiu nežinomomis žemėmis ir teikiančiu pagalbą svetimiams žmonėms. Ir aš būčiau net stebėjęsis, jeigu sunkumai, kuriuos turėjau įveikti, nebūtų prilygę tiems, kuriuos įveikė tas didysis vyras, pirmasis prasiskverbęs pro Afrikos tyrlaukius.

Mūsų vargai prasidėjo vos tik pervilkus kanoją per siaurą sąsmauką, vedančią į Koburgo pusiasalį ir skiriančią Arafuros jūrą nuo Van Dimeno įlankos. Pasiekę įlanką, nusprendėme keletą mylių pasiirti pakrante iki vietinių šaltinių, kurie, Džimo ir Diko žodžiais, buvo sklidinį gėlo vandens. Bet išlipę rasdavome šaltinį išdžiūvusį. Skurdžios atsargos, kurias vežėmės, jau seniai buvo išseikvotos. Šviečiant negailestingai sausojo meto saulei, kuri akinamai atsispindėjo vandenyje, tylėdami yrėmės toliau. Tylėjome, nes nenorėjome druskos prisigėrusiu oru džiovinti sauburnos.

Vėlyvą popietę radome apysūrio vandens. Aš užvirinau šiek tiek ir pasisaldęs išgėriau. Savo skoniu jis panešėjo į gana nemalonią mikstūrą nuo kosulio, bet kam rūpėjo jo skonis, kai alino troškulys?

Sutemus, kai buvau nuvestas prie kitų apysūrių ar visai druskingų šaltinių, ėmiau abejoti savo gidų žiniomis apie tą kraštą. Įsakiau visą naktį irtis prie Murgenelos Kriko žiočių. Kai išaušus pasiekėme jas, Džimis tarė:

— Vanduo čia pat.

Jis nuvedė takeliu prie duobės smėlyje. Jis taip pat buvo sūrokas, bet po kelių valandų mūsų laimė pasikeitė, suradus gilią pilną švaraus vandens duobę žemėje.

Aš iškart nusprendžiau, kad nuo čia turi prasidėti mūsų kelionė į rytus, jei norime sutikti ivaidžos, maungo ir valango klajoklių, kurių atvykau ieškoti.

Kanoją užtempėme į paunksmę už potvynių pasiekiamos ribos, o pomiškį iškirtome, kad jos nesunaikintų girios gaisrai, kol mes keliausime.

Išaušus išžygiavome į Arnhemlendo gilumą. Pirmą kartą gyvenime buvau ginkluotas šautuvu, kurį atsigabenome iš Krokerio salos. Nežiūrint to, kiekvienas turėjome ir po vielinį žeberklą... nes žuvies nenudursi šautuvu.

Be šių ginklų mes nešėmės tik tomahaukus ir mano neįkainojamą vaistų krepšį. Neturėjome nei maisto, nei vandens, bet Dikas su Džimiu iškilmingai užtikrino mane, kad tiek vieno, tiek kito kelyje turėsime gausiai. Kiekvienas turėjome tik po vieną drabužį — raištį per klubus ir buvome basi.

Kelias tą dieną vedė per kūdrų kraštą, kuris be galo skyrėsi nuo sausringojo pakrantės ruožo. Čia vandens buvo ligi soties, čia plaukiojo antys, augo batatai, ganėsi laukiniai buivolai, laukiniai galvijai, Timoro poniai ir elniai. Šiame krašte net aklas nemirtų nei iš bado, nei nepaklystų.

Vakarėjant antrai dienai, Dikas, kuris ėjo pirmas, staiga sustojo ir tarė:

— Aha! Pėdsakai. Ivaizdos!

— Keliauja į rytus,— pasakė Džimis.

— Gal būt, į pietus,— suabejojo Dikas, apėjęs vietovę ratu.

— O gal į šiaurę,— pasakiau aš.

Kadangi mes atkeliavome iš vakarų, šis nuomonių nesutarimas rodė tik tai, kad nė vienas nebuvome tikras, į kurią pusę vedė pėdsakai. Jie buvo įminti seniai, ant viršaus nutrypti paukščių ir žvėrių pėdų. Neabejojau, kad tai buvo mano ieškoma tautelė. Bet kuria linkme jie nukeliavo? Nebuvo nei kelio ženklų, nei rodyklių, nei aiškių takų, nieko, išskyrus mįslę: į šiaurę, pietus ar rytus?

— Rytas už vakarą gudresnis,— pasakiau.— Gal kuris iš mūsų susapnuos ką nors, kas nurodys kelią.

— Jie nuėjo į rytus,— pasakė Džimis tvirtai.

— O gal į pietus,— tarė Dikas.

— O gal į šiaurę,— pridūriau aš.

Mes nušovėme jauną zebu jautuką, laužavietės žarijose išsikėpėme skanių kepsnių ir, susėdę ant žemės sukryžiuotomis kojomis, šveitėme juos, imdami rankomis. O po to, lyg svečiai romėnų bakchanalijoje, suvirtome ir užmigome be anklodžių, be pagalvių, kaip tikri laukiniai juodaodžiai, kurių dulkinį kūną puikiai derinasi prie žemės matracų; civilizuoti žmonės, kurie grįžo prie laukinių savo ainių įpročių, o vienas jų — net mokytas gydytojo padėjėjas, išsiruošęs gydyti savo tautiečių.

— Jeigu išvystų dabar mane daktaras Reimentas! — pagalvojau aš ir užmigau, nerūpestingai atmesdamas veidą į dulkes.

Kai ankstyvoji it jaunėlis negriukas aušra perplėšė pirmąjį nakties šydą, aš užmečiau pagalį ant laužo ir išsikepiau dar vieną gabalą vakarykštės mėsos. Spragsintys riebalai ir spirale kylantis aromatas netrukus ėmė kutenti šnerves, ir Dikas su Džimiu nubudo.

— Aš sapnavau... sapnavau... sapnavau...— mieguistas murmėjo Dikas, stodamasis ir ražydamasis.— Aš sapnavau, kad pėdsakai vedė į rytus, pėdsakai vedė į šiaurę, pėdsakai vedė į pietus, pėdsakai suko ratais, kopė į medžius, nyko skylėse žemėje, pėdsakais buvo nusėtas dangus, jie žybciojo jūroje. Bet nė vienas jų nebuvo ivaidžų.

Džimis pasakė:

— Aš irgi sapnavau kažkieno pėdsakus. Jie ėjo į... rytus, atrodo... ir aš sekiau pavymui. Bet jie sustojo. Jokio žmogaus, niekur nieko... Pėdsakai staiga nutrūko vidury žingsnio ir dingo. Kaip tik ruošiausi išsiaiškinti, kas nutiko, bet kažkas mane prižadino.

Aš pasakiau:

— Nieko nesapnavau. Nė sapnelio.

Bet, būdamas grupės vadovas ir kartą išsitaręs, jog pėdsakai tikriausiai veda į šiaurę, turėjau palaikyti savo autoritetą.

— Eisime į šiaurę.— pasakiau.

Dulkės ant mūsų kūnų atstojo apsauginį saulės kremą. Girdėjau nuomonių, esą, juoda oda nebijanti saulės, bet taip nėra. Mane ji dažnai nutvilkydavo, ypač kai išeidavau į saulę, ilgai dėvėjęs marškiniais ar keletą mėnesių dirbęs patalpoje.

Vėlyvą popietę priėjome kūdrą, bet aplink buvo neįprastai skurdu gyvūnijos. Beieškodami nepastebėjome net žuvų.

— Gumba! — tarė Dikas.

— Gumba! Gumba!

Šis žodis jo dialektu reiškė povandeninę medžioklę.

Mes nusimetėme klubų raiščius ir nėrėme iki dumblino dugno, vildamiesi surasti pilnus kiaušinių vėžlių lizdus. Plikomis rankomis kasėme nepermatomas purvo ir sutrūni-

jusios vandens augmenijos arterijas, kol užčiuopdavome lygų mūsų ieškomo lobio paviršių: vėžlio kiautą su prilipusia lėtai besipriešinančia mėsa. Vargšas gyvūnėlis būdavo per daug pavargęs, kad pasuktų iš tiesaus savo kelio, per daug nustebintas, kad išvengtų juodų pirštų, spaudžiančių pelekus ir negailestingai perkeliančių jį iš vandens į laužo žarijas.

Pirmuoju reisų Džimis, Dikas ir aš sugavome po vieną, kuriuos susmaguriavome per vakarienę. Po to vėl visi su nirome į kūdrą ieškoti pusryčių rytdienai,— dar vieno trejetuko, kurį nešime gyvą savo ryšuliuose, kol ateis laikas kepti.

Pagriebs krokodilai, jeigu nesisaugosi! Jaunystėje girdėti įspėjimai skambėjo mano ausyse, kai aš kepornėjausi ruodoje tyrėje. Prie Arnhemlendo bilabongų reikia artintis, nepamirštant krokodilų. Ir tuokart medžiodamas užčiuopiau dantytą uodegą ir suragėjusią penkių pėdų ilgumo gėlųjų vandens žvejo skiauterę, o jis nepajudėjo iš savo maurų guolio, kol aš glosčiau jo nugarą. Patirtis buvo išmokiusi mane, kad pasinėręs gėlųjų vandens krokodilas paliestas nepajudės. Tačiau tokiomis aplinkybėmis sunku neabejoti, kad tavo glamonėjamasis nėra jūrų žmogėdra. Todėl gumba ne be pavojų.

Po trijų dienų, vis dar tebekeliaudami basi, nerasdami daugiau mano klajojančių pacientų ženklų, mes pasukome į pietryčius link Kuper Kriko. Sutemus pajutome, kad nevalgę praklajojome dvidešimt keturias valandas. Buvau sušilęs ir nuvargęs, apgailėtinais nešvarus, alkanas, kaip tikras primityvus medžiotojas, kuriuo buvau pavirtęs. Nežmoniškai kankino troškulys.

Kai priėjome savo naktinės stovyklos vandenvietę, dvokiančią džiūstančiu dumbliu ir padvėsusia žuvimi, Dikas tarė:

— Š-š-š! Buivolas!

Lūpų kampučiu jis nurodė kryptį. Ten, gulykloje, varėsi dvylika laukinių palikuonių naminių gyvulių, kurie daugiau kaip prieš šimtmetį buvo atvežti pirmųjų Britanijos gyventojų, apsistojusių Esingtono uoste, Koburgo pusiasalyje. Gyventojams išvykus, buivolai per siaurą sąsmauką nukeliavo į pietryčius ir pasklido pakrantės lygu-

mose palei Ist Aligatorių, Saut ir Vest Aligatorių, Merę ir Adelaidą — upes, kurios įteka į Van Dimeno įlanką. Čia gyvuliai rado sodrias žalias ganyklas, girdyklas, dumblo daubas pasivolioti... ir beveik visiškai žmonių netrikdomą ramybę. Per vieną šimtmetį iš keleto šių galvijų priviso apie pusė milijono.

Ir ten, už penkiasdešimties jardų, stovėjo dvylika tokių, pirmarūšė jautiena, klostėmis kabanti ant kaklo ir šlaunų, kvapnūs kepsniai čiabuvių stovykloms. Bet atsargiai! Varovai, gal būt, galėjo važinėti ir jodinėti jų ainiais, bet šitie buvo laukiniai gyvuliai, didingai apsiginklavę ragų iešmais su aštuonių pėdų atstumu tarp smaigalių, pasiruošusių persmeigti plonaodžius įsibrovėlius — žmones.

Ramiai prisėlink... dabar būk atsargus... Dikas numetė savąjį raištį nargą, kad šis netaptų kilpa, kurią pervėrę galingi ragai aukštai jį iškeltų. Aplinkui beveik nebuvo priedangos, jei neskaitysime netoliese styrančių dagių krūmokšnių grupelių. Mes su Džimiu pasislėpėme už jų, o Dikas šliaužė nuogas ant pilvo, su šautuvu stumdamasis pirmyn colis po colio, stengdamasis nesukelti dulkių. Likus trisdešimčiai jardų iki klampynės, jis pašoko ir sukaukė. Palaukęs ir įsitikinęs, jog išgąsdinti žvėrys bėga nuo jo, o ne priešingai, jis pirmu šūviu paguldė nedidelį buliuką.

Laužo žarijose iškepti buivolo bifšteksai su batatais, lelijų šaknimis ir drumzlinu pelkių vandeniui tikriausiai niekad nebuvo įrašyti nė vieno prancūzų virėjo valgiaraštyje. Abejoju, ar jie patiekia tokius Meksimse ar Savojoje. Tačiau Arnhemlende, kur nėra nei stalų, nei lėkščių, nei peilių, nei servetėlių, išskyrus plaukus ir barzdą, kur galima nusišluostyti taukuotus pirštus... jeigu mes ir neturim pavadinimo, kuris prasidėtų „a la“ ar panašiai, tai nesvarbu. Keletą dienų pagyvenęs šitaip, su suodžiais apkibusiomis suveltomis žandenomis, aš panešėjau į klajoklį, niekada neregėjusį civilizacijos. Buvau pabėgėlis nuo pagrindinių higienos reikalavimų, kuriuos pats skelbiau.

Sekančią dieną įkopėme į Toro uolą, vieną kelių natūralių vietos reljefo paaukštinimų, ir apžvelgėme beribę plokštumą, ieškodami keliautojų dūmo. Tiesa, mes galėtume jį atskirti nuo miškų gaisro dūmų tik tada, jeigu keleiviai kurtų laužus, eidami prieš vėją.

Ką pamatėme, niekas nerodė, kad dar kokia žmogiška būtybė dalintųsi su mumis neapbrėpiama Arnhelmendo begalybe, bet netrukus mums nusišypsojo laimė.

Prie aukštųjų Kuper Kriko intakų Džimis sustojo ir tarė:

— Hmm. Aš kažką užuodžiu.

Mes uodėme orą it laukiniai žvėrys, mėginą sugauti priešų kvapą. Aš jį nustačiau iškart.

— Kepa žuvį,— pasakiau.

— Kas čia galėtų kepti žuvį? — paklausė Dikas.

— Tai gali būti tik mūsų ieškomi žmonės,— atsakiau.

Džimis pasakė:

— Bet mes neužtikome išmintų takų. Neregėjome dūmų, nebent tik smilkstančias miško gaisravietes. Negirdėjome nei žmonių, nei šunų balsų.

— Ir vis dėlto,— pasakiau,— už pusmylio nuo čia kažkur stovyklauja žmonės. Žuvys nešokinėja iš vandens pačios ir nepradeda spirgėti.

Po tylaus penkių minučiųėjimo išgirdome lojant šunis ir juokiantis vaikus. Pastebėjau, kad mes artėjome prie kažkokio upokšnio.

— Štai kur jie! — šūktelėjo Dikas.

Mažas negriukas pakėlė galvą, parodė į mus ir suriko:

— Kažkas ateina!

Vyrai, sėdėję apie gęstantį laužą, pašoko ir stvėrėsi lenktanosių iečių. Taip pasireiškia kiekvieno aborigeno automatiška reakcija, kai jis išgąsdinamas girioje. Bet jie iškart aprimo, atpažinę Diką ir Džimį.

Mums buvo duotas ženklas priartėti, be kurio dar vienas žingsnis pirmyn galėjo būti palaikytas įsibrovimu.

Apie dvidešimties ivaidžos gentainių grupelė gal metus praleido girioje, būdami laimingi, atskirti nuo didžiosios civilizacijos, kurią atstovavo Darvino miestas, esantis tik už dviejų šimtų mylių, šalindamiesi net savo tautiečių, gyvenančių Krokerio salos misijoje. Vyrai dėvėjo trumpus klubų raiščius nargas, o moterys lep-lepus. Kai kurie jų buvo padaryti iš senų miltų maišų. Vaikai bėgiojo nuogi. Šie žmonės gyveno visiškai nepriklausomai nuo žemės, patys save išlaikydami, kaip ir senovės gentys, kol kapitonas Kukas dar nebuvo peržengęs ekvatoriaus.

Aš vis dar negalėjau „išgirsti“ ivaidžos genties kalbos, bet vis dėlto supratau Diką minint „daktarą“, „vaistus“, kai jis aiškino šiems paprastiems žmonėms, kodėl mes, jų ieškodami, nukeliavome beveik du šimtus mylių. Mes buvome pakviesti pasilikti, ir tą naktį jie dalinosi su manimi laužo šiluma ir maistu: žuvimi, vėžliais, batatais ir lelijų šaknimis.

Saulei leidžiantis, pradėjau apžiūrinėti ligonius. Jų maistą valgiau neplautais pirštais, bet prieš atidarydamas sanitarinį krepšį, prisiminiau išėjus mokslus. Šiek tiek „apsigrandžiau“ upelyje, susišukavau plaukus, barzdą ir su didžiausiu profesionalo orumu išdezinfekavau rankas. Išdėliočiau indelius, vaistus, antiseptikus, muilą ir rankšluosčius.

— Operacinė atidaryta,— pasakiau Dikui.

— Daktaras pasiruošęs,— pranešė jis.

Aš apžiūrėjau ir sutvarsčiau dešimties metų merginą, kurios visą kūną buvo nusėję opos, paskui septynmetę mergaitę, sergančią frambezija. Aš jau užuodžiau šią ligą, dar gerokai prieš atvedant ligonę. Po to jie visi išrado žaizdų ir nusiskundimų ir reikalavo gydyti. Laimė, turėjau daugybę aspirino, ir jie tuo pasitenkino.

Nė vienam nebuvo leidžiama prisiartinti prie daktaro, kol švariai nenusipraus su muilu.

— Daktaro įsakyta,— aiškino jiems Dikas.— Negalima eiti pas jį nešvariems.

Jiems tai buvo nesuprantama. Prieš valandą visi drauge sėdėjome dulkėse, laukdami eilės, kada galėsime nešvariais pirštais atsiplėšti mėsos nuo baramundžio griaučių. Kliniką uždarius, riba tarp mūsų išnyko, ir aš vėl prisėdau prie jų laužavietės.

Sekantį rytą nuėmiau jau purvinus abiejų mergaičių tvarsčius, ir vėl perploviau jų žaizdas. Apžiūrėjęs sergančiąją frambezija dienos šviesoje, pamačiau, kad liga šaukiasi kuo skubiausių priemonių. Aš užvirinau kaušelių dumbolino vandens adatoms išsterilizuoti ir iš talpių savo krepšio kišenių išsitraukiau švirkštą poodinėms injekcijoms. Ir štai čia, prie upelio, greta klajoklių laužo viename Arnhemlendo krašto Never Never kampe, daktaras Vaipuldanja kaip prityręs medikas suleido po oda peni-

cilino. Dikui su Džimiu, neapmokamiems mano sanitarams, ir mergaitės tėvui teko laikyti vargšėlę, kol juodasis pabaisa su moskito geluonimi rankose, gylė ją.

Apžiūrėjęs kitus, neradau jokių raupsų požymių, bet nusprendžiau palaukti, kol mergaitė gaus pilną penicilino kursą. Po antrosios injekcijos paaiškinau seniems, kad man reikės dar pagyventi su jais porą trejetą dienų.

Bet jie pasiūlė geresnį planą.

— Mes eisime su tavimi,— pasakė jis,— pakeliui galėsi ją gydyti.

Ir ši keista palyda nuvingiavo link pajūrio ir mūsų luoto. Alavos felčeris, kurį visi vadino daktaru, lydimas dviejų sanitarų ir dvidešimties nuogų pacientų žengė basi, medžiojo, dalinosi iečių, šautuvų ir sanitarinio krepšio našta. Dukart per dieną sustodavome, kad galėčiau išsterilizuoti adatas ir suleisti vaistus mergaitei, tapusiai nuolankia paciente.

Po trijų dienų, kai mes pasiekėme pajūrį, pamačiau, kad jai žymiai pagerėjo. Buvau nužygiavęs du šimtus penkiasdešimt mylių, kad ją išgydyčiau. Mano honoraras buvo drovi šypsena, bet tai buvo neįkainojamas atlyginimas. Kai įžengiau į kanoją, o Dikas su Džimiu ėmė pliuškinti irklais link Ist Aligatoriaus upės žiočių, iškeliaujant į Oenpelį, mergaitė blykstelėjo savo blizgančiais it brilantai dantimis, lėtai priėjo prie manęs ir sušnibždėjo kažką, o Dikas išvertė:

— Tas moskitas jau nebegilia dabar.

— Džara, kvailute tu! — pasakė Dikas.

— *Vee-aa!* — pasakiau aš. — Viso gero! Ir pridūriau:

— *Džu-džu nama jalala.* Iki pasimatymo.

Bet daugiau taip ir nebesusitikome.

ŠEŠIOLIKTAS SKYRIUS

Už tai, kad gyčiau žmones savo plieniniu moskitu, turėjau su kaupu atkentėti.

1957 metais Šiaurinės teritorijos Sveikatos apsaugos skyriaus direktorius gydytojas Alfredas H. Hemfris pasakė

man, kad Sidnėjaus universiteto mokslininkams reikalingas didelis skaičius maliarinių moskitų šiam susirgimui tirti.

— Pagalvojau, kad jūs galėtumėt nuvykti prie Roperio ir sugauti mums keletą tūkstančių,— tarė jis.

Aš sutikau, ir lėktuvu vėl buvau sugrąžintas į Larbarjandžį, gimtąjį savo genties kraštą.

Kaip sugauti tūkstančius moskitų? Išbandžiau tinklelius ir spąstus, bet turėjau atsisakyti šių nepraktiškų metodų. Pagaliau įsitikinau, kad vienintelis būdas tam darbui padaryti — gaudyti juos pavieniui, kai jie įsisiurbia geluonimi į mano odą!

Iš dviejų guminės žarnelės atkarpų, marlės gabalo ir butelio pasidariau siurbliį, ir išsitiesęs ant upės kranto ar palei kūdras, kur veisiasi moskitai, ėmiau čiulpti juos vamzdeliu į butelį, kai jie įsisiurbdavo į mano kūną. Surinkęs užtroškindavau juos chloroformu.

Tapau gyva pagalvėlė moskitų smeigtukams ir netrukus, surinkęs kelis tūkstančius, pasiunčiau į Darviną. Vieną vakarą išėjau vedinas ožiu, kitą vakarą su arkliu, nes mokslininkai norėjo nustatyti, kokie moskitai gelia gyvulius. Kol šie puldavo gyvulius, kita rūšis debesimis pikiravo, žinoma, mane.

Manieji gentainiai liūdnei lingavo galvas.

— Gal daktarui Vaipu'danjai pasimaišė galvoje? — kalbėjo jie.— Gal jam pačiam reikia to sanitarinio lėktuvo?

Kam žmogui leisti būti kankinamam moskitų, siurbti juos į butelį, vedžioti niekuo nekaltus ožius ir arklius ir palikti juos biauřiems vabzdžiams gilti.— šito mano gentainiai niekaip nesuprato.

Bet už mano kančias buvo atlyginta. Vieną dieną nuo daktaro Hemfrio atėjo telegrama: „Naujojoje Kaledonijoje. Numea, įvyks konferencija čiabuvių higienos klausimais. Ar norite dalyvauti? Išlaidos apmokėtos.“

Sutikau nedvejodamas. Po poros savaitių Darvino aerodrome kopiau prancūzų lėktuvo laipteliais, kuris skrido tiesiai į Numea. Aš buvau pirmasis Roperio krantų aborigenas, kuris pirmąsyk iškėlė koją iš Australijos nuo tada, kai mano tautiečiai apsigyveno čia Sapnų Metu, o, gal būt, pirmasis ir iš visų Šiaurinės teritorijos genčių.

Laiptų viršuje uniformuota stiuardėsė tarė:

— *Bon soir, monsieur!*

— A? — aš net prasižiojau.

— *Bon soir, monsieur. Voici votre place, s'il vous plaît.*

— Uch! Skamba, lyg ivaizda,— sumurmėjau pats sau ir, ieškodamas išeities, griebiausi frazės darkyta anglų kalba:

— Mano nesuprasti...

— O, atleiskite,— atsakė ji puikiausia anglų kalba.— Labas vakaras, sere. Štai jūsų vieta.

Numea taip pat turėjau daug vargo dėl kalbos, bet lengvai supratau anglišką tekstą telegramoje, kurią atsiuntė daktaras Hemfris, kol svečiavausi ten: „Sidnėjyje staiga mirė Tarltonas Reimentas.“

Visą tą dieną negalėjau sukaupti dėmesio paskaitoms. Mintimis grįžau prie Roperio pas daktarą Reimentą, kai jis klausėsi senojo Džimio Ilianjinjo, apraudančio savo krūtinės ląstos rentgeno nuotrauką: „Vargšas nelaimingas aš! Mano viduje tikras tikras velnias!“

Dabar kaip niekada buvau pasiryžęs dirbti medicinos srityje. Palengvindamas šiuos ketinimus, amerikiečių pranešėjas Linas Kaizas labai išsamiai papasakojo mums, kaip vietiniai medicinos darbuotojų pagalbininkai gali padėti, keliant savo gentainių sveikatingumą ir higienos lygį. Jis taip pat davė mums protingą patarimą suburti genčių žynius į kooperaciją.

Po nepilnų metų aš mėginau praktikoje išbandyti šį nepaprastą patarimą ir kaktomušom susidūriau su vienu Juoduoju Daktaru, pirmą kartą po to įvykio, kai... o, taip seniai... vaikystėje, mums keliaujant į Sent Vidžono kalną buvau „uždainuotas“.

Maningrida — tai nauja aborigenų gyvenvietė, iškilusi miškingoje vietoje prie Liverpulio upės žiočių, šiaurės centriniam Arnhemlende. Ji buvo taip toli nuo baltojo žmogaus gyvenimo, kai aš ten važiauvau, kaip Lambarenas daktarui A'bertui Švaiceriui, kai jis pirmą kartą išplaukė Belgų Konge Ogovės upe aukštin.

Kaip ir Ogovė, aukštutinės Liverpulio ištakos Heivloko krioklių rajone yra slepiamos tokio nesvetingo landšafto,

kad, kiek žinoma, ten pabuvojo ne daugiau kaip pora baltodžių žmonių.

Upės vingius, besidriekiančius pro apgriuvusias olas ir uolynų tvirtoves, retai kada pasiekia net beraros ir hunavidžio gentys, kurioms priklauso šis kraštas. Jie labiau mėgsta galingojo Liverpulio žiotis ir begalybę jo intakų. Čiabuviai apleido tamsiąją krašto širdį, nes ji, kaip vienas paradoksiškai pareiškė, yra „tikra juodaodžių žemė“.

Arafuros pakrantė su upės žiočių uostu, kurį vandeniui aprūpina Liverpulis, buvo patogus prieglobstis Makasaro pirkliams. Ir dabar ši upė turi kai ką bendro su Ogove. Abi jos neša kraują, paveldėjusį klastingus raupsus.

Maningrida buvo mano namai ištisus devynerius mėnesius, kol rūpinausi dvidešimties raupsuotųjų grupe, nes kai kurie jų jau buvo pasiekę didelį fizinio pakenkimo laipsnį, taip pat gydžiau šimtus kitų žmonių, sergančių frambezija, kenčiančių nuo opų, kraujo užkrėtimo, nuo žaizdų, padarytų ietimi, nuo baisių sužalojimų, gautų genčių vaidų metu. Beraros ir gunavidžio gentys karingos. Vos pradėjęs priėmimą, pamačiau, kad mano sanitarinė palapinė jau panaši į nukentėjusiųjų surinkimo punktą mūsų lauke. Nedelsiant teko išmokti žaizdų siuvimo meno.

Tais laikais gyvenvietė neturėjo aerodromo. Aš su daktaru Džonu Hargreivu nuplaukiau į ją valtimi, paskui jis grįžo į Darviną, o aš pasilikau dalinti sulfamidinių preparatų ir tvarstyti žaizdų didelei daktaro diagnozuotai grupei raupsuotųjų: vyrams, moterims ir vaikams su deformuotais kūnais, ištįsusiomis ausimis, bauriais skauduliais ir nuvytusiais kojų ir rankų pirštais.

Viena pirmųjų mano operacijų, atlikta žirkklėmis, buvo amputacija. Reikėjo pašalinti pirštą, ant odos skiautelės kadaruojantį nuo delno.

Nė viena ligos pasireiškimo forma nebuvo maloni, o kai kurie raupsų padariniai buvo tiesiog siaubingi. Bet ši liga pražudė mano motiną, ir aš laikiau ją asmeniniu savo priešu.

Sanitarinis lėktuvas negalėjo ten nusileisti ir evakuoti pacientų. Laivu siųsti juos į Darviną taip pat neįmanoma: kas juos slaugytų per tokią ilgą kelionę? Vienintelė išeitis buvo ta, kad daktarui Vaipuldanjai teko pasitenkinti įsi-

vaizduojamu priėmimo grafiku ant palapinės durų, o vėliau prie įėjimo į šakų pašiūrę, kur įkūriau kasdien dirbančią kliniką nuogakrūtėms moterims, plikiems vaikams ir apžėlusiams vyrams, ateinantiems iš miško. Šiomis pareigomis dalinausi su gyvenvietės prižiūrėtojo žmona, misis Ingrida Draisdeil.

Jeigu buvo priežasčių jaudintis dėl kurio nors paciento būklės, galėjau betarpiškai pasitarti su savo globėju daktaru Hargreivu, esančiu už trijų šimtų mylių Darvine. Gyvenvietėje buvo įrengta magiška dėžė, nuostabus radijo siuntimo ir priėmimo aparatas, kuriuo galėjome perduoti simptomus ir gauti nurodymus gydymui. Iš savo palapinės miško glūdumoje aš dažnai kalbėjausi su pačiu daktaru Hargreivu, sėdinčiu savo kabinete Darvine.

— Labas rytas, daktare. Čia Filipas. Su Džabiru ne kas. Aukšta temperatūra ir pulsas silpnas.

Vikriai peržiūrėjęs kortelių katalogą, daktaras Hargreivas, man dar nebaigus kalbėti, jau turi prieš akis Džabiro ligos istoriją. Jis tiksliai žino, kokie vaistai buvo duodami ligoniui.

— Labas rytas, Filipai. Manau, kad geriau porą savaičių nutraukti Džabirui vaistus, o po to vėl duok po pusę dozės, kol jo būklė sugrįš į normalią.

Taigi mūsų neslėgė atsakomybės našta, besirūpinant pacientais, kurių būklė kaitaliodavosi.

Pas mane atskrido Hana su keturiomis vyresnėmis mūsų dukterimis — Filise, Roda, Kone ir Margareta. Mes gyvenome prižiūrėtojo Deivido Draisdeilo dovanotoje palapinėje, o vėliau name, kurį laisvalaikiu pasistačiau iš rąstų.

Vieną savaitgalį išsivedžiau šeimą į medžioklės žygį. Nusimečiau drabužius, vietoje jų užsirišau klubų raištį nargą, pasiėmiau ietis su vumeru ir išėjau link miško kirtimo pakraščio, kuris žymėjo gyvenvietės ribas.

Toliau driekėsi nepaliestas genties kraštas, kurį pažinojo tik beraros ir gunavidžio gentys. Čia, žemutinėse Liverpulio upės ištakose, jie statė kanojas iš žievės ir rąstų, čia plytėjo jų koroborių žemė. Čia jie vis dar laikėsi pagoniškų ceremonijų, tokių pat, kurios buvo šokamos prieš tūkstančius metų. O dar toliau ganėsi kengūros ir

volabės, slėpėsi iguanos ir gyvatės, o potvynių metu susidaranciose estuarijose plaukiojo gausybė žuvų.

Kiekvieną rytą, kai žengdavau iš savo namo priebučio ir pasukdavau į kliniką, vilkėdavau švariais marškiniais, švariais šortais, avėdavau batus ir puskojines. Toks išsi-puošimas atitiko mano profesiją. Bet dabar mano apdaras niekuo nesiskyrė nuo tų, kurį dėvėjo laukiniai mano pacientai, o ietys tą panašumą dar labiau pabrėžė.

Nebuvau medžiojęs metus ar net daugiau. Maistas man buvo paduodamas lėkštėse, aš buvau įpratęs valgyti su peiliu ir šakute. Tai buvo įmantriai apdoroti miesto produktai, kuriuos pardavinėjo mėsininkai, bakalėjininkai ir kepėjai, užkonservuoti ir įpakuoti folijoje, aseptiškai ir dažnai smarkiai užšaldyti. Nors aš valgiau ir gardžiavausi, bet visada jutau, kad kažko trūksta. Stigo to prieskonio, kurį turi ką tik sumedžiota ir lauže iškepta žvėriena, to gilaus pasitenkinimo, kad gyvenu iš savo sugebėjimų kaip gyvena mano ainiai ir aš pats, kol dar buvau prie Roperio.

Baigiant medžioklės mokslus prieš keletą metų, Semas Ulagangas tarė:

— Dabar jis pasiruošęs išlaikyti žmoną ir vaikus. Jis — Pirmos Klasės medžiotojas.

Aš nenorėjau prarasti šio sugebėjimo arba apvilti Semo.

Bet, eidamas per miško aikštelę su Hana ir vaikais, išgirdau audringą juoką. Miško gyventojai, kurie lankėsi pas mane gydytis, dabar leipo iš juoko ir nuostabos.

— Pažiūrėk į daktarą... pažiūrėk į daktarą! — klykė jie.— Cha-cha-cha! Cha-cha-cha!

— Jis nebeturi batų, neturi kelnų nė marškinių!

— Jis nešas ietį! Ha-ha-ha! Tuoį patį paseksim jį, pamatysim, ar tik nepasismeigs pats!

— Skanus kepsnys išeitų, a?

Nesiliaujančios jų patyčios buvo nepakeliamos. O užgaulioti jie mokėjo:

— Ką tas išpuikėlis išmano apie medžioklę? Jis nežinos, iš kurios pusės vėjas pučia, neatskiria vabalės pėdsakų nuo iguanos, ieties antgalio nuo koto!

Jie kvatojosi, kol aš dingau iš akių.

Tą vakarą grįžau per aikštelę tyloje, kuri reiškia tik pagyrimą. Ant kaklo ir pečių nešiausi Medžioklės Meistro

ženklą — negyvą volabę. Žmona su dukterimis nešė pasmeigtą ant trišakio metalinio žeberklo baramundį.

Nė vienas aborigenas nemėgsta pajusti, kad jis atsidūrė kvailio vietoje. Rytą buvau supykęs ir nusprendžiau parodyti tiems primityvams, kad medžioti sugeba ne tik beraros ir gunavidžio gentainiai. Ilgai ir sunkiai tykojau paskui volabes. Vieną prašoviau,— jie niekad apie tai nesužinos! — bet antrai pataikiau. Dabar jų eilė buvo apmaudauti, kad taip kvilalai apsiriko.

Kitą rytą klinikoje pasirodžiau vėl su švariais drabužiais ir ėmiau priiminėti kasdieninį sergančiųjų ir sužeistųjų parądą, tarsi nieko nebūtų atsitikę. Jie ir toliau į mane kreipėsi, vadindami daktaru, bet jų balsuose jaučiau daugiau pagarbos, negu jie rodė man anksčiau.

Būrelis jaunuolių sėdėjo dulkėse už kelių jardų nuo palapinės. Aš nugirdau dalį jų pokalbio.

— Oho, brolyti, šis vyrukas tikras gydytojas ir tikras medžiotojas, kaip reikiant.

— Gal jis juodas, o eina baltųjų keliu. Bet jis puikiai žino juodųjų gyvenimą.

— Ei, ar matei tą žuvį, kur jis nudūrė? Riebi... riebi... o sultinga...

— O ar matei, kur persmeigta volabė. a? Tiesiai į širdį pataikyta. į patį viduriuką.

Mano menkutis kerštas tikrai buvo sa'dus, bet ne saldesnis už apkeptą mėsą, kurią šveičiau, imdamas rankomis, kaip daro juodieji. Bet ja nė perpus tiek nesigardžiauvau, kiek pagarbą, kurią jie man pareiškė po kelių dienų.

Tomis Galbaranga, Kairioji Ranka. priėjo prie manęs ir tarė:

— Greitai didelis būrys eis medžioti. Mes eisim į Margulidbaną ir Gubungą prie Blaito upės. I-i-ilgą kelią, ne šiaip sau. Tu eisi su mumis. a?

Būti paprašytam prisidėti prie kitos genties grupės, išeinančios medžioti, reiškė nuoširdžiausią komplimentą. Kilo pavojus, kad su trenksmu išlėks mano marškinių sagos, nes krūtinėje netilpo pasididžiavimas.

— Gaila,— pasakiau.— Čia serga daug žmonių, turiu jais pasirūpinti.

Kairioji Ranka buvo ir apie tai pagalvojęs.

— Misis Draisdeil,— atrėmė jis,— visai geras daktaras. O didelė daugybė žmonių serga girioje prie Margulidbano ir Gubungo. Raupsai siaučia visur.

Tokiam iššūkiui negalėjau atsispirti, juo labiau kad misis Draisdeil sutiko viena tvarkytis klinikoje. Po savaitės keturiasdešimt pusnuogių basų vyrų, moterų ir vaikų, paskui kuriuos, be abejo, vizgėjo šunų palyda, nešini tik ietimis ir mano sanitariniu krepšiu, iškeliavo prie Narmongaros bilabongo, svarbiausio tikslo mūsų kelionėje, kurią visada prisiminsiu kaip gražiausias atostogas savo gyvenime.

Narmongaros bilabongas, esantis už trisdešimt mylių nuo gyvenvietės, buvo, galima sakyti, nepaprastai taisyklingo ovalo formos gili švari kūdra, kurioje knibždėjo žuvies ir kur nė vienas aborigenas niekad nemirtų iš bado.

Tą vakarą besėdint prie laužo, Galbaranga papasakojo man, kaip atsirado šis ežeriukas:

— Labai seniai Sapnų Metu du jaunuoliai, kurie ką tik buvo išventinti į vyrus, stovyklavo čia,— pradėjo jis.— Prieš ceremonijas jų dėdės jiems liepė nevalgyti riebaus maisto: nei riebios iguanos, nei riebios volabės, nei jokio kito gyvūno, kuris turėtų taukų ant pilvo.

Aš nustebau. Čia, beraros ir gunavidžio gentys, kurias nuo mūsų skyrė šimtai mylių uolėto krašto... juodųjų šalyje... tarp žmonių, su kuriais nepalaikėme jokių gentietiškų ryšių, suradau prietarą, sutampantį su mūsų ir lygiai tokį pat seną.

Prisiminiau tuos laikus, kai buvau išventinamas į vyrus prieš dvidešimtį metų, ir man tokį patį tabu uždėjo Stenlis Marbungus, mano dėdė. Ne! Jokių tiesioginių kontaktų nebuvo, bet Kunapipė, Motina Žemė, Vedaragama ir Vaivorykštės Žaltys prasiskverbė į šiaurę ir į vakarus iki Liverpulio upės, skleisdami tuos pačius senovinius įstatymus, kurių prisilaikome šiandien.

Kairioji Ranka tęsė:

— Taigi. Šiedu berniukai sulaužė įstatymą. Jie užmušė riebių iguanų ir ėmė jas kepti. Bet Vaivorykštės Žaltys, Žmogus Viesulas, užuodė taukus ir atėjo pasižiūrėti. „Kas čia triukšmauja?“— paklausė vienas berniukas. „Niekas, tik viesulas ūžia“,— atsakė kitas. „Uch! Viesulas niekai.“ Vedaragama labai labai supyko. Jis paleido tą viesulą

lėkti greitai greitai. Vyresnieji buvo sakę berniukams: „Bėk, kai išvysi viesulą, kitaip tave praris“. Bet jie nekreipė dėmesio. „Viesulas — tik padūkęs vėjas“, — sakė jie. Tuomet Vedaragama puolė. Abu berniukai buvo iškelti ir nunešti į Sapnų Vietą, kur jų jau niekas niekad neregės. Kai viesulas spirale nusileido ant žemės, ji prasmego, ir ten pasidarė Narmongaros bilabongas.

Keli berniukai, kurie ėjo kartu, klausėsi šio pasakojimo, išplėtę akis. Galbaranga atsisuko į juos.

— Viesulas piktas, — tarė jis. — Pamatei jį, tai slėpkis. Ir laikykis savo tautos įstatymų.

Nors riebus maistas kai kam buvo tabu, mes mitome žemės taukais. Medžiotojai nešė volabes, antis, žuvis, iguanas, vėžlius bei jų kiaušinius ir dėjo savo indėlių į bendrą katilą. Mano pilvas išpampo nuo persivalgymo, ir aš džiaugiausi, gavęs progą prasivaikščioti, kai sekančią dieną iškeliavome prie Anamaijeros.

Būtent ten, prie Kadelio upės žiočių aš išvydau tikrai nepaprastą reiškinį. Mums besiartinant prie Anamaijeros, virš mūsų praskrido lėktuvas. Subangavo parašius ir nuškiejo į kažkokią vietą mažiau negu už mylios nuo mūsų.

Jaunas vyras, pakankamai nugyvenęs ir prisimenęs karą, ėmė šaukti ir pasileido bėgti.

— A-a-a-al Jie bombarduoja mus! — rėkė jis.

Kažkoks mažas berniukas tarė:

— Tie gabalai lekia iš lėktuvo. Jis dūžta.

Aš buvau matęs parašiusiais nuleidžiamas vaistų atsargas misijoms ir gyvenvietėms, kurių aerodromai būdavo užlieti tropinių liūčių.

— Tai ne bombos, ir lėktuvas sveikas, — paaiškinau. — Netoliese turėtų gyventi baltieji, kuriems nuleidžiamas maistas.

— Miltai, arbata ir cukrus? — paklausė berniukas.

— Taip.

— Aa, — nutęsė jis, kai primityvų jo protelį nušvietė ši žinia. — Tai didelė krautuvė?

— Taip, — atsakiau. — Oro krautuvė.

Kairioji Ranka nepatikėjo.

— Na jau. Negali būti! — pasakė jis.

— Kodėl?

— Kam jiems čia mėtyti maistą?
— Baltiesiems valgyti,— pasakiau.
— Bet... čia! Valgio visur! Negali žingsnio žengti, neužmynęs ant valgomo daikto. Per žuvis negali paplaukti. Smėlis pilnas vėžlių kiaušinių, į juos veda giliausi takai. Volabės... jie tikriausiai turi šautuvus? Batatai, lelijų šaknys, iguanos, lervos... ar tai blogas maistas? Kam čia skraidyti lėktuvui ir mėtyti maistą?

Jis tiesiog negalėjo patikėti. Ir, deja, tai buvo tiesa.

Po valandos pakrantėje mes aptikome stovyklą, kur gyveno dešimt jūreivių, tyrinėjančių Kadelo upės žiotis. Jie sutiko mus širdingai, nors gal kiek laikydami marsiečiais, iš nežinomos planetos nužengusiais girion už artimiausio medžio, už kurio jie dar nebuvo prasiskverbę. Mes žinojome, kad taip ir buvo, nes ištyrinėjome jų pėdsakus.

Aplinkui mėtėsi didelės puotos įrodymai: tuščios skardinės nuo dešrelių, itališkų makaronų spageti, kaulienos su pupelėmis, atidarytos kavos dėžutės. Ore, žinoma, tvyrojo ką tik keptos mėsos kvapas.

— Jūs dideliai daug valgėte,— pasakė Galbaranga.

— Net nugarinės bifšteksą,— atsakė vienas jūreivių,— kurį parašutais nuleido čia, vos prieš dvi valandas išėmę iš šaldytuvo Darvine.

— Ir kaip tik laiku,— patvirtino antras.— Beveik badavome. Pirmą kartą sočiai pavalgėm per visą savaitę.

Vienas jūreivis mūsų vaikus apdovanojo apelsinais.

— Šviežučiai, iš dangaus,— tarė jis ir, kreipdamasis į draugus, pridūrė: — Vargšės žūstančios sieelės. Tikriausiai mėnesiais laksto ligi soties nepavalgę.

Tokia globa nudilgė mane ir aš pasakiau:

— Maisto pas mus apstu.

— Kur? Jūs nieko nesinešate, nebent kas yra tame mažame krepšelyje?

— Girioje,— atšoviau.— Upėse ir upeliuose. Pajūryje. Valgio visur.

— Juodukų maisto?

— Taip, juodaodžių. Žuvų, kiaušinių, šviežios mėsos.

— Žuvų, kiaušinių... Ei, Bluji, girdėjai, ką jis pasakė? Kaip jūs pagaunate žuvų... meškere?

— Ne. Vieliniais žeberklais,— atsakiau.

— Kokius kiaušinius jūs renkate? Varnų?

— Vėžlių kiaušinius.

— O koks jų skonis?

— Koks visų kiaušinių.

— Tai gal ir mums pagautumėt žuvies?

— Gerai. Kiek? — atsiliepė Galbaranga.

— Kiekvienam po vieną,— pasakė jis.

Jaunesnieji nubėgo prie upės, nešini savo dantytais žeberklais, o po valandos grįžo su tuzinu didelių žuvų. Jūreivių akys bylojo iškalbingiau už žodžius.

Tuo tarpu vienas iš jų tarė man:

— O kas tame krepšyje?

— Vaistai,— atsakiau.

— Vaistai! Šimts kalakutų! Ei, Bluji, ar tu girdėjai? Šitas vyrukas turi vaistų. Klausyk, bičiuli, tai ne juodukų vaistai, ne?

— Baltųjų vaistai.

— Jis daktaras,— pasakė Galbaranga išdidžiai.— Jis keliauja su mumis.

— Daktaras! Ei, Bluji, tu girdėjai tą? Aš viena koja nušokuosiu į pragarą ir grįšiu!.. Daktaras! Čia!

— Ar tu ne žynys kartais, ką?

Aš galėjau įsizeišti, bet vaikinai draugiškai šypsojosi... ir nuoširdžiai abejojo.

— Esu apmokytas felčeris,— pasakiau.— Mano vardas Filipas Robertsas. Mane mokė daktaras Lengsfordas, daktaras Reimentas ir daktaras Hargreivas.

Pagalvojau, kad jūreiviai verti tokio paaiškinimo.

— Kokių vaistų turite?

Atidariau savo brangųjį krepšį prie jo kojų.

— Penicilino, sulfamidų...

— Geriami vaistai,— pridūrė Galbaranga.

— Geriami vaistai! Ei, Bluji, ar tu girdėjai? Šis vaikinai turi geriamų vaistų. Kokios rūšies?

— Sulfadimezino. Dar turiu tvarsčių, tepalo opoms gydyti ir antiseptikų.

— Ar galėtum išgydyti Bluji? — paklausė jūreivis.

Nors į Bluji kreipėsi kelis kartus, šis nepratarė nė žodžio.

— Jam baisiai riesta... susigriebė dizenteriją,— paaškinu šnekusis jūreivis.

— Žinoma, galiu,— atsakiau. Daviau jam vieną sulfadimezino dozę ir palikau pakankamai vaistų kitai dienai.

Pirmasis jūreivis tarė:

— Manau, kad čia kaltas tas sūrokas vanduo. Mes visi truputį viduriuojame.

Kai aš tą atkartojau Kairiajai Rankai, jis pasakė:

— Kodėl jūs geriate sūrų vandenį?

— Todėl, kad kitokio nėra.

Galbaranga nusijuokė. Kažkas iš jaunuolių sukikeno.

— Gėlas vanduo čia pat, po kojomis,— pasakė jis.— Tai mūsų senasis smėlio šulinys.

Pasitelkęs dar porą vyrų, senis iškasė keletą pėdų smėlio. Gėlas vanduo sunkėsi į duobę. Galbaranga pasilenkė ir ėmė godžiai gerti.

— Pirmarūšis,— pasakė jis.

— Aš tikrai viena koja nušokuosiu... Ei, Bluji! Gėlas vanduo, žiūrėk, trykšta tyras kaip krištolas!

Kai mes įžengėme į jų stovyklą, šie vyrai elgėsi su mumis maloniai, bet su gailesčiu — gal dėl to, kad buvome purvini ir nuogi. Dabar mums buvo rodoma gili pagarba, o ypač daktarui Vaipu'danjai. Tai paaškinėjo, kai plepusis vaikas tarė:

— Ei, bičiuli, gal aptvarstytum mūsų žaizdas? Mes čia taip seniai lindim, kad baigiam supūti.

Aš sutikau. Ir čia, girioje, už šimtų mylių nuo artimiausios ligoninės, dešimt baltaodžių išsirikiavo prieš tą, kuris jiems buvo nuogas juodaodis klajoklis. Gydžiau juos nuo dizenterijos, opų, žaizdų, galvos skausmų, žarnyno sutrikimų.

Honoraras man buvo puodukas kavos.

Kol aš triūsiau, Galbaranga suorganizavo dar vieną medžioklę jūreiviams. Grupė sugrįžo, nešina dviem kengūrom, keliais tuzinais vėžlių kiaušinių, dar daugiau žuvų, keturiom antim, iguanom ir viena gyvate.

— Kam tos iguanos ir gyvatė? — paklausė vienas jūreivis.

— Valgis. Pirmarūšis valgis,— pasakė Galbaranga.

Jie nenorėjo jo įžeisti, bet iš greitai pas'ėpto jų siaubo

supratau, kad tokie patiekalai niekada nepateks į jūreivišką valgiaraštį.

Mes patraukėme tolyn ir stovyklavome tą naktį už kelių mylių prie Džudalos bilabongo. Čia aptikome tiek daug ančių, kad net berniūkščiai sugebėjo užmušti kelias lazdomis.

Gera privalgę, mes su Galbaranga susėdome pažiūrėti ekspromtu paruošto koncerto. Iš kažkur atsirado pora mūsų lazdelių ir viena dūdelė. Dainininkai giedojo koroborių balades, jaunuoliai interpretavo šokius, o vienas jų linksmi vaizdavo žūstantį baltąjį, kuris nemoka susimedžioti sau maisto ir susirasti vandens ir veltui laukia lėktuvo ir parašutų.

Galbaranga susižavėjimo agonijoje raičiojosi žeme.

— Tik pažvelk į jį,— riaumojo jis.— Sėdi ant vandens ir miršta troškiliu! Ha-a-a! Ha-ha-ha!

— Žiūrėk, žiūrėk! Jis turi peilį skardinei atidaryti, bet neturi skardinės!

Kai pantomima baigėsi, Galbaranga tarė:

— Ar supaisysi juos... ar supaisysi tuos baltuosius! Jie visai protingi... moka padaryti lėktuvus... mašinas... pagaminti konservuotą maistą... ir dideles bombas... ir šaldytuvus... ir laivus, kurie plaukia po vandeniu... bet nemoka susirasti maisto girioje!

— Viskas priklauso nuo to, kur žmogus gyvena,— pasakiau.— Jiems nereikia ieškoti maisto, jie perka jį parduotuvėse. Mes niekad neturėjome parduotuvių. Todėl mums tenka medžioti, kad liktume gyvi.

Paskui papasakojau jam ką buvau skaitęs apie atomines ir vandenilines bombas, kurias taip pat išrado baltieji. Papasakojau jam apie baisią jų griaujamąją jėgą, apie tai, kad jos gali sunaikinti ištisus miestus ir tautas.

Galbaranga kandžiai pasakė:

— Jeigu jie pradės jas mėtyti, tai senam girios juodukui bus visai neblogai. Mes vis dar gyvename savarankiškai, o jiems reiks išmokti.

— Gal tu baigsi savo gyvenimą, būdamas didis mokytojas,— pasakiau.

— Mokytojas? Aš?

— Taip. Mokysi baltuosius, kaip nemirti badu.

Nužygiavęs šimtą penkiasdešimt mylių, po dešimties dienų vėl atsidūriau Maningridoje. Sugrįžau vienas, pakeliui medžiodamas, nes man rūpėjo pacientai, likę gyvenvietėje. „Didelė daugybė sergančių“, „siaučia raupsai“, — šios frazės, kuriomis Galbaranga pasinaudojo kaip jauku man privilioti eiti drauge, nepasitvirtino.

Vieną dieną prie Blaito upės tolumoje išvydome kelevių dūmus. Laukdamas jų, aš atidėjau savo išvykimą, bet jie pasuko į šalį. Keturiasdešimt beraros ir gunavidžio gentiečių pasiliko ten atlikti pakasynų ceremonijų kažkokiam vyrui, kuris mirė prieš metus.

Vieną dieną, veikiai po to, kai grįžau į kliniką, beraros gentietis Tobis Barl-Badla papasakojo man apie berniuką, kuris sirgo, bet nebuvo nešamas gydyti.

— Kodėl? — paklausiau. Buvo įsigalėjusi taisyklė, kad visi susirgę turi pranešti man.

— Jis Juodojo Daktaro sūnus, — pasakė Tobis, ir jo balse pajutau baimės gaidelę. — Jis pats galingiausias Juodasis Daktaras šioje pajūrio dalyje. Jis pirmasis vyras tarp visų beraros ir gunavidžio žmonių, Didelis Žmogus.

Mano mintys nuskriejo prie tos baisios dienos, kai prieš dvidešimt metų Sent Vidžono kalne buvau „uždainuotas“ piktojo Juodojo Daktaro ir paskutinę minutę išgelbėtas mūsų Žynio, senojo Gudživos.

Prisiminiau savo siaubą ir tą žolių mišinį iš akacijos žievės, batatų ir laukinių bičių medaus, kurį jis man jėga kimšo į gerklę. Prisiminiau, kaip kunkuliavo mano skrandis, kol jis šoko aplink mane, daužydamas žemę žaliomis krūmų šakomis, šaukdamas prakeiksmus piktoms dvasioms, kurios troško mano pražūties, giedodamas kreipėsi į mane, į mano ainius, palankiai nuteikdamas pagoniškuosius mūsų totemus dosnios duoklės pažadais, prakeikdamas svetimas dvasias, kurios atvedė mane ant Džarpo krašto — fatališkojo tako, vedančio iš gyvenimo į mirtį.

Prisiminiau, kad Gudživa čiulpė kraują iš mano rankos... kraują, kuris tryško nežinia iš kur, bet nesiliovė tekėjęs. Prisiminiau pykinimą, nevalingas raumenų konvulsijas ir savo beprotišką kliedesį.

Prisiminiau, kaip paskui Gudživa iš burnos išsiėmė žvaigždės formos raudoną kiautą, parodydamas, kad išėmė

jį iš mano kūno. Prisiminiau, kaip man tučtuojau palengvėjo, konvulsijos liovėsi, ėmiau sveikti ir kaip po to bijojau, kad manęs vėl kada nors „neuždainuotų.“

— Dabar aš padainuosiu,— pasakiau. Tobis nuogastavo, kol pridūriau: — Man reikia suvesti sąskaitas. Pažiūrėsim, ar mano vaistai ne galingesni už senio. Liepk jam ateiti čia ir atnešti berniuką.

— Jis labai gudrus... tikrai protingas,— pasakė Tobis.

— Ir vis dėlto... pažiūrėsim.

— Jis nepaklūsta įsakymams. Pats įsakinėja.

— Ir dėl šito pažiūrėsim.

Per visus tuos metus, kai dirbau, naudodamas medicinos mokslo išrastus vaistus, dažnai pagalvodavau apie tai, kad vieną dieną susidursiu su koku nors Juoduoju Daktaru kaip lygus su lygiu. Troškau pademonstruoti savo sugebėjimų pranašumą ne tik dėl negriuko gyvybės, bet ir dėl to, kad buvau nusprendęs pareikalauti duoklės, kaip atlyginimo už pažeminimą, užtrauktą man jaunystėje. Dažar, pasitaikius progai, neketinau paleisti jos iš rankų.

Senis vadinosi Malagvija. Tobis perdavė jam mano žodžius, bet grįžo vienas.

— Jis elgėsi kaip kokios nors įstaigos direktorius, kuriam pasiuntinukas ima įsakinėti,— pasakė Tobis.— Jis tiesiog išginė mane lauk.

— Gal rytoj jis išmoks šiek tiek nuolankumo, jeigu berniukas tikrai rimtai serga,— atsiliepiu aš.

Sekantį rytą aš kaip visada vizitavau stovyklavietes, gydymas žmones, kurie dėl senumo ar ligos patys negalėjo ateiti į kliniką. Aš atsiklaupęs ploviau akis moteriai beveik apakusiai nuo trachomos. Jos vardas buvo Merė Džabaibajė, ir ji pusėtinai kalbėjo angliškai. Veikiai pastebėjau, kad prie sėdinčiųjų ant žemės prisijungė dar vienas šešėlis. Vaikas kažką sušnibždėjo Merei, ir pamačiau, kad ji sustingo.

— Kas jis? — paklausiau.

— Malagvija! Juodasis Daktaras.

Nekreipiau į jį jokio dėmesio. Jis ėmė kažką bambėti man nesuprantamu dialektu ir įdėmiai stebėjo, kaip gydau Merę. Baigęs atsistoju ir pažvelgiau į jį.

Įsmeigęs nejudrias akis, jis karingai žiūrėjo į mane.

— Ar nori ko nors? — paklausiau.

Merė išvertė.

— Mano berniukas ten... jis serga.

— Tu Juodasis Daktaras,— pasakiau.— Kodėl jo neišgydai?

Merė drovėjosi versti tokį iššūkį, ateivio mestą galinčiausiam žmogui pakrantėje. Prieš atsakydama, ji laukė iš jo ženklo.

Pagaliau senis davė leidimą, kurį tikriausiai plėšte išplėšė iš savo širdies. Berniukas buvo vienintelis jo vaikas.

— Aš bandžiau,— atsakė jis nevilties kupinu balsu.

— Tuomet atneši jį į kliniką,— pasakiau rūščiai.

— Negaliu.

— Kodėl?

— Per daug žmonių juoktųsi iš manęs... Juodasis Daktaras ieško savo vaikui pagalbos pas juodaodį, kuris yra Baltasis Daktaras.

— Jeigu nueisiu į tavo stovyklą, jie vis tiek sužinos.

— Tai visai kas kita,— atsakė jis.— Negaliu tau uždrausti lankyti mano stovyklos, kai vaikai vizituodamas.

Su juo visai netekau kantrybės, bet žinojau, kad berniuko padėtis turi įveikti mano išdidumą.

— Užeisiu dabar,— pasakiau. Jis pirma kartą nusišypsojo,— palengvėjimo, bet kartu ir pergalsės šypsena.

Mes padėjome Merei atsistoti, ir prilaikydamas nusivedžiau ją į senio pašiūrę, kad ir toliau pabūtų mums vertėja.

Ten išvydau dešimtmetį berniuką, gulintį ant purvinos antklodės. Dešinės pėdos pade žiojėjo gili žaizda. Prie jos lipo musės. Jis laikė apglėbęs koją ir tyliai verkšleno.

Aš išploviau piūvį ir į burną įdėjau termometrą. Trisdešimt devyni laipsniai. Aš paliečiau jo krikšną ir pajutau, kaip saugodamasis vaikas tučtuojau atsitraukė.

— Kraujo užkrėtimas,— pagalvojau.

Malagvija stebėjo kiekvieną mano judesį. Jį užkerėjo termometras, nors ir mėgino užsidėti abejingumo kaukę. Jis šėlo, kad jo padėtis bendruomenėje neleidžia paklausti, kam reikalingas tas termometras. Klausimas išduotų jo nemokšiskumą, o tai būtų negirdėta.

Aš pasakiau Merei:

— Paklausk, ar jis nori, kad išgydyčiau jo sūnų.

— Taip. Jis nori.

— Paklausk, ar jis galvoja, kad mano vaistai galingesni už jo.

— Nežinau,— atsakė senis.— Aš tik noriu, kad tu pamėgintum.

Jis nepasidavė iš paskutiniųjų ir bandė mano pasitikėjimą savimi. Jeigu mano gydymas nepavyks ir berniukas mirs, jis galės kaltinti mane dėl vaiko mirties. Tai būtų pragaistis visai medicininei programai visose Maningridos gentyse.

Neabejojau, jog Malagvija neleis pasklisti gandui apie mano išgydytą jo sūnų, grąšindamas Merei „uždainuoti“, jeigu ši imtų plepėti. Tad nusprendžiau, kad reikėtų jį pažeminti bent šios moters akivaizdoje.

Aš dar kartą apžiūrėjau pėdą ir pasakiau jam:

— Dabar parodyk, kaip ištraukti pūlius.

— To padaryti nemoku,— pripažino jis nenorom.

— Parodyk, ką daryti, kad atslūgtų sutinimas.

— Šito padaryti irgi nemoku.

— Tai, jeigu aš visa tai padarysiu ir išgydysiu berniuką, turėsi pripažinti, kad mano vaistai galingesni už taviškius.

Jis tylėjo. Kaip patyręs specialistas, meistriškai naudojantis žievių sultis ir numbo-džumbo, gali pripažinti vergišką nuolankumą kažkokiam felčeriui? Kaipgi įtakingiausias pakrantėje asmuo gali pripažinti, kad jį įveikė ateivis?

Stropiai išplovęs pėdą, iš krepšio išsitraukiau švirkštą. Laužo liepsnoje išsterilizavau adatą.

Malagvijos akys išvirto iš nustebimo.

— Kam šita? — pareikalavo paaiškinimo šiurkščiai.

Iškart suvokiau, kad reikia griebtis diplomatijos.

— Šiame švirkšte slypi magiška jėga,— tariau.— Tikra Juodojo Daktaro magija. Jeigu suleisiu šį skystį tavo sūnui, jis išvays velnią, kuris įlindo į jo koją, ir žudo jį.

Patenkintas atsakymu, jis džiugiai linktelėjo man dirbti toliau, įsitikinęs, kad veikia jo magija, o ne manoji. Pasakęs, kad išvirkščiau penicilino, kuris kovos su infekcija kojoje, būčiau praradęs jo palankumą. Jis įdėmiai stebėjo, apimtas vis didėjančio smalsumo, kurį laikė užgniauzęs, prisidengdamas tariamu abejingumu.

Tą akimirką iš tamsos pasirodė jo žmona ir ėmė raudoti.

— Užsičiaupk! — pasakė jis šiurkščiai.— Ar nematai, kad Juodasis Daktaras... vienas mano kolegų... bando išgydyti mūsų sūnų.

— Aš ne Juodasis Daktaras,— pasakiau.

— O, tu esi! Tu tikras Juodasis Daktaras.

Jis gudriai pasinaudojo situacija savo naudai, ir aš supratau, kad prieštarauti beprasmiška.

Suleidau vaistų ir sutvarsčiau perpiautą pėdą. Kai pa-
baigiau ir atsistojau, senis broliškai uždėjo savo rankas man ant pečių... tuo pripažindamas mūsų lygybę.

— Aš labai užsiėmęs klinikoje. Tau reikės nešioti sūnų pas mane kasdien kitoms injekcijoms,— pasakiau. — Ten geriau... klinikoje mano „uždainavimas“ veikia stipriau...

Malagvija sušvelnėjo.

— Gerai,— pasakė jis,— aš atnešiu jį.

Jis ne tik atnešė berniuką, bet po keturių dienų, kai patinimas kirkšnyje ir skausmas atlėjo, jis pasiprašė pagydyti jį patį ir žmoną, parodęs ant kojų bei rankų išbėrimus, kuriuos buvau pastebėjęs anksčiau, bet nutylėjau dėl jo užsispyrimo.

Taigi aš apžiūrėjau ir, nustatęs diagnozę, slaugiau ir išgydžiau patį Juodąjį Daktarą, jo žmoną ir sūnų. Kiekvieną kartą, tvarstydamas Malagvijos opas, aš galvojau: „Vienas tavo brolių prieš daugelį metų bandė mane pražudyti.“ Bet tokią mintį visada pakeisdavo kita: „O alavos genties Juodasis Daktaras... senasis Gudživa... išgelbėjo mane.“

Man vėliau papasakojo, kad Malagvija niekada nebuvo „uždainavęs“ nė vieno gentainio. Jį buvo užvaldžiusi savotiška hipokratiška idėja, kad geriau gydyti, negu žudyti. Jis turėjo sukaupęs didžiulę patirtį, ir, matuojant aborigenų standartais, buvo nepaprastai turtingas žmogus. Kartūnas, tabakas, ginklai bei maistas srove plaukė jam vietoje honoraro, kuris pasirodė esąs be galo. Regėjau, kaip jis vizitavo stovyklas, rinkdamas mokesčius. Viskas, ko jis pareikalavo iš paciento — tebūnie tai net šiojo žmona — tučtuojau jam buvo atiduota.

Jo vaistai buvo mikstūros, kurias jis sunkdavo iš medžių ir krūmų, žievių nuovirai, akmenys ir kaulai, vaškas ir ochra, plunksnos ir kailiai — viskas, ką, jo nuomone, ga-

lima pripildyti magiškos jėgos, ir, sujungus, su kraujo čiulpimu ir hipnoze, išvyti jais iš negaluojančių kūnų pirtas dvasias. Nežiūrint Malagvijos gerų darbų, gentis jo bijojo, kaip galima bijoti tik Juodojo Daktaro.

Kai sūnus visiškai pasveiko, o jo ir žmonos opos išnyko, jis atėjo pas mane ir kilniaširdiškai suteikė didžiausią pagalbą.

— Daktare...— tarė jis karštai.— Daktare...

Aš buvau sujaudintas.

Jis buvo Žynys, gydęs šimtus savo tautiečių. Gal būt, kai kurie ir pasveiko, nes tikėjimas yra didžiausias daktaras. Neabejojau, kad žmonės laikė jį vos ne totemu, kuriuo aklai tikėjo.

Bet jis neįstengė išgydyti savo sūnaus. Jis negalėjo išgydyti savo žmonos. Jis nemokėjo išgydyti savęs. Todėl, nors ir nenorėdamas nusizeminti, jis turėjo nusileisti kitam, turinčiam kitokių vaistų... padarytų iš žolių, krūmų, žievelių ir... pelėsių!.. kuriais tvirtai tikėjo ir trys baltieji gydytojai.

Ratas pasisuko.

EPILOGAS

Australijos Šiaurinė teritorija

„Vyriausybiniis Laikraštis“, Nr. 193, gegužės 13, 1957 metai.

Aš, Džeimsas Klarensas Arčeris, Australijos Šiaurinės teritorijos valdytojas, vykdydamas man patikėtą 1953—1955 metų Nutarimą dėl liaudies gerovės, šiuo straipsniu skelbiu vardus asmenų, globojamų pagal šią deklaraciją. Šiems asmenims pagal jų gyvenimo būdą, jų nesugebėjimą savarankiškai bei patenkinamai tvarkyti savo reikalų, pagal jų socialinio gyvenimo standartą, elgesį ir asmeninį bendravimą reikia specialios globos ir pagalbos, kurią teikia minėtas Nutarimas.

Sąrašė nurodyta 15211 aborigenų vardų,— bet nė vieno baltaodžio,— kurie tapo vyriausybės globotiniais.

236-ame sąrašo puslapyje yra vardas „Filipas Vaipuldandja“ kartu su mano žmonos ir vaikų vardais.

1957 metais vyriausybės patarėjai laikė mane žmogumi, kuriam reikalinga speciali pagalba.

Aš neturėjau tinkamo pasiruošimo tvarkyti savo paties reikalų.

Drauge su penkiolika tūkstančių kitų žmonių aš tapau globotiniu.

Nebuvau laisvas, negalėjau elgtis kaip tinkamas.

Man buvo trisdešimt penkeri metai, bet aš turėjau įstatymo priskirtą globėją — Liaudies gerovės skyriaus direktorių kuris turėjo pasakyti, ar galiu daryti vieną ar kitą.

Tačiau iš tikro galėjau daryti, ką norėjau.

Aš buvau Maningridoje, kai iš Darvino atvyko Tedas Ivensas, vyriausias Liaudies gerovės skyriaus inspektorius. Aš supažindinau jį su gyvenvieta, jis pamatė, ką aš ten dirbu.

Vėliau jis tarė:

— Filipai, norėčiau rekomenduoti tave pilietybei suteikti. Man atrodo, tu puikiausiai gali tvarkyti savo reikalus. Ar tau patiktų toks pasiūlymas?

— Ne,— atsakiau stačiokiškai.

Bijojausi, kad įstatymas, draudžiantis baltiesiems įžengti į aborigenų rezervatus be leidimo, bus taikomas ir man, jeigu priimsiu pilietybę. Žinojau, kad yra toks apribojimas. Jeigu iš manęs bus atimta laisvė, teisė patekti į misijas, gyvenvietes ir rezervatus, kur gyvena mano tautiečiai, tai šitą aš mažiausiai norėjau prarasti. Baiminausi, jog man reikės leidimo, gal net trijų egzempliorių, kad galėčiau aplankyti savo gentainius.

Po kelių dienų aptariau šį pasiūlymą su Treveriu Mili-kensu, kitu Liaudies gerovės skyriaus inspektoriumi, kuris buvo Maningridoje. Jis pasakė, kad pilietybė neturės jokio poveikio mano teisei lankytis rezervatuose. Tą patį patvirtino ir kiti.

Vieną dieną Darvine susitikau su direktoriumi misteriu Hariu Gysu. Jis supažindino mane su keliais pas jį buvusiais draugais ir tarė:

— Mes bandome įtikinti Filipą priimti pilietybę.

Kai vėliau vienas jo inspektorių vėl kreipėsi į mane, mano užsispyrimas subyrėjo:

— Taip,— tariau,— aš mielai sutikčiau.

Australijos Šiaurinė teritorija

„Vyriausybės Laikraštis“, Nr. 25, birželio 15, 1960 metai.

Aš, Džeimsas Klarensas Arčeris, Australijos Šiaurinės teritorijos valdytojas, gavęs administracinės tarybos rekomendaciją bei vykdydamas man patiktą 1953—1959 metų Nutarimą dėl liaudies gerovės, šiuo straipsniu ištalsau sąrašą, išspausdintą Šiaurinės teritorijos „Vyriausybiniame Laikraštyje“, Nr. 193, gegužės 13, 1957 metais, ir iš jame skelbiamo globojamų asmenų sąrašo išbraukiu šiuos vardus:

Filipas Valpuldanja, Bungadi giminė, alavos gentis.

Hana Dulban, Ngamajango giminė, vandarango gentis.

Filisė Mutukutpina, Burlangbano giminė, alavos gentis.

Roda Bululka, Burlangbano giminė, alavos gentis.

Konė Ngamirimba, Burlangbano giminė, alavos gentis.

Novisė Vandžimarė, Burlangbano giminė, alavos gentis.

Šis laikraštinės kalbos pavyzdys reiškė, jog visa mano šeima tapo piliečiais. Dvi jauniausios mergaitės, Margareta Gabadabadana ir Mirjamė Džardagara, gimė laisvos.

Ką naujo pilietybė įnešė į mano gyvenimą?

Aš turiu teisę užėti į viešbučio barą ir paprašyti bokalo alaus, negresiant pavojui, jog mane areštuos policija, remdamasi įstatymu „neleisti aborigenams gerti alkoholinių gėrimų.“ Bet ši privilegija nelabai svarbi blaivininkui.

Mano ir Hanos vardai įtraukti į rinkėjų sąrašus. Mes gausime mokėti pabaudą, jeigu nebalsuosime per federalinius rinkimus. Tai jau šis tas nauja.

Dar buvo jaudinantis pakvietimas paaukuotais kraštais nuo naujo gubernatoriaus: „Valdytojas ir misis Rodžer Not prašo misterį ir misis Robertsus suteikti garbę ir apsilankyti...”

O šiaip maža kas pasikeitė.

Aš vis dar tebedirbu felčerių Sveikatos apsaugos skyriuje. Darvino priemiestyje Naitklife turime naują namą. Mano vaikai lanko aborigenams skirtą mokyklą, mokosi skaityti ir rašyti.

Genties atžvilgiu, žinoma, nebuvo jokių pakitimų.

Mano pareigos alavos gentainiams liko kokios buvę. Jiems aš tebesu Vaipuldanja arba Vadžiris-Vadžiris iš Bungadi giminės. Esu Džungajis ir liksiu juo...

...Jeigu grįšiu prie Roperio, kol vyksta Kunųpipės ceremonijos, tai turėsiu apžiūrėti savo giminės vyrų kūnų dekoravimą ir vadovauti šventei.

...Mano dukterų dėdė Džonis Nungurus pasakys joms, už ko tekėti. Pilietybė tokios teisės man nesuteikė.

...Nė nepadėjo ji išspręsti konflikto tarp mano paveldėtų pagoniškųjų įsitikinimų ir krikščioniškosios religijos, kurios mane mokė misionieriai.

...Taip, aš tikiu dievą. Bet aš taip pat tikiu Motiną Žemę, Vaivorykštės Žaltį ir savo Kengūros totemą. Jie suteikė mums viską, ką turime: genties žemę, mūsų maistą, žmo-

nes, vaikus, kultūrą. Niekas... niekas nepakeis to. Tai manyje įgimta, tai palikimas, kuris atėjo iš kartos į kartą nuo Sapnų Meto ir buvo išdegintas mano prote ir kūne aštraus plieno ugnimi įšventinimo metu.

Kaip galėčiau aš, atliekantis dvejas religines apeigas, kurių kiekviena tęsiasi po šešis mėnesius, iškeisti jas į tokias, kurios trunka tik valandą?

Kaip galiu spontaniškus ritualus, lazdelių beldimą, dainininkus, išmargintus šokėjus iškeisti į monotonišką intonaciją?

Pusę šimtmečio misionieriai mėgino sugriauti mūsų tikėjimą ir atversti alavos gentį į krikščionybę. Nedaugelis ją pasisavino. Tarp jų esu ir aš. Ir mano tėvas Barnabas Garbarla... šventų padavimų skaitytojas.

Bet, atvirai pasakius, mes priėmėme svetimą tikėjimą, kad neižleistume baltaodžių žmonių, kurie mums buvo geri.

Mes dėkingi jiems už materialią pagalbą. Mes dėkingi už tai, kad jie apgynė mus ir suteikė prieglobstį nuo tų žiaurumų, kuriuos atnešė pirmieji fermeriai.

Ir vis dėlto, nors jie stengtųsi dar penkis šimtus metų, niekada neišrautų iš mūsų giliai religingos Kunapipės ir Jabuduravos. Jos perduotos naujai kartai.

Ir taip bus visada.

Pilietybė neišgelbėtų manęs nuo genties įpareigojimų, jeigu vieną dieną atvyktų Vyresnieji su divuruvuru lazdele, papuošta plunksnomis bei šventais ženklais, ir tartų:

— Vaipuldanja, tau teks būti mulunguva, budeliu.

Man neliktų kito kelio, tik paklusti genties įstatymui, įvykdant žmogžudystę, arba prarasti visą savo žemiškąją turtą už pabaudą, jeigu jie būtų pasiruošę ją uždėti. Arba atsisveikinti su savo gyvybe.

Labai džiaugčiausi, jeigu tokiu atveju galėčiau pasakyti:

— Labai gaila. Dabar aš Didžiojo Baltojo Kelio pilietis. Aš negaliu padaryti, ko jūs prašote. Privalau paklusti baltojo žmogaus įstatymui.

Bet tai tik svajonė: panaši mintis niekada neateitų man į galvą.

Aš juodaodis!

Aš tikiuosi, jog tokia būtinybė niekada neiškils.

Nenoriu, kad kada nors taip atsitiktų.

Bet, jeigu tai įvyktų, pirma būčiau aborigenas, o tik po to pilietis.

Nepajudinami alavos genties įstatymai buvo Kunapipės atnešti prie Roperio žiočių žymiai anksčiau, negu izraelitų dievas tarė: „Žiūrėkit, aš viešpats. Aš nesikeičiu.“

Nesikeičiame ir mes.

Džu džu nama jalala!

**Дуглас Локвуд
Я — АБОРИГЕН**

На литовском языке

Перевела с английского Бронислава Куялите

Серия «Горизонты»

Издательство «Вага», Вильнюс

Daglas Lokvudas
AS — ABORIGENAS

Redaktorius V. Cepļiejs

Viršelis dail. V. Vizgirdos

Techn. redaktorius V. Zdancevičius

Korektorės L. Gražulytė
ir A. Pribušauskaitė

Duota rinkti 1972.I.7. Pasirašyta spaudai 1972.II.17. Leidinio Nr. 6888.
Spaudos popierius Nr. 2, formatas 84×108¹/₃₂ — 3,5 pop. l. = 11,76 sp. l.;
13 leid. l. 25 000 egz. Užsak. Nr. 23. Kaina 82 kp

„Vagos“ leidykla, Vilnius, Lenino pr. 50.
Spaudė K. Poželos spaustuvė, Kaunas, Gedimino 10.

7—6—3
273-72 V
902. 7
Lo-81

Ir štai, atsitiko taip, kad mirti nuo autosugestijos buvau išrinktas aš.

Iki pat tos akimirkos, kol pasijutau sergąs, buvau laimingas ir nerūpestingas ir toks sveikas, koks tik begali būti aborigenų vaikas. Net į galvą neateidavo mintis apie smurtą, blogį nešančius linkėjimus ar mirtį. Tačiau po kelių minučių aš jau smarkiai karščiavau, mano skrandis lyg virte virė.

Manęs vėliau klausdavo, kaip tokią ligą galima priskirti autosugestijai, jeigu aš nežinojau jos simptomų iki pat tos akimirkos, kai ji staiga mane ištiko. Aš tegaliu pasakyti, kad šitaip buvo man kad taip būdavo ir kitiems. Manau, jog „uždaunuotas“ žmogus sužino apie tai instinktyviai ir ima reaguoti fiziškai dar gerokai prieš tai, kai jo sąmonė susieja tą reakciją su pačiu savimi.

Aš galėčiau būti išgelbėtas tik tada, jeigu prakeikimą nuimtų kitas Juodasis Daktaras, turįs didesnės galios už piktąjį žmogų, kuris, gal būt, šoko apie manąjį piešinį ant baltojo eukalipto, metė savo prakeikimą į šį medį ir nukreipė iš jo raudonai įkaitusią žvaigždę į mano kūną.

